ЕЖЕГОДНИКЪ
ОБЩЕСТВА ЗЕМЛЕДѢЛЬЧЕСКИХЪ КОЛОНІЙ
И
РЕМЕСЛЕННЫХЪ ПРІЮТОВЪ

Часть II.

за 1896 годъ.

(Отчетъ по управленію отказомъ гр. Кицкаго за 1892/3—1895/6 г.)

ROCZNIK
TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH
i
PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH

Część II.

za rok 1896.

(Sprawozdanie Administracyi Zapisu hr. Kickiego za r. 1892/3—1895/6.)

WARSZAWA.
Druk J. Sikorskiego, Warecka Nr. 14.

1898

ЕЖЕГОДНИКЪ
ОБЩЕСТВА ЗЕМЛЕДѢЛЬЧЕСКИХЪ КОЛОНІЙ

и

РЕМЕСЛЕННЫХЪ ПРІЮТОВЪ

Часть II.

за 1896 годъ.

(Отчетъ по управленію отказомъ гр. Кицкаго
за 1892/3—1895/6 г.)

ROCZNIK
TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

i

PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH

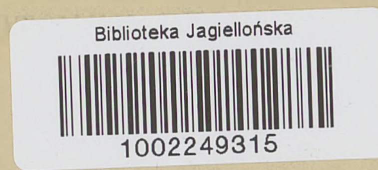
Część II.

za rok 1896.

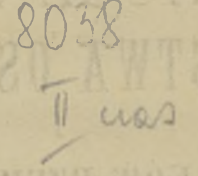
(Sprawozdanie Administracyi Zapisu hr. Kickiego
za r. 1892/3—1895/6.)

WARSZAWA.
Druk J. Sikorskiego, Warecka Nr. 14.

1898

Дозволено Цензурою
. Варшава, 12 Мая 1898 года.

ОТЧЕТЪ

по управленію отказомъ покойнаго гр. Кицкаго

за 1892/3 — 1895/6 г.

SPRAWOZDANIE

Administracyi Zapisu ś. p. Kajetana hr. Kickiego

za lata 1892/3 — 1895/6

I.

Правительственныя Постановленія.

Варшавскій

Генералъ-Губернаторъ

по 3 Дѣлопроизводству Канцеляріи

22 Августа 1892 года

№ 9595

Варшава.

Въ Комитетъ Общества Земледѣльческихъ Колоній и ремесленныхъ пріютовъ.

Объ утвержденіи устава и штата проектируемой низшей сельско-хозяйственной школы въ фольваркѣ Бржозова Сѣдлецкой губерніи.

Управляющій Министерствомъ Государственныхъ Имуществъ, Статсъ-Секретарь Вешняковъ увѣдомилъ меня, что, по исправленіи проекта устава Собѣшинской низшей сельско-хозяйственной школы I-го разряда, учреждаемой Варшавскимъ Обществомъ земледѣльческихъ колоніи и ремесленныхъ пріютовъ, согласно замѣчаніямъ моимъ и г. Министра Народнаго Просвѣщенія, уставъ и штатъ означенной школы Министерствомъ утверждены, и учрежденіе ея разрѣшено Обществу, при условіи, чтобы названная школа содержалась на доходы отъ завѣщаннаго графомъ Кицкимъ имущества, и чтобы на открытіе ея было испрошено Обще-

I.

Postanowienia Rządowe

Warszawski

Jenerał-Gubernator

3-ci Wydział Kancelaryi

22 Sierpnia 1892 roku

№ 9595

Warszawa.

Do Komitetu T-wa Osad rolnych i przytułków rzemieślniczych.

O zatwierdzeniu ustawy i etatu zaprojektowanej niższej szkoły rolniczej na folwarku Brzozowa w gubernii Siedleckiej.

Zarządzający Ministeryum Dóbr Państwa Sekretarz Stanu Wiesznіakow zawiadomił mnie, że po wprowadzeniu poprawek do projektu ustawy Sobieszyńskiej szkoły rolniczej niższej I-go rzędu, zakładanej przez T-wo Osad Rolnych i przytułków rzemieślniczych,— stosownie do uwag moich i p. Ministra oświecenia narodowego, ustawa i etat rzeczonej szkoły zostały przez Ministeryum zatwierdzone, a założenie jej pozwolone Towarzystwu pod warunkiem, ażeby szkoła była utrzymywana z dochodów z majątku zapisanego przez hr. Kickiego, i żeby T-wo wyjednało osobne pozwolenie

ствомъ особое разрѣшеніе по окончаніи устройства зданій и хозяйства для школы и по обзаведеніи ихъ необходимымъ инвентаремъ. Объ этомъ имѣю честь сообщить Комитету для дальнѣйшаго распоряженія, въ послѣдствіи представленія отъ 20 Ноября 1889 г. за № 2441 препровождая при семъ экземпляръ устава названной школы.

Генералъ-Адьютантъ (подписалъ) **Гурко.**

Управляющій канцеляріею (подписалъ) **К. Божовскій**

Министерство Земледѣлія
и
Государственныхъ Имуществъ
Департаментъ Земледѣлія
Отдѣленіе V.
Столъ I.
3 Января 1896 г.
№ 111.

Въ Комитетъ Варшавскаго Общест. Земледѣльческихъ Колоній и ремесленныхъ пріютовъ.

По докладу Департамента Земледѣлія отъ 29 Декабря 1895 г. за № 23,353 г. Министръ Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ разрѣшилъ Варшавскому Обществу Земледѣльческихъ Колоній и ремесленныхъ пріютовъ открыть въ январѣ настоящаго 1896 г. Собѣшинскую низшую сельско-хозяйственную школу.

na jej otwarcie wtedy, gdy budowle i urządzenie szkoły będą już gotowe i zaopatrzone w potrzebne inwentarze. Mam zaszczyt zawiadomić Komitet o powyższem, w celu wydania stosownych rozporządzeń, na skutek podania z dnia 20 Listopada 1889 r. za № 2441, przyczem załączam egzemplarz ustawy rzeczonej szkoły.

Jenerał Adjutant (podpisał) **Gurko.**

Zarządzający kancelaryą: (podpisał) **K. Bożowski.**

Ministeryum Rolnictwa
i
Dóbr Państwa
Departament Rolnictwa
Wydział V.
Stoł I
3 stycznia 1896 r.
№ 111

Do Komitetu T-wa osad rolnych i przytułków rzemieślniczych w Warszawie.

Wskutek reportu Departamentu Rolnictwa z dnia 29 grudnia 1895 r. za № 23,353 pan Minister Rolnictwa i Dóbr Państwa pozwolił Warszawskiemu T-wu Osad Rolnych i przytułków rzemieślniczych otworzyć w styczniu b. r. 1896 niższą szkołę rolniczą Sobieszyńską.

Сообщая объ этомъ для зависящихъ распоряженій Департаментъ Земледѣлія имѣетъ честь присовокупить, что о назначеніи въ настоящую школу представленныхъ г. Попечителемъ служащихъ, имъ сдѣланы соотвѣтствующія распоряженія.

О днѣ открытія Собѣшинской школы Департаментъ покорнѣйше проситъ Комитетъ Общества увѣдомить.

За Директора (подписано) (неразборчиво)

Начальникъ Отдѣленія (подп.) **Мещерскій**.

Министерство Земледѣлія
и
Государственныхъ Имуществъ
Департаментъ Земледѣлія
Отдѣленіе V.
Столъ I.
8 Января 1897 г.
№ 361.

Въ Комитетъ Общества Земледѣльческихъ Колоній и ремесленныхъ пріютовъ въ Варшавѣ.

Г. Министръ Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ по докладе Департамента Земледѣлія за № 24829, изъявилъ свое согласіе, вслѣдствіе ходатайства Комитета Общества, на измѣненіе сроковъ пріема и выпуска учениковъ въ Собѣшинской сельско-хозяйственной

Departament Rolnictwa komunikując o powyższem dla stosownych rozporządzeń, ma zaszczyt dodać przytem, że o zamianowaniu do tejże szkoły osób przedstawionych na posady przez pana Kuratora wydane już zostały potrzebne rozporządzenia.

O dniu otwarcia szkoły Sobieszyńskiej Departament prosi uprzejmie Komitet T-wa aby go zawiadomił.

Za dyrektora (podpis nieczytelny)

Naczelnik Wydziału (podpisał) **Meszczerskij**.

Ministeryum Rolnictwa
i
Dóbr Państwa
Departament Rolnictwa
Wydział V
Stół I
8 stycznia 1897 r.
№ 361

Do Komitetu T-wa Osad Rolnych i przytułków rzemieślniczych w Warszawie.

Pan Minister Rolnictwa i dóbr Państwa wskutek raportu Departamentu Rolnictwa za № 24,829, raczył się zgodzić na prośbę Komitetu T-wa co do zmiany terminów przyjmowania i wypuszczania uczniów szkoły rolniczej Sobieszyńskiej; a mianowicie: ażeby rok

школъ, а именно чтобы учебный годъ начинался съ 1/13 Сентября и чтобы пріемъ вновь поступающихъ производился 15/27 Августа, а выпускъ оканчивающихъ не позже 1/13 Іюня.

Вмѣстѣ съ тѣмъ, г. Министръ разрѣшилъ съ 15/27 Августа 1897 г. открыть при названной школѣ однолѣтный приготовительный классъ, а учениковъ состоящихъ нынѣ въ I спеціальномъ классѣ, оставить на второй годъ, съ тѣмъ чтобы они, съ начала будущаго 1897/8 учебнаго года, составили первый же спеціальный классъ.

Объ этомъ Департаментъ Земледѣлія имѣетъ честь сообщить Комитету для зависящихъ распоряженій въ отвѣтъ за № 176.

Вице Директоръ (подписано) неразборчиво

Начальникъ Отдѣленія (подп.) **Мещерскій.**

На подлинномъ г. Управляющимъ Министерствомъ Государственныхъ Имуществъ написано: Утверждаю, 7 Іюля 1892 г.

В. Вешняковъ.

УСТАВЪ

Собѣшинской низшей сельскохозяйственной школы 1-го разряда, учрежденной Варшавскимъ Обществомъ земледѣльческихъ колоній въ фольваркѣ Вржозова имѣнія Собѣшинъ, Сѣдлецкой губ. Гарволинскаго уѣзда.

I. Общія положенія.

1. Для распространенія въ народѣ, преимущественно путемъ практическихъ занятій, основныхъ познаній по

szkolny zaczynał się 1/13 Września i żeby przyjmowanie nowych uczniów odbywało się 15/27 Sierpnia a wypuszczanie kończących najpóźniej 1/13 Czerwca. Jednocześnie pozwolił na otwarcie przy rzeczonej szkole, klasy przygotowawczej jednorocznej, oraz na pozostawienie uczniów będących teraz w I-ej specyalnej klasie na rok drugi, pod warunkiem żeby oni z początkiem przyszłego 1897/8 roku szkolnego stanowili klasę pierwszą specyalną.

Departament Rolnictwa odpowiadając na № 176 ma zaszczyt zawiadomić o powyższem Komitet w celu wydania stosownych rozporządzeń.

Wice dyrektor (podpis nieczytelny)

Naczelnik wydziału (podpisał) **Meszczerskij.**

Na oryginale podpisał p. Zarządzający Ministeryum Dóbr Państwa

Zatwierdzam 7-go lipca 1892 r.

W. Weszniakow.

USTAWA

Szkoły niższej rolniczej Sobieszyńskiej I-go rzędu założonej przez Warszawskie Towarzystwo Osad Rolnych na folwarku Brzozowa, w dobrach Sobieszyn, gubernii siedleckiej, powiatu garwolińskiego.

Postanowienia ogólne.

§ 1. Celem rozpowszechnienia u ludu, przedewszystkiem drogą zajęć praktycznych, zasadniczych wiadomości

сельскому хозяйству, Варшавское Общество земледѣльческихъ колоній, на основаніи Высочайше утвержденнаго 27 Декабря 1883 г. Нормальнаго Положенія о низшихъ сельско хозяйственныхъ школахъ (Собр. узак. и распор. прав. 1884 г. № 9, ст. 92) и съ разрѣшенія Управляющаго Министерствомъ Государственныхъ Имуществъ, послѣдовавшаго по сношенію съ Министромъ Народнаго Просвѣщенія и по докладу Департамента Земледѣлія и Сельской Промышленности отъ 7 іюля 1892 г. за № 9502, учреждаетъ низшую сельскохозяйственную школу 1-го разряда въ фольваркѣ Бржозова имѣнія Собѣшинъ, Сѣдлецкой губ., Гарволинскаго уѣзда, отказанномъ Обществу вмѣстѣ съ другими имѣніями въ собственность, по завѣщанію покойнаго графа Кицкаго.

Норм. Пол. ст. 1, 2 и 4.

2. Сельскохозяйственная школа въ фольваркѣ Бржозова учреждается безъ пособія отъ правительства.

Денежныя средства школы состоятъ: а) изъ штатной суммы въ 5,500 руб., которую Общество обязывается давать ежегодно изъ доходовъ, получаемыхъ имъ по отказу графа Кицкаго, б) изъ платъ, вносимыхъ учениками и в) изъ доходовъ, выручаемыхъ съ фольварка, отведеннаго школѣ для пользованія.

Норм. Пол. ст. 4 и 5.

3. Школьныя постройки, а равно прочее недвижимое и движимое имущество, отданныя для пользованія школы, составляютъ исключительную собственность Общества земледѣльческихъ колоній. Пользованіе этимъ имуществомъ предоставляется сельскохозяйственной школѣ лишь до тѣхъ поръ, пока она будетъ содержаться въ имѣніи Собѣшинъ, въ фольваркѣ Бржозова, Обществомъ земледѣльческихъ колоній.

На осн. Норм. Пол. ст. 5 и разр. Министра Госуд. Имущ.

o gospodarstwie rolnem, Warszawskie Towarzystwo Osad Rolnych, na podstawie Najwyżej zatwierdzonej w dniu 27-ym grudnia 1883 roku normalnej ustawy o szkołach niższych rolniczych (Zbiór ustaw i rozporządzeń rządowych 1884 roku, № 9, str. 92) i z decyzyi Zarządzającego ministeryum dóbr państwa, powziętej po porozumieniu się z Ministrem oświaty publicznej i wskutek relacyi Departamentu rolnictwa i przemysłu wiejskiego z dnia 7-go lipca 1892 r. za № 9,502, zakłada szkołę niższą rolniczą I-go rzędu na folwarku Brzozowa, w dobrach Sobieszyn, gubernii Siedleckiej, powiatu garwolińskiego, zapisanych testamentem ś. p. hrabiego Kickiego na własność Towarzystwa osad rolnych wraz z innemi majątkami.

(Norm. ust. art. 1, 2, 4.)

§ 2. Szkoła rolnicza na folwarku Brzozowa jest założoną bez zasiłku rządowego.

Środki pieniężne szkoły powstają: a) z sumy etatowej 5,500 rs. jaką Towarzystwo obowiązuje się dawać corocznie z dochodów, czerpanych z zapisu hr. Kickiego; b) z opłat wnoszonych przez uczniów i c) z dochodów otrzymywanych z folwarku oddanego na użytek szkoły.

(Norm. ust. art. 4, 5)

§ 3. Budynki szkolne, tudzież majątek ruchomy i nieruchomy, oddany na użytek szkoły stanowią wyłączną własność Towarzystwa osad rolnych.

(Norm. ust. art. 5 i decyzya Ministra dóbr państwa).

4. Школа состоитъ въ вѣдѣніи Министерства Государственныхъ Имуществъ, по Департаменту Земледѣлія и Сельской Промышленности. Постоянное наблюденіе за нею возлагается на Управляющаго Государственными Имуществами Радомской, Кѣлецкой, Люблинской и Сѣдлецкой губ. и на начальство Варшавскаго Учебнаго Округа. Періодическій же осмотръ школы производится лицами, которымъ это будетъ поручаемо Министромъ Государственныхъ Имуществъ или Попечителемъ Округа. Непосредственное завѣдываніе школою въ хозяйственномъ отношеніи принадлежитъ Комитету Общества земледѣльческихъ колоній, какъ владѣльцу, на средства котораго она содержится.

Норм. Пол. ст. 15 и соглаш. Министровъ Государств. Имущ. и Народн. Просвѣщенія.

II. О пріемѣ учениковъ.

5. Въ школу принимаются вполнѣ здоровые молодые люди не моложе 14 и не старше 18 лѣтъ отъ роду.

На осн. разр. Министра.

6. Пріемъ учениковъ производится съ 1/13 по 5/17 Января каждаго года.

На осн. разр. Министра.

7. Желающіе поступить въ школу обязаны представить: а) метрическое свидѣтельство и б) свидѣтельство врача о состояніи здоровья и прививкѣ предохранительной оспы. Кромѣ того отъ нихъ требуется знаніе общеобразовательныхъ предметовъ въ объемѣ курса двухклассныхъ сельскихъ училищъ Министерства Народнаго Просвѣщенія.

Норм. Пол. ст. 12.

8. Ученики могутъ быть: а) постоянные, живущіе въ школѣ на школьномъ содержаніи и получающіе отъ шко-

§ 4. Szkoła zostaje w zawiadywaniu Ministeryum dóbr państwa, Departamentu rolnictwa i przemysłu wiejskiego. Nadzór ciągły nad nią wkłada się na Zarządzającego dobrami państwa gub. radomskiej, kieleckiej, lubelskiej i siedleckiej, oraz na zwierzchność okręgu naukowego warszawskiego. Peryodycznego zwiedzania szkoły dokonywają osoby, którym to poruczy Minister dóbr państwa albo kurator okręgu. Bezpośrednie zawiadywanie szkołą pod względem gospodarczym należy do Komitetu Towarzystwa osad rolnych, jako do właściciela, z funduszów którego ona jest utrzymywaną.

(Ust. norm. art. 15 i porozumienie Ministra dóbr państwa z Ministrem oświaty publicznej)

II. Przyjmowanie uczniów.

§ 5. Do szkoły przyjmują się zupełnie zdrowi młodzieńcy, nie młodsi jak 14 lat, a nie starsi jak 18.

(Decyzya Ministra)

§ 6. Przyjmowanie uczniów odbywa się od 1 (13) do 5 (17) stycznia każdego roku.

Decyzya Ministra

§ 7. Chcący wstąpić do szkoły są obowiązani przedstawić: a) metrykę i b) świadectwo lekarskie o stanie zdrowia i o zaszczepieniu ospy. Oprócz tego wymaganą od nich będzie znajomość ogólnie kształcących przedmiotów w zakresie kursu dwuklasowych szkół wiejskich Ministeryum oświaty publicznej.

(Norm. ust. art. 12).

§ 8. Uczniowie mogą być: a) stali, mieszkający w szkole i otrzymujący od szkoły utrzymanie, suknie, obu-

лы одежду, обувь, книги и прочія учебныя пособія и б) приходящіе,—проживающіе у родителей или опекуновъ на всемъ ихъ содержаніи.

Примѣчаніе. Во всѣхъ трехъ классахъ школы съ начала 3-го года по ея открытіи должно быть не менѣе 50 учениковъ, а въ каждомъ ея классѣ можетъ быть не болѣе 40 учениковъ.

На осн. разр. Министра.

9. Пятнадцать постоянныхъ учениковъ содержатся въ школѣ на счетъ Общества земледѣльческихъ колоній; но сверхъ этого числа могутъ поступать въ школу, въ число постоянныхъ учениковъ и своекоштные пансіонеры. Плата за содержаніе ихъ въ школѣ полагается по 100 руб. въ годъ и должна быть вносима въ четыре трехмѣсячные срока, по 25 руб. въ каждый. Съ учениковъ приходящихъ за ученіе взимается по 6 руб. въ годъ, въ два полугодичные срока.

Тоже.

III. Учебная часть.

10. Курсъ ученія въ школѣ продолжается три года и распредѣляется на три класса. Онъ состоитъ изъ теоретическаго изученія предметовъ и соотвѣтственныхъ цѣли заведенія практическихъ занятій (а).

Примѣчаніе. Приготовительнаго класса при школѣ имѣть не полагается (б).

а) Норм. Пол. ст. 8, б) На осн. разр. Министра.

11. Въ школѣ, независимо отъ повторенія общеобразовательныхъ предметовъ въ объемѣ программъ двухклассныхъ сельскихъ училищъ Министерства Народнаго Просвѣщенія, ученики практически обучаются разнымъ

wie, książki i wszelkie naukowe pomoce i b) przychodni — mieszkający u rodziców lub opiekunów i będący na tychże całkowitem utrzymaniu.

Uwaga. We wszystkich trzech klasach szkoły z początkiem trzeciego roku po jej otwarciu, powinno w niej być przynajmniej 50-iu uczniów, a w każdej klasie nie może być więcej jak 40-tu uczniów.

(Decyzya Ministra).

§ 9. Piętnastu stałych uczniów będzie utrzymywanych kosztem Towarzystwa osad rolnych; oprócz tej liczby jednak mogą wstępować do szkoły, jako stali uczniowie i pensyonarze, na swój koszt się utrzymujący. Opłata za ich utrzymanie w szkole, zostaje oznaczoną po 100 (sto) rs. rocznie i ma być wnoszoną kwartalnie po 25 rubli. Od uczniów przychodnich pobieraną będzie opłata po sześć rubli rocznie co pół roku.

(także)

III. O nauczaniu.

§ 10. Kurs nauczania w szkole trwa trzy lata i dzieli się na trzy klasy. Składa się on z teoretycznej nauki przedmiotów i z praktycznych zajęć, odpowiadających celowi zakładu (a).

Uwaga. Klasy przygotowawczej przy szkole nie będzie (b).

a) Ust. norm. art. 8 b) Decyzya Ministra

§ 11. W szkole, niezależnie od powtórzenia przedmiotów ogólnie kształcących według programu dwuklasowych szkół wiejskich Ministeryum oświaty publicznej, uczniowie będą się praktycznie uczyli różnych robót gospodar-

сельскохозяйственнымъ работамъ и сверхъ того имъ преподаются слѣдующіе предметы:

а) *Практическая геометрія:* основныя правила геометріи, практическаго межеванія и нивеллированія въ той степени, въ какой эти знанія необходимы для раздѣленія полей, проведенія канавъ и проч.

б) Необходимыя основныя свѣдѣнія изъ области *естественныхъ наукъ* (ботаники, зоологіи и минералогіи) съ изученіемъ формъ, наиболѣе типичныхъ и имѣющихъ особое значеніе въ жизни и хозяйствѣ человѣка.

в) *Земледѣліе вообще*, съ краткимъ развитіемъ отдѣльныхъ частей. О почвѣ и удобреніи, объ обработкѣ почвы и употребляемыхъ для этого улучшенныхъ земледѣльческихъ орудіяхъ, о посѣвѣ и уходѣ за посѣвомъ, уборкѣ, молотьбѣ, сушкѣ и храненіи хлѣбовъ и травъ; о культурѣ промышленныхъ растеній, которыя съ пользою могутъ быть воздѣлываемы въ ближайшихъ въ школѣ мѣстностяхъ; объ улучшеніи луговъ и выгоновъ; травосѣяніе; о посѣвѣ и посадкѣ плодовыхъ и лѣсныхъ деревъ и живыхъ изгородей.

г) *Скотоводство:* объ уходѣ, содержаніи и разведеніи домашнихъ животныхъ; улучшеніе породъ ихъ; выращиваніе приплода; о наиболѣе замѣчательныхъ породахъ скота; скотоврачеваніе въ общедоступныхъ формѣ и объемѣ.

д) Краткое изложеніе содержанія главнѣйшихъ законовъ и учрежденій, касающихся крестьянскаго быта, ознакомленіе съ которыми необходимо для практической жизни.

Норм. Пол. ст. 9 п. II.

12. Классное преподаваніе всѣхъ предметовъ производится на русскомъ языкѣ, за исключеніемъ Закона Божія римско-католическаго вѣроисповѣданія, который преподается на польскомъ языкѣ.

На осн. разр. Министра.

stwa rolnego, a przytem będą im wykładane następujące przedmioty.

a) *Geometrya praktyczna:* główne prawidła geometryi, miernictwa i niwelacyi praktycznej o tyle, o ile wiadomości te są niezbędne przy rozgraniczaniu pól, prowadzeniu rowów i t. d.

b) najgłówniejsze niezbędne wiadomości z *nauk przyrodniczych* (botaniki, zoologii i mineralogii), przy nauczaniu o formach najbardziej typowych, mających szczególne znaczenie w życiu i gospodarstwie ludzkiem;

c) *rolnictwo w ogólności* z krótkiem objaśnieniem pojedyńczych jego gałęzi. O roli i nawozach, o uprawie roli i używanych do tego narzędziach rolniczych ulepszonych, o zasiewach i sposobie wykonania ich, o sprzęcie, młóceniu, suszeniu i przechowywaniu zboża i paszy; o uprawie roślin przemysłowych, któreby mogły z pożytkiem być hodowane w miejscowościach szkoły najbliższych; o melioracyi łąk i pastwisk: o uprawie traw; o sianiu i sadzeniu drzew owocowych i leśnych oraz żywych płotów;

d) *hodowla bydła:* o pielęgnowaniu, utrzymaniu, i mnożeniu zwierząt domowych; poprawa ich rasy, wychowanie przychowku; o najwięcej godnych uwagi rasach bydła; leczenie zwierząt w zakresie i formie najdostępniejszej;

e) *Krótki wykład treści najgłówniejszych ustaw i urządzeń,* dotyczących bytu włościan, z któremi zapoznanie się jest nieodzowne w życiu praktycznem.

(Norm. ust. art. 9, 11)

§ 12. Nauczanie wszystkich przedmiotów w klasach odbywa się w języku ruskim, z wyjątkiem religii wyznania rzymsko-katolickiego, która się wykłada po polsku.

(Decyzya Ministra)

13. Практическія занятія учениковъ слѣдующія: а) обработка земли улучшенными орудіями и удобреніе ея;

б) правильные пріемы при посѣвѣ хлѣбовъ, травъ, корнеплодовъ и ихъ уборкѣ;

в) правильный уходъ за скотомъ, разведеніе и воспитаніе скота, обработка молочныхъ продуктовъ и пользованіе ими;

г) содержаніе и разведеніе лошадей, овецъ, свиней и т. п.

д) пчеловодство;

е) садоводство (плодовое) и огородничество;

ж) изучаніе нѣкоторыхъ ремесленныхъ производствъ, въ объемѣ самаго необходимаго для починки и поправки сельскохозяйственныхъ орудій, построекъ и подѣлокъ въ хозяйствѣ;

з) изученіе простѣйшихъ способовъ и формъ веденія счетовъ въ сельскомъ хозяйствѣ.

На осн. Норм. Пол. ст. 8 и 10 и разр. Министра.

14. Въ теченіе зимы ученики посмѣнно занимаются на скотномъ дворѣ и на гумнѣ.

Тоже.

15. Лѣтомъ ученики занимаются всѣми полевыми работами въ полѣ, на лугахъ, въ саду, огородѣ и т. д.

Тоже.

16. Распредѣленіе практическихъ занятій по классамъ производится сообразно возрасту, физическому развитію ученика и трудности извѣстныхъ работъ. Общее число часовъ работы, со включеніемъ классныхъ занятій учениковъ и двухчасоваго приготовленія ими уроковъ, не должно превышать для старшаго класса 12, а для двухъ остальныхъ—10 часовъ въ сутки.

Тоже.

17 Теоретическое преподаваніе и практическія занятія производятся въ теченіе цѣлаго года. Съ Ноября по Апрѣль

§ 13. Zajęcia praktyczne uczniów są następujące: a) uprawa roli narzędziami ulepszonemi i nawożenie jej; b) właściwe sposoby siewu zboża, traw okopowych i sprzętu tychże; c) prawidłowe obchodzenie się z bydłem, wychowanie i mnożenie bydła, przeróbka produktów mlecznych i rozmnażanie koni, owiec, trzody i t. p.; e) pszczelnictwo; f) sadownictwo i ogrodnictwo; g) nauczanie niektórych rzemiosł w zakresie najpotrzebniejszym do naprawy narzędzi rolniczych, budynków gospodarskich; h) nauczanie najprostszego sposobu i formy prowadzenia rachunków gospodarskich.

(Norm. ust. art. 8, 10 i decyzya Ministra)

§ 14. W ciągu zimy uczniowie po kolei zajęci będą w podwórzu gospodarskiem i w gumnie.

także

§ 15. W lecie uczniowie wykonywują wszelkie roboty polne w roli, na łąkach, w sadzie, w ogrodzie i t. d.

także

Rozkład praktycznych robót rozdziela się w klasach mając na uwadze wiek, fizyczny stan uczniów i trudność pewnych robót. Ilość ogólna godzin robót z włączeniem do niej zajęć w klasach uczniów i dwóch godzin przeznaczonych na przygotowanie lekcyi, nie powinna przenosić dla klasy wyższej 12-tu a dla dwóch pozostałych dziesięciu godzin na dobę.

(także)

§ 17. Wykład teoretyczny i zajęcia praktyczne ciągną się przez cały rok. Od listopada do kwietnia wykłada-

мѣсяцъ преподаются по преимуществу теоретическія науки въ остальное время года ученики занимаются практическими работами, при чемъ для теоретическихъ занятій имъ предоставляется столько времени, сколько его останется отъ необходимыхъ полевыхъ и хозяйственныхъ работъ, но не менѣе одного дня въ недѣлю.

Распредѣленіе числа уроковъ въ недѣлю, по каждому предмету, для каждаго класса, имѣющее служить руководствомъ при составленіи ежедневнаго росписанія учебныхъ часовъ, въ особенности въ зимнее полугодіе, слѣдующее:

	Классы			Всего.
	I.	II.	III.	
1) Повтореніе общеобразовательныхъ предметовъ по программамъ двухклассныхъ сельскихъ училищъ:				
а) Закона Божія	2	1	1	4
б) Русскаго языка	3	2	2	7
в) Ариѳметики	3	—	—	3
г) Русской исторіи	2	—	—	2
д) Географіи	2	—	—	2
2) Практическая геометрія и землемѣріе	—	2	2	4
3) Естественныя науки	6	2	—	8
4) Земледѣліе	—	6	6	12
5) Скотоводство	—	5	5	10
6) Свѣдѣнія о крестьянскомъ законодательствѣ	—	—	2	2
Итого	18	18	18	54

Примѣчаніе 1. На обученіе ремесламъ полагается 12 часовъ въ недѣлю для учениковъ всѣхъ трехъ классовъ.

Примѣчаніе 2. Въ распредѣленіи уроковъ по спеціальнымъ предметамъ Совѣту школы предоставляется право, по мѣрѣ надобности, дѣлать нѣкоторыя измѣненія, увеличи-

ją się przeważnie nauki teoretyczne, w ciągu zaś reszty roku uczniowie będą zajęci robotami praktycznemi, przy których na zajęcia teoretyczne pozostawia się tyle czasu, ile go zbędzie od koniecznych robót rolnych i gospodarczych, niemniej jednak jak jeden dzień na tydzień. Rozkład liczby lekcyi na tydzień, z każdego przedmiotu dla każdej klasy, mający służyć za wskazówkę przy układaniu dziennego porządku godzin szkolnych, a mianowicie w półroczu zimowem, jest następujący:

	KLASY			Razem
	I	II	III	
1) Powtórzenie ogólnie kształcących przedmiotów według programu 2-klasowych szkół wiejskich:				
a) religii	2	1	1	4
b) języka ruskiego	3	2	2	7
c) arytmetyki	3	—	—	3
d) historyi ruskiej	2	—	—	2
e) geografii	2	—	—	2
2) Geometrya praktyczna i miernictwo	—	2	2	4
3) Nauki przyrodzone	6	2	—	8
4) Rolnictwo	—	6	6	12
5) Chów inwentarzy żywych	—	5	5	10
6) Wiadomości o ustawodawstwie włościańskiem	—	—	2	2
RAZEM	18	18	18	54

1. **Uwaga.** Na naukę rzemiosł przeznacza się 12 godzin na tydzień dla uczniów wszystkich trzech klas.

2. **Uwaga.** W rozkładzie lekcyi specyalnych przedmiotów pozostawia się radzie szkolnej prawo wprowadzać w razie potrzeby niektóre zmiany, zwiększając lub zmniej-

вая или уменьшая число уроковъ по классамъ и по предметамъ, не измѣняя однако же безъ разрѣшенія Департамента Земледѣлія и Сельской Промышленности общаго числа уроковъ въ школѣ по этимъ предметамъ; измѣненіе же въ распредѣленіи и количествѣ уроковъ по общеобразовательнымъ предметамъ можетъ быть дѣлаемо только съ разрѣшенія начальства Варшавскаго Учебнаго Округа.

Примѣчаніе 3. На приготовленіе уроковъ въ класное время дается ученикамъ не менѣе двухъ часовъ ежедневно.

Примѣчаніе 4. Если большинство учениковъ школы будетъ польскаго происхожденія, то въ 1-мъ классѣ ея должно быть назначено 3 урока для преподаванія польскаго языка.

Примѣчаніе 5. Если въ школѣ будутъ находиться лица православнаго исповѣданія, хотя бы и въ самомъ ограниченномъ числѣ, то въ школѣ должно быть введено преподаваніе Закона Божія православнаго исповѣданія, и уроки по этому предмету должны идти параллельно съ уроками по Закону Божію для лицъ римско-католическаго исповѣданія. Необходимый на это расходъ относится на средства Общества.

На осн. Норм. Пол. ст. 9 и разр. Министра.

18. Программы повторенія и преподаванія общеобразовательныхъ предметовъ утверждаются Попечителемъ Округа, а программы преподаванія спеціальныхъ предметовъ—Министерствомъ Государственныхъ Имуществъ. Росписаніе ежедневныхъ теоретическихъ занятій представляется Управляющимъ школою въ засѣданіе Совѣта школы, въ которомъ долженъ присутствовать Попечитель школы, и утверждается Совѣтомъ до начала каждаго полугодія. Подробное распредѣленіе практическихъ работъ должно быть составлено заранѣе, но такъ какъ оно зависитъ, главнымъ образомъ, отъ времени года, состоянія атмосферы, внезапныхъ хозяй-

szając ilość lekcyj w klasach i co do pojedyńczych przedmiotów, jednakowoż nie zmieniając bez decyzyi Departamentu rolnictwa i przemysłu wiejskiego ogólnej liczby godzin w szkole tych przedmiotów; zmiana rozkładu i liczby lekcyj ogólnie kształcących może nastąpić jedynie za decyzyą Zwierzchności warszawskiego okręgu naukowego.

3. **Uwaga**. Dla przygotowania lekcyi w czasie nauki klasowej przeznacza się uczniom najmniej dwie godziny dziennie.

4. **Uwaga**, Jeżeli większość uczniów szkoły stanowić będą Polacy, to w pierwszej klasie powinny być przeznaczone trzy godziny lekcyi dla nauki języka polskiego.

5. **Uwaga.** Jeżeli w szkole będą się znajdowali uczniowie wyznania prawosławnego, chociażby i w najmniejszej liczbie, to powinno być wprowadzone nauczanie religii wyznania prawosławnego, a lekcye tego przedmiotu mają iść równolegle z lekcyami religii rzymsko katolickiej. Wydatek na to potrzebny ponoszą fundusze Towarzystwa.

(Ust. norm. art 9 i decyzya Ministra)

§ 18. Programy powtórzenia i nauczania przedmiotów ogólnie kształcących zatwierdza Kurator Okręgu, a programy nauczania przedmiotów specyalnych Minister Dóbr Państwa. Rozkład teoretycznych zajęć codziennych przedstawia Zarządzający szkołą na posiedzeniu Rady szkolnej, na którem powinien być obecny opiekun szkoły i zatwierdzony zostaje przez radę na początku każdego półrocza. Szczegółowy rozkład zajęć praktycznych powinien być ułożony zawczasu; ponieważ on jednak zależy przeważnie od pory roku, stanu pogody, niespodziewanych okoli-

ственныхъ обстоятельствъ, то измѣненіе его предоставляется Управляющему школою.

На осн. Норм. Пол. ст. 9—13 и разр. Министра.

19. Въ половинѣ Декабря производятся экзамены учениковъ, переводные изъ класса въ классъ и окончательные изъ полнаго курса наукъ. Ученикамъ, отличающимся хорошимъ поведеніемъ, прилежаніемъ и успѣхами въ наукахъ и практическихъ работахъ, могутъ быть даваемы награды.

Примѣчаніе. Экзамены изъ практическихъ сельскохозяйственныхъ работъ производятся въ Августѣ.

На осн. разр. Министра.

20. Ученики, выдержавшіе испытаніе въ знаніи полнаго курса школы, для болѣе самостоятельнаго ознакомленія съ обязанностями по сельскому хозяйству и для знакомства съ посторонними хозяйствами, должны пробыть въ какомъ либо хозяйствѣ одинъ годъ для исполненія разныхъ обязанностей по сельскому хозяйству за вознагражденіе, опредѣляемое по соглашенію начальства школы съ хозяевами, причемъ они обязаны каждые четыре мѣсяца давать отчётъ о своихъ дѣйствіяхъ и наблюденіяхъ, удостовѣренный хозяиномъ и, если возможно, съ замѣчаніями послѣдняго.

Тоже.

21. Пробывшій опытный годъ въ хозяйствѣ и выдержавшій повѣрочное испытаніе ученикъ считается окончившимъ полный курсъ. Ему выдается аттестатъ, за подписью Попечителя школы и Управляющаго, объ успѣхахъ, какъ въ пройденныхъ имъ предметахъ, такъ и въ практическихъ занятіяхъ. Въ аттестатѣ должна быть обозначена та отрасль сельскаго хозяйства или ремесла, въ которой воспитанникъ наиболѣе свѣдущъ. Невыдержавшему выпускнаго экзамена, а также выбывшему ранѣе окончанія курса выдается свидѣтельство о времени пребыванія его въ школѣ.

czności gospodarskich, to zmiana takowego pozostawia się zarządzającemu szkołą.

(Ust. norm. art. 9 do 13 i dec. Ministra.

§ 19. W połowie grudnia odbywają się egzamina uczniów przejściowe z klasy do klasy i ostateczne z całego kursu nauk. Uczniom, odznaczającym się dobrem prowadzeniem, pilnością i postępami w naukach, oraz praktycznych robotach, mogą być dawane nagrody.

Uwaga. Egzamina z praktycznych robót gospodarskich odbywają się w sierpniu.

(Decyzya Ministra)

§ 20. Uczniowie, którzy złożyli egzamin z całego kursu nauk, powinni dla samodzielniejszego obeznania się z obowiązkami gospodarczemi i dla poznania innych urządzeń gospodarczych, przebyć rok w jakiembądź gospodarstwie i pełnić tam obowiązki służbowe za wynagrodzeniem, które będzie określone po zgodzeniu się zwierzchności szkoły z gospodarzami, przyczem będą obowiązani składać co 4 miesiące sprawozdanie o swojej czynności i spostrzeżeniach, poświadczone przez właściciela gospodarstwa, z dodaniem, jeżeli można własnych jego uwag.

(także)

§ 21. Uczeń, który przebył rok próby w gospodarstwie i złożył dodatkowy egzamin, będzie uznany za kończącego kurs nauk, otrzyma atestat z podpisem opiekuna i zarządzającego szkołą, z wymienieniem postępów jakie zrobił zarówno w naukach, jak i praktycznych zajęciach. W atestacie powinna być wymieniona ta gałęź gospodarstwa lub rzemiosła, w której uczeń najwięcej posiada wiadomości. Tym, którzy nie złożyli ostatecznego egzaminu lub opuścili szkołę przed skończeniem kursu, wydaje się świadectwo, przez jaki czas przebywali w szkole.

Примѣчаніе. Невыдержавшіе переводнаго или выпускнаго экзамена могутъ быть оставляемы, съ разрѣшенія Попечителя, на второй годъ въ классѣ, но никто изъ нихъ не можетъ оставаться въ школѣ болѣе пяти лѣтъ.

Тоже.

22. Ученики окончившіе съ успѣхомъ полный курсъ наукъ въ Собѣшинской сельскохозяйственной школѣ, пользуются по отбыванію воинской повинности льготою III разряда, а прошедшіе съ успѣхомъ два первые класса той же школы пользуются такою льготою IV разряда.

Примѣчаніе. Въ случаяхъ, заслуживающихъ особаго уваженія, ученикамъ Собѣшинской школы могутъ быть разрѣшаемы, по соглашенію Министровъ Государственныхъ Имуществъ и Военнаго, необходимые для окончанія образованія отсрочки поступленія на службу въ войска по вынутому жребію, не далѣе, однако, какъ до двадцати двухъ лѣтъ отъ роду.

Норм. Пол. ст. 14 и примѣчаніе

IV. Должностныя лица.

23. Попеченіе о благосостояніи школы и ея нуждахъ принадлежитъ Попечителю школы и Комитету Общества земледѣльческихъ колоній. Попечитель избирается Сѣдлецкимъ Губернаторомъ изъ числа представленныхъ Комитетомъ Общества лицъ, состоящихъ на коронной службѣ въ одномъ изъ правительственныхъ учрежденій и свѣдущихъ и опытныхъ въ дѣлѣ сельскаго хозяйства, и утверждается въ семъ званіи Министромъ Государственныхъ Имуществъ.

На осн. Норм. Пол. ст. 16 и 18 и разр. Министра.

24. Для обсужденія и разрѣшенія вопросовъ, имѣющихъ существенное значеніе въ педагогическомъ или хозяй-

Uwaga. Ci, którzy nie złożyli egzaminu przejściowego lub ostatecznego, mogą pozostawać na drugi rok w klasie za zgodą opiekuna, ale nikt z nich nie może zostawać więcej, jak 5 lat.

(także)

§ 22. Uczniowie, którzy skończyli z powodzeniem cały kurs nauk w szkole rolniczej Sobieszyńskiej, korzystają pod względem odbywania powinności wojskowej z ulgi III-go rzędu, a ci, którzy z dobremi postępami przeszli dwie klasy w tejże szkole, korzystają z ulgi IV-go rzędu.

Uwaga. W wypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących, uczniom szkoły Sobieszyńskiej może być dozwolone, po porozumieniu się Ministra Dóbr Państwa i Wojny, odroczenie terminu wstąpienia do wojska z losowania, potrzebne im do ukończenia swego kształcenia się, nie dłużej jednakowoż, jak do 22 lat wieku.

(Ust. norm. art. 14 i uwaga)

IV. O składzie osobistym.

§ 23. Staranie o powodzenie szkoły i o jej potrzeby należy do Opiekuna szkoły i Komitetu Tow. osad rolnych Opiekun wybierany będzie przez Gubernatora siedleckiego, z pomiędzy osób, przedstawionych przez Komitet Towarzystwa, pozostających na służbie rządowej w jednej z instytucyi rządowych, a doświadczonych i zapoznanych ze sprawami gospodarstwa rolnego—i zatwierdzany będzie na tem stanowisku przez Ministra dóbr państwa.

(Ust. norm. art 16 i 18)

§ 24. Dla roztrząsania i decydowania kwestyj, mających istotne znaczenie pod względem pedagogicznym lub

ственномъ отношеніяхъ, при школѣ учреждается Совѣтъ, состоящій подъ предсѣдательствомъ Попечителя школы изъ Управляющаго ею и преподавателей. Въ случаѣ отсутствія Попечителя, въ Совѣтѣ предсѣдательствуетъ Управляющій школой.

На осн. Норм. Пол. ст. 17.

25. Попечитель имѣетъ попеченіе главнымъ образомъ о благоустройствѣ школы съ учебной и воспитательной стороны. Онъ наблюдаетъ, чтобы направленіе школы соотвѣтствовало предназначенной уставомъ цѣли ея, а равно, чтобы Управляющій, преподаватели и низшіе служители строго исполняли возложенныя на каждаго изъ нихъ обязанности. Онъ слѣдитъ за исполненіемъ программъ, за правильнымъ ходомъ обученія въ школѣ (§§ 10—12) и затѣмъ, чтобы практическія занятія учениковъ имѣли правильное и полезное для нихъ направленіе (§§ 13—16), а также за тѣмъ, чтобы мальчики пріучаемы были къ порядку и къ точному исполненію возлагаемыхъ на нихъ обязанностей. Онъ наблюдаетъ также за содержаніемъ учениковъ и за правильностью счетоводства въ школѣ. Въ случаѣ обнаруженія какихъ либо безпорядковъ или злоупотребленій, Попечитель школы принимаетъ мѣры для немедленнаго ихъ устраненія и о своихъ распоряженіяхъ сообщаетъ Комитету Общества, а о болѣе важныхъ случаяхъ доноситъ и Департаменту Земледѣлія и Сельской Промышленности.

На осн. разр. Министра.

26. Комитетъ Общества съ своей стороны печется о благосостояніи школы въ матеріальномъ или хозяйственномъ отношеніи. Въ обязанности его входятъ: 1) ежегодное составленіе смѣты расходовъ на содержаніе школы и учениковъ ея, а также плана хозяйства, по соглашенію съ Попечителемъ школы и Управляющимъ ею; 2) наблюденіе за правильнымъ расходованіемъ суммъ, назначаемыхъ на содержа-

gospodarczym, ustanawia się przy szkole Rada, składająca się pod prezydencyą Opiekuna szkoły z Zarządzającego nią i nauczycieli. W razie nieobecności Opiekuna, prezyduje w Radzie Zarządzający szkołą.

(Ust norm. art. 17)

§ 25. Opiekun ma główne staranie o porządku szkoły pod względem naukowym i wychowawczym. Czuwa, ażeby kierunek szkoły odpowiadał celowi, przez ustawę wskazanemu, tudzież, żeby Zarządzający, nauczyciele i służba spełniali ściśle włożone na nich obowiązki. On przestrzega wykonania programów, prawidłowego biegu nauki w szkole (§ 10 i 12) i żeby zajęcia praktyczne uczniów miały prawidłowy i pożyteczny dla nich kierunek (§ 13 do 16), a wreszcie, żeby uczniowie byli przyzwyczajani do porządku i do ścisłego spełniania obowiązków. On czuwa także nad utrzymaniem uczniów i prawidłowością rachunkowości w szkole. W razie spostrzeżenia jakichbądź nieporządków lub nadużyć, Opiekun szkoły przedsiebierze środki celem bezzwłocznego usunięcia takowych i zawiadamia Komitet Towarzystwa o swoich rozporządzeniach, a o wypadkach więcej ważnych donosi Departamentowi Rolnictwa i Przemysłu Wiejskiego.

(Decyzya Ministra)

§26. Komitet Towarzystwa ze swej strony stara się o pomyślność szkoły pod względem materyalnym i gospodarczym. Do obowiązków jego należy: 1) układanie rocznego budżetu wydatków na utrzymanie szkoły i uczniów, tudzież planu gospodarczego, po porozumieniu się z Opiekunem i Zarządzającym szkołą; 2) Pilnowanie prawidłowego wydatkowania sum przeznaczonych na utrzymanie szkoły

ніе школы и учениковъ ея, а также на веденіе хозяйства; 3) повѣрка имущества какъ школьнаго, такъ и хозяйственнаго и наблюденіе за сохранностью онаго; 4) изысканіе средствъ на покрытіе непредвиденныхъ по смѣтѣ и по плану хозяйства расходовъ и 5) обсужденіе мѣръ къ улучшенію хозяйства и состоянія школы въ матеріальномъ отношеніи.

На осн. разр. Министра.

27. Управляющій школою избирается по соглашенію Попечителя оной съ Комитетомъ Общества земледѣльческихъ колоніи и съ согласія Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа, преимущественно изъ лицъ, окончившихъ курсъ въ высшемъ или среднемъ сельскохозяйственномъ учебномъ заведеніи и притомъ основательно знакомыхъ на практикѣ съ веденіемъ сельскаго хозяйства.

На осн. Норм. Пол. ст. 20 и разр. Министра.

28. Преподаватели Закона Божія опредѣляются, по соглашенію Попечителя школы съ епархіальнымъ начальствомъ и по изъявленіи согласія начальствомъ Учебнаго Округа, изъ мѣстныхъ священниковъ.

Норм. Пол. ст. 21.

29. Преподаватели сельскохозяйственныхъ предметовъ избираются Управляющимъ школою, по соглашеніи съ Попечителемъ ея, изъ лицъ, окончившихъ курсъ въ сельскохозяйственныхъ учебныхъ заведеніяхъ высшаго или средняго разряда, а преподаватели общеобразовательныхъ предметовъ изъ числа лицъ, имѣющихъ право преподавать въ двухклассныхъ сельскихъ училищахъ Министерства Народнаго Просвѣщенія. Въ случаѣ разногласія въ выборѣ учителей между Управляющимъ школою и Попечителемъ ея, вопросъ разрѣшается начальникомъ мѣстной учебной дирекціи, который и даетъ ему дальнѣйшее движеніе.

Нор. Пол. ст. 22. и 23.

i jej uczniów, oraz na prowadzenie gospodarstwa; 3) sprawdzanie majątku szkolnego i folwarcznego i przestrzeganie konserwowania takowych; 4) wyszukanie środków dla pokrycia wydatków nieprzewidzianych budżetem i planem gospodarczym i 5) roztrząsanie sposobów ulepszania gospodarstwa i bytu szkoły pod względem materyalnym.

(Decyzya Ministra).

§ 27. Zarządzający szkołą wybierany będzie po porozumieniu się Opiekuna tejże z Komitetem Towarzystwa Osad Rolnych i za zgodą Kuratora Warszawskiego Okręgu Naukowego, przeważnie z pomiędzy osób, które skończyły kurs w wyższym lub średnim zakładzie naukowym rolniczym, a przytem są gruntownie zapoznane z praktyką prowadzenia gospodarstwa wiejskiego.

(Ust. norm. art. 20 decyz. Ministra)

§ 28. Nauczyciele religii będą naznaczani po porozumieniu się Opiekuna szkoły ze Zwierzchnością Dyecezyalną i po wyrażeniu zgodzenia się Zwierzchności Okręgu naukowego, z pomiędzy miejscowych kapłanów.

(Ust. norm. art 21)

§ 29. Nauczyciele przedmiotów gospodarstwa rolnego wybierani będą przez Zarządzającego szkołą po porozumieniu się z Opiekunem tejże, z pomiędzy osób, które skończyły kurs w zakładach naukowych rolniczych wyższych lub średnich; nauczyciele zaś przedmiotów ogólnie kształcących z pomiędzy osób, mających prawo nauczania w szkołach dwuklasowych wiejskich Ministeryum Oświaty publicznej. W razie różnicy zdań co do wyboru nauczycieli między Zarządzającym szkołą i Opiekunem jej, kwestya będzie rozstrzygniętą przez dyrektora miejscowej dyrekcyi naukowej, który pokieruje dalszym biegiem tego interesu.

(Ust norm. art. 22 i 23)

30. Управляющій школою и всѣ учителя утверждаются въ должностяхъ Министерствомъ Государственныхъ Имуществъ.—Увольненіе отъ должностей служащихъ въ школѣ лицъ зависитъ также отъ Министерства Государственныхъ Имуществъ, по представленію Попечителя школы.

Норм. Пол. ст. 24 и ст. 758 Уст. сл. опр. Прав. Т. III Св. Зак., изд. 1876 г.

31. Преподаватели, кромѣ прямыхъ своихъ обязанностей преподаванія, руководятъ учениками во время работъ, исполняютъ по очереди обязанности надзирателей за воспитанниками, слѣдятъ за ихъ поведеніемъ внѣ классовъ и помагаютъ имъ приготовлять уроки.

На осн. разр. Министра.

32. Каждый изъ учителей представляетъ въ Совѣтъ, въ концѣ учебнаго года, отчетъ о своей дѣятельности по преподаванію и по практическимъ занятіямъ съ учениками, а также по надзору за ихъ поведеніемъ.

Тоже.

33. Управляющій школою преподаетъ сельское хозяйство, завѣдываетъ школою и на немъ лежитъ отвѣтственность по всѣмъ частямъ благоустройства заведенія; онъ ведетъ приходорасходныя книги школы и по веденію хозяйства въ фольваркѣ, направляетъ хозяйство по утвержденному Комитетомъ Общества плану и согласно его указаніямъ ведетъ книгу, въ которую записываются поступающіе въ школу ученики, а также журналъ, въ которомъ отмѣчаются ихъ успѣхи въ наукахъ и практическихъ занятіяхъ, нанимаетъ и увольняетъ низшихъ служителей. Ему подчинены по служебнымъ своимъ обязанностямъ преподаватели школы и низшая прислуга.

На осн. Норм. Пол. ст. 16 и разр. Министра.

34. Лица обладающія спеціальными познаніями по отдѣльнымъ отраслямъ сельскаьо хозяйства, напр. по вино-

§ 30. Zarządzający szkołą i wszyscy nauczyciele będą zatwierdzani w obowiązkach przez Ministeryum dóbr państwa. Uwolnienie od służby będących w szkole osób zawisło również od Ministeryum dóbr państwa na skutek przedstawienia Opiekuna szkoły.

(Norm. ust art 24 oraz art. 758 ustawy o służbie rządowej Tom III Zbioru Praw, wydanie 1876 roku.)

§ 31. Nauczyciele oprócz swoich bezpośrednich obowiązków wykładania nauk, kierują uczniami w czasie robót, spełniają kolejno obowiązki dozoru nad wychowańcami, czuwają nad ich postępowaniem po za klasami i pomagają im przygotowywać lekcye.

(Decyzya ministra)

§ 32. Każdy nauczyciel przedstawia Radzie w końcu roku szkolnego sprawozdanie o swojej działalności co do nauczania i co do praktycznych zajęć z uczniami, tudzież co do dozoru nad ich postępowaniem.

(także)

§ 33. Zarządzający szkołą wykłada naukę rolnictwa zawiaduje szkołą i jest odpowiedzialny za cały porządek zakładu; on prowadzi księgi kasowe szkoły i regestra gospodarcze folwarku, kieruje gospodarstwem według planu zatwierdzonego przez Komitet Towarzystwa, i zgodnie z jego wskazówkami prowadzi księgę, do której zapisuje uczniów wstępujących do szkoły, tudzież dziennik do zapisywania ich postępów w naukach i praktycznych zajęciach, przyjmuje i uwalnia niższą służbę. Jemu podlegają co do obowiązków służbowych nauczyciele szkoły i niższa służba.

(Ust. norm. art. 16 i dec. Ministra.)

§ 34. Osoby, posiadające specyalne wiadomości w różnych gałęziach gospodarstwa wiejskiego, np. gorzel-

куренію, рыболовству, пчеловодству, шельководству и т. п., могутъ быть приглашаемы на извѣстное время, по усмотрѣнію школьнаго Совѣта, для практическаго ознакомленія учениковъ съ этими спеціальностями. Условія о наймѣ такихъ лицъ заключаются Попечителемъ школы.

Норм. Пол. ст. 22.

V. Печать школы.

35. Школа имѣетъ печать съ изображеніемъ герба Сѣдлецкой губ. и съ надписью: „Собѣшинская сельскохозяйственная школа, Сѣдлецкой губерніи“.

Норм. Пол. ст. 26.

VI. Представленіе отчета.

36. По окончаніи года, не позже 1-го Апрѣля слѣдующаго года, Попечитель школы обязанъ представлять въ Департаментъ Земледѣлія и Сельской Промышленности учебный, техническій, денежный и матеріальный отчетъ по школѣ и по работамъ, произведеннымъ учениками въ имѣніи и въ его мастерскихъ, а копію съ этого отчета препроводить въ Комитетъ Общества и Попечителю Округа.

На осн. разр. Министра.

37. Отчетъ школы или извлеченіе изъ него печатается въ мѣстныхъ изданіяхъ или Земледѣльческой Газетѣ.

Тоже.

Директоръ *Калачевъ.*

Начальникъ Отдѣленія *Стельмаховичъ.*

nictwa, rybołówstwa, pszczelnictwa, jedwabnictwa i t. p. mogą wedle uznania Rady szkolnej być wzywane na pewien czas do zapoznawania uczniów z temi specyalnościami. Ugodę o wynagrodzenie z takiemi osobami zawiera Opiekun szkoły.

(Ust. norm. art 22)

V. Pieczęć szkoły.

§ 35. Szkoła ma pieczęć z wyobrażeniem herbu gubernii siedleckiej i z napisem: „Szkoła rolnicza Sobieszyńska w gub. siedleckiej.

(Ust. norm. art. 26)

VI. Składanie sprawozdania.

§ 36. Po skończeniu roku, nie później jak 1 kwietnia następnego roku, Opiekun szkoły jest obowiązany przedstawić Departamentowi rolnictwa i przemysłu wiejskiego sprawozdanie o stanie naukowym, technicznym, finansowym i materyalnym szkoły i o robotach, wykonanych przez uczniów w majątku i w warsztatach, a kopję tego sprawozdania przesyła Komitetowi Towarzystwa i Kuratorowi Okręgu.

(Decyzya ministra)

§ 37. Sprawozdanie szkoły, lub wyjątki z niego, drukują się w miejscowych pismach, lub „Gazecie Rolniczej".

(także)

Dyrektor *Kałaczow.*

Naczelnik wydziału *Stelmachowicz.*

На подлинномъ г. Управляющимъ Министерствомъ Государственныхъ имуществъ написано.

Утверждаю 7 Іюля 1892 г. В. Вешняковъ.

ШТАТЪ

Собѣшинской низшей сельскохозяйственной школы I-го разряда учрежденной Варшавскимъ Обществомъ земледѣльческихъ колоній.

	Число лицъ	Годовое содержаніе въ рубляхъ: одному	Годовое содержаніе въ рубляхъ: Всѣмъ
Управляющій школою	1	500	800
Ему-же за преподаваніе одного изъ спеціяльныхъ предметовъ	—	300	
Преподаватели спеціальныхъ и общеобразовательныхъ предметовъ	2	500	1000
Законоучитель	1	120	120
На учебныя пособія и на вознаграждепіе за преподаваніе спеціальныхъ предметовъ	—	—	450
На расходы по канцеляріи . . . . ,	—	—	130
На содержаніе пятнадцати постоянныхъ учениковъ	—	—	1500
На хозяйственные расходы по щколѣ . , . . ,	—	—	1500
ИТОГО.	--	—	5500

Примѣчаніе 1. Означенная штатная сумма назначается на содержаніе вполнѣ устроенной сельскохозяйственной школы 1-го разряда въ фольваркѣ Бржозова.—

Na oryginale podpisał p. Zarządzający Ministeryum Dóbr Państwa: „Zatwierdzam 7 lipca 1892 r.

W. Wessniakow.

ETAT

Szkoły niższej rolniczej Sobieszyńskiej I-go rzędu, założonej przez Warszawskie Towarzystwo Osad Rolnych.

	Ilość osób	Roczna pensya w rublach: jednemu	Roczna pensya w rublach: wszystkim
Zarządzający szkołą	1	500	800
Temuż za wykład jednego ze specyalnych przedmiotów.	—	300	
Nauczyciele specyalnych i ogólnie kształcących przedmiotów	2	500	1000
Nauczyciel religii.	1	120	120
Na pomoce szkolne i na wynagrodzenie za nauczanie przedmiotów specyalnych.	—	—	450
Na wydatki kancelaryjne	—	—	130
Na utrzymanie 15 stałych uczniów	—	—	1500
Na wydatki gospodarcze szkoły	—	—	1500
RAZEM . .	—	—	5500

Uwaga 1. Określona etatem suma przeznacza się na utrzymanie całkowicie urządzanej szkoły rolniczej I-go rzędu na folwarku Brzozowa. Pozostałe od tej sumy reszty

Остатки отъ этой суммы могутъ быть обращаемы на пріобрѣтеніе учебныхъ пособій, на улучшеніе хозяйства и проч.

Примѣчаніе 2. Управляющій школою, преподаватели и служители пользуются даровыми квартирами и отопленіемъ.

Директоръ *Калачовъ.*

Начальникъ Отдѣленія *Стельмаховичъ.*

mogą być używane na kupno pomocy szkolnych, na ulepszenie gospodarstwa i t. p.

Uwaga 2. Zarządzający szkołą, nauczyciele i służba, otrzymują bezpłatnie mieszkanie i opał.

Dyrektor *Kałaczow*

Naczelnik wydziału *Stelmachowicz.*

II.

Отчеты.

ОТЧЕТЪ

Ревизіонной Комисіи Комитета Общества Земледѣльческихъ Колоній

относительно счетовъ и имущественнаго состоянія записи графа Кицкаго

за 1892/3, 1893/4, 1894/5, 1395/6 годы

утвержденный Комитетомъ Общества въ засѣданіи 23 марта (4 апрѣля) 1897 года.

I

Ниже подписавшіеся, избранные на основаніи рѣшенія Комитета Общества Земледѣльческихъ Колоній отъ 13 декабря 1896 года для провѣрки отчетности и имущественнаго состоянія Администраціи записи гр. Кицкаго за послѣдніе хозяйственные годы 1892/3, 1893/4, 1894/5, 1895/6 а вмѣстѣ съ тѣмъ для сдѣланія замѣчаній по общему положенію дѣлъ записи гр. Кицкаго и направленію ея Администраціи, насколько это положеніе и направленіе уявляется въ отчетности, приступили къ своимъ занятіямъ 6/18 февраля 1897 года и, занимаясь ежедневно въ продолженіе 24 дней окончили провѣрку счетовъ, книгъ, документовъ и кассы 1/13 марта с. г. Въ продолженіи этого времени комисія разсмотрѣла подробно счеты кассы и хлѣбные счеты имѣній Орловъ

II
Sprawozdania.

SPRAWOZDANIE
Komisyi Rewizyjnej Komitetu Towarzystwa Osad rolnych
co do rachunków i funduszów zapisu hrabiego Kickiego,
z lat 1892/3, 1893/4, 1894/5 i 1895/6

zatwierdzone przez komitet T-wa na posiedzeniu 4 kwietnia 1897 roku.

I

Niżej podpisani, delegowani mocą uchwały komitetu Towarzystwa osad rolnych z dnia 13-go grudnia 1896-go r. do sprawdzenia rachunków i stanu funduszów administracyi zapisu hr. Kickiego za ostatnie cztery lata gospodarcze 1892/3, 1893/4, 1894/5, 1895/6, oraz do poczynienia swych uwag nad stanem ogólnym interesów zapisu i kierunkiem jego administracyi, o ile ów stan i kierunek przez rachunki się uwydatniają, przystąpili do swej czynności w dniu 18-ym lutego 1897-go roku i, prowadząc ją codziennie przez dni 24, samo sprawdzenie rachunków, ksiąg, dokumentów i kasy ukończyli w d. 13-ym marca r. b. W ciągu tego czasu komisya rozpatrzyła szczegółowo rachunki kasowe i zbożowe dóbr Orłów i Sobieszyn, oraz stacyi doświadczalnej w Sobie-

и Собѣшинъ, а также опытной агрономической станціи въ Собѣшинѣ съ 1892/3, 1893/4, 1894/5, 1895/6 годовъ, всѣ счеты расходовъ по постройкѣ и учрежденіи низшей Сельско-хозяйственной школы въ фольваркѣ Бржозова, принадлежащимъ имѣнію Собѣшинъ, и кромѣ того веденные въ отдѣльныхъ книгахъ счеты движенія суммъ центральной Администраціи записи въ Варшавѣ, засвидѣтельствованные отъ имени Завѣдывающаго Совѣта членомъ таковаго г. Ѳаддеемъ Ковальскимъ. Въ сказанныхъ счетахъ центральной администраціи помѣщены всякіе доходы, получаемые отъ процентовъ изъ капиталовъ, далѣе изъ аренды имѣнія Ржички и лѣса въ этомъ же имѣніи, отъ доходовъ получаемыхъ отъ недвижимости № 1066S въ Варшавѣ и отъ аренды недвижимости № 280/1 на Прагѣ, а равнымъ образомъ отъ колоній Шамоцинъ и Юзефинъ подъ Варшавой; — съ другой же стороны, тамъ же указаны расходы, совершаемые изъ этихъ доходовъ на издержки центральной администраціи въ Варшавѣ, опытной станціи, лѣсной администраціи и викаріята въ Ржичкахъ, а равнымъ образомъ расходы по постройкѣ и содержаніи Сельско-хозяйственной школы, по перестройкамъ или ремонту дома въ Варшавѣ, на Прагѣ и въ колоніи Шамоцинъ; кромѣ того на пенсіоны и пособія, судебныя издержки и всякіе другіе общіе расходы. Приходорасходныя книги центральной администраціи въ Варшавѣ и документы присоединенные къ нимъ разсмотрѣла ревизіонная комиссія не только до окончанія хозяйственнаго 1895/6 года, но даже и съ текущаго 1896/7 года впредь до 17 февраля (1 марта) 1897 г. и вмѣстѣ съ тѣмъ комиссія провѣрила по вышеозначенное число всякіе остатки, находившіеся въ кассѣ, какъ наличными такъ и процентными бумагами, о чемъ и сдѣлала замѣчаніе въ соотвѣтственной книгѣ. Комиссія исполнила это не только потому чтобы удостовѣриться въ настоящемъ положеніи суммъ и капиталовъ, но и потому что, послѣ того, какъ проф. Бялэцкій отказался отъ должности опекуна-администратора записи,

szynie z lat 1892/3, 1893/4. 1894/5 i 1895/, całe rachunki dotychczasowe budowy i urządzenia szkoły rolniczej niższej na folwarku Brzozowa w dobrach Sobieszyńskich, wreszcie prowadzone w księgach oddzielnych rachunki obrotu funduszów administracyi centralnej zapisu w Warszawie, poświadczone w imieniu rady zawiadującej przez członka jej, p. Tadeusza Kowalskiego. W rzeczonych rachunkach administracyi centralnej są zestawione wszelkie przychody z procentów od kapitałów, z dzierżawy Rzyczek i z lasu tamże, z dochodów domu № 1066S w Warszawie i z dzierżawy nieruchomości nr. 280/1 na Pradze i kolonii Szamocin i Józefin pod Warszawą;—z drugiej zaś strony są też wykazane wydatki, z tych wpływów czynione, na koszty administracyi centralnej w Warszawie, stacyi doświadczalnej, administracyi leśnej i wikarjatu w Rzyczkach, na budowę i utrzymanie szkoły rolniczej, na konserwację lub melioracyę domów w Warszawie na Pradze i w kolonii Szamocin, wreszcie na emerytury i wsparcia, koszty sądowe i wszelkie inne wydatki ogólne. Księgi rachunkowe administracyi centralnej w Warszawie i dowody, do nich dołączone, rozpoznała komisya rewizya nietylko do końca roku gospodarczego 1895/6, lecz jeszcze i z roku bieżącego 1896/7, aż do dnia 1-go marca 1895-go, a zarazem sprawdziła do tejże daty wszelkie remanenty kasowe, tak w gotowiźnie, jak i w papierach procentowych i zaznaczyła to we właściwej księdze. Komisya dopełniła tej czynności, zarówno dla tego, ażeby się módz przekonać o stanie obecnym funduszów i kapitałów jako też i dlatego, że od 1-go marca 1897-go r. po zrzeczeniu się swych obowiązków przez dotychczasowego opiekuna-administratora zapisu, prof. A. Białeckiego, zawiadywanie

съ 17 февраля (1 марта) 1897 года завѣдываніе движеніемъ суммъ центральной администраціи перешло въ руки г. Ивана Ростворовскаго, приглашеннаго Завѣдывающимъ Совѣтомъ для временнаго исполненія этой должности.

Оборотъ суммъ центральной администраціи въ продолженіе этого времени, представляется въ слѣдующемъ видѣ въ каждомъ отдѣльномъ году, послѣ замѣщенія въ приходахъ онаго также и остатка отъ предыдущаго года.

Годъ.	Доходы наличными		Расходы наличными		Доходы проц. бумагами	Расходы проц. бумагами
	Руб.	коп.	Руб.	коп.	Руб.	Руб.
1892/3	46,696	23	27,876	99½	121.750	2,500
1893/4	56,570	11½	36,816	81	119,950	14,550
1894/5	40,919	53½	29,922	16	111,150	750
1895/6	32,165	62½	25,449	82	116,200	3,000
1896/7 (по 17 февр. 1 марта)	26,741	27½	20,422	38	115,500	1,200

Дѣйствительные ежегодные доходы центральной администраціи въ этотъ промежутокъ времени безъ присоединенія остатка отъ предыдущаго года представляется въ слѣдующемъ видѣ.

Годъ	Чодовой доходъ			Остатокъ отъ пред, года		
	наличными		Прон, бум.	наличными		Проц, бум,
	Руб.	коп.	Руб,	Руб!	коп,	Руб,
1892/3	29,145	7½	3,850	17,551	15½	117,900
1883/4	37,750	88	700	18,819	23½	119,250
1894/5	21,166	23	5,750	19,753	30½	105,400
1895/6	21,168	25	5,800	10,997	37½	110,400
1896/7	20,025	47	2,300	6,715	80½	113,200

obrotami funduszów administracyi centralnej złożone zostało w ręce, zaproszonego przez radę zawiadującą do sprawowania tymczasowo tych obowiązków, p. Jana Rostworowskiego.

Obrót funduszów ogólnych administracyi centralnej w ciągu tego czasu przedstawiał się w następujących cyfrach z lat pojedyńczych, po dodaniu już w przychodzie każdorocznym remanentu pozostałego z lat poprzednich:

Rok	Wpływy gotowizną		Rozchody gotowizną		Wpływy w papierach %	Rozchody w papier. %
	Rs.	kop.	Rs.	kop.	Rs.	Rs.
1892/3	46,696	23	27,876	99½	121,750	2,500
1893/4	56,570	11½	36,816	81	119,950	14,550
1894/5	40,919	53½	29,922	16	111,150	750
1895/6	32,165	62½	25,449	82	116,200	3,000
1896/7 do d. 1/3	26,741	27½	20,422	38	115.500	1,200

Rzeczywiste wpływy każdoroczne administracyi centralnej z tego samego okresu czasu, bez włączenia remanentu, przedstawiają się jak następuje:

Rok	Wpływ roczny			Remanent z roku poprz.		
	gotowizną		w papier.	gotowizną		w papierach
	Rs.	K.	Rs.	Rs.	K.	Rs.
1892/3	29,145	7½	3,850	17,550	15½	117,900
1893/4	37,750	88	700	18,819	23½	119,250
1894/5	21,166	23	5,750	19,753	30½	105,400
1895/6	21.168	25	5,800	10,997	37½	110,400
1896/7 do d. 1/3	20,025	47	2,300	6,715	80½	113,200

Состояніе остатковъ по 17 февраля (1 марта), провѣренное ревизіонной комиссіей наравнѣ наличныхъ денегъ какъ и процентныхъ бумагъ, представленныхъ и находящихся въ кассѣ или въ банковыхъ депозитахъ, квитанціи которыхъ были представлены — оказалось слѣдующее.

Наличными

Въ кассѣ администраціи . . .	118 руб. 89½ коп.
въ учетномъ банкѣ	6,200 руб.
итого .	6,318 руб. 89½ коп.

Процентными бумагами:

депозитомъ въ Земскомъ Кредитномъ Обществѣ земскими 4½% листами .	92,350 руб.
депозитомъ въ учетномъ банкѣ закладными 4½% листами г. Варшавы .	15,000 руб.
итого . . .	107,350 руб.

Кромѣ того разныхъ обезпечительныхъ залоговъ арендаторовъ, разными процентными бумагами, отданными на храненіе въ коммерческій банкъ, согласно представленнымъ депозитнымъ квитанціямъ, находилось на сумму . . .	6,750 руб.
и два заемные съ выигрышемъ билета 1864 года, составляющіе часть залога арендатора фольварка Дворжиска, храненные въ кассѣ, каждый по 100 руб или всего на сумму	200 руб.
итого обезпечительныхъ залоговъ процентными бумагами на сумму . .	6,950 руб.

Стало быть всего, 17 февраля (1 марта) 1897 года процентныхъ бумагъ

Stan remanentów w dniu 1-ym marca 1897 r. sprawdzony przez komisyę rewizyjną zarówno co do gotowizny, jak i co do papierów procentowych, przedstawionych jej i okazanych w pieniądzach, w kasie będących, i w dowodach depozytów bankowych był następujący:

gotowizną:

w kasie administracyi . . .	rs.	118 kop.	89½
w Banku Dyskontowym . .	rs.	6,200 „	—
razem	„	6,318 „	89½

Papierami procentowemi:

listów zastawnych 4½% ziemskich w depozycie Tow: kred. ziemskiego . .	rs.	92,350
listów zastawnych 4½% m. Warszawy w depozycie banku dyskontowego . .	rs.	15,000
razem	rs.	107,350

Oprócz tego, kaucyj różnych dzierżawców, w różnych papierach procentowych, w banku handlowym zdeponowanych, według przedstawionych dowodów depozytowych, znajdowało się na . . rs. 6,750

i dwie pożyczki premjowe 1864 r. do kaucyi dzierżawcy folwarku Dworzyska należące, a w kasie przechowywane po 100 rs. każda, czyli . . . . . rs. 200

razem w papierach procentowych nominalnie kaucyi . - . . . . . rs. 6,950

Wogóle zatem w d. 1-ym marca 1897 r. papierów procentowych, stano-

составляющихъ собственность какъ Общества, такъ и залоги арендаторовъ находилось въ депозитахъ . . . . 114,300 руб.

Суммы центральной администрацiи, указанныя въ выше означенныхъ остаткахъ, подвергаются слѣдующему дѣленiю:

Вѣчный капиталъ . . . . . 92,350 руб.

Суммы на удовлетворенiе текущихъ потребностей . . . . 21,318 руб. 89½ к.

Суммы лицъ третьихъ (обезпечительные залоги) . . . . 6,950 руб

итого . . . . 120,618 руб. 89½ к.

Состоянiе вышеупомянутыхъ остатковъ оказалось вполнѣ согласнымъ со счетами и вытекающемъ изъ послѣднихъ.

Затѣмъ послѣ провѣрки и сравненiя съ документами отдѣльныхъ приходо-расходныхъ книгъ имѣнiй Орловъ, Собѣшинъ, опытной агрономичесхой станцiи въ Собѣшинѣ и счетовъ по постройкѣ селско-хозяйственной школы оказалось что:

1. *Касса имѣнiя Орловъ* имѣла (въ совокупности съ остаткомъ отъ предыдущаго года).

Годъ	Приходы наличными		Расходы наличными		Остатокъ на слѣд. годъ	
	руб,	коп,	Руб.	коп.	Руб.	коп.
1892—3	38,179 (въ томъ остатокъ отъ 1891—2г. въ количествѣ 6,859 р 67 к	77	33,315	61½	4,864	15½
1893—4	32.616	93	30,313	82½	2,303	10½
1894—5	27,281	52½	27,278	43	3	09½
1895—6	26.421	95½	26,391	71½	30	24

wiących bądź własność Towarzystwa, bądź kaucje dzierżawców, znajdowało się w depozytach . . . . rs. 114,300

Fundusze administracyi centralnej w remanentach powyższych wykazane dzielą się jak następuje:

Fundusz żelazny (nominalnie) . rs.	92,350	kop.	—
Fundusze na potrzeby bieżące . rs.	21,318	„	89½
Fundusze osób trzecich (kaucje) rs	6,950	„	—
razem rs.	120,618	„	89½

Stan powyżej wymienionych remanentów okazał się zgodnym z rachunkami i z nich wynikającym.

Po sprawdzeniu następnie i porównaniu z dowodami osobnych ksiąg rachunkowych dóbr Orłów, Sobieszyn, stacyi doświadczalnej sobieszyńskiej i rachunków z budowy szkoły rolniczej, okazało się, że:

1. *Kasa dóbr Orłów* miała (wraz z remanentem z roku poprzedniego):

Rok	Przychody gotowizną		Rozchody gotowizną		Remanent na rok następny	
	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.
1892—3	38,179 (w tem remanent z r. 1891—2 6,859	77 67½)	33,315	61½	4,864	15½
1893—4	32,616	93	30,313	82½	2,303	10½
1894—5	27,281	52½	27,278	43	3	09½
1895—6	26,421	95½	26,391	71½	30	24

2. *Касса имѣнія Собѣшинъ* имѣла (въ совокупности съ остаткомъ отъ предыдущаго года.)

Годъ	Приходы наличными		Расходы наличными		Остатокъ на слѣд. годъ	
	руб.	коп.	руб.	коп,	руб,	коп,
1892—3	20,656	41	20,608	3	48	38
	въ томъ остатокъ отъ 1891—2 въ количествѣ 200 р. 23 коп.					
1893—4	21,058	67	19,153	2	1,905	65
1894 5	23,727	48	23,649	60	77	88
1895—6	22,939	80	22,640	16	299	64

3) *Касса опытной агрономической Собѣшинской станціи* согласно веденнымъ проф. Семполовскимъ отдѣльнымъ счетамъ имѣла (въ совокупности съ остаткомъ отъ предыдущаго года).

Годъ	приходы изъ авансовъ и отъ продажи семенъ наличными		Расходы наличными		Остатокъ на буд. годъ	
	Рс,	коп,	Руб,	коп,	Руб,	коп,
1892/3	3,808	63	3,553	96	254	67
1893/4	4,046	54	3,711	91	334	63
1894/5	3,759	12	3,594	54	164	58
1895/6	4,198	30	4,114	11	84	19

4. Книга, вмѣщающая издержки по постройкѣ сельско-хозяйственной школы, веденная б. управляющимъ имѣніемъ Собѣшинъ г. Домославскимъ обнаруживаетъ въ при-

2. *Kasa dóbr Sobieszyn* miała (wraz z remanentem z roku poprzedniego):

Rok	Przychody gotowizną		Rozchody gotowizną		Remanent na rok następny	
	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.
1892—3	20,656	41	20,608	3	48	38
	w tem remanent z r. 1891—2 200	23				
1893—4	21.058	67	19,153	2	1,905	65
1894—5	23,727	48	23,649	60	77	88
1895—6	22,939	80	22,640	16	299	64

3. *Kasa stacyi doświadczalnej* w Sobieszynie, według prowadzonych przez prof. Sempołowskiego rachunków oddzielnych, miała (wraz z remanentem z roku poprzedniego):

Rok	Przychody z zaliczeń i sprzedaży nasion gotowizną		Rozchody gotowizną		Remanent na rok następny	
	Rs.	kop.	Rs.	kop.	Rs.	kop.
1892/3	3,808	63	3,553	96	254	67
1893/4	4,046	54	3,711	91	334	63
1894/5	3,759	12	3.594	54	164	58
1895/6	4.198	30	4,114	11	84	19

Księga wydatków na budowę szkoły rolniczej przez b. rządcę Sobieszyna p. Domosławskiego prowadzona, wykazuje w przychodzie z otrzymanych przez niego na ten cel zaliczeń

ходѣ отъ полученныхъ имъ авансовъ изъ общихъ суммъ главной администраціи а отчасти ассигнованныхъ изъ кассы въ Собѣшинѣ, вообще сумму 40,098 руб. 62 коп. и таковую же сумму въ расходѣ, оправданную надлежащими документами и квитанціями.

Нужно однако замѣтить, что этотъ счетъ не представляетъ всѣхъ издержекъ по постройкѣ сельско-хозяйственной школы, такъ какъ кромѣ авансовъ, даваемыхъ г. Доморлавскому для платежей на мѣстѣ въ Собѣшинѣ, совершаемы были уплаты еще и въ Варшавѣ, на первоначальныя издержки по устройству школы, на вознагражденіе архитектору, на нѣкоторые строительные матеріалы, на внутреннее обзаведѣніе, а также на покупку посуды, снарядовъ и земледѣльческихъ машинъ; эти уплаты всего на всего составили по 17 февраля (1 Марта) 1897 года сумму 9,348 руб. 44 коп. которыя то деньги помѣщены въ приходо - расходной книгѣ центральной администраціи записи, а кромѣ того сумма 74 руб. 75 коп. уплоченная въ мѣсяцѣ январѣ с. г. кассой имѣнія Собѣшинъ и записанная въ ея счетахъ. Вообще издержки по постройкѣ двѣнадцати строеній и внутренняго устройства школы составляютъ наличными 49,521 руб. 21 к. Издержки же по содержанію и управленію сельско-хозяйственной школы со дня ея открытія т. е. 11/23 марта 1897 года по 17 февраля (1 марта) 1897 года составлали 4,876 р. 85 к. Такъ всего израсходовано по сельско-хозяйственной школѣ на ея учрежденіе, постройку, устройство и содержаніе по 17 февраля (1 марта) 1897 года сумму 54.398 руб. 6 коп.

Ревизіонная комиссія, разсмотрѣвъ представленныя ей книги, счеты и документы, убѣдилась въ томъ, что они ведены были точно и ясно, и что онѣ вѣрны, а потому предлагаетъ утвердить ихъ и выдать по нимъ квитанціи Распорядительному Совѣту и Опекуну администратору.

z funduszów ogólnych, a w części i z funduszów kasy sobieszyńskiej sumę rs. 40,098 kop, 62 i tyleż w rozchodzie, należytemi dowodami i kwitami usprawiedliwionych.

Nadmienić należy, że w kontroli tej nie mieści się jednak całość kosztów budowy szkoły rolniczej, gdyż oprócz zaliczeń, udzielonych panu Domosławskiemn na wypłaty na miejscu w Sobieszynie, dokonywane były nadto wypłaty jeszcze w Warszawie na koszty pierwotne założenia, na honorarjum budowniczego, na niektóre materyały budowlane, na wewnętrzne urządzenie, oraz kupno sprzętów narzędzi i maszyn rolniczych, które to wypłaty do dnia 1-go marca 1897 roku wyniosły ogółem rs. 9,348 kop. 44, i które są zamieszczone w księdze rachunku funduszów administracyi centralnej zapisu, a wreszcie kwota rs. 74 kop. 75, wypłacona w styczniu r. b. przez kasę Sobieszyna i w jej rachunkach zapisana.

Wogóle koszt postawienia 12 budynków i wewnętrznego urządzenia szkoły wyniósł w gotowiźnie rs. 49,521 kop. 21. Koszta zaś utrzymania i prowadzenia szkoły rolniczej od jej otwarcia w dniu 23 marca 1896 roku, do dnia 1 marca 1897 roku wynosiły rs. 4,876 kop. 85

Razem przeto na szkołę rolniczą, na jej założenie, wybudowanie, urządzenie i utrzymanie wydano do dnia 1 marca 1897 roku sumę rs. 54,398 kop. 06.

Komisja rewizyjna, rozpoznawszy przedstawione jej księgi, rachunki i dowody, przekonała się, że są z sobą zgodne, prowadzone jasno i zrozumiale, a zatem wnosi o zatwierdzenie ich i o udzielenie z nich pokwitowania Radzie zawiadującej i Opiekunowi-administratorowi.

II

Исполняя поручение Комитета Общества земледѣльческихъ колоній относительно того, чтобы сдѣлать замѣчанія относительно положенія дѣлъ записи графа Кицкаго вообще, и направленія ея администраціи, а вмѣстѣ съ тѣмъ, имѣя въ виду предложеніе, сдѣланное г. предсѣдательствующимъ въ Распорядительномъ Совѣтѣ, касающееся разсмотрѣнія основательности тѣхъ возраженій, которыя распространялись противъ управленію записи гр. Кицкаго, ревизіонная комиссія приступила къ исполненію той части своихъ обязанностей, въ такомъ только объемѣ въ какомъ это было для ней возможно, а именно настолько, насколько обсужденіе дѣлаемыхъ возраженій или заявленіе собственныхъ замѣчаній вытѣкало и могло быть основано вслѣдствіе провѣрки книгъ, документовъ и счетовъ.

Ревизіонная комиссія, приступая къ исполненію вышеупомянутой задачи, остановилась при разслѣдованіи сказанныхъ выше возраженій, на опубликованной запискѣ гг. Хелховскаго, Кучинскаго и Мѣржеевскаго, которымъ какъ изъявившимъ желаніе познакомиться ближе съ положеніемъ дѣлъ записи графа Кицкаго, а также съ настоящимъ состояніемъ хозяйства въ Орловѣ и Собѣшинѣ, было предложено Распорядителнымъ Совѣтомъ ознакомиться въ Варшавѣ со счетами Собѣшина и Орлова, посѣтить имѣнія (въ концѣ ноября 1896 года) и даже принять участье въ совѣщаніи надъ сдѣланными ими замѣчаніями, съ цѣлью препроводить эти ихъ соображенія на усмотрѣніе Комитета Общества. Замѣтки гг. Х. К и М., какъ составленныя съ опредѣленною заранѣе цѣлью подвергнуть критикѣ, состояніе и управленіе записи и какъ представляющія собою сформулированный рядъ замѣчаній, послѣ просмотра ими счетовъ и послѣ посѣщенія хо-

II

Spełniając poruczenie Komitetu Towarzystwa osad rolnych co do poczynienia uwag nad ogólnym stanem interesów zapisu hr. Kickiego i kierunkiem jego administracyi, i mając zarazem na względzie wniosek p. przewodniczącego Rady zawiadującej, w przedmiocie wejrzenia przez komisyę w krążące pod adresem zarządu fundacyi hr. Kickiego zarzuty, komisya rewizyjna przeszła następnie do wykonania tej części swego obowiązku, w zakresie zresztą jedynie dla niej dostępnym, a więc o tyle tylko, o ile ocena zarzutów lub wypowiedzenie uwag, ze sprawdzonych rachunków, dokumentów i akt wypływać, lub na nich oprzeć się mogły.

Przystępując tedy, w powyższych granicach, do spełnienia pomienionego zadania, komisya rewizyjna, jako punkt wyjścia do zbadania ewentualnych zarzutów, wzięła sprawozdanie pp. Chełchowskiego, Kuczyńskiego i Mierzejewskiego którzy, wyraziwszy gotowość zapoznania się bliżej z interesami zapisu hr. Kickiego, oraz ze stanem gospodarstwa w Orłowie i Sobieszynie, zostali wskutek tego zaproszeni przez Radę zawiadującą do obznajmienia się w Warszawie z rachunkami Sobieszyna i Orłowa, do zwiedzenia majątków (w końcu listopada 1896 roku) i do wzięcia udziału w naradzie nad uczynionemi spostrzeżeniami, w celu podania tychże spostrzeżeń do wiadomości komitetu. Owo więc sprawozdanie pp. Ch. K. i M, jako pisane specyalnie w celu krytyki stanu i zarządu fundacyi i będące poniekąd usystematyzowanym wyrazem uwag przy przejrzeniu rachunków i zwiedza-

зяйства въ Орловѣ и Собѣшинѣ, а также какъ составленные для представленія комитету но прежде чѣмъ это послѣдовало распубликованные уже сочинителями въ печати, должно было доставить ревизіонной комиссіи матеріалъ, на который она прежде всего обратила свое вниманіе.

Комиссія, будучи ограничена въ своей задачѣ, но всего болѣе, своей компетенціей, только къ счетамъ администраціи а также ко всему тому, что можетъ основываться или заключать изъ этихъ счетовъ, не считаетъ себя въ правѣ давать мнѣнія. или дѣлать предложенія относительно вопросовъ о системъ сельскаго хозяйства, о практичности примѣненія той или другой плодоперемѣнной системы, выбора любой породы скота, полезности воздвигнутыхъ строеній или хорошаго способа размѣщенія оныхъ, и тому подобно многихъ спеціальныхъ техническихъ и хозяйственныхъ вопросовъ, оцѣнка которыхъ зависитъ нетолько отъ мѣстныхъ условій, но и отъ индивидуальнаго воззрѣнія.

Упреки и замѣчанія, помѣщенныя въ вышеупомянутой запискѣ, весьма разнообразны и, вслѣдствіе вышеизложеннаго, не всѣ подлежатъ провѣркѣ и оцѣнкѣ ревизіонной комисіи, которая можетъ выводить свои заключенія единственно на основаніи разсмотрѣнныхъ книгъ, счетовъ и документовъ. Для болѣе яснаго обсужденія вопросовъ нужно сперва перечислить всѣ сдѣланные упреки въ томъ порядкѣ, въ какомъ они изложены въ запискѣ. Мы въ ней находимъ:

1) критику устройства состоянія и положенія опытной агрономической станціи въ Собѣшинѣ.

2) упрекъ относительно неточнаго веденія счетовъ въ Собѣшинѣ.

3) упрекъ, что въ сельско - хозяйственной школѣ въ Бржозовой недостаетъ образцовъ земледѣльческихъ орудій а также вспомагательныхъ средствъ для изъясненія естественныхъ наукъ и что еще не заведено овецъ и свиней.

niu gospodarstw Orłowa i Sobieszyna nastręczonych, a zarazem jako właśnie przeznaczone do podania do wiadomości komitetu i przez samych autorów już przedtem ogłoszone w prasie, stało się dla komisyi rewizyjnej niejako rejestrem zarzutów, na które komisja głównie zwróciła swoją uwagę.

Ograniczona zadaniem swojem, a nadewszystko swoją kompetencyą do strony rachunkowej administracyi, oraz do tego, co z rachunków wynikać lub okazać się może, komisja nie przyznaje sobie prawa do wydawania opinji lub stawiania wniosków, co do systematów gospodarstwa rolnego, właściwości lub niewłaściwości płodozmianów, wyboru rasy hodowanego inwentarza, użyteczności budynków lub sposobu ich rozstawienia i wielu innych czysto gospodarczych kwestyj, tak bardzo zresztą zależnych nietylko od warunków miejscowych, lecz i od poglądów indywidualnych.

Otóż zarzuty i uwagi, zawarte w wspomnianem powyżej sprawozdaniu, są właśnie natury nader rozmaitej i w myśl powyższych zasad nie wszystkie z nich podlegać mogą sprawdzeniu i ocenie komisyi rewizyjnej, jako opierać mogącej swe wnioski jedynie na podstawie zbadanych ksiąg, akt i dokumentów. Ażeby zorjentować się w tej mierze, godzi się naprzód wymienić wszystkie owe zarzuty w takiej samej kolei, w jakiej je samo sprawozdanie przytacza. Znajdujemy tam mianowicie:

1) krytykę ustroju, stanu i położenia stacji doświadczalnej w Sobieszynie.

2) zarzut niedokładności rachunków miejscowych w Sobieszynie.

3) zarzut braku w szkole w Brzozowej modeli rolniczych i środków pomocniczych naukowych do wykładu nauk przyrodniczych, tudzież braku tamże chlewni i owczarni.

4) упрекъ въ излишнихъ издержкахъ на постройки въ Орловѣ и принадлежащихъ ему фольваркахъ.

5) упрекъ въ тѣснотѣ помѣщеній для служащихъ въ Овловѣ.

6) упреки и предложенія относительно улучшенія устройства станціи для разведенія породы крестьянскаго скота и лошадей въ Орловѣ, а особенно относительно выбора репродукторовъ.

7) упрекъ въ несоотвѣтственной организаціи прислуги и излишнихъ издержкахъ по найму въ этомъ же имѣніи.

8) упрекъ въ большихъ расходахъ по господской и людской кухнѣ за послѣдніе четыре года.

9) упрекъ въ незначительномъ приходѣ отъ продажи живого инвентаря въ Орловѣ, при болшихъ издержкахъ по его разведенію.

10) упрекъ въ малой продукціи хлѣба въ этомъ же имѣніи и неудобной плодоперемѣнной системы.

11) упрекъ въ невыгодныхъ сдѣлкахъ объ замѣнѣ въ имѣніи Орловъ лѣсныхъ сервитутовъ и неблаговидномъ состояніи лѣсовъ.

12) упрекъ въ неточности веденія счетовъ въ Орловѣ.

13) упрекъ въ излитнемъ количествѣ хлѣба употребляемаго на плевы и высѣвки.

14) упрекъ въ отбываніи торговъ на дерево, инвентарь или аренду фольварковъ безъ предшествующихъ объявленій о томъ въ газетахъ.

15) упрекъ въ недостаткѣ вообще спеціальныхъ знаній и бережливости относительно сельскаго хозяйства въ Орловѣ.

16) упрекъ въ значительномъ увеличеніи издержекъ по содержанію двора вслѣдствіе постояннаго проживанія

4) zarzut nadmiernych nakładów na budowle w Orłowie i jego folwarkach.

5) zarzut ciasnoty mieszkań dla służby w Orłowie.

6) zarzuty i wnioski co do stacyi poprawy inwentarza w Orłowie, a właściwie co do rozpłodników na tej stacyi;

7) zarzut wadliwej organizacyi i nadmiernej kosztowności najmu i służby w tychże dobrach;

8) zarzut wielkich wydatków na kuchnię dworską i czeladnią w ostatnich czterech latach.

9) zarzut małego dochodu ze sprzedaży inwentarza żywego w Orłowie, przy wielkich natomiast na jego hodowlę wydatkach;

10) zarzut małej produkcyi zbożowej w tychże dobrach i wadliwego płodozmianu;

11) zarzut niekorzystnego dla dóbr Orłowskich układu o służebności leśne i niepomyślnego stanu lasów:

12) zarzut niedokładności rachunkowych w Orłowie;

13) zarzut nadmiernej ilości zboża, odchodzącego na poślad lub plewy;

14) zarzut odbywania licytacji na drzewo, inwentarz lub dzierżawę folwarków, bez uprzednich ogłoszeń o tem w pismach publicznych

15) zarzut braku wogóle fachowości i oszczędności w gospodarstwie rolnem w Orłowie.

16) zarzut znacznego podniesienia kosztów gospodarstwa i utrzymania dworu, z powodu stałej obecności administratora przez ostatnie cztery lata.

администратора въ Орловѣ въ продолженіе послѣднихъ 4-хъ лѣтъ.

17) упрекъ въ опаздываніи составленія счетовъ по администраціи.

Какъ видимъ значительная часть вышеозначенныхъ упрековъ касается спеціально агрономическо-хозяйственныхъ вопросовъ, для рассмотрѣнія и оцѣнки которыхъ ревизіонная комиссія ние считаетъ за собою права и не признаетъ этого своею задачею. Къ такимъ вопросамъ относятся пункты подъ №№ 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13 и 15.

Поэтому ревизіонная комиссія, не задаваясь преніями по этого рода возраженіамъ, можетъ только по отношенію къ нѣкоторымъ изъ нихъ сдѣлать свои замѣчанія, послѣ пересмотра протоколовъ засѣданій Распорядительнаго Совѣта.

Нужно прежде всего замѣтить, что для опытной агрономической станціи въ Собѣшинѣ, какъ это видно изъ упомянутыхъ протоколовъ, ради надлежащаго устройства и развитія ея, существуетъ спеціальная Делегація, избранная изъ членовъ сельско-хозяйстенной секціи Варшавскаго Отдѣленія Общества для поощренія русской промышленности и торговли, и что всѣ предложенія дѣлаемыя этой Делегаціею были всѣгда удовлетворяемы Распорядительнымъ совѣтомъ насколько касались станціи въ Собѣшинѣ. Теперешняя организація опытной агрономической станціи, а равнымъ образомъ перенесеніе ея пробныхъ полей изъ прежняго мѣста, въ близи фольварка на територію, занимаемую въ настоящее время, было сдѣлано именно вслѣдствіе требованія спеціальной делегаціи (см. протоколъ № 120 засѣданія Совѣта отъ 11/23 ноября 1892 года).

Изъ протоколовъ Распорядительнаго Совѣта ревизіонная комиссія убѣдилась, что вопросъ о чрезмѣрныхъ расходахъ по найму рабочихъ въ Орловѣ, находящійся въ связи не только съ упрекомъ, приведеннымъ выше подъ № 7, но

17) zarzut opóźnienia rachunków administracyi.

Jak widzimy, znaczna część powyższych zarzutów dotyczy właśnie specyalnych kwestyi agronomiczno-gospodarczych, do których rozważenia i oceny komisya rewizyjna nie czuje się ani władną, ani powołaną. Tu należą mianowicie pozycye pod №№ 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13 i 15.

Nie wdając się zatem w roztrząsanie tego rodzaju zarzutów, komisya rewizyjna może tylko co do kilku z nich wyrazić uwagi ogólne, wysnute z przejrzanych przez nią protokułów posiedzeń Rady zawiadującej.

W tym względzie zaznaczyć mianowicie wypada, że co się tyczy stacyi doświadczalnej w Sobieszynie to, jak to widać z rzeczonych protokułów, gwoli należytemu jej urządzeniu i rozwojowi, istnieje utworzona, na zaproszenie Rady zawiadującej, specjalna delegacja członków sekcyi rolnej tutejszego oddziału Towarzystwa popierania rosyjskiego handlu i przemysłu, której to delegacji wszelkie dotychczasowe propozycje i wnioski w przedmiocie stacyi Sobieszyńskiej, Rada zawiadująca zawsze uwzględniała i stosowała. Teraźniejszy ustrój stacyi doświadczalnej, jako też same przeniesienie jej z pierwotnego miejsca pod samym folwarkiem na terytorjum, obecnie zajmowane, odbyły się też właśnie wskutek stosownych w tej mierze zaleceń delegacyi sekcyi rolnej (patrz protokuł № 120 posiedzenia Rady z d. 23-go listopada 1892-go roku poz. 3).

Z protokułów Rady zawiadującej przekonała się też komisya rewizyjna, że kwestja nadmiernych kosztów najmu robocizny w Orłowie, wiążąca się nietylko z zarzutem, przytoczonym powyżej pod № 7-ym, lecz pośrednio i z wyłusz-

и посредственно съ предъявленнымъ подъ № 5 упрекомъ въ чрезмѣрной тѣснотѣ помѣщеній для служащихъ въ этомъ же имѣніи (вслѣдствіе приятія предшествующимъ управляющимъ 17-ти наемщиковъ), былъ уже прежде предметомъ заботъ упомянутаго Совѣта, который обезпечилъ это еще въ 1895 году, по случаю увольненія отъ должности тогдашняго управляющаго имѣніемъ Орловъ, госп. Городынскаго (см. протоколъ № 135 и 137 съ 1895-го года), а затѣмъ постановленіемъ отъ 8/20 октября 1896 года (протоколъ № 144) рѣшилъ непремѣнно устранить изъ Орлова съ 20 декабря 1896 года (1 января 1897 года) принятыхъ госп. Г. тамъ же наемщиковъ, что конечно дастъ возможность размѣстить собственную фольварчную службу гораздо удобнѣе на будущее время, и вмѣстѣ съ тѣмъ должно повліять на уменьшеніе расходовъ по найму въ продолженіе всего года.

Наконецъ, что касается девятаго пункта вышеозначенной категоріи замѣчаній, слѣдуетъ упомянуть, что въ запискѣ гг. Х. К. и М. они сопоставляя валовой доходъ отъ продажи живого инвентаря съ расходомъ, не приняли въ разсчетъ самыхъ главныхъ статей дохода отъ инвентаря, а именно, изъ продажи овечей щерсти и молока; одна же шерсть, какъ въ этомъ убѣдилась ревизіонная комиссія изъ прежнихъ отчетовъ и изъ счета за послѣдніе четыре года, составляла въ продолженіе пятнадцатилѣтняго промежутка времени съ 1881/2 года по 1895/6 г. въ общемъ доходѣ сумму 47,542 руб. 7 коп. Намѣтивъ вкратцѣ нѣсколько замѣчаній, вызванныхъ упреками относительно спеціальныхъ вопросовъ, переходимъ къ упрекамъ, которые могутъ быть провѣрены и оцѣнены ревизіонною комиссіею и которыя указаны выше подъ №№ 2, 8, 12, 14, 16 и 17.

Самымъ серіознымъ изъ этихъ упрековъ казалось-бы, былъ упрекъ, будто счетоводство Орлова и Собѣшина (№ 2 и 12) ведется неисправно. Ревизіонная комиссія, однако провѣряя

czonym pod № 5-ym zarzutem nadmiernej ciasnoty pomieszczeń dla służby niższej w tychże dobrach (skutkiem przyjęcia przez poprzedniego rządcę 17-tu komorników), była przedmiotem trosk rzeczonej Rady, która zaznaczyła to jeszcze w roku 1895-ym, przy udzieleniu dymisyi ówczesnemu rządcy Orłowa, p. Horodyńskiemu (patrz protokuły № 135 i 137 z r. 1895-go) a następnie przez postanowienie z dnia 20-go października 1896-go r. (protokuł № 144) zadecydowała stanowczo usunięcie z Orłowa, od d. 1-go stycznia r. b. przyjętych tamże przez pana H. komorników, co pozwala właściwą służbę folwarczną wygodniej nadal rozlokować i co zarazem wpłynąć powinno na obniżenie całorocznych kosztów najmu.

Nakoniec, co do pozycyi 9-ej z powyższej kategorji uwag i zarzutów, godzi się zaznaczyć, iż sprawozdanie pp. Ch. K. M., zestawiając dochód *brutto* ze sprzedaży inwentarza żywego z rozchodem, nie wzięło w rachubę głównych pozycyi dochodowych z hodowli inwentarza, t. j. wełny i mleka; sama zaś wełna, jak się o tem przeświadczyła komisya rewizyjna ze sprawozdań dawniejszych i z rachunku z 4-ch lat ostatnich, w przeciągu 15-letniego okresu od r. 1881/2 do r. 1895/6 dała rs. 47,542 kop. 7 dochodu *brutto*.

Po rzuceniu tych kilku luźnych uwag, wywołanych zarzutami natury specyalnej, przechodzimy do tych zarzutów, które przez komisyę rewizyjną właściwie sprawdzone i ocenione być mogą, a któremi są wykazane powyżej pod poz.; 2, 8, 12, 14, 16 i 17.

W tej mierze najważniejszym napozór jest zarzut niedokładności w rachunkach Orłowa i Sobieszyna (poz. 2 i 12). Komisja rewizyjna, badając szczegółowo wszystkie

весьма подробно всѣ кассовыя книги Орлова, Собѣшина а также книги центральной администраціи, хлѣбные реестры въ имѣніяхъ Орловъ и Собѣшинъ за истекшіе четыре года, и сопоставляя ихъ съ документами по приходамъ и по расходамъ убѣдилась, что счетоводство ведено было точно и вполнѣ добросовѣстно. Упреки въ неточности, приведенные въ запискѣ гг. X., К. и М. касаются времени послѣ 19 іюня (1 юля) прошлаго года, слѣдовательно, они собственно не входятъ уже въ программу дѣйствія ревизіонной комиссій. Тѣмъ не менѣе однако она принимая въ соображеніе болѣе общій характеръ своего на этотъ разъ мандата, занялась провѣркой оспориваемыхъ пунктовъ. Такъ сперва, что касается обвиненія по запискѣ, что невѣрно показано въ одномъ рапортѣ число лошадей въ Собѣшинѣ (26 когда на лицо ихъ было 29), то въ виду того, что въ тойже запискѣ подтверждается, что по журналу дневныхъ занятій выставлена была современно дѣйствительная цифра (29) то очевидно, что такой упрекъ не имѣетъ значенія, и что произошла обыкновенная ошибка пишущаго (6 вмѣсто 9), случившаяся притомъ не въ документахъ а въ простой нотатѣ, заготовленной по вытребованіи на скорую руку. Слѣдовательно это не имѣло и не могло имѣть никакихъ дурныхъ послѣдствій.

Хотя безъ болѣе важнаго значенія, но очевидной ошибкой, совершенной собѣшинскимъ кассиромъ представлялся указанный фактъ, что сумма 66 руб. полученная за дрова въ октябрѣ, согласно квитанціи № 85 не была записана въ приходъ кассы. Само существованіе однако этой квитанціи въ квитанціонной приходной книгѣ, устраняетъ подозрѣніе въ намѣреніи сдѣлать злоупотребленіе и это тѣмъ болѣе, что послѣ провѣрки кассы, произведенной сей часъ же присутствующими членами распорядительнаго совѣта, въ ней оказалась полная сумма денегъ.— Слѣдовательно, это былъ недосмотръ

księgi kasowe Orłowa, Sobieszyna i administracyi centralnej jako też rejestry gospodarskie Orłowa i Sobieszyna z całego czterolecia sprawozdawczego, i porównywając je z dowodami wpływów i wydatków, przekonała się, iż rachunkowość jest prowadzona dokładnie i rzetelnie. Zarzuty niedokładności, postawione w sprawozdaniu pp. Ch., K. i M. dotyczą rachunków z epoki po d. 1 lipca r. z. a więc nie będącej już, co do rachunków miejscowych, przedmiotem badań komisyi rewizyjnej. Wszelako, z uwagi na ogólniejszy charakter swojego mandatu, komisja rewizyjna zajęła się sprawdzeniem inkryminowanych pozycyi.

A więc naprzód, co się tyczy powołanej w sprawozdaniu niedokładności, wykazanej w raporcie liczby koni w Sobieszynie (26, gdy w rzeczy samej było ich 29), to, wobec tego, iż samo sprawozdanie stwierdza, że współcześnie dziennik czynności cyfrę rzeczywistą wskazywał (29), jest ono rzeczą zgoła bez znaczenia i powstało, zapewne, z prostej pomyłki pióra (6 zamiast 9), a nie dotycząc żadnego dokumentu, lecz prostej jeno dorywczej notatki, nie miało i mieć nie mogło żadnego złego skutku.

Bez ważniejszego znaczenia, acz oczywistym już błędem sobieszyńskiego kasjera będący, okazał się przytoczony w sprawozdaniu fakt, że kwit N 85 z otrzymanych w październiku rs. 66 za drzewo nie był wciągnięty do wpływów kasowych. Samo istnienie tego kwitu w kwitarjuszu przychodowym usuwa domniemanie jakiegobądź nadużycia, a zresztą i sumę rzeczoną znaleziono w kasie, przy doraźnem jej sprawdzeniu przez obecną podówczas na miejscu Radę

который въ свое время при контролѣ счетовъ подлежалъ бы исправленію.

Затѣмъ указано въ запискѣ на несходность счета показаннаго количества проданной для посѣва ржи (65 корцевъ цо 4 руб. 75 коп.) и пшеницы (85 корцевъ по 6 руб. съ сумой занесенной въ приходъ кассы за августъ и сентябрь мѣсяцы. Это можно объяснить неполнотою доставленной посѣтителямъ отмѣтки, ибо согласно рапортамъ по кассовой книгѣ имѣнія Собѣшинъ за августъ, сентябрь и октябрь, а также и по разъясненіи управляющаго имѣніемъ Собѣшинъ отъ 3/15 февраля с. г. № 94 г. Поткаяскаго удостовѣрено, что въ продолженіи трехъ поименованныхъ мѣсяцевъ продано для посѣва 91 корцевъ пшеницы и 45 корцеръ ржи, что представляетъ стоимость 759 руб, 75 коп. въ кассу же поступило дохода отъ продажи зерноваго хлѣба 756 руб. 64 коп. за вычетомъ желѣзно-дорожной пошлины по 5 коп. съ каждой накладной. Счеты представлены комиссіи по этому предмету оказались сходны между собою.—Болѣе подробное и окончательное разслѣдованіе этого обстоятельства могло бы впрочемъ послѣдовать только на мѣстѣ, предпринимая ревизію собѣшинскихъ счетовъ за текущій годъ.

Перейдемъ теперь къ упрекамъ объ отчетности имѣнія Орловъ.

Отчетъ гг. X., К. и М. упоминаетъ тутъ, какъ о недостаткѣ, о переводѣ изъ года на годъ слишкомъ большихъ остатковъ, а затѣмъ просто уже ставитъ обвиненіе въ несогласіи между остатками пшеницы, перенесенными изъ 1892/3 года на 1893/4 годъ указывая, что сдаваемый остатокъ пшеницы въ 1892/3 году обозначенъ числомъ 100 корцевъ, а получаемый (въ 1893/4 г.) 296 кордевъ, притомъ упоминаетъ о разницѣ остатковъ ржи на 33 корца въ тѣхъ же годахъ и о „болѣе мелкихъ неточностяхъ, какъ напр. записываніе одновременно излишка и недоимка тѣхъ же видовъ зерноваго

zawiadującą. Było to więc proste niedopatrzenie, które przy sprawdzeniu rachunków uległoby zapewne sprostowaniu.

Następną, powołaną w sprawozdaniu niedokładność rachunkową, dotyczącą niezgodności wykazanej w wyciągu rachunkowym ilości sprzedanego na siew żyta (65 korcy po rs. 4 kop. 75) i pszenicy (85 korcy po rs. 6) z sumą wpływu kasowego ze sprzedaży zboża za sierpień i wrzesień, przypisać wypada mylności podanej na razie notatki: raporty bowiem z księgi kasowej Sobieszyna za m. sierpień, wrzesień i październik, tudzież wyjaśnienie administracyi dóbr Sobieszyna z d. 15-go lutego r. b. № 94, przez obecnego rządcę p. Potkańskiego podpisane, przekonywają, iż w ciągu trzech pomienionych miesięcy sprzedano do siewu 91 korcy pszenicy i 45 korcy żyta, co czyni ogółem rs. 759 kop. 75, do kasy zaś wpłynęło naczysto za to zboże rs. 756 kop. 64, po potrąceniu zaliczenia kolejowego po kop. 5 od każdego frachtu. Tak więc w rachunkach, komisyi złożonych, okazuje się wzajemna zgodność w tej mierze. Bliższe i ostateczne zbadanie tego szczegółu, nastąpić by mogło tylko na gruncie, na zasadzie bezpośredniego zrewidowania rachunków sobieszyńskich za rok bieżący,

Przejdźmy do zarzutów rachunkowych, dotyczących Orłowa.

Sprawozdanie pp. Ch., K. i M. wspomina tu, jako o wadliwości, o przenoszeniu z roku na rok zbyt dużych remanentów, a dalej zarzuca już wprost niezgodność remanentów pszenicy, przeniesionych z r. 1892/3 na r. 1893/4, cytując, iż w remanencie zdawczym z r. 1892/3 zanotowano jej 100 kor. a w remanencie odbiorczym (z r. 1893/4) 296 a nadto wspomina o niezgodności o 33 korce rem. żyta z tychże lat i o „drobniejszych niedokładnościach, jak np. wpisywaniu jednocze-

хлѣба.“ Эти обвиненія возникли, какъ оказывается, потому, что гг. докладчики приняли во вниманіе временныя вѣдомости; провѣривъ же настоящіе хлѣбные реестры, ревизіонная комиссія убѣдилась что, переводъ остатковъ ржи и пшеницы въ указанные годы былъ совѣршенно вѣренъ, ибо пшеницы и тутъ и тамъ указано 296 корцевъ 24 гарнца, а ржи 261 кор 29 гар.

Обвиненіе въ отсутствіи объявленій въ періодическихъ изданіяхъ о предстоящихъ публичныхъ торгахъ оказалось вѣрнымъ только отчасти. Объ арендѣ Ржичекъ, Шамоцина и дома на Прагѣ были подаваемы объявленія: напротивъ, не было объявляемо въ послѣднее время въ газетахъ о продажѣ лѣсосѣкъ или бракованныхъ штукъ скота. Хотя объявленія такого рода, особенно относящіяся къ мелкимъ дѣламъ, рѣдко приносятъ пользу, тѣмъ не менѣе однако, для полной гарантіи, слѣдовало бы на будущее установить обязательность объявленій въ газетахъ. Впрочемъ Распорядительный Совѣтъ уже принялъ это правило, сдѣлавъ его однимъ изъ пунктовъ (5) проектированной инструкціи для опекуна отказа.

Нуждающимся въ болѣе тщательномъ разсмотрѣніи является пунктъ восьмой, касающійся большихъ издержекъ на кухню господскую и людскую въ Орловѣ, въ продолженіе послѣднихъ четырехъ лѣтъ, а въ связи съ этимъ и вопросъ о количествѣ придворной службы. Расходъ на кухню въ Орловѣ обнимаетъ съ одной стороны, издержки наличными на покупку съѣстныхъ припасовъ — эти издержки составляютъ особую статью въ кассовыхъ книгахъ — а съ другой, издержки естественными продуктами, какъ то зерновой хлѣбъ, лучшихъ и послѣдняго сортовъ и картофель, занесенныя въ особую статью хлѣбныхъ реестровъ, и наконецъ, молоко, животность и нерогатый скотъ. Статья кухни въ Орловскихъ хлѣбныхъ реестрахъ заключала въ себѣ людскую кухню, особый столъ для нѣсколькихъ служащихъ высшаго разряда и продукты,

śnie nadmiaru i niedoboru tychże zbóż.“ Zarzuty te powstały, jak się pokazuje ztąd, że pp. sprawozdawcy oparli się na tymczasowych wykazach; po sprawdzeniu zaś właściwych rejestrów zbożowych komisya rewizyjna przekonała się, iż przelew remanentów żyta i pszenicy w pomienionych latach był zupełnie zgodny; pszenicy bowiem tu i tam wykazano 296 korcy, garncy 24, a żyta tu i tam wykazano 261 korcy, garncy 29.

Zarzut braku ogłoszeń w pismach o zamierzonych licytacjach w części tylko słusznym się okazał. O dzierżawie Rzyczek i Szamocina i domu na Pradze były czynione ogłoszenia; nie ogłoszono natomiast w gazetach ostatniemi czasy o sprzedaży porębów leśnych lub wybrakowanych sztuk inwentarza. Aczkolwiek ogłoszenia tego rodzaju, zwłaszcza co do interesów drobniejszych, rzadko skutek odnoszą, to przecież, gwoli stworzeniu wszelkich rękojmi, należałoby nadal ustalić obowiązek ogłoszeń w dziennikach. Zresztą i Rada zawiadująca właściwie przyjęła już tę zasadę, stawiając ją jako jeden z punktów (5) projektowanej instrukcyi dla opiekuna zapisu.

Potrzebę bliższego rozpoznania nastręcza zarzut ósmy, dotyczący wielkich wydatków na kuchnię dworską i czeladnią w Orłowie w ciągu czterech lat ostatnich, a w związku z tem i kwestja ilości służby dworskiej.

Rozchód na kuchnię w Orłowie obejmuje z jednej strony wydatki w gotowiźnie na kupno produktów spożywczych, które to wydatki w księgach kasowych osobną tworzą pozycję, a z drugiej wydatek w naturaljach, jako to w zbożu, pośladach i kartoflach, odpisywanych na tę pozycyę w rejestrach zbożowych, wreszcie mleko, drób i trzodę chlewną. Pozycya kuchni w rejestrach zbożowych orłowskich obejmowała w sobie: kuchnię dla czeladzi, osobny stół dla kilku oficyalistów wyższego rzędu i produkty, spotrzebowa-

употребляемые какъ фуражъ для нерогатаго скота и животности. Сверхъ того на домашнюю кухню опекуна-администратора изъ той же статьи естественныхъ продуктовъ, записанныхъ въ хлѣбномъ реестрѣ на кухню, были забираемы картофель и хлѣбъ.

Общій расходъ на кухню въ отчетномъ четырехлѣтіи представляется въ слѣдующемъ видѣ:

	въ году 1892—3		въ году 1892—3		въ году 1894—5		въ году 1895—6	
	кор.	гар.	кор.	гар.	кор.	гар.	кор.	гар
зерноваго хлѣба лучшего сорта	115	13	118	18	86	5	41	5
зерноваго хлѣба последняго сорта . .	8	16	24	16	52	12	28	5
картофеля	319	8	194	—	368	—	295	—
наличными	620 руб.	11½ коп.	700 руб.	79 коп.	597 руб.	17 коп,	298 руб.	93½ коп.

Уменьшеніе издержекъ наличными въ послѣдніе два года произошло вслѣдствіе уничтоженія особой кухни для практикантовъ и прокормленія ихъ у управляющаго, получающаго за то отдѣльное вознагражденіе.

По штатамъ службы получало прокормленіе въ Орловѣ (кромѣ временно пребывавшихъ лицъ) въ 1892/3 году 18 лицъ, въ 1893/4 году 20, въ 1894/5 году 13 и въ 1895/6 12 лицъ. Въ то же время нерогатаго скота, получающаго пищу изъ людской кухни, было вь 1892/3 г. — 30 штукъ, въ 1893/4 г. 15 штукъ (уменьшеніе по поводу заразы было причиною значительнаго въ этомъ году уменьшенія количества картофеля, записаннаго на людскую кухню) въ 1894/5 году 35 штукъ, въ 1895/6—30 штукъ. Слѣдуетъ замѣтить, что въ числѣ вышеуказанныхъ нахлѣбниковъ содержимой на счетъ имѣнія кухни, не помѣщены лакей и поваръ, которые, по заявленію опекуна-администратора, обыкновѣнно пребывали при его столѣ. Слѣдуетъ еще прибавить, что поваръ, лакей и ключница были помѣщены въ штатахъ орловской прислуги съ самаго начала поступленія имѣній въ управленіе Общества, со времени же постояннаго жительства въ Орловѣ

ne na paszę dla trzody chlewnej i drobiu. Nadto na kuchnię domową opiekuna-administratora z tej samej pozycji naturaljów, w rejestrze zbożowym na kuchnię zapisanych, brane były kartofle i zboże.

Rachunek ogólny rozchodu na kuchnię w czteroleciu sprawozdawczem przedstawiał się, jak następuje:

	w roku 1892—3		w roku 1893—4		w roku 1894—5		w roku 1895—6	
	korcy	gar.	korcy	gar.	korcy	gar.	korcy	gar.
zboża	115	13	118	18	86	5	41	5
pośladów	8	16	24	16	52	12	28	5
kartofli.	319	8	194	—	368	—	295	—
gotowizną	620	11½	700	79	597	17	298	93½
	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.

Obniżka wydatku w gotowiźnie w dwóch latach ostatnich nastąpiła skutkiem zniesienia stołu dla praktykantów i stołowania ich natomiast u rządcy, za osobnem dla tegoż wynagrodzeniem.

Wedle etatów służby, stołowało się w Orłowie na rachunek fundacyi (oprócz czasowo przyjezdnych) w r. 1892/3 18 osób, w r. 1893/4 — 20 osób, w r. 1894/5 — 13 osób i w r. 1895/6—12 osób. W tymże czasie trzody chlewnej karmionej z kuchni czeladniej, było: w r. 1892/3—30 sztuk w r. 1893/4—15 sztuk (ubytek z powodu zarazy był przyczyną znacznego zmniejszenia w tym roku ilości kartofli, odpisanych na kuchnię czeladnią), w r. 1894/5 — 35 sztuk, 1895/6—30 sztuk. Nadmienić należy, iż powyższy wykaz stołowników kuchni dominjalnej nie obejmuje lokaja i kucharza, którzy, wedle oświadczenia opiekuna administratora zazwyczaj pozostawali na jego stole. Dodać należy, iż kucharz, lokaj i szafarka znajdowali się stale na etacie służby orłowskiej, od początku objęcia rzeczonych dóbr przez Towarzystwo, od czasu zaś osiedlenia się w Orłowie opiekuna-

опекуна-администратора, по его объясненію, произошла перемѣна относительно лакея въ томъ, что съ тѣхъ поръ онъ былъ употребляемъ исключительно для домашняго услуженія, тогда какъ прежде онъ былъ помощникомъ садовника или колесника. Указанная прислуга получала жалованіе въ предѣлахъ штата, который былъ только разъ превышенъ (лакею въ 1892/3 году уплочено 76 руб. вмѣсто 42 руб. указанныхъ штатомъ), но который съ другой стороны не былъ исчерпанъ во всемъ объемѣ въ 1894/5 и 1895/6 годахъ.

Представленіе о численномъ составѣ служащихъ въ Орловѣ, а одновременно и о издержкахъ людской кухни въ немъ, можно извлечь изъ сопоставленія росписи лицъ, состоявшихъ на людской и особой кухнѣ. Именно въ 1884/5 году состояло въ Орловѣ на этой кухнѣ 12 лицъ, въ 1885/6 году 11 лицъ, въ 1886/7 году 11 лицъ, въ 1887/8 и 1888/9 годахъ по 13 лицъ, въ 1890/1 15 лицъ, въ 1891/2 15 лицъ, въ 1892/3 18 лицъ (въ этомъ числѣ кассиръ и два практиканта на особой кухнѣ), въ 1893/4 20 лицъ, въ 1894/5 15 лицъ, въ 1895/6 10 лицъ (кромѣ двухъ практикантовъ) наконецъ въ 1896/7 11 лицъ.

Изъ числа 12 нахлѣбниковъ людской кухни въ последнемъ отчетномъ году назовемъ: 1 ключницу, 4 дѣвки, (въ томъ чыслѣ людская кухарка и баба при животности) 2 конюха, 2 помощника садовника и 3 парня (изъ конюшни, отъ свиней и ученикъ колесника).

Въ первые два года отчетнаго періода (1892/3 и 1893/4) было больше лицъ; во первыхъ потому, что число нахлѣбниковъ увеличили тогда кассиръ и два практиканта, а сверхъ того число дѣвокъ было гораздо больше (въ 1892/3 г. — 7, а въ 1893/4 -9)

Для провѣрки издержанныхъ на людскую кухню естественныхъ продуктовъ въ отчетномъ періодѣ, т. е. со времени постояннаго жительства опекуна администратора въ Орло-

administratora, wedle jego informacyi, zmiana co do lokaja zaszła o tyle, że odtąd był on używany wyłącznie do posługi domowej, gdy dawniej był jednocześnie pomocnikiem ogrodnika lub stelmacha. Pensję służba wskazana pobierała w granicach etatu, który raz tylko przekroczono (dla lokaja w r. 1892/3 wypłacono rs. 76 zamiast rs. 42 w etacie,) a którego natomiast w latach 1894/5 i 1895/6 nie wyczerpano całkowicie.

Pojęcie o liczebności personelu służbowego w Orłowie, a zarazem i o koszcie kuchni czeladniej tamtejszej zaczerpnąć można z zestawienia wykazu osób na kuchni czeladniej i osobnej. Otóż w r. 1884/5 było w Orłowie na tej kuchni osób 12, w r. 1885/6—11, w r. 1886/7—11, w r. 1887/8 i 1888/9 po 13 osób, w r. 1890/1—15, w r. 1891/2—16, w r. 1892/3—18 (w tej liczbie kasjer i dwóch praktykantów na osobnym stole), w r. 1893/4—20, w r. 1894/5—15, w r. 1895/6 — 10 (oprócz dwóch praktykantów) i wreszcie w r. 1896/7—11 osób.

Poszczególe z pośród 12 stołowników kuchni czeladniej w ostatnim roku sprawozdawczym znajdujemy: 1 szafarkę, 4 dziewki (w tej liczbie kucharka czeladna i baba do drobiu), 2 fornali, 2 ogrodniczków i 3 chłopaków (do stajni do trzody i do nauki przy stelmachu).

W pierwszych dwóch latach sprawozdawczego okresu (1892/3 i 1893/4) znajdowało się tu znacznie więcej osób po pierwsze dla tego, że do rzędu stołowników przybył podówczas kasjer i dwaj praktykanci, a nadto liczba dziewek była znacznie większa (w r. 1892/3—7, a w r. 1893/4—9)

Celem sprawdzenia wydatku naturaljów na kuchnię czeladnią w okresie sprawozdawczym, t. j. od czasu zamieszkania opiekuna-administratora w Orłowie, komisja rewi-

вѣ ревизіонная комиссія сопоставила числовыя данныя этого періода, съ такими же данными предыдущаго трехлѣтія, почерпнутыми изъ реестровъ зерноваго хлѣба, выданнаго для кладовой.

Изъ такого сопоставленія получается, что употреблено:

Въ году	зерн. хлѣба лучшихъ сортовъ		зерн. хлѣба послѣдняго сорта		картофеля	
	кор.	гар.	кор.	гар.	кор.	гар.
1889—90	71	24	—	—	338	—
1890—91	81	8	6	—	375	—
1891—92	87	7 1/2	1	—	384	—
1892—93	115	13	8	16	319	8
1893—94	118	18	24	16	194	—
1894—95	86	5	25	12	368	—
1895—96	81	5	28	5	295	—

Сопоставленіе вышеприведенныхъ чиселъ, почерпнутыхъ изъ выписки изъ реестровъ зерноваго хлѣба, выданнаго для кладовой, какая выписка, обозначенная числомъ 4 марта 1897 года и подписанная магазинщикомъ, г. Каменскимъ, была прислана изъ Орлова, доказываетъ, что количество картофеля, употребляемаго на кухню (и на свиневодство), за послѣднее четырехлѣтіе, т. е. время постояннаго жительства въ Орловѣ опекуна-администратора, не только не увеличилась но даже уменьшилось въ сравненіи съ расходомъ картофеля на ту же цѣль въ предыдущее трехлѣтіе. Что касается зерноваго хлѣба, то количестве его, употребленное въ послѣдніе два года отчетнаго періода, почти тождественно съ соотвѣтственными числами двухъ послѣднихъ годовъ предыдущаго трехлѣтія; было оно гораздо больше, чѣмъ въ предыдущій періодъ, лишь въ 1892/3, и 1893/4, г. когда израсходованное количество хлѣба почти на 50 корцевъ превышало количество прежнихъ лѣтъ. Такое повышеніе, объяснимое главнымъ образомъ тогдашнимъ увеличеніемъ численнаго состава нахлѣб-

zyjna zestawiła cyfry z owej epoki z takiemiż cyframi z poprzedniego trzechlecia, zaczerpniętemi z rejestrów zbożowych ziarna, wydanego do śpiżarni.

Z zestawienia tego wypada, że użyto:

Rok	zboża korcy	zboża garncy	pośladów korcy	pośladów garncy	kartofli korcy	kartofli garncy
1889—90	71	24	—	—	338	—
1890—91	81	8	6	—	375	—
1891—92	87	7½	1	—	384	—
1892—93	115	13	8	16	319	8
1893—94	118	18	24	16	194	—
1894—95	86	5	25	12	368	—
1895—96	81	5	28	5	295	—

Zestawienie cyfr powyższych, zaczerpniętych z wyciągu z rejestrów zbożowych ziarna, wydanego do śpiżarni, który to wyciąg z datą dnia 4-go marca 1897 r. nadesłany został z Orłowa z podpisem magazyniera p. Kamieńskiego, przekonywa, że ilość kartofli, zużywanych na potrzeby kuchni (i hodowlę trzody) w ostatniem czteroleciu, t. j. od czasu osiedlenia się w Orłowie opiekuna-administratora, nietylko nie wzrosła, lecz owszem nawet zmniejszyła się w porównaniu z ich rozchodem na ten cel w trzechleciu poprzedniem. Co się zaś tyczy zboża, to ilość tegoż zużyta w ostatnich dwóch latach okresu sprawozdawczego, odpowiada prawie identycznie stosownym cyfrom z dwóch ostatnich lat poprzedniego trzechlecia, a była większą dość znacznie, niż w poprzedniej epoce, tylko w latach 1892/3, i 1893/4, kiedy rozchód zboża przenosił prawie o 50 korcy jego rozchód z lat poprzedzających. Zwyżka ta, tłumacząca się w znacznej mierze ówczesnem powiększeniem personelu stołowników,

никовъ, какъ въ людской кухнѣ, такъ и въ т. н. особой (кассиръ, два практиканта, колесникъ и ключница) не показалось ревизіонной комиссіи ни чрезмѣрнымъ, ни соединеннымъ неразрывно съ пребываніемъ въ Орловѣ опекуна-администратора, тѣмъ болѣе что, какъ было сказано, въ два послѣдніе годы отчетнаго періода количество зерноваго хлѣба, израсходованнаго на кухню, возвратилось къ прежнему уровню.

Непрерывное и постоянное повышеніе въ этой статьѣ касается лишь послѣдняго сорта зерноваго хлѣба, большее израсходованіе котораго должно было имѣть мѣсто вслѣдствіе заведеннаго и постепенно расширяемаго разведенія животности.

Для домашней кухни опекуна администратора изъ вышеуказаннаго количества естественныхъ продуктовъ были также выдаваемы картофель и хлѣбъ, заключающіеся уже въ приведенныхъ числахъ; однако хлѣбные реестры не указываютъ особо количества продуктовъ употребленныхъ именно на эту кухню. Нельзя не упомянуть о томъ, что къ издержкамъ на кухню принадлежали молоко отъ 11—15 коровъ, употребляемое для хозяйства опекуна администратора, для людской кухни, для управляющаго, кассира и практикантовъ, а также нерогатый скотъ, животность и огородные овощи. Наличныя ассигнованныя на счетъ кухни, служили исключительно для покупки съѣстныхъ припасовъ для людской кухни и для „особой кухни"; на кухню же опекуна-администратора орловская касса не производила никакихъ денежныхъ выдачъ.

Уже выше было упомянуто объ общемъ числѣ прислуги. Такъ какъ этотъ вопросъ находится въ связи съ ходячимъ упрекомъ въ чвезмѣрныхъ будто бы въ послѣдніе годы издержкахъ въ Орловѣ на придворную прислугу, то ревизіонная комиссія сочла своей обязанностью обратить особенное вниманіе на тѣхъ слугъ, которыхъ содержаніе мо-

zarówno przy stole czeladnim, jak i na t. z. stole osobnym (kasjer, dwaj praktykanci, stelmach i szafarka), nie wydała się komisyi rewizyjnej ani nadmierną ani też związaną nieodłącznie z pobytem w Orłowie opiekuna-administratora, tem bardziej, że, jak rzekliśmy, w dwóch ostatnich latach okresu sprawozdawczego ilość zboża, zużytego na kuchnię, spadła znowu do dawniejszego poziomu.

Zwyżka stała i ciągła w tym dziale dotyczy jedynie pośladów, których większe zużycie powstać musiało z powodu zaprowadzonej i stopniowo rozszerzanej hodowli drobiu.

Na kuchnię domową opiekuna-administratora z powyższej ilości naturaljów wydawane były także kartofle i zboże, mieszczące się już w cyfrach powyższych, wszelako ilości naturaljów, zużytych na tę właśnie kuchnię, nie wyszczególniają osobne rejestry zbożowe. Nie należy pominąć, że do kosztów kuchni przybywało mleko od 11—15 krów zużywane dla domu opiekuna administratora, dla kuchni czeladniej, dla rządcy, kasjera i praktykantów, tudzież trzoda chlewna, drób i ogrodowizny. Gotowizna, na rachunek kuchni wyasygnowana, szła wyłącznie na zakup prowjantów dla kuchni czeladniej i na „stół osobny", na kuchnię zaś opiekuna-administratora kasa orłowska żadnych wydatków nie ponosiła.

Powyżej była już mowa o ogólnej liczbie służby. Ponieważ kwestja ta wiąże się z obiegającym zarzutem nadmiernych jakoby ostatniemi laty w Orłowie wydatków na służbę dworską, przeto komisja rewizyjna czuła się w obowiązku zastanowić się zwłaszcza nad tymi służącymi, któ-

глобы быть болѣе всего соединеннымъ съ пребываніемъ администратова въ Орловѣ. Къ такимъ принадлежатъ:

1) поваръ, помѣщенный въ штатѣ съ 1882/3 года съ жалованіемъ 35 руб. и ординаріей 17 корцевъ; съ 1885/6 года онъ получалъ 60 руб. жалованія и 15 — 18 корцевъ ординаріи.

2) лакей, который первоначально былъ вмѣстѣ съ тѣмъ помощникомъ колесника или садовника и лишь съ 1893 года жалованіе его увеличилось до 76 рублей и 15 корцевъ ординаріи, а затѣмъ равнялось 84 руб. (въ 1893/4 г.) и 79 (въ 1894/5 г.) а въ 1895/6 уплочено лакею изъ орловской кассы 26 руб.; притомъ въ послѣдніе три года лакей не получалъ ординаріи.

3) при конюшнѣ былъ одинъ кучеръ и одинъ конюхъ (о которомъ, вѣроятно, въ отчетѣ гг. Х., К. и М. сказано въ отмѣткѣ о „форейгорѣ'

Затѣмъ комиссія остановилась на статьяхъ издержекъ орловской кассы, произведенныхъ на окончаніе отстройки дворца, на мебель и на домашнюю утварь и на экипажи.

Отстройка дворца не была вовсе слѣдствіемъ постояннаго жительства въ Орловѣ опекуна-администратора, но исполненіемъ опредѣленной воли завѣщателя, предписавшаго полную перестройку дворца. До сихъ поръ это желаніе не исполнено во всемъ объемѣ, такъ какъ лишь обновленъ весь дворецъ снаружи, а внутри приведенъ къ удобному для жилья состоянію цѣлый нижній этажъ (6 комнатъ), а въ верхнемъ лишь двѣ комнаты.

Издержки на эту цѣль составили: въ 1892/3 году 156 руб. 75 коп., въ 1893/4 г. 2186 руб 37 коп., въ 1894/5 904 руб. 62 коп., а въ 1895/6 году уже небыло никакихъ издержекъ.

rych utrzymywanie z pobytem administratora w Orłowie najbliżej wiązaćby się mogło. Do takich należą:

1) kucharz, który znajdował się na etacie od roku 1882/2 z pensją rs. 35 i 17 korcami ordynarji od roku zaś 1885/6 pobierał rs. 60 płacy i 15—18 korcy ordynarji.

2) lokaj, który pierwotnie był zarazem pomocnikiem stelmacha lub ogrodnika i dopiero od r. 1892 płaca jego wzrosła do rs. 76 i 15 korcy ordynarji, a następnie wynosiła rs. 84 (w r. 1893/4) i 79 (w roku 1894/5), w r. zaś 1895/5 wypłacono lokajowi z kasy Orłowskiej tylko rs. 26, przytem w trzech latach ostatnich lokaj nie pobierał ordynarji.

3) przy stajni był jeden stangret i jeden chłopak stajenny (o którym, zapewne, w sprawozdaniu pp. Ch., K. i M. jest mowa przy wzmiance o „forysiu".)

Następnie zastanowiła się komisja nad pozycjami wydatków kasy orłowskiej, poniesionych na dokończenie przebudowy pałacu, meble i sprzęty domowe i na ekwipaże.

Odbudowa pałacu nie była właściwie wynikiem zamieszkania opiekuna-administratora w Orłowie, lecz wykonaniem wyraźnej woli testatora, który całkowite przebudowanie zalecił. Dotychczas woli tej nie wykonano całkowicie, bo tylko odnowiono z zewnątrz cały pałac i przyprowadzono do stanu mieszkalnego w nim cały parter (6 pokojów); na piętrze zaś tylko dwa pokoje.

Wydatki na ten cel wyniosły: w r. 1892/3 rs. 156 kop. 75, w r. 1893/4 rs. 2,186 kop. 37, w roku 1894/5 rs. 904 kop. 62, a w r. 1895/6 nic już nie wydano.

Покупка домашней утвари, мебели, посуды, постели и бѣлья, въ общемъ заключаетъ въ себѣ необходимыя статьи, предназначенныя главнымъ образомъ для канцеляріи и пріемныхъ комнатъ для пріѣзжихъ и не представляющія вовсе слишкомъ большихъ суммъ.

Въ 1892/3 году издержано на предметы этого рода 335 руб. 84 коп. а въ этой суммѣ главную статью составляетъ покупка четырехъ желѣзныхъ кроватей съ матрицами и трехъ столиковъ дла пріемныхъ покоевъ и бюро для канцеляріи, на что издержано 176 руб. Изъ другихъ болѣе значительныхъ издержекъ въ сказанномъ году слѣдуетъ указать на умывальники и лампы для пріемныхъ комнатъ 22 руб. 29 коп. бѣлье къ кроватямъ въ тѣхъ же комнатахъ 21 руб. 70 к. самоваръ и столовой приборъ (ложки, ножи, вилки, ложечки) 32 руб. 68 коп. стѣнные часы въ канцеляріи 16 рублей и висячую лампу въ столовой 20 руб. Остальное мелкія издержки.

Въ 1893/4 году на предметы этого рода издержано общимъ числомъ 86 руб. 29 коп., а въ этой суммѣ помѣщены бѣлье въ пріемныхъ комнатахъ 48 руб. 50 коп. барометръ въ канцеляріи 20 руб. и издержки на починку старой мебели 12 руб. 79 коп.

Въ 1894/5 года графа такихъ издержекъ указываетъ лишь 16 рублей 82 коп., а въ этой суммѣ 14 руб. 32 коп. за двѣнадцать шторъ и шесть карнизовъ для занавѣсей.

Въ 1895/6 г. никакихъ издержекъ на предметы этого рода не было.

Наконецъ, что касается покупки экипажей, то и въ этомъ отношеніи не находимъ вовсе чрезмѣрныхъ издержекъ. Въ первые два года отчетнаго періода, ревизіонная комиссія не нашла никакихъ издержекъ на эту цѣль, а въ 1894/5 году израсходовано на обновленіе и лакировку старой

Zakup sprzętów, mebli, naczyń, pościeli i bielizny zawiera na ogół pozycye konieczne, przeznaczone przeważnie do kancelaryi lub do pokojów gościnnych i nie wynoszące bynajmniej sum zbyt wielkich.

W r. 1892/3 wydano na przedmioty tego rodzaju rs. 335 k. 84 w sumie zaś tej pozycję główną stanowi zakup 4 łóżek żelaznych z materacami, i trzech stolików do pokojów gościnnych oraz biurka do kancelaryi, a wydano na ten cel rs. 176. Z innych większych wydatków tego rodzaju w pomienionym roku zaznaczyć należy umywalnie i lampy do pokojów gościnnych, za rs. 22 k. 29, bieliznę do łóżek w tychże pokojach za rs. 21 kop. 70, samowar i serwis (łyżki, noże, widelce, łyżeczki) za rs. 32 kop. 68, zegar do kancelaza rs. 16 i lampę wiszącą do jadalnego pokoju za rs. 20. Resztę stanowią pozycye drobne.

W r. 1893/4 na przedmioty tej kategoryi wydano ogółem rs. 86 kop. 29, a w tej sumie mieściła się pościel do pokojów gościnnych za rs. 48 kop. 50, barometr do kancelarji za rs. 20 i koszt naprawy starych mebli w kwocie rs. 12 kop. 79.

W r. 1894/5 rubryka podobnych wydatków wykazuje tylko rs. 16 kop. 82, a w tej sumie rs. 14 kop. 32 za 12 rolet i sześć gzymsów do firanek.

W r. 1895/6 na przedmioty tego rodzaju nie wydano nic zgoła.

Nakoniec, co się tyczy kupna ekwipaży, to i w tej mierze nie spotykamy wcale wydatków zbytkownych. W pierwszych dwóch latach okresu sprawozdawczego, komisya rewizyjna nie znalazła na ten cel wydatków, w r. zaś 1894/5 wydano na wyrestaurowanie i odlakierowanie starego

коляски 145 рублей и на покупку подержаннаго экипажа отъ г. Домославскаго изъ Собѣшина 250 руб.; одновременно однако поступило въ орловскую кассу 125 руб. отъ Ицка Зильберга за проданную ему старую малую коляску, которая, по объясненію опекуна-администратора, была испорчена и сверхъ того не годна къ поѣздкамъ по боковымъ дорогамъ, какъ слишкомъ тяжелая. Вычитывая эту сумму отъ израсходованной, убѣждаемся, что вообще въ продолженіе цѣлаго четырехлѣтія издержки на экипажи составили 270 руб. Такого расхода нельзя назвать ни лишнимъ, ни чрезмѣрнымъ. Разсмотрѣвъ такимъ образомъ счеты, ревизіонная комиссія пришла къ убѣжденію, что ни упрекъ въ чрезмѣрныхъ издержкахъ на придворную и людскую кухню за послѣднее четырехлѣтіе, ни упрекъ въ общемъ повышеніи издержекъ на домашнее хозяйство и содержаніе по причинѣ постояннаго жительства въ Орловѣ опекуна-администратора, не находятъ себѣ потвержденія въ разсмотрѣнныхъ комиссіей счетахъ; напротивъ, ревизіонная комиссія изъ сопоставленія указанныхъ чиселъ и данныхъ пришла къ заключенію, что постоянное жительство опекуна-администратора въ Орловѣ совсѣмъ не причинило чрезмѣрныхъ издержекъ на содержаніе или устройство дома; что же касается расхода натурою, въ видѣ безплатнаго пользованія хлѣбомъ, мукою, огородными овощами, плодами, нерогатымъ скотомъ и животностью, то на пользованіе ими сообразно со своими потребностями, опекунъ администраторъ получилъ опредѣленное разрѣшеніе въ постановленіяхъ распорядительнаго совѣта и не превысилъ признаннаго ему въ этомъ права.

Остается послѣдній изъ вышепоименованныхъ семнадцати пунктовъ, касающійся запозданія счетовъ за четырехлѣтіе отъ 1892/3 до 1895/6. Справедливость этого упрека очевидна, такъ какъ счеты должны быть ежегодно представляемы и провѣряемы, какъ съ точки зрѣнія фор-

powozu rs 145 i na kupno starego powozu od p. Domosławskiego z Sobieszyna rs. 250; jednocześnie jednak w tym samym czasie do kassy orłowskiej wpłynęło rs. 125 od Icka Zilberga za sprzedany temuż stary powóz mały, który wedle objaśnienia opiekuna administratora, był zniszczony, a nadewszystko niezdatny do użytku na drogach bocznych, jako zbyt ciężki. Potrącając tę sumę od kwoty wydanej, przekonywamy się, iż w ogóle w ciągu całego czterolecia wydano, na pozycję ekwipaży rs. 270. Wydatku tego ani zbytecznym ani wygórowanym nazywać nie można.

Po takiem zbadaniu cyfr rachunkowych, komisya rewizyjna doszła do wniosku, że ani zarzut nadmiernych wydatków na kuchnię dworską i czeladną w ostatniem czteroleciu, ani zarzut wogóle podniesienia kosztów gospodarstwa i utrzymania dworu, z powodu stałej obecności w Orłowie opiekuna administratora nie znajdą uzasadnienia w zbadanych przez komisyę rachunkach, owszem komisja rewizyjna, z zestawienia powyższych cyfr i wiadomości doszła do przekonania, iż zamieszkanie opiekuna-administratora w Orłowie nie spowodowało bynajmiej nadmiernych wydatków na urządzenie lub utrzymanie dworu; co się zaś tyczy rozchodów w naturze, w postaci darmego korzystania ze zboża, mąki, warzyw, ogrodowizny, owoców, mleka, trzody chlewnej i drobiu, to do korzystania z tychże na swoją i swego domu potrzebę opiekun-administrator był wyraźnie upoważniony przez postanowienia Rady zawiadującej i przyznanego mu w tej mierze prawa nie przekroczył.

Pozostaje ostatni z wymienionych poprzednio siedemnastu zarzutów, dotyczący opóźnienia rachunków z czterolecia od roku 1992/3 do 1895/6. Słuszność tego zarzutu jest oczywistą, rachunki bowiem każdorocznie składane i sprawdzane być winny, zarówno ze względu na porządek formalny ja-

мальнаго порядка, такъ и ради возможности надлежащаго разсмотрѣнія во всякое время состоянія дѣлъ отказа. — Поэтому, хотя причины указанныя опекуномъ администраторомъ въ представленномъ имъ распорадительному совѣту и всѣмъ членамъ комитета очеркѣ нынѣшнаго положенія дѣлъ отказа покойнаго гр. Кицкаго, до нѣкоторой степени оправдываютъ это запозданіе, особенно по поводу множества чрезвычайныхъ занятій, случившихся въ послѣдніѣ годы, тѣмъ не менѣе столь продолжительное промедленіе не можетъ быть допускаемо ни подъ какимъ видомъ, и комитетъ Общества землѣдѣльческихъ колоній обратитъ, вѣроятно, должно свое вниманіе на своевременное изготовленіе, провѣрку и представленіе отчетовъ и счетовъ. Кромѣ отчетовъ и счетовъ было бы очень полезнымъ и даже необходимымъ составлять на будущее бюджетныя росписи и балансы, какіе постановилъ уже ввести распорядительныйсовѣтъ, разработка которыхъ должна производиться по возможности точно, постоянно и срочно.

Оканчивая свои замѣчанія и предложенія по предмету счетоводной стороны отказа гр. Кицкаго, ревизіонная комиссія сочла своей обязанностью разсмотрѣть и статью расходовъ по центральной администраціи.

Расходъ въ кассовой книгѣ центральной администраціи обнимаетъ издержки: на общую администрацію, на Ржички, на опытную станцію, на сельско-хозяйственную школу, на домъ въ Варшавѣ, на костелъ въ Собѣщинѣ, на Шамоцинъ, на пенсіи и пособія, наконецъ на судебныя и нотарьяльныя издержки. Изъ указанныхъ статей, статья расходовъ на общую администрацію заключаетъ въ себѣ жалованіе опекуна-администратора (3,000 руб. и 400 руб. на издержки по пріему распорядительнаго совѣта въ Орловѣ, по пріему въ Орловѣ членовъ комитета, врача, и всѣхъ посѣтителей, пріѣзжающихъ въ Орловъ по дѣламъ отказа), жаловлніе секретаря распорядительнаго совѣта, вмѣстѣ съ тѣмъ и управляю-

ko też gwoli możności należytego w każdej chwili zbadania stanu interesów zapisu.

Aczkolwiek zaś przyczyny, wskazane przez opiekuna administratora w jego zakomunikowanym Radzie zawiadującej i wszystkim członkom komitetu zarysie obecnego stanu interesów zapisu hr. Kickiego, do pewnego stopnia usprawiedliwiają owo opóźnienie, z uwagi zwłaszcza na nawał zajęć nadzwyczajnych, przypadłych ostatniemi laty, to przecież tego rodzaju zwłoka tak długotrwała pod żadnym pozorem dopuszczana być nie powinna i komitet Towarzystwa Osad rolnych na terminowe wygotowanie, sprawdzenie i przedstawienie sprawozdań i rachunków baczną zwróci zapewne uwagę. Oprócz sprawozdań i rachunków ze wszech miar pożyteczną, a nawet konieczną jest rzeczą układanie na przyszłość preliminarzów budżetowych i bilansów jakie Rada zawiadująca już postanowiła zaprowadzić, i jakich wypracowywanie jak najdokładniejsze, stale i terminowo odbywać się winno.

Kończąc swe uwagi i wnioski w przedmiocie strony rachunkowej zapisu hr. Kickiego, komisya rewizyjna poczytała sobie za obowiązek wejrzeć w pocycję kosztów administracyi centralnej.

Rozchody w księdze kasowej administracji centralnej obejmują wydatki: na administrację ogólną, na Rzyczki, na stację doświadczalną, na szkołę rolniczą, na dom w Warszawie, na kościół w Sobieszynie, na Szamocin, na emerytury i wsparcia, wreszcie na koszty sądowe i rejentalne. Z rubryk powyższych rubryka rozchodów na administracyę ogólną obejmuje w sobie uposażenie opiekuna administratora (rs. 3,000 płacy i 400 rs. na koszta przyjęć Rady zawiadującej w Orłowie, tudzież, przyjęć w Orłowie członków komitetu lekarza i wszystkich gości w interesie zapisu do Orłowa przybywających), uposażenie sekretarza Rady zawiadującej, będą-

щаго домомъ въ Варшавѣ (300 руб и 100 руб. наградныхъ) наемъ квартиры подъ канцелярію въ Варшавѣ (250 руб.), путевыя издержки опекуна-администратора и другихъ лицъ по дѣламъ отказа и по порученію центральной администраціи (кромѣ издержекъ по поѣздкамъ въ Ржички, ибо они помѣщены въ расходахъ этого имѣнія), канцелярскія идержки, бланки, подписка періодическихъ изданій, телеграммы и почтовыя издержки. Состоящая изъ такихъ статей графа издержекъ, на общую администрацію, за истекшее четырехлѣтіе, представляетъ слѣдующіе суммы: въ 1892/3 году — 4,792 руб. 65 коп., въ 1893/4 г. —5,921 руб. 16 коп., въ 1894/5 году 4,915 руб. 98 коп. и въ 1895/6 г. 6,230 руб. 15 коп. Отдѣльныя статьи издержекъ этой графы были согласны съ предписаннымъ штатомъ или специальными постановленіями распорядительнаго совѣта.

Переходя отъ чиселъ къ общимъ заключеніямъ объ администраціи отказа, ревизіонная комиссія считаетъ обязанностью удостовѣрить, что всякіе договоры и соглашенія касающіяся дѣлъ отказа, были записаны точно и исправно, причемъ въ частности арендные договоры относительно дома на Прагѣ и Шамоцина показываютъ значительное увеличеніе арендной платы за послѣдніе годы. По этому вопросу слѣдуетъ лишь замѣтить, что изъ отданныхъ въ аренду имѣній, за Дворжисками числится арендная плата за часть истекшаго и за текущій годъ.

Эта недоимка въ общей суммѣ составляетъ 1360 руб. о возвратѣ которыхъ слѣдуетъ неотложно позаботиться.

Подробныхъ данныхъ по дѣламъ отказа не можетъ привести ревизіонная комиссія, ибо эти данныя будутъ обнаружены лишь въ отчетахъ распорядительнаго совѣта, какъ спеціально предназначенныхъ къ изображенію состоянія хозяйствъ.

cego zarazem rządcą domu Warszawie (rs 300 pensyi i 100 rs. gratyfikacji), najem lokalu na kancelaryę w Warszawie (rs. 250), koszty podróży opiekuna-administratora i innych osób w interesie zapisu, a z polecenia administracji centralnej (oprócz kosztów podróży do Rzyczek, te bowiem obciążają rubrykę wydatków rzeczonego majątku), wydatki kancelaryjne, druki, prenumerata pism, telegramy i portorja. Przeznaczona tedy na powyższe pozycje rubryka wydatków na administracyę ogólną, w ciągu ubiegłego czterolecia przedstawia cyfry następujące: w r. 1892/3 — rs. 4,792 kop. 65, w r. 1893/4—rs. 5,921 kop. 16; w r. 1894/5 — rs. 4,915 kop. 98 i w r. 1895/6 rs. 6,230 kop. 15. Poszczególne pozycje wydatków tej rubryki były zgodne z przepisanemi etatem lub specjalnemi postanowieniami Rady zawiadującej.

Przechodząc od cyfr do wniosków ogólnych o dotychchczasowej administracyi zapisu, komisja rewizyjna czuje się w obowiązku poświadczyć przedewszystkiem, iż wszelkie kontrakty i umowy, interesów zapisu dotyczące, spisywane były ściśle i dokładnie, przyczem w szczególności kontrakty co do domu na Pradze i co do Szamocina wykazują znaczny wzrost czynszów dzierżawnych ostatniemi laty. W tej kwestji godzi się tylko zaznaczyć, iż z pośród oddanych w dzierżawę majątków, na Dworzyskach zalega czynsz dzierżawny za część roku zeszłego i za rok bieżący.

Suma ogólna tej zaległości wynosi rs. 1,360, o których odzyskanie niezwłocznie zatroszczyć się należy.

Szczgółowych wiadomości o interesach zapisu komisja rewizyjna przytoczyć nie może, te bowiem znajdą się dopiero w sprawozdaniach Rady zawiadującej, jako z natury swej przeznaczonych do przedstawienia obrazu stanu gospodarstw.

Въ тѣхъ же отчетахъ, вѣроятно, будутъ приведены объясненія причинъ, по которымъ одно земледѣльческое хозяйство въ Орловѣ (если не считать лѣса и постояннаго дохода съ мельницы) давало въ послѣдніе годы недочетъ, въ 1894/5 году (когда былъ градъ) въ 4,306 руб. 58½ коп., а въ 1895/6 г. въ 2,769 руб. 39½ коп.

До нѣкоторой степени могла способствовать этому уже выше указанныя большія издержки по рабочему найму.

Для объясненія этихъ чиселъ слѣдуетъ лишь, по мнѣнію ревизіонной комиссіи, принять во вниманіе, что расходы по полеводству въ Орловѣ обременены постоянно издержками лечебными въ суммѣ около 500 руб. ежегодно, и что счеты полеводства въ Орловѣ за 1894/5 годъ обременены значительными расходами на покупку живаго инвентаря и новыхъ хозяйственныхъ снарядовъ. Статья эта составила общимъ числомъ 3,608 руб. 69½ коп. (2,382 руб. 19½ коп. живой инвентарь и снаряды изъ трехъ предыдущихъ лѣтъ; 388 руб. 71 коп. живой инвентарь въ 1894/5 году, 837 руб. 79 коп. хозяйственныя орудія и снаряды.) Если бы, значитъ, отчислить эту сумму, то недочетъ полеводства въ этомъ году уменьшился бы до 697 руб. 89 коп. Впрочемъ подробности этого рода превосходятъ вообще возможность ревизіонной комиссіи.

Несмотря на невозможность входить въ подробности ревизіонная комиссія, исполняя себѣ порученное, не можетъ не представить хоть въ общихъ чертахъ очерка нѣкоторыхъ данныхъ, почерпнутыхъ изъ нынѣ провѣренныхъ счетовъ и изъ прежнихъ отчетовъ. Согласно съ ними оказывается, что до сихъ поръ въ управленіи отказомъ обнаружилось стремленіе къ исполненію воли завѣщателя:

1) въ разнаго рода улучшеніяхъ и постройкахъ въ имѣніяхъ Орловъ, Собѣшинъ и Ржички и въ колоніи Шамоцинъ, и въ значительномъ увеличеніи количества лѣснаго

W tych też sprawozdaniach znajdzie się, zapewne, wyjaśnienie przyczyn, dla których samo gospodarstwo rolne w Orłowie (jeśli nie liczyć lasu i dochodu stałego z młyna) dawało ostatniemi laty deficyt, obliczony w r. 1894/5 (kiedy było gradobicie) na rs. 4,306 kop. 58½, a w roku 1895/6 na rs. 2,679 kop. 39 ½.

Do pewnego stopnia mógł się do tego przyczynić skonstatowany już poprzednio wysoki koszt najmu.

Ze strony komisyi rewizyjnej dla wyświetlenia tych cyfr godzi się tylko zauważyć, iż rozchody gospodarstwa rolnego w Orłowie są obciążone stale wydatkami na potrzeby zdrowia w sumie około 500 rs. rocznie i że rachunki rolne Orłowa z r. 1894/5 są obciążone znacznym rozchodem na kupno inwentarzy żywych i nowych narzędzi gospodarczych. Pozycja ta wynosiła ogółem rs. 3,608 kop. 69½ (rs 2,382 kop. 19½ inwentarz i narzędzia z trzech lat poprzednich, rs. 388 k. 71 inwentarz żywy z r. 1894/5; i rs. 837 kop. 79 kop. za narzędzia rolnicze i sprzęty gospodarcze). Jeśliby więc potrącić tę kwotę, to deficyt gospodarstwa roku zmniejszyłby się do rs. 697 kop. 89. Szczegóły tego rodzaju przechodzą wogóle możność komisyi rewizyjnej.

Pomimo jednak niemożności wejścia w szczegóły, komisja rowizyjna, w wykonaniu poruczonego sobie mandatu, nie może nie przedstawić bodaj ogólnikowego zarysu niektórych wiadomości, zaczerpniętych z rachunków obecnie sprawdzonych i ze sprawozdań poprzednich. Wykazuje się z nich, że podczas dotychczasowej administracyi zapisu dążenia do wykonania woli testatora uwydatniły się:

1) w różnego rodzaju meljoracjach i w zabudowaniu majątków Orłów, Sobieszyn i Rzyczki, oraz kolonii Szamocin i w znacznem powiększeniu przestrzeni leśnych w dwóch

пространства въ первыхъ двухъ имѣніяхъ; на эти цѣли (вмѣстѣ съ заведеніемъ инвентарей) израсходовано до сихъ поръ изъ текущихъ доходовъ отказа — 92,762 руб. 82 коп.

2) въ постройкѣ костела и дома для викарія въ Ржичкахъ за сумму 21,941 руб. 94 коп.

3) въ окончаніи костела въ Собѣшинѣ за сумму 6,641 руб. 89 коп.

4) въ основаніи и содержаніи опытной станціи въ Собѣшинѣ вмѣстѣ съ лабораторіей, на что израсходовано 42,134 руб.

5) въ основаніи и содержаніи агрономическаго училища на фольваркѣ Бржозова въ Собѣшинѣ за сумму 54,083 руб. 60 коп.

6) въ ремонтѣ дома въ Варшавѣ 5,864 руб. 40 коп.

7) въ выкупѣ вѣчнаго чинша въ Шамоцинѣ за сумму 750 руб;

8) наконецъ въ пособіяхъ, переданныхъ разновременно правленію Общества земледѣльческихъ колоній наличными и натурою, и въ квартирѣ, отданной въ безплатное пользованіе правленія, сверхъ того въ пенсіяхъ и пособіяхъ: все это вмѣстѣ опекунъ-администраторъ исчисляетъ равнымъ 17,342 руб. 46 коп. полагая цѣну квартиръ, отданныхъ безплатно правленію Общества земледѣльческихъ колоній и его чиновникамъ равною суммѣ 1,000 руб. въ годъ. Сверхъ того погашеніемъ срочныхъ платежей Кредитному Обществу, ссуда того же Общества, отягощающая Собѣшинъ и Близоцинъ уменьшилась на 24,423 руб. 36 коп.

Имѣя притомъ въ виду, что наслѣдственный капиталъ полученный Обществомъ въ 1886 году (послѣ смерти пользующейся пожизненнымъ владѣніемъ вдовы) въ суммѣ 91,000 руб. 5% земскими закладными листами, остался ненарушеннымъ, а даже, вслѣдствіе конверсіи 5% листовъ на 4½%, номинально увеличился до суммы 92,350 руб., что земскія имѣ-

pierwszych majątkach, na które to cele (wraz z zaprowadzeniem inwentarzy) wydano dotychczas z dochodów bieżących fundacji ogółem rs. 92,762 kop. 82;

2) w zbudowaniu kościoła i wikarjatu w Rzyczkach kosztem rs. 21,941 kop. 94;

3) w wykończeniu kościoła w Sobieszynie kosztem rs. 6,641 kop. 89;

4) w założeniu i utrzymaniu stacji doświadczalnej w Sobieszynie wraz labolatoryum, na co wydano rs. 42,134;

5) w założeniu i utrzymaniu dotychczasowem szkoły rolniczej na folwarku Brzozowa w Sobieszynie za rs. 54,083 kop. 60;

6) w meljoracji domu w Warszawie rs. 5,864 k. 80;

7) w skupie czynszu wieczystego z Szamocina kosztem rs. 750;

8) nakoniec, w subsydjach zarządowi Towarzystwa Osad rolnych, różnemi czasy udzielonych w gotowiźnie i zbożu, oraz w lokalu, darmo na użytek zarządu oddanych, wreszcie w emeryturach i wsparciach, co razem obliczył opiekun-administrator na summę rs. 17,342 kop. 36 przyjmując w tem wartość lokalów oddanych darmo dla zarządu Towarzystwa Osad rolnych i jego urzędników na rs. 1,000 rocznie. Nadto przez spłatę rat Towarzystwa kredytowego pożyczka tegoż towarzystwa, ciążąca na Sobieszynie i Blizocinie zmniejszyła się o rs. 24,423 kop. 36.

Mając zatem na względzie, iż kapitał spadkowy, otrzymany przez Towarzystwo w r. 1886-ym (po śmierci dożywotniczki) w kwocie rs. 91,000 w 5% listach zastawnych ziemskich, pozostał nietkniętym a nawet skutkiem konwersyi listów 5% na 4½%, wzrósł nominalnie do 92,350 rs., że ma-

нія, унаслѣдованныя въ состояніи полнаго запущенія, пришли нынѣ къ состоянію нормальнаго хорошаго хозяйства съ увеличеннымъ пространствомъ лѣсовъ, съ хорошими строеніями и инвентарями, и что одновременно въ предѣлахъ финансовой и законной возможности исполнена большая часть опредѣленныхъ или предполагаемыхъ предписаніи завѣщателя,—ревизіонная комиссія полагаетъ, что состояніе дѣлъ отказа оказывается удовлетворительнымъ, что дѣйствовавшая до сихъ поръ администрація стремилась къ достиженію цѣлей отказа, и что при постепенномъ въ будущемъ стремленіи къ повышенію дохода отъ имѣній и къ бережливости въ хозяйственныхъ и административныхъ издержкахъ, состояніе дѣлъ Отказа окажется еще болѣе благополучнымъ.

г. Варшава 19/31 марта 1897 года.

(подписали) *М. Воронецкій*
ф. Новодворскій
Казимиръ Собанскій

jątki ziemskie odziedziczone w stanie zupełnego opuszczenia doszły obecnie do stanu normalnego, zamożnego gospodarstwa z powiększonemi przestrzeniami lasów, z dobremi budowlami i inwentarzami, i że jednocześnie w granicach możliwości finansowej i prawnej wykonano już poważną część wyraźnych lub domniemalnych zaleceń testatora, komisja sądzi, iż stan interesów Zapisu przedstawia się zadowalniająco, że dotychczasowa administracja zmierzała do osiągnięcia celów fundacji, i że przy stopniowem w przyszłości dążeniu do podniesienia dochodu z majątków, oraz do oszczędności w wydatkach gospodarczych i administracyjnych, stan interesów Zapisu jeszcze pomyślniej przedstawiać się będzie.

Warszawa 31 Marca 1897 r. *M. Woroniecki.*
F. Nowodworski.
Kazimierz Sobański

КОМИТЕТЪ
Общества земледѣльческихъ колоній
и ремесленныхъ пріютовъ
№ 1326
г. Варшава дня 12 Апрѣля 1897 г.

Въ
Распорядительный Совѣтъ
Записи гр. Кицкаго

Комитетъ Общества Земледѣльческихъ колоній въ засѣданіи отъ 4-го Апрѣля с. г. состоявшемся, выслушавъ отчетъ Ревизіонной Комиссіи, состоящей изъ назначенныхъ Членовъ Комитета Общества Земледѣльческихъ Колоніи: князя Мечислава Воронецкаго, Казимира Собанскаго и Францишка Новодворскаго, — выразившихъ мнѣніе, что счеты относящіеся къ имуществу и капиталамъ Записи графа Кицкаго а именно: имѣній: Орловъ, Собѣшинъ и Близоцинъ, къ Опытной агрономической станціи въ Собѣшинѣ, къ постройкѣ агрономической школы на фольваркѣ Бржозова, къ оборотамъ общихъ капиталовъ центральной администраціи въ Варшавѣ, а равно счетъ капиталамъ находящимся въ Учетномъ Банкѣ и въ депозитѣ въ Главной Дирекціи Кредитнаго Общества за хозяйственные 1892/3, 1893/4, 1894/5 и 1895/6 годы нашли въ надлежащемъ порядкѣ и что таковые скрѣплены надлежащими документами — постановилъ счеты таковые утвердить и выдать съ нихъ квитанцію Распорядительному Совѣту Записи гр. Кицкаго и Опекуну-администратору тойже записи, о чемъ честь имѣю увѣдомить Распорядительный Совѣтъ.

(подписано) *Людовикъ Гурскій*

KOMITET
TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH
I PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH.
№ 1326
Warszawa d. 12 Kwietnia 1897 r,

Do
Rady Zawiadującej
Zapisem hr. Kickiego.

Komitet Towarzystwa Osad Rolnych na posiedzeniu w dniu 4 Kwietnia r. b. odbytem, po wysłuchaniu sprawozdania Komissyi rewizyjnej, złożonej z delegowanych członków Komitetu JW-ych Mieczysława Księcia Woronieckiego, Kazimierza Sobańskiego i Franciszka Nowodworskiego i po zaopinjowaniu przez nich że rachunki dotyczące funduszów administracyi zapisu hr. Kickiego, a mianowicie Dóbr Orłów, Sobieszyn i Blizocin, Stacyi Doświadczalnej w Sobieszynie budowy Szkoły Rolniczej, obrotu ogólnych funduszów administracyi centralnej w Warszawie, wreszcie stanu kapitałów w Banku Dyskontowym i w Dyrekcyi głównej Towarzystwa Kredytowego ziemskiego deponowanych, za lata gospodarcze 1892/3, 1893/4, 1894/5 i 1895/6 zostały znalezione w porządku oraz dostatecznemi dowodami usprawiedliwione, postanowił, rachunki te zatwierdzić i pokwitowanie z nich Radzie Zawiadującej Zapisem hr. Kickiego oraz Opiekunowi - Administratorowi tegoż Zapisu udzielić, o czem niniejszem mam zaszczyt zawiadomić Radę Zawiadującą. —

Prezes. Komitetu

(podpisano) *Ludwik Górski.*

Отчетъ Администраціи Записи гр. Кицкаго о состояніи фондовъ и о дѣйствіяхъ Распорядительнаго Совѣта и Опекуна-Администратора за хозяйств. годы 1892|3—1895|6.

Въ истекшемъ четырехлѣтнемъ отчетномъ періодѣ собралось одновременно много чрезвычайно важныхъ и не отложныхъ дѣлъ, касающихся исполненія задачъ и предписаній духовнаго завѣщанія пок. гр. Кицкаго. Вмѣстѣ съ тѣмъ оказались неожиданныя затрудненія и усложненія въ дѣлахъ, которыя требовали немедленнаго ихъ разрѣшенія, очень расширяя предѣлы дѣятельности Распорядительнаго Совѣта и необыкновенно увеличивая занятія исполнительнаго его органа, опекуна-Администратора, ибо на немъ лежала обязанность исполненія на практикѣ всѣхъ распоряженій властей Общества, какъ тѣхъ которыя касались общаго направленія всей совокупности дѣлъ отказа, такъ и тѣхъ, которыя касались въ отдѣльнымъ обстоятельствамъ.

Настоящій отчетъ, обнимающій вышеуказанный періодъ времени, имѣетъ своею цѣлью представить подробно всѣ вышеупомянутыя исключительныя обстоятельства, указать полученные результаты въ отдѣльныхъ имѣніяхъ записи

Sprawozdanie Administracyi Zapisu hr. Kickiego o stanie funduszów i czynnościach Rady Zawiadującej i Opiekuna Administratora za lata gosp. 1892|3—1895|6.

W upłynionym czteroletnim okresie sprawozdawczym nagromadziło się jednocześnie niespodziewanie wiele wyjątkowo ważnych, a pilnych spraw, koło wykonania celów i zaleceń testamentu hr. Kickiego. Napotkano także nieoczekiwane trudności i komplikacye interesów, które wymagały bezzwłocznego ich załatwienia, rozszerzając bardzo zakres czynności Rady Zawiadującej i niezwykle powiększając zajęcia jej organu wykonawczego, Opiekuna - Administratora. Na nim leżał bowiem obowiązek przeprowadzenia praktycznego wszystkich decyzyi władz Towarzystwa, dotyczących zarówno kierunku całości interesów Zapisu jak i pojedyńczych jego szczegółów.

Sprawozdanie niniejsze, obejmujące ten okres czasu, będzie mieć za zadanie wykazać szczegółowo wszystkie powyżej wspomniane wyjątkowe zajęcia i przedstawić osiągnięte rezultaty w pojedyńczych majątkach

и въ организованныхъ Администраціей записи гр. Кицкаго учрежденіяхъ общественной ползы наконецъ, на основаніи счетовъ и числовыхъ данныхъ, провѣренныхъ и разсмотрѣнныхъ спеціальными ревизіонными комиссіями, обнаружить состояніе фондовъ и капиталовъ, какъ оно представилось въ концѣ отчетнаго періода.

Отчетъ укажетъ насколько Администрація записи успѣла постепенно ввести въ исполненіе предписанія завѣщателя, стремясь исполнять ихъ сообразно съ возможностю и необходимой осмотрительностью, имѣя притомъ всегда въ виду, какъ главную задачу—общественную пользу, такъ и располагаемыя средства, вмѣстѣ съ практическими соображеніями, при данныхъ условіяхъ.

Комитету Общества Земледѣльческихъ колоній, въ качествѣ начальствующей власти по дѣламъ отказа, были представлены на отдѣльныхъ его засѣданіяхъ свѣдѣнія о состояніи дѣлъ и о всѣхъ болѣе важныхъ вопросахъ, по которымъ онъ и давалъ нужныя опредѣленія и рѣшенія. Весьма бстоятельный отчетъ ревизіонной комиссіи о состояніи счетовъ и фондовъ (напечатанный въ газетѣ „*Kurjer Warszawski*" 7 мая 1897 и въ газетѣ „*Słowo*" 14 мая 1897 года): удостовѣряющій точность представленныхъ счетовъ и вообще благополучное состояніе дѣлъ отказа по 1 марта 1897 года: наконецъ еще раньше сообщенное официально варшавскимъ газетамъ заявленіе опекуна-администратора о состояніи дѣлъ и фондовъ по 12 февраля 1897 года, объясняющее во всемъ объемѣ полученные результаты, начиная съ 1881 г., т. е. со времени поступленія въ управленіе Общества Земледѣльческихъ Колоній наслѣдства, оставшагося послѣ покойнаго гр. Кицкаго, до послѣдняго времени (газ. „*Kurjer Warszawski*" № 69 10 марта 1897 года „*Kurjer Codzienny*" № 56 25 февраля 1897 года, „*Słowo*" № 47 1897 года); — всѣ эти дан-

zapisowych i w uorganizowanych przez Administracyę Zapisu hr. Kickiego instytucyach użyteczności publicznej; — nakoniec, na podstawie rachunków i cyfr sprawdzonych i skontrolowanych przez specyalne komisye rewizyjne wykazać stan funduszów i kapitałów, z końcem okresu sprawozdawczego się przedstawiający.

Wykaże ono o ile administracya Zapisu zdążyła wypełniać stopniowo cele zapisodawcy, zmierzając ku ich wykonaniu, wedle możności i z potrzebną oględnością. a zawsze mając na widoku zarówno ostateczny cel użyteczności publicznej jako też i środki rozporządzalne, obok względów praktycznych, rachujących się z warunkami danymi.

Komitet T-wa Osad Rolnych, jako zwierzchna władza w sprawach Zapisu miał sobie przedstawiane wiadomości na pojedyńczych jego posiedzeniach o stanie interesów i ważniejszych kwestyach i wydawał potrzebne uchwały i decyzye. Wydrukowane bardzo szczegółowe sprawozdanie Komisyi rewizyjnej o stanie rachunków i fuduszów (*Kuryer Warsz.* z 7 Maja 1897, *Słowo* z 14 Maja 1897) stwierdzające dokładność złożonych rachunków i wogóle pomyślny stan interesów Zapisu do dnia 1 Marca 1897 r., a nareszcie zakomunikowany przedtem jeszcze pismom Warszawskim urzędowy komunikat Opiekuna Administratora o stanie interesów i funduszów po datę 12 Lutego 1897 r, objaśniający o całości osiągniętych rezultatów od 1881 r, t. j od początku objęcia przez T-wo Osad Rolnych w swoje zawiadywanie spadku po hr, Kickim do ostatniej chwili (*Kuryer Warsz.* № 69, z dnia 10 Marca 1897, *Kuryer Codzienny* № 56 z d. 25 Lutego 1897, *Słowo* № 47 r. 1897.) mogly poinformować dostatecznie publiczność i członków T-wa Osad Rol-

ныя могли доставить публикѣ и членамъ Общества Земледѣльческихъ колоній вполнѣ достаточное объясненіе того, въ какомъ положеніи находились эти дѣла.

Стало быть, если напечатаніе настоящаго отчета теперь лишь появляется въ печати, то очевидно, это не послѣдовало по недостаточному желанію доставить публикѣ свѣдѣнія о состояніи дѣлъ отказа.

Слѣдуя порядку, принятому въ прежнихъ отчетахъ, печатанныхъ ежегодно къ продолженіе цѣлаго ряда лѣтъ, и въ настоящемъ отчетѣ сохранена та же система очереднаго объясненія состоянія и полученныхъ результатовъ въ каждой отдѣльной части наслѣдства, оставленнаго пок. графомъ Кицкимъ Обществу Земледѣльческихъ колоній, на задачи общественной пользы, указанныя въ духовномъ завѣщаніи наследодателя. Сообразно съ этимъ порядкомъ, дѣла отдѣльныхъ частей и ихъ состояніе представились въ слѣдующемъ видѣ. Можетъ быть, они представлены тутъ слишкомъ подробно, слишкомъ обширно съ указаніемъ на отдѣльныя распоряженія властей Общества Земледѣльческихъ колоній,—но это именно для того, чтобы тѣмъ лучше и обстоятельнѣе выяснить ходъ дѣлъ учрежденія, справедливо интересующаго болѣе широкій кругъ публики.

I. Земскія имѣнія Орловъ Мурованы и Орловъ Древняны.

Имѣнія эти, состояли по прежнему въ непосредственномъ управленіи Общества, за исключеніемъ небольшаго фольварка Дворжиска, съ самаго начала арендуемаго госп. Суходольскимъ.

nych w jakiem położeniu znajdowały się te interesy.

Jeżeli tedy wydrukowanie niniejszego sprawozdania dopiero obecnie się ukazuje, to nie wynikło to wcale z braku gotowości do poinformowania publicznego o stanie interesów. Według porządku przyjętego w dawniejszych sprawozdaniach a przez szereg lat corocznie ogłaszanych, zachowany zostaje i w niniejszem sprawozdaniu ten sam system kolejnego wyjaśnienia stanu i osiąganych rezultatów każdej pojedyńczej części spadku hr. Kickiego, zapisanego T-wu Osad Rolnych na cele użyteczności publicznej, w testamencie zapisodawcy wskazane.

Wedle tego więc porządku, w następnym stanie przedstawiały się szczególne interesa i ich położenie. — Przedstawione one tutaj zostają za bardzo może szczegółowo, może zbyt obszernie, z powołaniem się na pojedyńcze decyzye Władz Tow. Osad Rolnych — ale dla tego mianowicie, żeby lepiej i dokładniej objaśnić o prawdziwym biegu interesów instytucyi, obchodzącej słusznie, szerszy ogół publiczności.—

I Dobra ziemskie Orłów murowany i Orłów Drewniany.

Majątki te pozostawały, jak przedtem, we własnej administracyi Towarzystwa, z wyjątkiem małego folwarku Dworzyska, wypuszczonego od początku w dzierżawę panu Suchodolskiemu.

При веденіи администраціи Орлова, всегда имѣлась въ виду указанная завѣщаніемъ цѣль, постепенно улучшать земледѣльческое и лѣсное хозяйство, приводить въ порядокъ строенія, и содѣйствовать развитію мѣстныхъ жителей въ экономическомъ и нравственномъ отношеніяхъ.

Что касается послѣдняго пункта, затрудненія, независящія отъ желанія Администраціи, воспрепятствовали основать въ Орловѣ учрежденія общественной пользы, какъ это было объяснено уже въ прежнихъ отчетахъ. Тѣмъ не менѣе въ возможныхъ, хотя незначительныхъ предѣлахъ никогда не упускалось изъ виду, если можно было оказать помощь потребностямъ мѣстныхъ жителей.

На средства имѣнія содержался постоянно пріѣзжій врачъ, который обыкновенно пріѣзжалъ каждую недѣлю, а въ экстренныхъ случаяхъ являлся немедленно, чтобы безплатно пользовать больныхъ. Лекарства были выдаваемы тоже безплатно, или изъ домашней аптеки, или изъ аптеки въ г. Красноставѣ.

Когда осенью 1892 года въ люблинской губ. и въ окрестностяхъ Орлова появилась холера, опекунъ-администраторъ немедленно озаботился устройствомъ въ имѣніи временной больницы и снабженіемъ ея нужною утварью и мебелью и спасательными средствами, подъ руководствомъ врача изъ Красностава г. Орловскаго.

Съ цѣлью обезпечить доставку крестьянамъ здоровой воды въ виду недостатка колодцевъ въ деревняхъ, опекунъ-администраторъ отнесся къ начальнику Красноставскаго уѣзда, дабы понудить крестьянъ устроить два колодца, и съ дозволенія Распорядительнаго Совѣта ассигновалъ на эту цѣль 150 руб.

Начальное деревенское казенное училище (такъ, какъ устроить собственное не было разрѣшено Обществу) помѣщенное въ каменномъ, обширномъ строеніи, построенномъ на счетъ Общества уже въ прежнее время, надѣленное ма-

W prowadzeniu administracyi Orłowa, miano zawsze na widoku wskazany testamentem cel, aby ulepszać gospodarstwo rolne i leśne stopniowo, porządkować budowle i przyczyniać się do popierania interesów moralnych i ekonomicznych miejscowej ludności.—

Pod tym względem ostatnim, przeszkody od woli Administracyi niezależne, nie pozwoliły założyć w Orłowie zakładów użyteczności publicznej, jak o tem już w dawniejszych sprawozdaniach było wyjaśnione. W granicach więc możliwych tylko, chociaż szczupłych, nie pomijano nigdy nadarzającej się sposobności, aby okazać pamięć o potrzebach wiejskiej ludności.

Utrzymywany był stale przyjezdny lekarz kosztem dóbr, który zwykle co tydzień, a w razach nagłych bezzwłocznie przyjeżdżał, aby udzielać bezpłatnej porady chorym. Lekarstwa bądź z podręcznej apteczki, bądź z miejskiej w Krasnymstawie były wydawane również bezpłatnie.

Gdy w jesieni 1893 r. wybuchła cholera w Lubelskiem i w bliskiej okolicy Orłowa, Opiekun-administrator bezzwłocznie polecił urządzić w majątku czasowy szpital, zaopatrzyć go we wszystkie potrzebne sprzęty, środki ratunkowe, pod kierunkiem lekarza p. d-ra Orłowskiego z Krasnegostawu.

W celu zapewnienia zdrowej wody włościanom, wobec braku studzien we wsiach, porozumiał się z naczelnikiem powiatu Krasnostawskiego, aby skłonić włościan do zbudowania dwóch studzien i z upoważnienia Rady Zawiadującej wyasygnował na ten cel pomocy pieniężnej 150 rs.

Szkoła elementarna wiejska rządowa (gdyż urządzić własnej nie było T-wu dozwolonem), pomieszczona w budynku murowanym, obszernym, kosztem T-wa wystawio-

лыми средствами, нѣсколько разъ обращалось за помощію. Она была ему оказываема по мѣрѣ возможности и дѣйствительной нужды, въ видѣ пожертвованій и единовременныхъ пособій, но не въ качествѣ вѣчныхъ обязательствъ на будущее время. Ежегодно было выдаваемо нѣкоторое количество хлѣба, назначаемы были участки луговъ или пахатной земли, сообразно съ нуждами учителя, — выдѣляемо нѣсколько саженъ дровъ безплатно или по пониженной цѣнѣ, наконецъ даваемы денежныя пособія на ремонтъ строеній, на уложеніе новыхъ половъ 250 руб. и т. п. Всѣ эти пожертвованія и пособія были производимы вслѣдствіе отзыва Начальника Холмской Учебной Дирекціи отъ 13 октября 1893 года № 7,924, 27 апрѣля 1894 года № 2,548, разныхъ опредѣленій Распорядительнаго Совѣта, между прочимъ отъ 18-го января 1894 года, 26 мая 1894 года и др.

Пожаръ 28 августа 1896 года уничтожилъ въ деревнѣ Орловъ Древняны нѣсколько крестьянскихъ строеній, вслѣдствіе чего десять крестьянскихъ семействъ очутилось въ тяжеломъ положеніи. По распоряженію опекуна-администратора, утвержденному совѣтомъ 20 октября того же года, погорѣвшимъ были даны пособія въ зерновомъ хлѣбѣ на озимые посѣвы, въ строительномъ древесномъ матеріялѣ, и сверхъ того было принято соотвѣтственное число штукъ крестьянскаго скота для безплатнаго прокормленія во время зимы.

Заведенная въ прежнее время станція улучшенія породы крестьянскаго скота, для которой были покупаемы репродукторы лошадей, рогатаго и нерогатаго скота, содержалась въ отчетномъ періодѣ на средства имѣній. Ни на какой доходъ отъ этой станціи не было расчитываемо, разсматривая ее какъ пожертвованіе въ пользу крестьянъ. Была назначена минимальная плата лишь для того, чтобы станція не казалась обязательнымъ сервитутомъ.

wionym w latach poprzednich, małemi jednak wyposażona środkami, zwracała się wielokrotnie o pomoce. Udzielano jej zawsze wedle możności, w miarę potrzeby rzeczywistej, jako ofiary i wsparcia jednorazowe, nie nadając im jednak charakteru zobowiązań wieczystych na przyszłość. Przyczyniano się więc corocznie pewną ilością zboża, wydzieleniem kawałka łąki lub gruntu na potrzeby nauczyciela, kilkoma sążniami drzewa bezpłatnie lub po zniżonej cenie oddawanemi, wreszcie wsparciem pieniężnem na koszta naprawy budynków, nowych podłóg (250 rs.) i t. p. Pomoce te regulowane były na skutek odezw Naczelnika Dyrekcyi naukowej Chełmskiej z 13 Paźdz. 1893 r. № 7924, z d. 27 Kwietnia 1894 № 2548, różnych decyzyi Rady Zawiadującej, a między niemi z d. 18 Stycz. 1894, z 26 Maja 1894 i innych.

Pożar w d. 28 Sierpnia 1896 r. zniszczył we wsi Orłów Drewniany kilkanaście budynków wiejskich i postawił 10 rodzin włościańskich w ciężkiem położeniu. Z decyzyi Opiekuna - administratora zatwierdzonej przez Radę w dniu 20 Paźdz. tegoż roku, wydano pogorzelcom wsparcia w zbożu na siew jesienny, w materyałach drzewnych budulcowych i przyjęciu odpowiedniej ilości sztuk inwentarzy na bezpłat- przezimowanie.

Założoną w latach poprzednich Stacyę poprawy inwentarzy włościańskich, do której zakupywano reproduktorów koni, bydła i trzody utrzymywano tak samo i w okresie sprawozdawczym, kosztem dóbr. Na żaden przychód z tej stacyi nie liczono, uważając ją za ofiarę ponoszoną dla pożytku włościan. Opłaty były naznaczone minimalne po to tylko, aby stacya nie wydawała się serwitutem obowiązkowym.

Равнымъ образомъ для пользы крестьянъ устроена была въ имѣніи Орловъ Мурованы сельская лавка. Чтобы же поощрять крестьянъ къ болѣе старательному земледѣльческому производству, Опекунъ администраторъ разрѣшилъ выдавать крестьянамъ для посѣва отборные сорты зерноваго хлѣба взамѣнъ за ихъ хлѣбъ, корецъ за корецъ, безъ никакой платы или надбавки.

Опредѣленіями Распорядительнаго Совѣта отъ 27 ноября 1895 года и 20 октября 1896 года принято было предложеніе опекуна-администратора, состоящее въ томъ, чтобы заслуженнымъ долгой службой (30—40) и страдающимъ отъ старости или увѣчія конюхамъ Михаилу Низіолу и Михаилу Гмитру, гуменщику Войцѣху Кіянкѣ, лѣсному сторожу Яну Вуйцику, назначить пожизненную пенсію, въ размѣрѣ половины получаемыхъ ими жалованіи и ординаріи, квартиру и содержаніе одной коровы въ сараѣ и на лѣтнемъ пастбищѣ. Въ томъ же засѣданіи было постановлено, чтобы снова ходатайствовать о разрѣшеніи основать пріютъ для крестьянскихъ дѣтей. Совѣтъ обратился съ просьбой къ члену г. Ѳаддею Ковальскому обработать и составить соотвѣтственный проектъ.

Узнавъ, что, несмотря на спеціальное устройство квартиръ для низшей фольварчной прислуги, при которомъ каждая семья имѣла особое помѣщеніе, произошла однако тѣснота вслѣдствіе того, что управляющій Городынскій принялъ нѣсколько жильцовъ, Совѣтъ постановилъ 20 октября 1896 года ограничать личный составъ прислуги и устранить жильцовъ, начиная съ 1 января 1897 года.

Для того, чтобы помочь молодымъ людямъ въ спеціальномъ образованіи, въ Орловѣ постоянно было содержимо нѣсколько практикантовъ, получающихъ каждый полное содержаніе и жалованіе 60 руб. въ годъ для поощренія къ прилежному труду.

Również dla pożytku włościan urządzono sklep wiejski w Orłowie Murowanym. Ażeby ich zachęcić do staranniejszej produkcyi rolnej, Opiekun Administrator upoważnił wydawać do siewu włościanom wyborowe gatunki zboża, wzamian za ich zboże korzec za korzec, bez żadnej dopłaty lub nadmiaru.

Postanowieniami Rady Zawiadującej z 27 Listopada 1895 i 20 Paźdz. 1896 przyjęto wniosek Opiekuna Administratora, aby zasłużonych długą służbą (po 30--40 latach), a niemocą starości lub kalectwem dotkniętych fornali: Michała Nizioła, Michała Gmitra, gumiennego Wojciecha Kijankę, gajowego Jana Wójcika, zaopatrzyć dożywotnią emeryturą przeznaczając im połowę pobieranych zasług, ordynaryi, mieszkanie i utrzymanie jednej krowy na oborze i letniem pastwisku. Na temże ostatniem posiedzeniu powzięto postanowienie, aby robić na nowo starania o założenie ochrony dla dzieci wiejskich i proszono członka Radcę Tadeusza Kowalskiego o wypracowanie i przygotowanie odpowiedniego projektu.

Zauważywszy, iż pomimo umyślnie budowanych mieszkań dla służby niższej folwarcznej tak, żeby każda rodzina miała osobne pomieszczenie, nastąpiło jednak zacieśnienie skutkiem przyjęcia przez b. Rządcę Horodyńskiego kilkunastu komorników, Rada postanowiła w d. 20 Paźdz. 1896 zmniejszyć służbę i komorników usunąć od d. 1-go Stycznia 1897 r.

Ażeby dopomagać młodym ludziom w kształceniu się zawodowem, utrzymywano stale w Orłowie paru praktykantów, udzielając im całkowite utrzymanie i przeznaczając im po 60 rs. rocznie pensyi dla zachęcenia do pilniejszej pracy.

На удовлетвореніе потребностей заведенія въ Студзенцѣ и въ Пущѣ были отпускаемы значительныя количества зерноваго хлѣба и картофеля изъ сельско-хозяйственнаго производства въ Орловѣ, соотвѣтственно отдѣльнымъ опредѣленіямъ Распорядительнаго Совѣта.

Не имѣвъ возможности проявить въ Орловѣ болѣе широкую дѣятельность въ видахъ общественной пользы, пришлось ограничиться такими только незначительными предѣлами какіе оказались возможными.

Земледѣльческое хозяйство въ Орловѣ ведено было въ истекшемъ періодѣ по плодоперемѣннымъ системамъ и планамъ, уже раньше обработаннымъ и утвержденнымъ Распорядительнымъ Совѣтомъ, и поручено мѣстному управляющему, которымъ по 1 іюля 1895 года былъ госп. Витольдъ Городынскій, а послѣ удаленія его г. Карлъ Рейфъ.

Ожидаемыя прибыли, бюджетъ, штаты служащихъ, распредѣленіе фуража были ежегодно разсматриваемы на засѣданіяхъ Совѣта, измѣняемы сообразно надобности и утрерждаемы.

Лѣсное хозяйство, велось въ точномъ примѣнеціи къ плану утвержденному Правительствомъ въ 1882 году, какъ по отношенію къ годичной эксплоатаціи, такъ и къ безостановочному насажденію ежегодныхъ лѣсосѣкъ. Исполненіе этого плана было поручено оберъ-лѣсничему, которымъ по 1 октября 1894 года былъ госп. Викторъ Янковскій (12 лѣтъ старательно исполнявшій свои обязанности), затѣмъ госп. Бржесквинскій только по 13 ноября 1895 года (такъ какъ за произведенныя злоупотребленія долженъ былъ быть удаленъ судебнымъ порядкомъ, по опредѣленію Распорядительнаго Совѣта отъ 27 ноября и 20 декабря 1895 года), наконецъ госп. Алькевичъ.

Полученные въ земледѣльческомъ хозяйствѣ результаты не были одинаковы въ истекшее четырехлѣтіе, такъ

Na wsparcie potrzeb zakładów w Studzieńcu i Puszczy wydawano znaczniejsze ilości zboża i kartofli z produkcyi Orłowa, wedle pojedynczych decyzyi Rady Zawiadującej.

Nie mogąc rozwinąć szerszego działania w Orłowie, w kierunku użyteczności publicznej i interesów miejscowej ludności, ograniczyć się musiano chociaż do takiego skromnego zakresu, jaki się okazał jedynie możliwym.

Gospodarstwo rolne prowadzone było w Orłowie w ubiegłym okresie według płodozmianów i planów dawniej już przez radę Zawiadującą opracowanych i zatwierdzonych, i powierzone miejscowemu rządcy, którym do d. 1 Lipca 1895 r. był p. Witold Horodyński, a po oddaleniu tegoż p. Karol Reif. Sperandy, budżet, etaty służby, rozkład paszy były co roku na posiedzeniach Rady rozpatrywane, w miarę uznania potrzeby modyfikowane i zatwierdzane.

Gospodarstwo leśne oparte na planie przez Władze Rządowe w roku 1882 zatwierdzonym, było ściśle przeprowadzane, zarówno co do prawa eksploatacyi rocznej, jak i co do zadrzewiania bezzwłocznego porębów każdego roku. Wykonanie tego planu powierzone było nadleśnemu, którym do 1 października 1894 r. był p. Wiktor Jankowski (przez lat 12 sprawujący gorliwie ten obowiązek) potem p. Brzeskwiński tylko do 13 listopada 1895 r. (gdyż za popełnione nadużycia musiał być z decyzyi Rady Zawiadującej z dnia 27 listopada i 20 grudnia 1895 r. sądownie wydalony) a w końcu p. Alkiewicz.

Osiągane w gospodarstwie rolnem rezultaty nie były jednakowe w ubiegłem czteroleciu, jako zależne od rozmai-

какъ они зависѣли отъ разныхъ внѣшнихъ влияній на урожаи, отъ перемѣнъ цѣны на хлѣбъ, наконецъ отъ случайныхъ или исключительныхъ обстоятельствъ. Лучшіе результаты по сельско-хозяйственному производству были получены въ 1892/3 и 1893/4 г., какъ слѣдствіе урожайности двухъ предыдущихъ годовъ. Затѣмъ, гораздо худшими были урожаи 1894/5, 1895/6 годахъ, вслѣдствіе неурожая, града (15 іюля 1894 года), произведшаго большія поврежденія, главнымъ же образомъ вслѣдствіе извѣстнаго во всемъ краѣ пониженія цѣны на хлѣбъ. Въ 1893 г. были большія затрудненія при уборкѣ, по причинѣ дождей, падавшихъ постоянно отъ 22 мая до поздняго лѣта; по тойже причинѣ произошло запозданіе осеннихъ посѣвовъ, которые были окончены лишь 15-го октября. Весьма дождливая осень повторилась и въ 1894 году съ тѣми же послѣдствіями.

Распорядительный Совѣтъ, стараясь съ большою тщательностью объяснить себѣ причины уменьшенія въ послѣдніе два года сельско-хозяйственнаго производства въ Орловѣ, нашелъ ихъ не только въ вышеупомянутыхъ общихъ внѣшнихъ обстоятельствахъ, но также и въ неспособности б. управляющаго Городынскаго, который неумѣлымъ употребленіемъ рабочаго найма, запозданіемъ въ работахъ, недостаточнымъ контролемъ надъ подчиненными, причинилъ непропорціональныя издержки, въ частности же запустилъ пахатную землю, а овчарню довелъ до потерь. Отмѣтивъ свои замѣчанія относительно этого въ протоколахъ засѣданій и ревизіи имѣнія Орловъ, Совѣтъ, когда дѣлаемыя имъ нѣсколько разъ замѣчанія не произвели желанныхъ послѣдствій, принужденъ былъ наконецъ удалить управляющаго, тѣмъ болѣе что г. Городынскій заболѣлъ и уже съ марта 1895 г. не исполнялъ своихъ обязанностей. Несмотря на то Совѣтъ, руководствуясь гуманными мотивами и принимая во вниманіе затруднительное положеніе г. Городынскаго рѣшилъ уплатить

tych wpływów zewnętrznych na urodzaje, fluktuacyi cen na zboże, a wreszcie przypadkowych lub szczególnych okoliczności. Najlepsze rezultaty z produkcyi rolnej otrzymano w roku 1892/3 i 1893/4 jako następstwo urodzajnych dwóch lat poprzednich. Daleko za to gorsze były w latach 1894/5 i 1895/6, skutkiem nieurodzaju, gradobicia (15 lipca 1894), które wielkie szkody zrządziło, a przedewszystkiem wiadomego w całym kraju obniżenia cen na zboże. W roku 1893 sprzęty były bardzo utrudnione z powodu deszczów od 22 maja ciągle padających aż do późnego lata, jak zarówno opóźnienie z tej samej przyczyny zasiewów jesiennych, które dopiero 15 października zostały ukończone. Słotna bardzo jesień powtórzyła się i w 1894 r. z temi samemi następstwami.

Rada Zawiadująca poszukując bliżej z całą uwagą przyczyn zmniejszenia się w dwóch ostatnich latach produkcyi rolnej w Orłowie- znalazła je nietylko we wspomnianych powyżej zewnętrznych ogólnych okolicznościach, ale również w nieudolności rządcy Horodyńskiego, który przez nieumiejętne zużytkowanie najmu robocizny, opóźnienie w robotach, przez niedostateczną kontrolę podwładnych spowodował nieproporcyonalne koszta, a w szczególności rolę do zanieczyszczenia, owczarnię do strat doprowadził. Zaznaczywszy swoje uwagi pod tym względem w protokółach posiedzeń i rewizyi dóbr Orłów, zmuszona była, gdy kilkakrotnie poprzednio czynione upomnienia były bezskuteczne, zmienić w końcu rządcę, tem więcej, że p. Horodyński zachorował i od marca 1895 już nie był czynnym. Powodując się względami ogólnie ludzkiemi, kazała pomimo to wypłacić mu przy uwolnieniu, z uwagi na trudne jego położenie, całoroczną

ему при увольненія жалованіе за цѣлый годъ впередъ (500 руб.) не вычитая изъ него за время четырехмѣсячной болѣзни ни жалованія, ни ординаріи и содержанія, ни издержекъ на временнаго замѣстителя. *)

Состояніе сельско-хозяйственнаго производства въ Орловѣ въ 1892/3—1895/6, а также оборота приходовъ и расходовъ мѣстной кассы, представлены въ нижеслѣдующихъ сопоставленіяхъ въ извлеченіи изъ хлѣбныхъ реестровъ и кассовыхъ книгъ, своевременно провѣренныхъ и скрѣпленныхъ ревизіонною комиссіею.

Сельско-хозяйственное производство въ Орловѣ.

въ году	1892/3		1893/4		1894/5		1895/6		сред. чис. съ морга	
	кор.	г.	кор.	г.	кор.	г.	кор.	г	кор.	г.
Озимой пшеницы	2471	23	2367	27	2214	30	1879	30	8	16
„ ржи	1290	25	1650	25	1202	31	1006	14	9	26
Ячменя	655	16	432	—	741	16	901	24	9	24
Овса	1625	27	2170	30	1300	18	1999	24	11	1½
Гороха	479	2	341	—	449	8	496	—	5	13
Дикой рѣпы	89	26	33	16	98	13	41	16	22	9¾
Лупина	280	—	375	16	263	8	167	24	—	—
Картофеля	3927	16	2282	—	2490	—	2589	—	54	7½
Полевой моркови	1226	—	2290	—	1140	—	884	—	—	—
„ свекловицы	405	—	350	—	306	—	520	—	—	—
Клевера краснаго	40	18	6	27	36	8	41	5	—	—
„ бѣлаго	13	—	4	8	29	16	16	21	—	—
Ледвеца	111	8	50	16	55	24	65	12	—	—
Осоки англійской	12	16	—	—	—	—	11	—	—	—
Маку	12	9	7	1	9	26	5	26	—	—
Бобика	10	24	128	8	60	24	94	16	—	—
Свеклов. сѣмени (фун.)	901	—	147	—	813	—	738	—	—	—
Коноплян. сем.	2	—	3	16	3	—	2	8	—	—
Сѣна (центнаровъ)	6363	—	4937	—	3892	—	5076	—	—	—
Отавы (центнар.)	1313	—	1397	—	1953	—	1892	—	—	—
Клевера (центнар.)	3136	—	2212	—	3983	—	3578	—	—	—
Морковисем. (фунтовъ)	—	—	968	—	6846	—	1750	—	—	—
Тимоѳеевой травы	—	—	—	—	3	—	—	24	—	—
Эспарцеты	—	—	—	—	7	—	22	—	—	—
Сочевицы	—	—	—	—	2	28	6	24	—	—
Земляной груши	—	—	—	—	41	—	—	—	—	—
Серадели	—	—	—	—	145	20	2	16	—	—

*) Опредѣленія по этому предмету и мотивы Распорядительнаго Совѣта записаны въ протоколахъ засѣданій его 20 мая 1895 г. а также въ отзывѣ б. предсѣдателя Совѣта пок. Тайнаго Совѣтника Рогозинскаго за № 480 въ которомъ отъ 1 Іюля 1895 г, дана отставка г. Городынскому.

pensyę (500 rs.) naprzód, nie potrącając za czas 4 miesięcznej choroby ani płacy ani ordynaryi i utrzymania, ani kosztów opłacania czasowego zastępcy *).

Stan produkcyi rolnej dóbr Orłów. w latach 1892/3-1895/6 oraz obrotów funduszów, t. j. przychodów i rozchodów, jakie przez kasę miejscową przechodziły, wykazany jest w następujących zestawieniach, na podstawie ksiąg zbożowych i kasowych, w swoim czasie przez komisyę rewizyjną sprawdzonych i poświadczonych.

Produkcya rolna w dobrach Orłów.

W ROKU	1892/3		1893/4		1894/5		1895/6		przeciętnie z morga	
	korce	g.	korce	g.	korce	g.	korce	g.	korce	g.
Pszenicy ozimej . . .	2471	23	2367	27	2214	30	1879	30	8	16
Żyta ozimego	1290	25	1650	25	1202	31	1006	14	9	26
Jęczmienia	655	16	432	—	741	16	901	24	9	24
Owsa	1625	27	2170	30	1300	18	1999	24	11	18½
Grochu	479	2	341	—	449	08	496	—	5	13
Rzepaku zimowego . .	89	26	33	16	98	13	41	16	22	9½
Łubinu	280	—	375	16	263	08	167	24	—	—
Kartofli	3927	16	2282	—	2490	—	2589	—	54	7½
Marchwi pastewnej . .	1226	—	2290	—	1140	—	884	—	—	—
Buraków pastewnych .	405	—	350	—	306	—	520	—	—	—
Koniczyny czerwonej ,	40	18	6	27	36	08	41	5	—	—
„ białej . .	13	—	4	8	39	16	16	21	—	—
Wyki	111	8	50	16	55	24	65	12	—	—
Rajgrasu angielsk. . .	12	16	—	—	—	—	11	—	—	—
Maku	12	9	7	1	9	26	5	26	—	—
Bobiku	10	24	128	8	60	24	94	16	—	-
Buraków nasienia funt.	901	—	147	—	813	—	738	—	—	—
Konopi nasienia . . .	2	—	3	16	3	—	2	8	—	—
Siana (cent.)	6363	—	4937	—	3892	—	5076	—	—	—
Potrawu (centnar.) . .	1313	—	1397	—	1953	—	1892	—	—	—
Koniczyny pasznej (c.)	3136	—	2212	—	3983	=	3578	—	—	—
Marchwi nasienia (f.) .	—	—	968	—	6846	—	1750	—	—	—
Tymoteusza nasienia .					3	—	—	24	—	—
Esparcety nasienia . .					7	—	22	—	—	—
Soczewicy					2	28	6	24	—	—
Bulwy					41	—	—	—	—	—
Seradella					145	20	2	16	—	—

*) Postanowienia w tym przedmiocie oraz motywa Rady Zawiadującej zapisane są w protokółach jej posiedzeń w d. 20 maja 1895, oraz w odezwie b. prezesa Rady ś. p. tajnego radcy Rogozińskiego, udzielającej dymisyi p. Horodyńskiemu od d. 1 lipca 1895 za nr. 480.

Какъ видно изъ приведенной таблицы, главную роль въ производствѣ Орлова составляли пшеница, рожь и корнеплоды. При отсутствіи промышленныхъ заведѣній въ Орловѣ (кромѣ паровой мельницы) направлены были старанія къ тому, чтобы ввести разнообразіе въ производство, открывая этимъ источникъ добавочныхъ прибылей; это и было достигнуто введеніемъ производства сѣмянъ нѣкоторыхъ растеній какъ то: моркови, свекловицы, серадели, эспарцеты, клевера, осоки, насколько это было возможно при установленной плодоперемѣнной системѣ.

Изъ полученныхъ продуктовъ продано:

ВЪ ГОДУ	1892/3		1893/4		1894/5		1895/6	
	кор.	гар.	кор.	гар.	кор.	гар.	кор.	гар
Пшеницы.	1762	23	2132	6	1725	14	1384	19
Ржи	273	4	854	4	378	22	106	—
Ячменя	13	—	19	24	212	—	264	16
Овса	18	30	302	17	110	16	141	10
Гороха	113	20	179	16	176	24	78	27
Дикой рѣпы.	82	—	29	16	97	—	30	—
Клевера краснаго . .	24	—	—	—	9	3	18	[illegible]
„ бѣлаго . . .	3	—	—	—	3	1	13	—
Ледвеца	55	—	—	—	—	—	20	30
Осоки . . . . . . ,	12	—	—	—	—	16	—	—
Свеклов. сѣменѣ (фун).	750	—	84	—	452	—	105	—
Маку	19	—	—	—	7	8	4	13
Картофеля	1594	24	1375	8	1012	—	167	—
Моркови сѣмени (фун.).	—	—	774	—	3058	—	2487	—
Серадели.	—	—	—	—	59	22	11	14
Эспарцеты	—	—	—	—	2	—	10	—

Съ морга получилось:

Ржи	11	—	13	—	9	—	6	8
Пшеницы	9	13	9	—	8	18	7	25
Ячменя	8	26	7¾	—	10	3	12	11
Гороха	5	4	4	—	7	—	5	16
Овса	9	13	14¾	—	8	27	13	10
Картофеля . . . , ,	80	—	36¼	—	49	—	51	2

Jak z powyższej tablicy się okazuje, główną produkcyę Orłowa stanowiła pszenica, żyto i okopowe. Gdy żadnego przemysłu (prócz młyna parowego) Orłów nie posiadał, starano się urozmaicić produkcyę rolną i tem samem wytworzyć źródło dodatkowych przychodów, przez wprowadzenie produkcyi niektórych nasion pastewnych: marchwi, buraków, seradelli, esparcetty, koniczyn, rajgrasu, o ile ramy ustanowionych płodozmianów na to pozwalały.

Z otrzymanej produkcyi sprzedano:

W ROKU	1892—3		1893—4		1894—5		1895—6	
	korcy	gar.	korcy	gar.	korcy	gar.	korcy	gar.
Pszenicy	1762	23	2132	06	1725	14	1384	19
Żyta	273	4	854	4	378	22	106	—
Jęczmienia	13	—	19	24	212		264	16
Owsa	18	30	302	17	110	16	141	10
Grochu	113	20	179	16	176	24	78	27
Rzepaku	82	—	29	16	97	—	30	—
Koniczyny czerwonej	24	—	—	—	9	3	18	1
„ białej	3	—	—	—	3	1	13	—
Wyki	55	—	—	—	—	—	20	30
Rajgrasu	12	—	—	—	0	16	—	—
Buraków (nasienie) f.	750	—	84	—	452	—	105	—
Maku (korcy)	19	—	—	—	7	8	4	13
Kartofli	1954	24	1375	8	1012	—	167	—
Marchwi (nasienie)	—	—	774	—	3058	—	2487	—
Seradelli (nasienie)	—	—	—	—	59	22	11	14
Szparcety (nasienie)	—	—	—	—	2	—	10	—

Plony były z morga w pojedynczych latach:

Żyta	11	—	13	—	9	—	6	8
Pszenicy	9	13	9	—	8	18	7	25
Jęczmienia	8	26	7³/₄	—	10	3	12	11
Grochu	5	4	4	—	7	—	5	16
Owsa	9	13	14³/₄	—	8	27	13	10
Kartofli	80	—	36¹/₄	—	49	—	51	22

Счетъ приходовъ и расходовъ кассы въ Орловѣ.

Въ 1892/3 году Приходъ:

Остатокъ предыдущаго года . . .	6,859 руб.	67½	коп.
Отъ продуктовъ полеводства . . .	16,239 „	71	„
Отъ аренды и чиншовъ	5,279 „	06	„
Со станціи улучшенія породы крестьянскаго скота	49 „	60	„
Отъ живаго инвентаря.			
а) продажа лошадей, овецъ, рогатаго скота . , ...	1,532 „	24½	„
б) овечья шерсть и шкуры. . .	4,167 „	32	„
в) отъ коровъ	1252 „	37½	„
Съ лѣса	2,316 „	72	„
Съ огородовъ	123 „	40	„
Отъ продажи камней, кирпича, извести и прочіе , ...	222 „	19½	„
Непревидѣнные	72 „	47	„
Обезпечительные залоги - . . .	65 „	—	„
Итого . . ,	38,179 „	77	„

Расходы.

Перечислено въ общій фондъ центральной администраціи въ Варшавѣ . .	4,000 „	—	„
Подати, складки, страхованіе . .	3,761 „	69	„
Ремонтъ строеній	1,424 „	90½	„
Паровая мельница (починка котловъ) и прочіе	2,157 „	73	„
Жалованія, пенсіи, наградныя . .	3,142 „	19½	„
Рабочій наемъ	5,496 „	62½	„

Rachunek przychodów i rozchodów kasy dóbr Orłów.

w r. 1892/3 Przychody:

Remanent z roku poprzedniego . . .	6,859	rs.	67½	kop.
Za produkty rolne	16,239	„	71	„
Z dzierżaw i czynszów . . . , . .	5,279	„	06	„
Ze stacyi poprawy inwentarzy włościańskich	49	„	60	„
Z inwentarza żywego:				
a) sprzedaż koni, bydła, trzody, owiec	1,532	„	24½	„
b) wełna i skórki	4,167	„	32	„
c) z pachtu krów.	1,252	„	37½	„
Z lasu	2,316	„	72	„
Z ogrodów	123	„	40	„
Kamień, cegła, wapno i t. d.	222	„	19½	„
Nieprzewidziane. . . . . ,	72	„	47	„
Kaucye złożone	65	„	—	„
Razem. . .	38,179	„	77	„

Rozchody:

Przelano do funduszów Administracyi centralnej	4,000	„	—	„
Podatki, składki, ubezpieczenia . . .	3,761	„	69	„
Konserwacya budowli	1,424	„	90½	„
Młyn parowy (naprawa kotłów i rur) .	2,157	„	73	„
Pensye, zasługi, gratyfikacye	3,142	„	19½	„
Najem roboczy	5,496	„	62½	„

Бланки, канцелярскія расходы, письм. материялы	128	„	$34\frac{1}{2}$	„
Покупка фуража и зерноваго хлѣба .	2,209	„	$67\frac{1}{2}$	„
Покупка живаго инвентаря. . , ,	1,032	„	—	„
Огороды, сады, паркъ, аллеи . . .	502	„	98	„
По разнымъ хозяйственнымъ надобностямъ: смазочные материалы, веревки, нефть, желѣзо, гвозди, рѣпчатое масло, соль, деготь и прочіе. . .	1,918	„	$32\frac{1}{2}$	„
Земледѣльческія орудія, снаряды, машины	1,665	„	48	„
Лѣсное хозяйство, лѣсопильня, лѣсные служащіе	1,646	„	04	„
Перевозка грузовъ, накладныя, путевыя издержки, почта, телеграммы .	335	„	21	„
Новыя постройки и меліораціи . .	1,762	„	$26\frac{1}{2}$	„
Кухня людская, практикантовъ, прислуги и управляющему Городынскому за пріемъ дѣловыхъ посѣтителей *) .	720	„	$11\frac{1}{2}$	„
Лечебныя издержки, устройство холерной больницы и колодцевъ для крестьянъ	959	„	84	„
Жалованіе практикантамъ, издержки на доставку въ Студзенецъ, перемѣна страховыхъ полиссъ, возвратъ залоговъ экстренныя и мелкія издержки	452	„	$19\frac{1}{2}$	„
Итого . . .	33,315	„	$61\frac{1}{2}$	„

*) Издержки на кухню опекуна-администратора не помѣщены въ этой суммѣ, такъ какъ онъ содержалъ свою кухню во время жительства въ Орловѣ на собственныя средства. По разрѣшенію Совѣта отъ 12 апрѣля 1893 года онъ имѣлъ право пользоваться мѣстными продуктами въ нужномъ количествѣ а именно: молочными, огородными, мукой и пр.

Druki, kancelarya, materyały piśmienne	128	rs.	34½ k.
Dokupno paszy, zboża nasiennego . .	2.209	„	67½ „
Inwentarz żywy.	1,032	„	— „
Ogrody, sad, park, aleje	502	„	98 „
Potrzeby gospodarstwa: smary, powrozy, nafta, żelazo, gwozdzie, olej, sól, dziegieć i t. d.	1,918	„	32½ „
Narzędzia rolnicze, sprzęty, maszyny .	1,665	„	48 „
Kultury leśne, eksploatacya leśna, tartak, służba leśna	1,646	„	4 „
Transporty, frachty, koszta podróży, poczta, telegramy.	335	„	21 „
Nowe budowle i meljoracye	1,762	„	26½ „
Kuchnia czeladna, praktykantów, oficyalistów i rządcy Horodyńskiemu za przyjmowanie interesantów *) .	720	„	11½ „
Koszta zdrowia, urządzenie szpitaliku cholerycznego, na wybudowanie studni we wsi dla włościan. . .	959	„	84 „
Pensye praktykantów, koszt odstawy dla Studzieńca, zwrot kaucyi przeróbka wykazów ubezpieczeń, nieprzewidziane i drobne wydatki	452	„	19½ „
Razem . .	33,315	„	61½ „

*) Wydatki na kuchnię Opiekuna Admin. w tej sumie się nie mieszczą, gdyż z własnych funduszów swą kuchnię utrzymywał w czasie zamieszkiwania w Orłowie. Na zasadzie upoważnienia Rady z d. 12 kwietnia 1893 r miał prawo używać produkty miejscowe w ilości koniecznej, t. j. nabiał, warzywa, ogrodowizny, mąkę i t. p.

Сопоставленіе:	Приходовъ	38,179 руб. 77 коп.
	Расходовъ	33,315 руб. 61½ „
	получилось остатка	4,864 руб. 15½ „

Въ 1893/4 году. Приходъ.

Остатокъ предыдущаго года . .	4,864 руб.	15½	коп.
Отъ продуктовъ полеводства . .	15,309 „	19	„
Отъ аренды и чиншевъ	3,469 „	55	„
Со станціи улучшенія породы крестьянскаго скота	31 „	30	„
Отъ живаго инвентаря			
а) продажа лошадей, овецъ, рогатаго и нерогатаго скота . . .	1,344 „	57½	„
б) овечья шерсть и шкуры .	4,249 „	38½	„
в) отъ коровъ	1,254 „	48½	„
Съ лѣса	1,393 „	28	„
Съ огородовъ	7 „	11	„
Продукты и издѣлія	52 „	74	„
Обезпечительные залоги . . .	315 „	—	„
Непредвидѣнные.	326 „	16	„
Итого . . .	32 616 „	93	„

Расходъ:

Перечислено въ общій фондъ центральной Администраціи	4,500 руб.	—	коп.
Подати, складки, страхованіе . . .	2.751 „	76	„
Ремонтъ строеній	703 „	61½	„

Porównanie: przychodów .	38,179 rs.	77½	kop.
rozchodów . .	33,315 „	61½	„
Remanent kassy . . .	4.864 „	15½	„

W roku 1893/4 Przychody:

Remanent z roku poprzedniego . . .	4,864 „	15½	„
Za produkty rolne	15,309 „	19	„
Z dzierżaw i czynszów	3,469 „	55	„
Ze stacyi poprawy inwentarzy włościańskich	31 „	30	„
Z inwentarza żywego:			
a) za konie, bydło, trzodę, braki	1,344 „	57½	„
b) za wełnę i skórki.	4,249 „	38½	„
b) z pachtu krów	1,254 „	48½	„
Z lasu	1,393 „	28	„
Z ogrodu	7 „	11	„
Produkty i wyroby . , ...	52 „	74	„
Kaucye złożone	315 „	—	„
Nieprzewidziane	326 „	16	„
Razem . .	32,616 „	93	„

Rozchody:

Przelano do funduszów Administracyi centralnej	4,500 „	—	„
Podatki, składki, ubezpieczenia	2,751 „	76	„
Konserwacya i naprawa budowli . .	703 „	61½	„

Паровая мельница (покрытіе крыши, починка машинъ	717	руб. 48	коп.
Жалованія и пенсіи	3,171	,, 52	,,
Рабочій наемъ	6.276	,, 36	,,
Бланки, канцелярскіе расходы, письменные матеріалы	130	,, 08½	,,
Покупка фуража и зерноваго хлѣба .	582	,, 31	,,
Покупка живаго инвентаря . . . ,	907	,, 51	,,
Огороды, сады, паркъ, аллеи . , .	695	,, 90	,,
По разнымъ хозяйственнымъ надобностямъ: смазочное матеріалы, нефть, желѣзо, соль, рѣпчатое масло, веревки, разныя починки и прочіе .	1,068	,, 40½	,,
Земледѣльческія орудія и снаряды .	1,396	,, 49½	,,
Лѣсное хозяйство, лѣсные служащіе .	1,954	,, 09½	,,
Перевозка грузовъ, накладныя, телеграммы путевыя издержки, почта	302	,, 36	,,
Новыя строенія и меліораціи . . .	3,347	,, 52	,,
Кухня людская, практикантовъ и служащихъ изъ холостыхъ	700	,, 79	,,
Лечебныя издержки	812	,, 57	,,
Экстренныя и мелкія издержки . .	295	,, 05	,,
Итого	30.313	,, 82½	,,

Сопоставленіе: Прихода	32,616	руб. 93	коп.
съ расходомъ	30,313	,, 82½	,,
остатокъ въ кассѣ	2,303	,, 10½	,,

Въ 1894/5 году Приходъ:

Остатокъ предыдущаго года . . .	2,303	руб. 10½	коп.
Отъ продуктовъ полеводства. . .	10,548	,, 22½	,,

Młyn parowy (pokrycie dachu, naprawa maszyn)	717	rs.	48	kop.
Pensye i zasługi . , ...	3,171	„	52	„
Najem roboczy	6,276	„	36	„
Druki, kancelarya, materyały piśmienne	130	„	08½	„
Dokupno paszy i zboża	582	„	31	„
Inwentarz żywy	907	„	51	„
Ogrody, sad, park, aleje	695	„	90	„
Potrzeby gospodarstwa: smary, nafta, żelazo, sól, olej, powrozy, naprawy różne i t. d.	1,068	„	40½	„
Sprzęty, narzędzia rolnicze	1,396	„	49½	„
Kultury i eksploatacya lasów, służba leśna	1,954	„	09½	„
Transporty, frachty, telegramy, koszta podróży, poczta	302	„	36	„
Nowe budowle i meljoracye	3,347	„	52	„
Kuchnia czeladnia, praktykantów, oficyalistów kawalerów	700	„	79	„
Koszta zdrowia	812	„	57	„
Nieprzewidziane i różne	295	„	05	„
Razem . .	30,313	„	82½	„

Porównanie: Przychodów.	32,616	rs.	93	kop.
Rozchodów .	30,313	„	82½	„
Remanent kassy . .	2,303	„	10½	„

W roku 1894/5 Przychody:

Remanent z roku poprzedniego . .	2,303	„	10½	„
Za produkty rolne	10,548	„	22½	„

Отъ аренды и чиншевъ	4,296	руб.	77	коп.
Со станціи улучшенія породы крестьянскаго скота	23	,,	10	,,
Отъ живаго инвентаря:				
а) продажа лошадей, овецъ, рогатаго и нерогатаго скота	1,669	,,	81½	,,
б) овечья шерсть и шкуры . .	3,053	,,	56	,,
в) отъ коровъ	1,269	,,	13½	,,
Съ лѣса	3,193	,,	59	,,
Оъ огородовъ	126	,,	35	,,
Отъ продажи камней, кирпича, извести	340	,,	08	,,
Подержанныя орудія и снаряды . .	170	,,	78	,,
Экстренныя и мелкія издержки . .	197	,,	01	,,
Обезпечительные залоги	90	,,	—	,,
Итого . . .	27,281	,,	52½	,,

Расходы:

Перечислено въ общій фондъ центральной Администраціи . . .	2,500	,,	—	,,
Подати, складки, страхованіе . .	3,639	,,	35	,,
Ремонтъ строеній	567	,,	60	,,
Паровая мельница	82	,,	75	,,
Жалованія и пенсіи	3,136	,,	80	,,
Рабочій наемъ.	6,054	,,	74	,,
Бланки, канцелярскіе расходы, письменные матеріалы	113	,,	71	,,
Покупка фуража и зерноваго хлѣба	1,126	,,	83½	,,
Покупка живаго инвентаря . . .	1,554	,,	85	,,
Огороды, сады, паркъ	573	,,	83½	,,

Z dzierżaw i czynszów	4,296	rs. 77	kop.
Ze stacyi poprawy inwentarzy włościańskich	23	„ 10	„
Z inwentarza żywego;			
a) za konie, bydło, trzodę, braki .	1,669	„ 81½	„
b) wełna i skórki.	3,053	„ 56½	„
c) z pachtu krów.	1,269	„ 13½	„
Z lasu	3,193	„ 59	„
Z ogrodów	126	„ 35	„
Kamień, cegła, wapno	340	„ 08	„
Stare sprzęty i narzędzia	170	„ 78	„
Nieprzewidziane i różne	197	„ 01	„
Kaucje złożone	90	„ —	„
Razem . .	27,281	rs. 52½	kop

Rozchody:

Przelano do funduszów Administracyi centralnej	2,500	rs. —	kop.
Podatki, składki i ubezpieczenia . .	3,639	„ 35	„
Konserwacya budowli	567	„ 60	„
Młyn parowy	82	„ 75	„
Pensye i zasługi	3,136	„ 80	„
Najem roboczy	6,054	„ 74	„
Druki, kancelarya, materyały piśmienne	113	„ 71	„
Dokupno paszy i zboża nasiennego. .	1,126	„ 83½	„
Inwentarz żywy	1,554	„ 85	„
Ogrody, sad, park	573	„ 83½	„

По разнымъ хозяйственнымъ надобностямъ: соль, желѣзо, смазочные матеріалы, рѣпчатое масло, веревки, починки и прочіе	880	„	75½ „
Земледѣльческія орудія, снаряды, желѣзо, машины	1,125	„	60½ „
Лѣсное хозяйство, лѣсопильня, лѣсные служащіе	1,032	„	47 „
Накладныя, путевыя издержки, почта, телеграммы и прочіе . . .	321	„	61 „
Новыя строенія и меліораціи . .	2,343	„	89½ „
Людская кухня, управляющему Городынскому за прокормленіе кассира и практикантовъ	597	„	17 „
Лечебныя издержки.	517	„	88 „
Жалованіе практикантамъ, судебныя издержки, пособіе начальному училищу, непредвидѣнныя и мелкія издержки,	1,108	„	57½ „
Итого	27,278	„	43 „

Сопоставленіе: дохода	27,281	руб.	52½ коп.
съ расходомъ	27,278	„	43 „
получилось остатка.	3	„	09½ „

Въ 1895/6 году Приходъ:

Остатокъ предыдущаго года	3	руб.	09½ коп.
Отъ продуктовъ полеводства. . . .	9,819	„	72 „
Отъ аренды и чиншевъ	4,702	„	97 „
Со станціи улучшенія крестьянск. скота	20	„	10 „
Отъ живаго инвентаря:			
а) продажа лошадей, овецъ, рогатаго и нерогатаго скота . . .	991	руб.	61¼ коп.

Potrzeby gospodarskie różne; sól, żelazo, smary, oleje, powrozy, naprawy i t. d.	880 rs.	75½ kop.
Narzędzia rolnicze, sprzęty, żelazo, maszyny	1,125 „	60½ „
Koszta lasów, tartaku, służby leśnej .	1,032 „	47 „
Frachty, koszta podróży, poczta, telegramy i t. d.	321 „	61 „
Nowe budowle i meljoracye	2,343 „	89½ „
Kuchnia czeladnia, rządcy Horodyńskiemu za stołowanie kassjera i praktykantów	597 „	17 „
Koszta zdrowia	517 „	88 „
Pensye praktykantów, koszta sądowe, wsparcie szkoły elementarnej, nieprzewidziane różne	1,108 „	57½ „
Razem . .	27,278 rs.	43 kop.

Porównanie: Przychodów .	27,281 rs.	52½ kop.
Rozchodów. .	27,278 „	43 „
Remanent kassy .	3 rs.	9½ kop.

W *roku 1895/6 Przychody*

Remanent z roku poprzedniego . . .	3 rs.	09½ kop.
Za produkty rolne	9,819 „	72 „
Z dzierżaw i czynszów.	4,702 „	97 „
Ze stacyi poprawy inwentarzy włościańskich	20 „	10 „
Za inwentarz żywy:		
a) braki, konie, bydło, owce, trzoda	991 „	61½ „

б) овечья шерсть и шкуры . . .	3,221 руб.	60½	коп.
в) отъ коровъ	1,077 „	06	„
Съ лѣса	5,680 „	67	„
Съ огородовъ	67 „	13	„
Отъ продажи камней, кирпича, извести	79 „	87	„
Отъ рыбнаго хозяйства	276 „	58	„
Часть издержекъ на отстройку овчарни въ Дворжискахъ возвращенная арендаторомъ, возвращеніе лишней платы изъ казенныхъ и жел. дорож. кассъ.	406 „	54	„
Обезпечительные залоги	75 „	—	„
Итого.	26,421 „	95½	„

Расходы:

Перечислено въ общій фондъ центральной Администраціи . . .	300 руб.	—	коп.
Подати, складки, страхованіе . . .	3,562 „	30½	„
Ремонтъ строеній	1,195 „	08½	„
Паровая мельница	18 „	75	„
Жалованія и пенсіи	3,047 „	67½	„
Рабочій наемъ	6,078 „	78½	„
Бланки, канцелярскіе расходы, письменные матеріалы	107 „	49	„
Покупка фуража и зерноваго хлѣба .	976 „	03½	„
Покупка живаго инвентаря	135 „	31	„
Огороды, сады, паркъ, аллеи . . .	460 „	19	„
По разнымъ хозяйствен. надобностямъ: соль, нефть, рѣпчатое масло, смазочные матеріалы, веревки, желѣзо, починки	1.073 „	30	„

b) wełna i skórki	3,221	rs	$60\frac{1}{2}$ k.
c) z pachtu krów	1,077	„	06 „
Z lasu	5,680	„	67 „
Z ogrodu	67	„	13 „
Cegła, kamień, wapno	79	„	87 „
Z gospodarstwa rybnego	276	„	58 „
Część kosztów odbudowania owczarni w Dworzyskach, zwrócona przez dzierżawcę, zwrot nadpłaty w kassach rządowych i kolejowych	406	„	54 „
Kaucje złożone	75	„	— „
Razem	26,421	rs.	$95\frac{1}{2}$ „

Rozchody:

Przelano do funduszów Administracyi centralnej	300	„	— „
Podatki, składki, ubezpieczenia	3,562	„	$30\frac{1}{2}$ „
Konserwacja budowli	1,195	„	$08\frac{1}{2}$ „
Młyn parowy	18	„	75 „
Pensje i zasługi	3,047	„	$67\frac{1}{2}$ „
Najem roboczy	6,078	„	$78\frac{1}{2}$ „
Druki, kancelarja, mater. piśmienne	107	„	49 „
Dokupno paszy, zbóż	976	„	$03\frac{1}{2}$ „
Inwentarz żywy	135	„	31 „
Ogrody, sad, park	460	„	19 „
Potrzeby gospodarstwa różne: sól, nafta, olej, smary, powrozy, żelaztwo, naprawy	1,073	„	30 „

Новыя земледѣльческія машины, снаряды и орудія (непроизведенные платежи предыдущаго года) . . .	4,217	„	54½	„
Лѣсное хозяйство, лѣсопильня, лѣсные служащіе	1,294	„	67½	„
Перевозка грузовъ, путевыя издержки почта, телеграммы, наградныя .	379	„	72	„
Новыя строенія и удобреніе почвы . .	1,379	„	71	„
Людская кухня и управляющему Рейфу за прокормленіе дѣловыхъ посѣтителей	298	„	93½	„
Лечебныя издержки	678	„	82½	„
Содержаніе и жалованіе практикантамъ, возвратъ залоговъ, непредвидѣнныя и мелкія издержки	1,187	„	38	„
Итого . . .	26,391	„	71½	„;

Сопоставленіе: Дохода 26 421 руб. 95½ коп.
съ расходомъ 26,391 руб. 71½ коп.

остатокъ на 1896/7 годъ 30 руб. 24 коп.

Веденный ежегодно разсчетъ, имѣющій въ виду установить сумму чистаго дохода или недочета въ Орловѣ, зачисленіемъ въ доходѣ, кромѣ стоимости остатковъ натурою въ концѣ года, также суммъ, израсходованныхъ на новыя строенія и удобреніе почвы и издержекъ на спеціальныя цѣли отказа (пособія, пожертвованія Студзенцу, училище, содержаніе практикантовъ и пр.) а въ расходѣ, кассовыхъ недоимокъ, въ данномъ году не уплоченныхъ, — такой разсчетъ показалъ, что:

въ 1892/3 году чистый доходъ исчисленъ въ 5,470 руб. 27 к.
въ 1893/4 году чистый доходъ исчисленъ въ 1,554 руб. 08 к.

Maszyny nowe i narzędzia rolnicze, żelazo, sprzęty (zaległe spłaty z roku poprzedniego) . . . . . ,	4,217	„	$54\frac{1}{2}$ „
Kultury i eksploatacja leśna, służba leśna, tartak	1,294	„	$67\frac{1}{2}$ „
Transporty, koszta podróży, poczta, telegramy, gratyfikacje	379	„	72 „
Nowe budowle i meljoracje	1,379	„	71 „
Kuchnia czeladnia i rządcy Rejfowi za stołowanie interesantów . . .	298	„	$93\frac{1}{2}$ „
Koszta zdrowia	678	„	$82\frac{1}{2}$ „
Utrzymanie i pensje praktykantów, zwrot kaucyi, różne nieprzewidziane	1,187	„	38 „
Razem . .	26,391	rs.	$71\frac{1}{2}$ k.

Porównanie:	Przychodów	26,421 rs.	$95\frac{1}{2}$	kop.
	Rozchodów	26,391 „	$71\frac{1}{2}$	„
na rok 1896/7 remanent kassy		30 „	24	„

Przeprowadzany corocznie rachunek kalkulacyjny, mający ustanowić summę czystego dochodu lub niedoboru z Orłowa, przez zaliczenie do dochodu, oprócz wartości remanentów w naturze pozostałych z końcem roku także kosztów nakładowych na nowe budowle i meljoracje i wydatków na cele specjalne Zapisu (wsparcia, zapomogi Studzieńcowi, szkoła, utrzymanie praktykantów, i t. p.), a do rozchodów, zaległości kassowych w danym roku nie spłaconych, — rachunek taki wykazał, że:

w roku 1892/3 dochód czysty obliczono na 5,470 rs. 27 k.
„ 1893/4 dochód czysty obliczono na 1,554 „ 08 „

въ 1894/5 году недочетъ исчисленъ въ 1901 руб 29½ к.
въ 1895/6 году чистый доходъ исчисленъ въ 4,358 руб. 09 к.

Не повторяя тутъ всѣхъ числовыхъ данныхъ объ измененiяхъ въ живомъ инвентарѣ въ каждомъ году, которыя, впрочемъ, не нарушали обыкновенной нормы (кромѣ болѣе значительнаго въ одномъ году паденiя овецъ), слѣдуетъ только отмѣтить, что въ концѣ послѣдняго отчетнаго года ко дню 1 Iюля 1896 г. имѣлось въ Орловѣ: 3 жеребца, 69 лошадей, 28 штукъ приплода, общимъ числомъ 100 штукъ. Рогатаго скота 141 штука (безъ людскаго), въ томъ числѣ 4 быка, 58 коровъ. Овецъ было 2,105 штукъ вмѣстѣ съ бракованными (198) и баранами (11). Наконецъ свиней 24 штуки.

Содержанiе хозяйственныхъ строенiй въ хорошемъ состоянiи внесено въ счеты подъ статьей: ремонтъ. Новыя же строенiя, возводимыя по мѣрѣ надобности, опредѣленной въ каждомъ отдѣльномъ случаѣ Распорядительнымъ Совѣтомъ, а также болѣе крупныя издержки на удобренiе почвы отмѣчены въ статьѣ: новыя строенiя и удобренiе почвы.

Что касается новыхъ строенiй, то къ нимъ, какъ удостовѣряютъ подробные указатели, въ отчетномъ перiодѣ принадлежали: окончательная отдѣлка новаго хлѣбнаго сарая въ Орловѣ Древняномъ, постройка новаго дома въ Дворжискахъ, перестройка тамъ же овчарни, постройка каменной сушильни лѣсныхъ сѣмянъ въ Бартошевѣ съ соотвѣтственнымъ устройствомъ, каменнаго строенiя для людскаго скота въ Орловѣ Древняномъ, деревяннаго дома для лѣсничихъ въ Домбровѣ, деревяннаго дома для четырехъ семействъ прислуги въ Орловѣ Древняномъ, деревяннаго сѣннаго сарая въ Орловѣ Мурованомъ, новой печи для извести съ навѣсомъ тамъ же, удлиненiе на четырнадцать локтей цѣлаго каменнаго строенiя паровой мельницы и покрытiе цѣлой мельницы новою крышею, приспособленiе прежней каменной конюшни подъ канцелярiю

w roku 1884/5 niedobór obliczono na . . 1,901 „ 29½ „
„ 1895/6 dochód czysty obliczono na 4,358 „ 09 „

Nie powtarzając tutaj wszystkich cyfr ruchu inwentarza żywego w pojedyńczych latach, które zresztą nie wychodziły po za normę zwykłą, (prócz większego w jednym roku upadku owiec) zaznaczyć tylko wypada, iż z końcem ostatniego roku sprawozdawczego w dniu 1 Lipca 1896 znajdowało się na gruncie: 3 ogiery, 69 koni starych, 28 sztuk stadniny i źrebiąt, czyli razem sztuk 100. Bydła rogatego sztuk 141 (bez czeladniego) w czem 4 buchaje, 58 krów — Owiec było stuk 2105 razem z brakami (198) i baranami (11). Trzody wreszcie 24 sztuki.

Utrzymanie budowli gospodarskich w stanie porządnym zapisane jest w rachunkach pod pozycją: konserwacyi. Nowe zaś budowle, w miarę potrzeby przez Radę Zawiadującą zadecydowanej w każdym pojedyńczym wypadku, oraz nakłady ważniejsze na meljoracje gruntowe, pod rubryką meljoracji i nowych budowli.

Do tych ostatnich w okresie sprawozdawczym jak to szczegółowo poświadczają wykazy, należało: wykończenie nowej stodoły w Orłowie Drewnianym, postawienie nowego dworu w Dworzyskach, odbudowanie tamże owczarni, wybudowanie murowanej suszarni nasion leśnych w Bartoszewie z odpowiedniem urządzeniem, murowanego budynku z wagą setną pomostową i kosztem przyrządów do niej w Orłowie Murowanym, postawienie nowej murowanej obory czeladniej na Orłowie Drewnianym, domu drewnianego dla gajowych w Dąbrowie, czworaka drewnianego dla służby w Orłowie Drewnianym, szopy drewnianej na siano w Orłowie Murowanym, nowego pieca wapiennego z szopą tamże, przedłużenie 14 łokci całego budynku murowanego młyna parowego i pokrycie całego młyna nowym dachem, przebudowanie dawnej stajni murowanej na kancellarję dóbr i mieszkania służ-

имѣній и помѣщеніе для служителей, наконецъ, частная отстройка дворца въ Орловѣ Мурованомъ.

Эта послѣдняя работа была начата, слѣдуя опредѣленному желанію завѣщанія покойнаго графа Кицкаго, еще въ 1889 году и ведена была постепенно и медленно, сообразно съ находящимися въ распоряжении суммами, чтобы главнымъ образомъ предохранить отъ разрушенія большое двухэтажное зданіе. Когда въ 1892 году, на засѣданіи 15 октября Распорядительный Совѣтъ призналъ полезнымъ въ интересахъ Администраціи отказа, чтобы опекунъ-администраторъ постоянно проживалъ въ Орловѣ, вмѣсто случайныхъ только пріѣздовъ изъ Варшавы, имѣя въ виду, что вслѣдствіе этого онъ могъ бы ближе надзирать и управлять дѣлами, не только въ самомъ Орловѣ, но и въ Собѣшинѣ и Ржичкахъ, какъ отстоящихъ отъ Орлова на равномъ разстояніи, что представлялось особенно полезнымъ по причинѣ накопившихся важныхъ дѣлъ въ этихъ имѣніяхъ, какъ то основаніе сельско-хозяйственной школы въ Собѣшинѣ, реорганизація опытной станціи, многихъ лѣсныхъ дѣлъ, сервитутныхъ и пр., тогда тоже было постановлено выдѣлить опекуну-администратору квартиру изъ шести комнатъ въ нижнемъ этажѣ дворца (опр. Совѣта 12 апрѣля 1893 года), а въ послѣдствіи разрѣшено устроить еще двѣ комнаты въ верхнемъ этажѣ для его семейства. Прежнюю же временную его квартиру, состоящую изъ пяти малыхъ комнатъ во флигелѣ, выдѣлить и устроить какъ пріемныя комнаты для пріѣзжающихъ лицъ, членовъ Распорядительнаго Совѣта, или Комитета Общества Земледѣльческихъ Колоній.

Второй затѣмъ флигель, состоящій изъ 5 комнатъ (въ верху), кухни и комнаты при ней въ подвалѣ, былъ отданъ на помѣщеніе управляющаго Городынскаго. Въ послѣднемъ 1895/6 году по удаленіи управляющаго Городынскаго квартира эта была передѣлана на помѣщеніе канцеляріи имѣній и кассы; одну комнату употребили подъ кухню, а другую

by, wreszcie częściowe odbudowanie pałacu w Orłowie Murowanym.

To ostatnie, rozpoczęte zostało w myśl stanowczego żądania testamentu ś. p. hr. Kickiego jeszcze w r. 1889 i prowadzone stopniowo, powoli, w miarę funduszów rozporządzalnych, aby uchronić budynek duży piętrowy, przedewszystkiem od ruiny. Gdy w r. 1892 na posiedzeniu 15 Października Rada Zawiadująca uznała za rzecz pożyteczną dla interesów administracyi Zapisu, żeby Opiekun Administrator stale zamieszkał w Orłowie, zamiast dorywczych tylko przyjazdów tamże z Warszawy, i aby tym sposobem mógł bliższy nadzór i kierunek interesami sprawować, nietylko w samym Orłowie ale i w Sobieszynie i Rzyczkach, jako w równej od Orłowa leżących odległościach, a tem więcej teraz z powodu nagromadzonych ważnych interesów w tych majątkach: zakładania szkoły rolniczej w Sobieszynie, reorganizacyi Stacyi Doświadczalnej tamże, wielu spraw serwitutowych, leśnych i t. d., wtedy więc postanowiono także wyznaczyć Opiekunowi - Administratorowi mieszkanie z 6 pokojów złożone w pałacu na dole, (postanowienie Rady z d. 12 Kwietnia 1893 r.) a później zdecydowano tymczasowe jeszcze urządzenie 2 na górze, na potrzeby jego rodziny. Poprzednie zaś czasowe jego mieszkanie z pięciu małych pokoików złożone w oficynie jednej, przeznaczyć i urządzić na gościnne pokoje dla przyjezdnych osób, członków Rady Zawiadującej lub Komitetu Towarzystwa Osad Rolnych. Druga bowiem oficyna, złożona z 5 pokojów na górze, kuchni i pokoju przy niej w suterynie, oddana była na mieszkanie rządcy Horodyńskiego. W ostatnim roku 1895/6, po oddaleniu rządcy Horodyńskiego, mieszkanie to przerobione zostało na pomieszczenie kancelarji dóbr i kassy; jeden pokój użyto na kuchnię

для практикантовъ, а квартира новаго управляющаго была устроена въ зданіи расположенномъ ближе хозяйскаго двора.

Издержки на частичную отстройку дворца въ истекшемъ четырехлѣтіи составили общимъ числомъ 3,249 руб. 74 коп. Въ этой суммѣ помѣщены уже какъ внѣшняя штукатурка, печныя и сточныя трубы, печки, лѣстницы, окна, двери, вымощеніе, такъ и внутреннее квартирное устройство половъ, обоевъ и пр. отдѣлываемое съ возможной простотой и бережливостью,

Къ неожиданнымъ строительнымъ издержкамъ слѣдуетъ причислить капитальную починку паровыхъ котловъ въ мельницѣ, стоившую свыше 2,200 руб.

Въ числѣ работъ на удобреніе почвы произведено въ это время: основаніе и устройство искуственнаго рыболовства на пространствѣ 14 морговъ въ Орловѣ Мурованомъ, какъ источника новыхъ доходовъ; улучшеніе луговъ, проведеніе новыхъ рвовъ, эксплоатація торфа, окапываніе рвами большей части лѣсныхъ границъ, устройство шоссейной дороги на болотистой плотинѣ между Орловомъ Мурованымъ и фольваркомъ Бартошевъ, химическій анализъ всѣхъ земель въ Орловѣ.

Какъ это было выше упомянуто, при веденіи лѣснаго хозяйства соблюдалось постоянно точное примѣненіе утвержденнаго соотвѣтствѣнными правительственными властями плана Комисаръ по крестьянскимъ дѣламъ Красноставскаго уѣзда, производя ревизію, удостовѣрялъ правильное примѣненіе порядка, указаннаго правилами. Годичныя лѣсосѣки по выдачѣ изъ нихъ крестьянамъ строительнаго сервитутнаго матеріяла и на собственныя потребности имѣнія, по постройкамъ и по отопленію, были выставляемы на продажу, съ публичныхъ торговъ, послѣ надлежащихъ объявленій, разсылаемыхъ въ гминное управленіе и въ сосѣдніе города и посады.

drugi dla praktykantów, a mieszkanie nowego rządcy przeniesiono do budynku bliżej podwórza gospodarskiego położonego.

Koszta częściowego odbudowania pałacu wynosiły w ubiegłem czteroleciu razem 3,249 rs. 74· kop. W tej sumie mieszczą się już zarówno tynki zewnętrzne, kominy, rynny, piece, schody, okna, drzwi, obrukowanie jak i wewnętrzne mieszkalne urządzenie podłóg, obicia i t. d. z możliwą prostotą i oszczędnością wykonywane.

Do nieoczekiwanych kosztów budowlanych zaliczyć wypada potrzebę gruntownej naprawy kotłów parowych w młynie, która wyniosła przeszło 2,200 rs.

Z meljoracji gruntowych wykonano w tym czasie założenie i urządzenie sztucznego rybołówstwa na 14 morgach w Orłowie Murowanym, celem wytworzenia nowego źródła przychodów; poprawę łąk, wykopanie nowych rowów, exploatacya torfów, okopanie w znacznej części granic leśnych rowami, urządzenie szosy na błotnistej grobli między Orłowem Murowanym a folwarkiem Bartoszew, analizę chemiczną wszystkich gruntów w Orłowie

Jak wyżej wspomniano, gospodarstwo leśne prowadzone było ciągle w ścisłem zastosowaniu się do zatwierdzonego przez właściwe władze rządowe planu. Komisarz Włościański Powiatu Krasnystawskiego, rewidując takowe, poświadczał prawidłowe w tej mierze przestrzeganie porządku, przepisami wskazanego. Poręby roczne po wydaniu z nich drzewa na serwitut budowlany włościanom, na potrzeby własne majątku opałowe i budowlane, były wystawiane na sprzedaż przez licytację publiczną, należycie poprzednio ogłoszoną, przez zawiadamianie w okolicznych miastach i gminie. Jak urzędowe protokóły takich licytacyi przez obecnych na nich podpisane poświadczają, najczęściej niedochodziły one do skutku, wobec zmowy handlarzy miejscowych, którzy dawali ceny o wiele niższe od szacunku bardzo umiarkowanie postawionego. Za-

Какъ удостовѣряютъ официальные протоколы такихъ торговъ, подписанные присутствовавшими на нихъ, они чаще всего не могли состояться, вслѣдствіе стачки мѣстныхъ торговцевъ, которые предлагали цѣну гораздо меньшую оцѣнки, поставленной очень умѣренно. Поэтому обыкновенно, когда торги не состоялись, приходилось искать покупщика, который бы согласился на цѣну, высшую отъ предлагаемой торгующимися. Результаты этихъ соглашеній указаны въ ежегодныхъ кассовыхъ счетахъ имѣнія Орловъ, въ которыхъ однако нельзя было помѣстить не представляющаго собою денежнаго поступленія обязательства покупщика въ томъ, что опредѣленное количество саженъ (обыкновенно 250) онъ обязанъ отдать, отколоть и доставить въ имѣніе на свой счетъ, независимо отъ покупной цѣны дерева, оставшагося въ лѣсосѣкѣ. На столько слѣдовало бы возвысить продажную цѣну лѣсосѣки, въ окончательномъ разсчетѣ.

Искуственно насажденнаго лѣснаго пространства имѣлось въ Орловѣ въ концѣ 1896 года 440 морговъ, насажденныхъ въ продолженіи 14 лѣтъ. Не всѣ эти заказники одинаково произростали вслѣдствіе различія почвы. Одни росли скоро и обильно на хорошей почвѣ, другіе медленнѣе и хуже на каменистыхъ горахъ, покрытыхъ тонкимъ пластомъ плодородной земли. Съ малымъ исключеніемъ однако заказники произростаютъ правильно. Большая часть изъ нихъ дубовые, остальные сосновые и еловые. Въ округѣ называемомъ „лясекъ" (23 морга) исключительно ведутся лиственные заказники (ясени, клены, дубы) возникшіе отъ самопосѣва. Въ нѣсколькихъ лѣсосѣкахъ насажденіе запоздало, такъ какъ тогдашній лѣсничій Бржесквинскій, отдалъ ихъ крестьянамъ подъ посѣвъ хлѣба, срокомъ на два года, вмѣсто на одинъ безъ разрѣшенія, для полученія прибылей отъ вносимой платы. За это злоупотребленіе и за тайную продажу саженъ, соединенную съ представленіемъ умышленно

zwyczaj tedy, po niedojściu licytacyi do skutku, trzeba było wyszukiwać kupca, który z wolnej ręki, zgodził się na wyższą cenę od najwyżej ofiarujących licytantów. Rezultaty tych układów, wykazane są w corocznych rachunkach kasowych dóbr Orłów, w których jednak nie można było zamieścić, jako nie przedstawiającego wpływów pieniężnych zobowiązania kupującego, że pewna ilość sążni, (zwykle250) powinien oddać, urąbać, i dostarczyć dla dworu swoim kosztem, niezależnie od ceny kupna drzewa, jakie w porębie rocznym pozostało. O tyle bowiem wysokość ceny sprzedażnej porębu podnieść należałoby w obrachunku ostatecznym.

Zadrzewionych już sztucznie przestrzeni leśnych posiadał Orłów z końcem 1896 morgów 440, w ciągu lat 14 wykonanych. Nie wszystkie te zagajniki jednakowo się rozrastały, z powodu różnicy gruntu pod niemi. Jedne szły szybko i bujnie na gruncie dobrym, inne wolniej i gorzej na górach kamienistych z cienką warstwą ziemi urodzajnej. Z małym wyjątkiem, zagajenia jednak przedstawiają się prawidłowo. Znaczna ich część składa się z dębiny, a reszta sosnowe i świerkowe. W obrębie, zwanym L a s e k (23 morgi), wyjątkowo prowadzone są zagajniki liściaste (jesiony, klony, dąb) przez samoobsiew. W paru porębach, opóźnione zostało zadrzewienie, gdyż ówczesny leśniczy Brzeskwiński oddał je pod obsiew zboża włościanom na dwuletni termin zamiast na jednorazowy. bez upoważnienia, dla osiągnięcia korzyści z opłat. Za to nadużycie i za tajemną sprzedaż sążni, połączonej z przedstawieniem rozmyślnie błędnych

искаженныхъ лѣсныхъ отчетовъ, опекунъ-администраторъ, исполняя опредѣленіе Распорядительнаго Совѣта отъ 20 декабря 1895 года и 26 января 1896 года былъ вынужденъ судебнымъ порядкомъ и на основаніи приговоровъ двухъ инстанцій, отъ 9/21 января 1896 и 8 февраля 1896 года удалить его изъ службы и квартиры, которой добровольно очистить не хотѣлъ.

Администрація отказа имѣла также много безпокойныхъ и непріятныхъ дѣлъ, по поводу чрезвычайныхъ постоянныхъ злоупотребленій крестьянъ въ Орловскихъ лѣсахъ. Цѣлыми толпами, днемъ и ночью крестьяне врывались въ лѣса, пасли скотъ въ заказникамъ, самовольно рубили и вывозили боковыми дорогами множество возовъ дровъ. Особеннымъ нахальствомъ въ этомъ отношеніи отличались крестьяне деревни Крыничкн. Никакія средства болѣе строгаго надзора, увеличеніе числа лѣсничихъ, жалобы Комиссару, вовсе не помагали. Даже если были исходатайствованы приговоры противъ воровъ, то и они не производили послѣдствій, такъ какъ мелкіе штрафы, налагаемые на нѣкоторыхъ изъ нихъ вовсе не соотвѣтствовали цѣнности украденнаго и продаваемаго публично на рынкѣ въ Избицѣ дерева, и подавали имъ лишь поводъ къ насмѣшкамъ и шуткамъ.

Въ виду этого, опекунъ-администраторъ вознамѣрился воспользоваться § 16 закона 1875 года, о пользованію лѣсами, обремененными сервитутами, и, согласно этому параграфу, рѣшился исходатайствоват дозволеніе замѣны права крестьянъ на собираніе топлива и на въѣздъ въ лѣсъ, на выдачу имъ разъ въ годъ соотвѣтственнаго количества приготовленныхъ саженъ; ибо этимъ былъ бы имъ прегражденъ путь къ постояннымъ злоупотребленіямъ, а несомнѣнно легче было бы довести до конца соглашеніе о замѣнѣ сервитутовъ. Когда Распорядительный Совѣтъ въ засѣданіи 18 октября 1893 г.

raportów leśnych, Opiekun-Administrator wykonywując decyzyę Rady Zawiadującej z 20 grudnia 1895 roku i z 26 stycznia 1896 r. zmuszony był drogą procesów sądowych i na podstawie wyroków dwóch instancyi z 9/21 stycznia 1896 i 8 lutego 1896 r. wydalić go ze służby i z mieszkania, którego nie chciał dobrowolnie opuścić.

Kłopotliwych również i przykrych wiele spraw miała administracja Zapisu z powodu nadzwyczajnych i ciągłych nadużyć włościan w lasach Orłowskich. Całemi gromadami w dzień i w nocy wpadali do lasów, paśli bydło w zagajnikach, rąbali samowolnie, wywozili bocznemi drogami mnóstwo fur drzewa. Szczególnem zuchwalstwem odznaczali się włościanie wsi Kryniczki pod tym względem. Przedsiębrane wszelkie środki obostrzonego nadzoru, powiększenie liczby gajowych, skargi do komisarza nic nie pomagały. O ile zdołano uzyskać wyroki na defraudantów, to i one nie przynosiły skutku, gdyż drobne kary pieniężne na niektórych defraudantów nakładane nie odpowiadały w żadnej proporcyi wartości skradzionego i sprzedawanego publicznie na targu w Izbicy przez nich drzewa, i dawały im tylko powód do naśmiewania się i żartów.

Wobec tego, Opiekun - Administrator powziął myśl skorzystać z § 16 prawa z 1875 o użytkowaniu lasów obciążonych serwitutami, i w zastosowaniu się do tego § postanowił wyjednać pozwolenie zamiany prawa włościan na zbiórkę opału i wjazd do lasów, na wydawanie im odpowiedniej ilości przygotowanych sążni raz na rok. Tym sposobem bowiem, zatamowaną byłaby im droga do ciągłych nadużyć, a niezawodnie i skłonienie do ugody o stanowcze układy o zamianę serwitutów. Gdy Rada Zawiadująca na posiedzeniu 18 Października 1893 r. wniosek Opiekuna Administratora jako trafny i dobry przyjęła, przedsięwzięte zostały przez niego starania, aby sprawę tę do końca prze-

призналъ предложеніе опекуна-администратора умѣстнымъ и хорошимъ, онъ приложилъ старанія къ проведенію этого дѣла. Однако это не пришлось легко. Несмотря на полученіе благопріятнаго рѣшенія коммисара по крестьянскимъ дѣламъ, а затѣмъ Люблинскаго Присутствія отъ 17 марта 1894 г. тѣмъ не менѣе однако, Земскій Отдѣлъ Министерства Внутреннихъ Дѣлъ въ С. Петербургѣ въ 1895 г, далъ отрицательное опредѣленіе, ссылаясь на толкованіе § 16 закона 1875 г. въ томъ смыслѣ, что подобное прошеніе должно было быть предъявлено одновременно съ представленіемъ проекта устройства лѣснаго хозяйства, а не послѣ приведенія его въ исполненіе, и что такая замѣна не можетъ быть примѣняема въ случаѣ, если крестьяне имѣютъ право въѣзда съ топоромъ въ лѣса за собираніемъ дровъ.

Лично отправившись въ Петербургъ, Опекунъ-Администраторъ представилъ подробное прошеніе по этому предмету г. Министру Внутреннихъ Дѣлъ, а затѣмъ подалъ въ Сенатъ апеляціонную жалобу на рѣшеніе Земскаго Отдѣла. Въ качествѣ высшей инстанціи Сенатъ указомъ 27 Марта 1897 отмѣнилъ рѣшеніе Земскаго Отдѣла и постановилъ вновь разсмотрѣть дѣло, не стесьняясь прежнимъ рѣшеніемъ; Сенатъ присоединилъ къ тому объясненіе для Властей по крестьянскимъ дѣламъ, чтобы въ будущемъ онѣ не усматривали препятствій при исполненіи подобныхъ прошеній лѣсовладѣльцевъ, ни въ томъ, что они поданы уже послѣ приведенія въ исполненіе устройства лѣснаго хозяйства, ни въ томъ, что крестьяне имѣютъ право въѣзда въ лѣсъ съ топоромъ

Такой благопріятный результатъ имѣетъ важное значеніе не только для лѣсовъ въ Орловѣ, но и для всѣхъ другихъ, находящихся въ сходномъ положеніи.

Соглашенія о сервитутахъ, послѣдовавшія съ 3 деревнями, были разновременно утверждены соотвѣтственными

prowadzić. Nie poszło to jednak łatwo. Pomimo wyjednania przychylnej decyzyi komisarza włościańskiego, a potem Komissyi włościańskiej Gubernialnej w Lublinie z d. 17 Marca 1894 r., jedakowoż Ziemski Oddział Ministerium Spraw Wewnętrznych w Petersburgu wydał w roku 1895 decyzją odmowną, powołując się na interpretacją § 16 prawa z r. 1875 w tym sensie, że podobna prośba powinna była nastąpić jednocześnie przy przedstawieniu projektów urządzenia gospodarstwa leśnego, a nie po wprowadzeniu go już w wykonanie, i że taka zamiana nie może być stosowaną w wypadkach, w których włościanie mają prawo z siekierą wjeżdżać do lasu na zbiórkę.

Za osobistą bytnością swoją w Petersburgu, Opiekun Administrator przedstawił w tej kwestyi szczegółowy memorjał panu Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a następnie wniósł sprawę do Senatu z apellacją od decyzyi Ziemskiego Oddziału. W ostatecznej instancyi Senat uchylił ukazem z dnia 27 Marca 1897 r. decyzyę Ziemskiego Oddziału, sprawę na nowo rozpatrzeć polecił, bez krępowania się poprzednią decyzją, dołączając przytem wyjaśnienie dla Władz włościańskich, aby na przyszłość nie znajdowały przeszkody w załatwianiu podobnych próśb właścicieli lasów, pomimo iż one są podawane już po wprowadzeniu urządzenia gospodarstw leśnych w wykonanie, i pomimo że włościanie mają prawo wjeżdzać do lasu z siekierą.

Pomyślny ten rezultat ma ważne znaczenie nietylko dla lasów Orłowa, ale i dla wszystkich innych, znajdujących się w podobnem położeniu.

Układy o serwituty z 3 wsiami przeprowadzone, zyskały zatwierdzenie władz właściwych w różnym czasie.

властями. Съ остальными пятью деревнями еще нельзя было условиться.

Что касается другихъ еще дѣлъ имѣнія Орловъ, то Распорядительный Совѣтъ изъ числа болѣе важныхъ постановленій издалъ слѣдующія:

Въ засѣданіи 23 Ноября 1892 г. было постановлено разобрать на матеріалъ стѣны прежняго винокуреннаго завода, какъ уже ни къ чему негодящіяся, и вычеркнуть это строеніе изъ описей и страхованій.

30 Ноября 1893 г. рѣшено было продолжить договоръ съ Лейбой Каганомъ, арендаторомъ паровой мельницы на слѣдующія шесть лѣтъ, т. е. по 1 Апрѣля 1900 г., на тѣхъ же условіяхъ (3000 руб. арендной платы, топливо, прислуга и ремонтъ, за исключеніемъ паровой машины, на счетъ арендатора), съ тою однако добавкою, что мелкія починки паровой машины до суммы 200 руб. въ годъ, будетъ платить арендаторъ и что всякія новыя мельничьи орудія и снаряды, которыя бы помѣстилъ арендаторъ въ мельницѣ, для улучшенія производства муки, должны послѣ истеченія срока договора поступить въ собственность имѣнія.

Когда на засѣданіи 30 Ноября 1893 г. Опекунъ-Администраторъ изложилъ, что, по его мнѣнію, слишкомъ много стоитъ содержаніе людской кухни для батраковъ, дѣвокъ и парней и особой кухни для практикантовъ и холостыхъ служащихъ, что постоянно притомъ случаются разныя неудобства, а даже непріятности по поводу ключницъ и недостаточнаго контроля надъ кладовою, и что поэтому онъ предлагаетъ отмѣнить обѣ кухни, устранить дѣвки и, согласившись предварительно съ управляющимъ, поручить ему прокормленіе практикантовъ и служащихъ, а парней и батраковъ другимъ получающимъ ординарію, — Распорядительный Совѣтъ принялъ это предложеніе, хотя имѣя въ виду могущія возникнуть при его исполненіи разныя затрудненія,

Z pozostałemi jeszcze pięciu wsiami układu zawrzeć nie było możliwem.

Co do innych jeszcze interesów dóbr Orłowskich dotyczących, Rada Zawiadująca wydała pomiędzy ważniejszemi decyzyami następujące:

Na posiedzeniu 23 listopada 1892 roku postanowiono rozebrać mury starej gorzelni na Kryniczkach, jako już nieprzydatne, na materyał, i budynek ten wykreślić ze spisów i ubezpieczeń.

W dniu 30 Listopada 1893 r, zdecydowano przedłużyć kontrakt z Lejbą'Kahanem, dzierżawcą młyna parowego na następne lat sześć t. j. do 1 Kwietnia 1900 roku, na tych samych warunkach (3,000 rs. czynszu, opał, obsługa i remont, z wyjątkiem machiny parowej na koszt dzierżawcy), z tym wszakże dodatkiem, że drobne naprawy maszyny parowej do wysokości rs. 200 rocznie ma płacić dzierżawca, oraz że wszelkie nowe przyrządy, narzędzia, sprzęty młynarskie, jakieby dla ulepszenia produkcyi mąki wstawił, pozostają przy expiracyi kontraktu własnością dworu.

Gdy na posiedzeniu 30 listopada 1893 roku Opiekun Administrator przedstawił, że uważa, iż są za wielkie koszta ponoszone na kuchnię czeladnią dla parobków, dziewek, chłopaków i na osobną drugą kuchnię prowadzoną dla praktykantów i oficyalistów kawalerów, że różne przytem niedogodności a nawet przykrości z powodu szafarek i niedostatecznej nad śpiżarnią kontroli ciągle się zdarzają, że zatem proponuje skasowanie obydwóch kuchen, usunięcie dziewek, a za stosownem porozumieniem z rządcą stołowanie u niego praktykantów i oficyalistów, chłopaków zaś i parobków u innych ordynarjuszów, Rada Zawiadująca wniosek ten przy-

могущія возникнуть при его исполненіи разныя затрудненія, постановилъ руководиться при исполненіи, возможностью и согласіемъ заинтересованныхъ лицъ.

Затѣмъ 20 іюня 1894 г. Распорядительный Совѣтъ согласился, чтобы управляющему Городынскому платить по 20 рублей въ мѣсяцъ съ лица, за прокормленіе практикантовъ и служащихъ, съ добавкою ему по два гарнца молока ежедневно, а также такого количества чаю, кофе и сахара, какое было прежде выдаваемо для нихъ ежемѣсячно.

Равнымъ образомъ по предложенію Опекуна-Администратора было постановлено 20 октября 1896 г. окончательно отмѣнить людскую кухню, разведеніе свиней и не содержать долѣе пріѣзднаго пасѣчника, но стараться отдать въ аренду пасеку, и наконецъ, преобразовать фольварочную прислугу

Въ томъ же засѣданіи Распорядительнаго Совѣта Опекунъ-Администраторъ заявилъ, что, вслѣдствіе личныхъ мотивовъ, которые онъ ближе выяснилъ, не желаетъ долѣе проживать постоянно со своею семьею въ Орловѣ и что съ 1 ноября переѣдетъ назадъ въ Варшаву. Одновременно просилъ, чтобы Совѣтъ подробно провѣрилъ кассовые и хлѣбные реестры имѣнія Орловъ, въ виду распространяемыхъ ложныхъ слуховъ о чрезмѣрныхъ будтобы издержкахъ, возникшихъ въ Орловѣ, вслѣдствіе его постояннаго тамъ жительства. Вслѣдствіе этого, Распорядительный Совѣтъ постановилъ записать въ протоколѣ засѣданія отъ 20 октября 1896 г, что съ огорченіемъ принялъ къ свѣдѣнію заявленіе Опекуна-Администратора относительно перемѣны его мѣстожительства, и что, послѣ вторичной провѣрки счетовъ Орлова, убѣдился въ томъ, что не было лишнихъ издержекъ, которыя бы обременяли имѣніе, и что, относительно употребленія естественныхъ продуктовъ на свои потребности, Опекунъ-Администраторъ вовсе не превысилъ предоставленныхъ ему правъ.

---

jęła, jakkolwiek uważając. iż wykonanie takowego przedstawi rozmaite trudności, postanowiła w miarę możności i zgodzenia się interesowanych dążyć do tego.

Następnie postanowieniem z d. 20 czerwca 1894 r. Rada Zawiadująca zgodziła się, żeby rządcy Horodyńskiemu płacić po 20 rs. miesięcznie za stołowanie praktykantów i oficyalistów od osoby, z dodaniem mu po 2 garnce mleka dziennie oraz tej ilości herbaty, kawy i cukru, jaka miesięcznie była przedtem dla nich wyznaczona.

Również na wniosek Opiekuna-Administratora postanowiono w dniu 20 Października 1896 znieść ostatecznie kuchnię czeladnią, chodowlę trzody i nie trzymać wcale pasiecznika przyjezdnego, lecz starać się pasiekę wydzierżawić, wreszcie zreformować służbę folwarczną.

Na temże posiedzeniu Rady Zawiadującej Opiekun-Administrator oświadczył, iż z powodów osobistych które bliżej wyjaśnił, nie życzy sobie nadal zamieszkiwać stale z rodziną swoją w Orłowie, i że od 1 Listopada przenosi napowrót swoje mieszkanie do Warszawy. Jednocześnie prosił aby Rada zechciała szczegółowo sprawdzić rachunki kassowe i śpichrzowe dóbr Orłów, wobec rozsiewanych fałszywych pogłosek o wielkich jakoby kosztach, wynikłych dla dóbr Orłów z powodu przemieszkiwania jego tamże. Wskutek tego Rada Zawiadująca zamieścić postanowiła w protokóle posiedzeń z 20 Października 1896 roku, że z przykrością przyjęła do wiadomości oświadczenie Opiekuna-Administratora co do zmiany jego stałego zamieszkania, a że po ponownem sprawdzeniu rachunków Orłowa, przekonała się że nie znaleziono niepotrzebnych wydatków, któreby obciążały majątek i że co do używania naturaljów na swoje potrzeby, nie przekroczył praw jakie mu były przyznane.

II. Имѣнія Собѣшинъ и Близоцинъ.

Первое изъ этихъ имѣній находилось въ непосредственномъ управленіи Общества, и въ немъ продолжалось развивать въ болѣе широкомъ объемѣ, завѣщательныя предписанія покойнаго графа Кицкаго. Граничащій съ Собѣшиномъ Близоцинъ былъ арендуемъ, въ продолженіе отчетнаго періода (за исключеніемъ лѣсовъ), какъ и прежде съ 1886 года, г. Игнатіемъ Кушлемъ, владѣльцемъ сосѣдняго имѣнія Пржиточна, за арендную плату 2500 руб. въ годъ. Постановленіе Распорядительнаго Совѣта отъ 22 мая 1895 года опредѣлило продолжить арендный договоръ, на тѣхъ же условіяхъ, еще на три года съ 1 іюля 1896 года по тоже число 1899 года.

Что касается имѣнія Собѣшинъ, то въ немъ въ отчетномъ періодѣ нужно было провести весьма много важныхъ предпріятій, исчерпывающихъ труды администраціи отказа пок. гр. Кицкаго.

Прежде всего, въ этомъ періодѣ произошли постройка, организація и начало дѣятельности низшей сельско-хозяйственной школы, полное преобразованіе Опытной станціи, перемѣщеніе пробныхъ полей и постройка поэтому новыхъ зданій.

Объ этихъ, однако, общеполезныхъ учрежденіяхъ, подробности изложены ниже въ особомъ отдѣлѣ.

Здѣсь собраны будутъ только данныя и числа, относящіяся къ фольваркамъ Собѣшинъ и Бржозова, причемъ последній съ 1 января 1896 года былъ отданъ въ исключительное пользованіе и владѣніе сельско-хозяйственной школы и съ этого времени исключенъ изъ счетовъ и хозяйства Собѣшина.

Независимо основанія двухъ вышеупомянутыхъ общеполезныхъ учрежденій въ Собѣшинѣ, были приложены ста-

II. Dobra Sobieszyn i Blizocin.

Pierwszy z tych majątków był pod własną administracyą Towarzystwa i w nim rozwijano w dalszym ciągu i w szerszym zakresie zalecenia testamentowe ś. p. hr. Kickiego. Graniczący z Sobieszynem Blizocin pozostawał w ciągu okresu sprawozdawczego wydzierżawiony (z wyjątkiem lasów) tak jak przedtem od 1886 r. p. Ignacemu Kuszlowi, właścicielowi sąsiedniego majątku Przytoczna, za cenę rocznego czynszu dzierżawnego 2,500 rs. Postanowieniem Rady Zawiadującj z d. 22.Maja 1895 roku zdecydowano kontrakt dzierżawny przedłużyć na tych samych warunkach, na lat trzy jeszcze, od 1 Lipca 1896 do tegoż dnia 1899 r.

Co do majątku Sobieszyn, to w nim wyjątkowo liczne i duże zadania były do przeprowadzenia w tym czasie, które wyczerpywały prace administracyi Zapisu hrabiego Kickiego.

Przedewszystkiem wypadło w tym okresie zbudowanie, uorganizowanie i puszczenie w ruch niższej Szkoły Rolniczej, reorganizacja zupełna Stacyi doświadczalnej, przeniesienie pól próbnych w inne miejsce i zbudowanie tamże nowych budynków.

O tych wszakże instytucjach użyteczności publicznej, podane zostają szczegóły poniżej, pod osobnym tytułem.

W tem miejscu zebrane będą tylko wiadomości i cyfry dotyczące folwarku Sobieszyna i Brzozowa, który to ostatni folwark z dniem 1 Stycznia 1896 r. oddany został na wyłączny użytek i w posiadanie Szkoły Rolniczej, i wyłączony od tego terminu z rachunków i gospodarstwa Sobieszyna.

Niezależnie od powołania do życia dwóch wspomnianych powyżej instytucyi użyteczności publicznej w Sobie-

ранія дѣйствовать тамъ, по мѣрѣ возможности, и въ другихъ еще отношеніяхъ, могущихъ осуществлять руководящія мысли завѣщанія пок. гр. Кицкаго.

Дабы прежде всего почтить память благороднаго завѣщателя и оставить слѣды видимыми для будущихъ поколѣній, Распорядительный Совѣтъ, постановленіемъ отъ 23 ноября 1892 года, единогласно утвердилъ предложеніе опекуна-администратора, проф. Бялэцкаго, чтобы въ презбитеріи Собѣшинскаго костела воздвигнуть памятникъ пок. гр. Кицкому и членамъ его семьи, похороненнымъ въ катакумбахъ костела, съ соотвѣтсвенною надписью. Этотъ памятникъ, сооруженный по проекту архитектора г. Кислянскаго, въ готическомъ стилѣ, изъ мрамора, каменьщичьимъ мастеромъ г. Сикорскимъ, стоилъ 1,150 руб.

Въ этомъ же засѣданіи было выражено согласіе на предложеніе опекуна-администратора, чтобы оказывать помощь Собѣшинскимъ крестьянамъ и давать имъ для посѣва отборные сорты зерноваго хлѣба въ видѣ простой мѣны, корецъ за корецъ, безъ доплаты и добавки.

По предложенію Предсѣдателя Комитета г. Л Гурскаго постановлено 17 марта 1894 года выдавать священнику собѣшинскаго прихода безплатно 12—15 саженъ дровъ ежегодно, какъ топливо, не записывая однако этого пожертвованія, какъ постоянное, вѣчное обязательство, а какъ временное, въ пользу нынѣшняго приходскаго священника кс. Розвадовскаго.

Постановленіемъ 23 января 1894 года утверждено предложеніе опекуна-администратора, выдавать пожизненную пенсію 80-лѣтнему слугѣ, сторожу Заборовскому, 12 руб. годоваго жалованія и 6 корцевъ ординаріи. Постановленіе же 28 марта 1896 года утвердило назначеніе пожизненной пенсіи старымъ слугамъ Игнатію Шевчику и Войцѣху Зыбубку

szynie, starano się wedle możności, robić jeszcze tam co się dało, według myśli ogólnej testamentu ś. p. hr. Kickiego.

Aby przedewszystkiem uczcić pamięć szlachetnego zapisodawcy i zostawić jej ślad widomy dla przyszłych pokoleń, Rada Zawiadująca, postanowieniem z dnia 23 Listopada 1892 roku, jednomyślnie zatwierdziła propozycję Opiekuna Administratora, prof. Białeckiego, żeby w kościele Sobieszyńskim wystawić pomnik w presbiterjum dla ś. p. hr. Kickiego i członków jego rodziny, spoczywających w katakumbach kościoła, z odpowiednim napisem. Pomnik ten według projektu budowniczego Kiślańskiego obmyślany, a przez majstra kamieniarskiego p. Sikorskiego z marmuru w stylu gotyckim wykonany, kosztował 1,150 rs.

Na temże posiedzeniu zgodzono się na wniosek Opiekuna Administratora, aby przychodzić z pomocą włościanom Sobieszyńskim i dawać im na zasiewy, uszlachetnione, wyborowe,gatunki zbóż, w formie prostej zamiany korzec za korzec bez nadpłaty wartości i bez nadmiaru.

Na wniosek pana prezesa Komitetu L. Górskiego zdecydowano 17 Marca 1894 r., wydawać proboszczowi parafii Sobieszyńskiej bezpłatnie 12 — 15 sążni drzewa rocznie, na opał, nie wnosząc jednak tej ofiary jako stałe i wieczyste zobowiązanie, lecz jako zdecydowane czasowo dla obecnego proboszcza X. Rozwadowskiego.

Postanowieniem z d. 23 Stycznia 1894 r., przyznano na wniosek Opiekuna Administratora dożywotnią emeryturę 80-letniemu słudze, stróżowi Zaborowskiemu 12 rs. rocznego wsparcia i 6 korcy ordynaryi. Postanowieniem zaś z d. 28 Marca 1896 w podobnyż sposób przyznano wyznaczenie dożywotniej emerytury starym służącym Ignacemu

въ размѣрѣ половины получаемыхъ до сихъ поръ жалованія и ординаріи.

Назначенная уже прежде пенсія Іосифу Сикорскому, старому служащему гр. Кицкихъ, въ суммѣ 225 руб. ежегодно, была уплачиваема и въ отчетномъ періодѣ.

Чтобы поддержать мѣстное начальное училище и предоставить возможность фольварчной прислугѣ Собѣшина посылать своихъ дѣтей въ училище, Распорядительный Совѣтъ, постановленіемъ отъ 21 ноября 1894 года согласился съ предложеніемъ опекуна-администратора, проф. Бялэцкаго, и съ договоромъ, заключеннымъ его стараніемъ съ Сѣдлецкою Учебною Дирекціею, чтобы взамѣнъ за дозволеніе дѣтямъ фольварчной прислуги имѣнія Собѣшинъ, посѣщать училище, имѣніе Собѣшинъ платило ежегодно учителю 80 руб., и кромѣ того платило издержки по расширенію строенія, помѣщающаго школу (слишкомъ малаго теперь) и выдало необходимой для этого древесной матеріалъ.

На содержаніе въ порядкѣ гробницъ семейства гр. Кицкихъ, были уплачиваемы на руки мѣстнаго настоятеля прихода, какъ издержки на содержаніе сторожа, плата и ординарія для него, въ размѣрѣ уже прежде опредѣленномъ въ росписи

Два практиканта при земледѣльческомъ хозяйствѣ и одинъ при опытной станціи содержались также на счетъ имѣнія, при чемъ первые изъ нихъ получали по 60 руб, жалованія въ годъ, независимо расходовъ на безплатное ихъ содержаніе Это было разсматриваемо какъ помощь, оказываемая земледѣлію края.

Сельская лавка, основанная для пользы крестьянъ была ведена и въ отчетномъ періодѣ какъ въ прежнее время.

Земледѣльческимъ хозяйствомъ въ Собѣшинѣ по 1 февраля 1896 года завѣдывалъ управляющій Домославскій, а съ тѣхъ поръ, какъ онъ былъ назначенъ управляющимъ

Szewczykowi i Wojciechowi Zykubkowi połowę pobieranej dotąd płacy i ordynaryi.

Przyznana już dawniej emerytura Józefowi Sikorskiemu, staremu oficjaliście hr. Kickich w kwocie 225 rs. rocznie, była i w tym okresie sprawozdawczym wypłacana w dalszym ciągu.

Ażeby wesprzeć szkołę elementarną miejscową i zapewnić służbie folwarcznej Sobieszyna możność posełania swoich dzieci do szkoły, Rada Zawiadująca, postanowieniem z d. 21 Listopada 1894 r. zgodziła się na wniosek Opiekuna Administratora, prof. Białeckiego i na układ, za jego staraniem z Dyrekcyą Naukową Siedlecką zawarty, aby w zamian za pozwolenie uczęszczania dzieciom służby folwarcznej dóbr Sobieszyn do szkoły, majątek Sobieszyn dopłacał rocznie dla nauczyciela 80 rs., a oprócz tego poniósł jednorazowe koszta na rozszerzenie budynku szkolnego (zbyt ciasnego teraz), z dodaniem materjału drzewnego, na ten cel potrzebnego.

Na utrzymanie w porządku grobów rodziny hr. Kickich wypłacano na ręce miejscowego proboszcza, tytułem utrzymania dozorcy, płacę i ordynarję dla niego, w granicach etatu dawniej już oznaczonego.

Dwóch praktykantów rolniczych i jednego praktykanta przy Stacji Doświadczalnej, utrzymywano również kosztem majątku, przy wyznaczeniu praktykantom rolniczym płacy w stosunku 60 rs. rocznie, niezależnie od kosztów darmego ich utrzymania. Uważano to za pomoc niesioną interesom rolnictwa krajowego.

Sklep wiejski dla dogodności włościan założony, utrzymywany był w dalszym ciągu tak jak w latach poprzednich.

Gospodarstwo rolne w Sobieszynie prowadził do dnia 1 Lutego 1896 dotychczasowy rządca Domosławski, a gdy tenże przeniesiony został na posadę zarządzającego szkołą

низшимъ агрономическимъ училищемъ въ Бржозовой, Распорядительный Совѣтъ постановилъ, по предложенію члена дра Ѳаддея Ковальскаго, опредѣленіями отъ 27 ноября 1895 г. и отъ 19 февраля 1895 года назначить управляющимъ въ Собѣшинѣ, съ жалованіемъ 400 руб. въ годъ, госп. Ѳаддея Бялэцкаго, какъ обладающаго соотвѣтственными качествами, окончившаго курсъ агрономическихъ наукъ въ академіи въ Галлѣ и бывшаго три года практикантомъ въ прогрессивныхъ хозяйствахъ Царства Польскаго, Австріи и Германіи.*) Однако, когда онъ не пожелалъ далѣе исполнять эти обязанности и потребовалъ увольненія съ 1 января 1897 года, на его мѣсто былъ назначенъ госп. Потканскій, постановленіемъ Совѣта отъ 13 декабря 1896 г. съ жалованіемъ 600 руб. въ г.

Во время отчетнаго періода въ системѣ земледѣльческаго хозяйства въ Собѣшинѣ произошли перемѣны, вслѣдствіе отдѣленія около 24 морговъ пахатной земли въ Собѣшинѣ на новое пробное поле опытной станціи, наконецъ вслѣдствіе проведенія стратегическаго военнаго шоссе чрезъ територію Собѣшина; шоссе заняло нѣкоторое пространство земли и пересѣкло нѣсколько полей. Это вызвало необходимость новаго пересмотра плодоперемѣнной системы и новаго проекта на пространствѣ 434 морговъ 84 прентовъ. Постановленіе Распорядительнаго Совѣта отъ 23 мая 1894 года ввело въ имѣніи Собѣшинъ четыре особыя системы, новое раздѣленіе полей соотвѣтственно новымъ условіямъ, и поручило провести постепенно эти измѣненія.

Вслѣдствіе этихъ причинъ, а также тѣхъ которыя происходили во всѣхъ вообще хозяйствахъ, въ отдѣльные го-

---

*) Въ протоколѣ Засѣданія Распорянительнаго Совѣта отъ 27 ноября 1895 по поводу этого предложенія записано заявленіе Опекуна-Администратора, что онъ считаетъ номинацію своего сына несоотвѣтственною, вслѣдствіе могущихъ возникнуть по этому поводу нежелательныхъ коментарьевъ. Все таки Совѣтъ счелъ такую разборчивость излишнею и не измѣнилъ своего постановленія.

niższą rolniczą w Brzozowej, postanowiła Rada Zawiadująca, na wniosek członka p. Dr. Tadeusza Kowalskiego, decyzjami z d. 28 Listopada 1895 i z d. 19 Lutego 1896 r. naznaczyć rządcą w Sobieszynie z płacą 400 rs. p. Tadeusza Białeckiego, jako posiadającego stosowne kwalifikacje, po ukończeniu studjów agronomicznych w akademii rolniczej w Halle, i odbytej przedtem 3 letniej praktyki w postępowych gospodarstwach w Królestwie, Austryi i Niemczech (*). Gdy jednak tenże nie życzył sobie dłużej sprawować tych obowiązków i zażądał uwolnienia od 1 Stycznia 1897 r. naznaczony został na jego miejsce od tego terminu p. Potkański, z płacą 600 rs. postanowieniem Rady z d. 13 Grudnia 1896 r.

W okresie czasu niniejszem sprawozdaniem objętego, w systemie gospodarstwa rolnego Sobieszyna zaszły zmiany, z powodu oddzielenia z całości dóbr folwarku Brzozowa, na potrzeby szkoły rolniczej, z powodu oddania koło 24 morgów z gruntów ornych Sobieszyna na nowe pola próbne Stacyi Doświadczalnej, a wreszcie z powodu przeprowadzenia szosy strategicznej wojskowej przez terytorium Sobieskie zabrania pod takową pewnej przestrzeni, i przecięcia niektórych pól pasem tej szosy. Wywołało to potrzebę nowego przejrzenia rotacyi, i nowego jej projektu na przestrzeni 434 morgów 84 prętów. Postanowieniem Rady Zawiadującej z d. 23 maja 1894 r. zaprowadzono tedy na folwarku Sobieszyn 4 osobne rotacje, nowy podział pól do nowych warunków zastosowany i takowe zmiany stopniowo przeprowadzać polecono.

Skutkiem tych powodów, i skutkiem ogólnych także przyczyn w pojedyńczych latach wszystkie gospodarstwa

---

*) W protokóle posiedzenia Rady Zawiadującej z d. 27 Listop. 1895 r. znajduje się z powodu tego wniosku zapisane oświadczenie Opiekuna-Administratora, że nie uważałby nominacyi swego syna za odpowiednią, ze względu na mogące wyniknąć z tego powodu niewłaściwe jakie późniéj komentarze. Rada wszakże uważała ten skrupuł za zbyteczny, i pozostała przy powziętej decyzyi.

ды, полученные результаты не были одинаковы въ продолженіе истекшаго четырехлѣтія.

Они указаны въ нижеслѣдующихъ табеляхъ производства Собѣшина и въ оборотахъ денежнаго прихода и расхода кассы, по сопоставленнымъ вмѣстѣ подробнымъ статьямъ.

Результаты полеводства въ имѣніи Собѣшинъ.

въ году	1892/3		1893/4		1894/5		1895/6	
	кор.	г.	кор.	г.	кор.	г.	кор.	г.
Озимой пшеницы . . .	790	25	607	7	434	—	776	24
„ ржи	955	4	965	26	1018	24	999	—
Ячменя. . . . . , .	236	10	273	29	202	16	232	14
Овса. , ...	1225	—	783	12	659	—	757	—
Гороха	98	—	16	16	36	24	70	—
Дикой рѣпы	4	—	—	—	—	—	52	21
Ледвеца	34	—	54	6	55	—	31	8
Клевера краснаго . . .	11	21	18	2	16	26	7	8
Серадели	19	4	33	12	25	30	29	—
Лупина.	34	—	177	—	52	—	34	16
Бобика	52	16	32	5	83	14	76	—
Картофеля	923	—	1330	8	1348	22	1954	—
Свекловицы	648	—	1258	—	2070	—	2080	—
Полевой моркови . . .	200	—	586	—	658	—	670	—
Сѣна (центнаровъ) . . .	3600	—	3000	—	2760	—	3720	—
Отавы (центнар.) . .	1000	—	2080	—	912	—	1200	—
Клевера (центнар.). . .	940	—	400	—	306	—	240	—
Перелэта	—	—	5	12	2	10	2	—
Свекловичнаго сѣм. . .	—	—	—	—	14	24	—	—

По количеству производства наиболѣе благопріятымъ оказался по отношенію къ пшеницѣ 1892/3 и 1895/6 годы, ко ржи 1893/4 и 1894/5 , а къ корнеплодамъ 1894/5 и 1895/6 годъ. Изъ яровыхъ хлѣбовъ былъ особенно хорошимъ овесъ въ 1892/3 году, который вездѣ былъ однимъ изъ лучшихъ.

dotykających, rezultaty osiągane nie były jednakowe w czasie ubiegłego czterolecia.

Wykazują się one w następujących wykazach tabelarycznych produkcyi Sobieszyna i w obrotach przychodów i rozchodów pieniężnych kassowych, zestawionych razem, wedle szczegółowych pozycyi.

Produkcya rolna w dobrach Sobieszyn

W ROKU	1892/3		1893/4		1894/5		1895/6	
	korce	g.	korce	g.	korce	g.	korce	g.
Pszenicy ozimej . .	790	25	607	07	434	—	776	24
Żyta ozimego	955	4	965	26	1018	24	999	—
Jęczmienia	236	10	273	29	202	16	232	14
Owsa	1225	—	783	12	659	—	757	—
Grochu	98	—	16	16	36	24	70	—
Rzepaku zimowego . .	4	—	—	—	—	—	52	21
Wyki	38	—	54	06	55	—	31	8
Koniczyny czerwonej .	11	21	18	02	16	26	7	8
Seradelli	19	4	33	12	25	30	29	—
Łubinu	34	—	177	—	52	—	34	16
Bobiku	52	16	32	05	83	14	76	—
Kartofli	923	—	1330	08	1348	22	1954	—
Buraków pastewnych .	648	—	1258	—	2070	—	2080	—
Marchwi pastewnej . .	200	—	586	—	658	—	670	—
Siana (cent.)	3600	—	3000	—	2760	—	3720	—
Potrawu (centnar.) . .	1000	—	2080	—	912	—	1200	—
Koniczyny pasznej (c.)	940	—	400	—	306	—	240	—
Przelotu	—	—	5	12	2	10	2	—
Buraki pastewne (nas.)	—	—	—	—	14	24	—	—

Pod względem ilości produkcyi najpomyślniejszym się okazał co do pszenicy rok 1892/3 i 1895/6, co do żyta 1893/4 i 1894/5, a co do okopowych 1894/5 i 1895/6. Zjarzyn dopisał w szczególności owies w 1892/3, który to rok wszędzie do lepszych lat należał.

Изъ вышеуказаннаго общаго производства Собѣшина по хлѣбнымъ реестрамъ продано.

въ году	1892/3		1893/4		1894/5		1895/6	
	кор.	гар.	кор.	гар.	кор.	гар.	кор.	гар.
Пшеницы.	678	18	463	3	333	—	681	8
Ржи	491	8	240	24	541	16	358	8
Ячменя	1	—	24	—	47	16	39	10
Овса	30	16	32	16	53	5	36	17
Гороха	—	—	—	—	3	—	9	—
Дикой рѣпы.	3	6	—	—	—	—	52	9
Ледвеца	20	—	17	—	—	—	1	—
Клевера краснаго . .	8	25	14	24	12	26	1	—
Тимофеевой травы . .	1	28	—	—	—	—	—	—
Картофеля	171	16	24	—	61	30	96	26
Бобика	—	—	1	—	—	—	—	—
Сраделли.	—	—	24	—	—	21	—	16
Лупина	—	—	3	—	1	—	—	—
Перелета	—	—	3	20	1	—	—	—
Свеклов. сѣмени (фун.).	—	—	—	—	12	—	—	—

Большое количество живаго инвентаря, содержимое въ Собѣшинѣ, стремленіе къ увеличенію дохода отъ него, наконецъ, очень обильное прокормленіе инвентаря, примѣняемое управляющимъ Домославскимъ, объясняютъ, почему производство картофеля, кромѣ прочихъ окапываемыхъ, было все обращаемо на прокормленіе, независимо отъ обилія сѣна и клевера.

Составъ живаго инвентаря въ концѣ 1895/6 года представлялся въ слѣдующихъ числахъ: жеребцовъ, лошадей, и приплода—54, рогатаго скота—146 штукъ (въ томъ числѣ коровъ 65), свиней 32 штуки.

Постановленіе Распорядительнаго Совѣта съ 21 ноября 1894 года, согласно съ проектомъ хозяйства, составленнымъ госп. Окенцкимъ, отмѣнило совсѣмъ овчарню и постановило продать всѣ овцы, увеличивая зато скотный сарай, съ цѣлью довести его до 120 удоевыхъ коровъ.

Z powyżej wykazanej ogólnej produkcyi Sobieszyna sprzedano według regestrów zbożowych:

W ROKU	1892—3 korcy	1892—3 gar.	1893—4 korcy	1893—4 gar	1894—5 korcy	1894—5 gar.	1895—6 korcy	1895—6 gar.
Pszenicy	678	18	463	03	333	—	681	8
Żyta.	491	8	240	24	541	16	358	8
Jęczmienia	1	—	24	—	47	16	39	10
Owsa	30	16	32	16	53	5	36	17
Grochu	—	—	—	—	3	—	9	—
Rzepaku	3	6	—	—	—	—	52	09
Wyki	20	—	17	—	—	—	1	—
Koniczyny czerwonej	8	25	14	24	12	26	1	—
Tymoteuszu	1	28	—	—	—	—	—	—
Kartofli	171	16	24	—	61	30	96	26
Bobiku	—	—	1	—	—	—	—	—
Seradelli (nasienie) .	—	—	24	—	—	21	—	16
Łubinu.	—	—	3	—	1	—	—	—
Przelotu	—	—	3	20	1	—	—	—
Buraków (nasienie) f.	—	—	—	—	12	—	—	—

Znaczna ilość inwentarzy żywych utrzymywana na folwarku Sobieszyn, dążenie do podniesienia dochodu z obory, wreszcie silne bardzo pasienie inwentarzy, stosowane przez rządcę Domosławskiego, objaśniają, dla czego produkcya owsa, kartofli bardzo znaczna, oprócz innych okopowych, obracaną była prawie wszystka na spasienie, niezależnie od obfitości siana i koniczyny.

Stan inwentarzy żywych z końcem roku 1895/6 przedstawiał się w następujących cyfrach:

Ogierów, koni, stadniny, źrebiąt 54.—Bydła rogatego, starych i młodzieży razem 146 sztuk (w tem krów 65). Trzody chlewnej 32.

Postanowieniem Rady Zawiadującej z dnia 21 Listopada 1894 r. w myśl projektu gospodarstwa przez pana Okęckiego w swoim czasie wypracowanego, zwinięto zupełnie owczarnię, takową wyprzedać postanowiono, powiększając natomiast oborę, z zamiarem doprowadzenia jej do 120 krów dojnych.

Въ томъ же засѣданіи Совѣта постановлено, вмѣсто употребляемыхъ до сихъ поръ голландскихъ быковъ, ввести ольденбургскіе и съ этою цѣлью купить ихъ изъ скотнаго сарая графа Жултовскаго въ Нѣхановѣ близъ Гнѣзна въ Великомъ кн. Познанскомъ.

Счетъ дохода и расхода кассы имѣнія Собѣшинъ.

Въ 1892/3 году. Приходъ.

Остатокъ предыдущаго года . . .	200 руб.	23	коп.
Отъ продуктовъ полеводства . . .	6,588 „	31	„
Отъ аренды и чиншевъ.	3,731 „	—	„
Питейная и деревенская лавки . .	3,571 „	42	„
Отъ скота: а) лошади. скотъ рогатый и нерогатый, бракованныя овцы	1,538 „	94	„
б) шерсть	1,323 „	01	„
в) отъ коровъ	1,152 „	68	„
Съ лѣса	1,056 „	55	„
Съ садовъ, пасѣки и за сѣмена . .	503 „	58	„
За рыбу	648 „	87	„
Возвратъ платежей и непредвидѣнные	341 „	82	„
Итого . . .	20,656 „	41	„

Расходъ:

Срочн. платежи Земск. Кредит. Обществу, подати, страхованія . .	4,113 „	02	„
Товары для питейной и деревенской лавки	3,080 „	17	„
Ремонтъ зданій	851 „	96	„
Издержки по лѣсному хозяйству. .	1,182 „	14	„

Na temże posiedzeniu Rady postanowiono, zamiast dotychczas używanych buchajów holenderskich, wprowadzić oldenburskie i w tym celu zakupić je z zarodowej obory hr. Żółtowskiego w Niechanowie pod Gnieznem, w W. X. Poznańskiem.

Rachunek przychodów i rozchodów kasy dóbr Sobieszyn.

W roku 1892/3. Przychody.

Remanent z roku poprzedniego . . .	rs.	200	kop.	23
Za produkty rolne	„	6588	„	31
Z dzierżaw i czynszów	„	3731	„	—
Ze sklepu wiejskiego i propinacyi . .	„	3571	„	42
Z inwentarza żywego a) konie, bydło, trzoda, braki.	„	1538	„	94
b) wełna	„	1323	„	01
c) z pachtu krów .	„	1152	„	68
Z lasu	„	1056	„	55
Z ogrodu, pasieki i za nasiona . . .	„	503	„	58
Za ryby	„	648	„	87
Zwrotne wydatki i nieprzewidziane . .	„	341	„	82
Razem . .	rs.	20656	kop.	41

Rozchody:

Raty T-wa Kredytowego, podatki, ubezp.	rs.	4113	kop.	02
Towary do sklepu wiejskiego i propinacyi	„	3080	„	17
Konserwacya budowli	„	851	„	96
Koszta lasów	„	1182	„	14

Жалованія и пенсіи	2,007	руб.	90	коп.
Рабочій наемъ.	2,616	„	04	„
Канцелярскіе расходы, бланки и пр.	131	„	86	„
Покупка зернов. хлѣба и фуража . .	1,396	„	33	„
Покупка живаго инвентаря. . . .	518	„	88	„
Сады, огороды, пасѣка.	650	„	63	„
Разныя надобности по хозяйству . .	277	„	44	„
Желѣзо, хозяйств. орудія и снаряды .	406	„	35	„
Перевозка, путевыя издержки . . .	203	„	79	„
Культурныя и строительныя улучшенія	2,232	„	36	„
Кухня господская и людская . . .	691	„	76	„
Лечебныя издержки	178	„	74	„
Непредвидѣнные расходы	68	„	66	„
Итого. . . .	20,608	„	03½	„

Сопоставленіе прихода	20,656	руб.	41	коп.
съ расходомъ	20,608	„	03½	„
Остатокъ въ кассѣ	48	„	38	„

Въ 1893/4 году. Приходъ.

Остатокъ предыдущаго года . . .	48	руб.	38	коп.
Отъ продуктовъ полеводства . . .	4,863	„	37	„
Отъ аренды и чиншевъ	3,813	„	—	„
Питейная и деревенская лавка . . .	2,597	„	85	„
Отъ живаго инвентаря: а) лошади, рогатый и нерогатый скотъ.	1,232	„	74	„
б) отъ коровъ	2,325	„	19	„
в) шерсть . . . . - . . .	1,045	„	05	„
Съ лѣса	4,613	„	62	„

Pensye i zasługi	„	2007	„ 90
Najem roboczy	„	2616	„ 04
Kancelarya, druki i t. d.	„	131	„ 86
Kupno zboża i paszy	„	1396	„ 33
Inwentarz żywy	„	518	„ 88
Sady, ogród pasieka	„	650	„ 63
Potrzeby gospodarstwa różne	„	277	„ 44
Żelazo, narzędzia rolnicze, sprzęty . .	„	406	„ 35
Transporty, koszta podróży	„	203	„ 79
Melioracye, nowe budowle	„	2232	„ 36
Kuchnia dworska i czeladnia	„	691	„ 76
Koszta zdrowia	„	178	„ 74
Nieprzewidziane	„	68	„ 66
Razem .	rs.	20608	kop. 03½

Porównanie: Przychodów — rs. 20656 kop. 41

Rozchodów — „ 20608 „ 3½

Remanent kasy rs. 48 kop. 38

W roku 1893/4. Przychody:

Remanent z roku poprzedniego . . .	rs.	48	kop. 38
Za produkty rolne	„	4863	„ 37
Z dzierżaw i czynszów	„	3813	„ —
Ze sklepu wiejskiego i propinacyi . . .	„	2597	„ 85
Z inwentarza żywego: a) konie, bydło, trzoda, owce	„	1232	„ 74
b) z pachtu krów .	„	2325	„ 19
c) wełna	„	1045	„ 05
Z lasu	„	4613	„ 62

Съ огорода и пасѣки	277	руб.	27 коп.
Возвратъ платежей и непредвидѣнные .	242	„	20 „
Итого	21,058	„	67 „

Расходъ:

Срочные платежи Кредитному Общ. подати, страхованія	4,356	руб.	20 коп.
Товары для деревенской и питейной лавки	2,405	„	52 „
Ремонтъ строеній	376	„	66 „
Издержки по лѣсному хозяйству. . .	1,440	„	25 „
Жалованія и пенсіи	1,944	„	— „
Рабочій наемъ	2,551	„	69 „
Канцелярія, бланки, письм. матеріалы .	145	„	01 „
Покупка зерноваго хлѣба и фуража .	1,238	„	72 „
Покупка живаго инвентаря	138	„	20 „
Сады, огороды, пасѣка . , . . .	642	„	67½ „
Разныя надобности по хозяйству . .	537	„	53 „
Земледѣльческія орудія и машины, желѣзо	1,332	„	15½ „
На специальныя цѣли отказа гр. Кицкаго (практиканты, воспитанники Студзенца и прочіе)	132	„	50 „
Перевозка, путевыя издержки, почта .	204	„	95 „
Культурныя и строительныя улучшенія	700	„	71 „
Господская и людская кухня	633	„	62 „
Лечебныя издержки	113	„	56 „
Возвратъ залоговъ, экстренные . . .	260	„	07 „
Итого	19,153	„	02 „

Сопоставленіе прихода	21,058	руб	67 коп.
съ расходомъ	19,153	„	02 „
Остатокъ въ кассѣ	1,905	„	65 „

Z ogrodów i pasieki	„	277	„ 27
Nieprzewidziane i zwrotne wydatki . .	„	242	„ 20
Razem . .	rs.	21058	kop. 67

Rozchody:

Raty T-wa Kred. podatki, ubezpieczenia	rs.	4356	kop. 20
Towary do sklepu wiejskiego i propinacyi	„	2405	„ 52
Konserwacya budowli	„	376	„ 66
Koszta lasów	„	1440	„ 25
Pensye i zasługi	„	1944	„ —
Najem roboczy	„	2551	„ 69
Kancelarya, druki, materyały piśmienne .	„	145	„ 01
Kupno paszy i zboża	„	1238	„ 72
Inwentarz żywy	„	138	„ 20
Sady, ogród, pasieka	„	642	„ 67½
Potrzeby gospodarstwa różne	„	537	„ 53
Maszyny i narzędzia rolnicze, żelazo . .	„	1332	„ 15½
Na cele specyalne zapisu hr. Kickiego (praktykanci, wychowańcy Studzieńca itd.)	„	132	„ 50
Transporty, koszta podróży, poczta . .	„	204	„ 95
Melioracye i nowe budowle	„	700	„ 71
Kuchnia dworska i czeladnia . . , .	„	633	„ 62
Koszta zdrowia	„	113	„ 56
Zwrot kaucyi, nadzwyczajne	„	260	„ 07
Razem	rs.	19153	kop. 02

Porównanie przychodów	rs.	21058	kop. 67
rozchodów	„	19153	„ 02
remanent kasy	rs.	1905	kop 65

Въ 1894/5 году Приходъ.

Остатокъ предыдущаго года	1,905	руб.	65	коп.
Отъ продуктовъ полеводства	4,226	„	74	„
Отъ аренды и чиншевъ	3,784	„	—	„
Питейная и деревенская лавка . . .	3,001	„	31	„
Отъ живаго инвентаря				
а) отъ коровъ . -	2,263	„	86	„
б) лошади, рогатый и нерогатый скотъ и окончательная продажа овецъ . . . . . , ...	2,253	„	90	„
За рыбу	946	„	10	„
Съ лѣса	4,675	„	66	„
Съ огородовъ	87	„	58	„
Залоги, возвратъ платежей, непредвидѣнные . , , ...	582	„	68	„
Итого. . .	23,727	„	48	„

Расходъ:

Подати, страхованія, срочные платежи Кредитному Обществу	2,803	„	08	„
Товары для питейной и деревенской лавки	2,631	„	06	„
Ремонтъ строеній	238	„	24	„
Издержки по лѣсному хозяйству. . . ,	698	„	69	„
Жалованія и пенсіи	1,646	„	78	„
Рабочій наемъ	2,413	„	70	,
Канцелярія, бланки, письмен. матеріалы	133	„	38	„
Покупка зерноваго хлѣба и фуража .	1325	„	26	„
Покупка живаго инвентаря	645	„	06	„
Сады, огороды, пасѣка.	533	„	98	„
По разнымъ хозяйственнымъ надобностямъ	416	„	78	„

W r. 1894/5 Przychody:

Remanent roku poprzedniego . . .	rs.	1905	kop.	65
Za produkty rolne	„	4226	„	74
Z dzierżaw i czynszów	„	3784	„	—
Ze sklepu wiejskiego i propinacyi . .	„	3001	„	31
Z inwentarza żywego: a) z pachtu krów .	„	2263	„	86
b) konie, bydło, trzoda i wyprzedaż owiec	„	2253	„	90
Za ryby	„	946	„	10
Z lasu	„	4675	„	66
Z ogrodu	„	87	„	58
Kaucye, zwrotne wydatki, nieprzewidziane	„	582	„	68
Razem	rs.	23727	kop.	48

Rozchody:

Podatki, ubezpieczenia, T-wo Kredytowe	„	2803	„	08
Towary do sklepu wiejskiego i propinacyi	„	2631	„	06
Konserwacya budowli	„	238	„	24
Koszta lasów	„	698	„	69
Pensye i zasługi	„	1646	„	78
Najem roboczy	„	2413	„	70
Kancelarya—druki, materyały piśmienne	„	133	„	38
Kupno zboża i paszy	„	1325	„	26
Inwentarz żywy	„	645	„	06
Sady, ogrody, pasieka	„	533	„	98
Potrzeby gospodarstwa różne	„	416	„	78

Земледѣльческія машины, орудія, снаряды, желѣзо	1,086	руб.	96 коп.
На специальныя цѣли отказа графа Бицкаго (строенія опытной станціи, агрономическаго училища, практиканты)	4,991	„	34 „
Перевозка, путевыя иддержки, почта, телеграммы	272	„	29 „
Культурныя и строительныя улучшенія .	2,742	„	75 „
Господская и людская кухня	682	„	75 „
Лечебныя издержки	178	„	47 „
Возвратъ залоговъ и экстренные . . .	209	„	03 „
Итого	23,649	„	60 „

Сопоставленіе прихода	23,727	руб.	48 коп.
съ расходомъ	23,649	„	60 „
Остатокъ въ кассѣ	77	„	88 „

Въ 1895/6 году Приходъ:

Остатокъ предыдущаго года	77	руб	88 коп.
Отъ продуктовъ полеводства	5,210	„	89 „
Отъ аренды и чиншевъ	4,193	„	50 „
Питейная о деревенская лавка . . .	2,978	„	— „
За рыбу . . . . , ...	300	„	— „
Отъ живаго инвентаря: а) лошади, рогатый и нерогатый скотъ.	1,272	„	81 „
б) отъ коровъ	2,870	„	94 „
Съ лѣса	4,806	„	86 „
Съ огородовъ	54	„	72 „

Maszyny, narzędzia rolnicze, żelazo, sprzęty	1,086 „	96	„
Na cele specyalne Zapisu, budowle stacyi doświadczalnej, szkoły Rolniczej, praktykanci	4,991 „	34	„
Transporty, koszta podróży, poczta, telegramy	272 „	29	„
Meljoracje i nowe budowle	2,742 „	75	„
Kuchnia dworska i czeladnia . . .	682 „	75	„
Koszta zdrowia	178 „	47	„
Zwrócone kaucje i nadzwyczajne . .	209 „	03	„
Razem . .	23,649 „	60	„

Porównanie: przychodów .	23,727 rs.	48	kop.
rozchodów . .	23,649 „	60	„
Remanent kassy . . .	77 „	88	„

W roku 1895/6 Przychody:

Remanent z roku poprzedniego . . .	77 „	88	„
Za produkty rolne	5,210 „	89	„
Z dzierżaw i czynszów	4,193 „	50	„
Ze sklepu wiejskiego i propinacyi . .	2,978 „	—	„
Za ryby	300 „	—	„
Z inwentarza żywego:			
a) bydło, konie, trzoda . . .	1,272 „	81	„
b) mleko od krów	2,870 „	94	„
Z lasu	4,806 „	86	„
Z ogrodu	54 „	72	„

Разные непредвидѣнные (возвратъ платежей, кирпичъ, залоги, старое желѣзо).	1,174	руб.	20	коп.
Итого.	22,939	,,	80	,,

Расходы:

Срочные платежи Кред. Обществу, подати, страхованія	4,914	руб.	13	коп.
Товаръ для деревенской и питейной лавки	2,628	,,	69	,,
Ремонтъ строеній	684	,,	86	,,
Издержки по лѣсному хозяйству. . .	739	,,	92	,,
Жалованія и пенсіи.	1,528	,,	75	,,
Рабочій наемъ	2,743	,,	72	,,
Канцелярія, бланки, письменные матеріалы	136	,,	39	,,
Покупка зерноваго хлѣба и фуража. .	922	,,	16	,,
Покупка живаго инвентаря	548	,,	21	,,
Огороды, сады, пасѣка . , . . .	647	,,	14	,,
Разныя надобности по хозяйству. . .	529	,,	64	,,
Желѣзо, земледѣльческія орудія и снаряды	323	,,	07	,,
На спеціальныя цѣли отказа графа Кицкаго (платежи по постройкѣ агрономическаго училища, пособіе начальному училищу, на потребности Опытной станціи, пенсіи и проч).	3,720	,,	21	,,
Перевозка, путевыя издержки, почта, телеграммы	340	,,	57	,,
Культурныя и строительныя улучшенія.	1,268	,,	13	,,
Господская и людская кухня . . .	554	,,	38	,,
Лечебныя издержки . , ...	202	,,	30	,,
Издержки переоцѣнки страхованій, непредвидѣнныя	207	,,	83	,,
Итого	22,640	,,	16	,,

Nieprzewidziane różne (zwrotne wydatki, kaucje, cegła, stare żelaztwo)	1.174 „	20	„
Razem . .	22,939 „	80	„

Rozchody:

Raty T-wa Kred. podatki, ubezpieczenia	4,914 „	13	„
Towary do sklepu wiejskiego i propinacyi	2,628 „	69	„
Konserwacya budowli	684 „	86	„
Koszta lasów	739 „	92	„
Pensje i zasługi	1,528 „	75	„
Najem roboczy	2,743 „	72	„
Kancelarya, druki, mater. piśmienne .	136 „	39	„
Kupno paszy i zbóż	922 „	16	„
Inwentarz żywy	548 „	21	„
Ogrody, sad, pasieka	647 „	14	„
Potrzeby gospodarstwa różne	529 „	64	„
Żelazo, narzędzia rolnicze, sprzęty . .	323 „	07	„
Na cele specyalne Zapisu hr. Kickiego (wypłaty na budowę Szkoły Rolniczej, subsidium szkole elementarnej, na potrzeby Stacyi doświadczalnej, emerytury, i t. d.) .	3,720 „	21	„
Transporty, podróże, poczta, telegramy	340 „	57	„
Melioracje i budowle . . . . . , .	1,268 „	13	„
Kuchnia dworska i czeladnia. . . .	554 „	38	„
Koszta zdrowia	202 „	30	„
Koszta przeszacowania ubezpieczeń, nieprzewidziane wydatki	207 „	83	„
Razem . .	22,640 „	16	„

Сопоставленіе прихода	22 939	руб.	80 коп.
съ расходомъ	22,640	,,	16 ,,
остатокъ на 1896/7	299	,,	64 ,,

По проведенному исчисленію, чистый доходъ составилъ:

въ 1892/3 году 1,297 руб. 17 коп
въ 1893/4 году 1,985 руб. 51 коп.
въ 1894/5 году 3,836 руб. 30 коп.
вп 1895/6 году 897 руб. 98 коп.

Слѣдуетъ замѣтить, что значительно увеличенный доходъ съ лѣса въ послѣдніе три года былъ исключительнымъ а не нормальнымъ, потому, что вслѣдствіе большаго сразу затребованія древесняго матеріала на всѣ зданія сельско-хозяйственной школы, нѣсколько новыхъ для опытной станціи и для самаго имѣнія Собѣшинъ, нужно было необходимо взять четыре лѣсосѣки сразу. Осталось поэтому значительное количество бракованнаго дерева, дубовыхъ дровъ и наконецъ саженъ, отъ продажи которыхъ получился исключительно большой доходъ. Установленная очередность лѣснаго хозяйства не пострадала отъ этого, такъ какъ эти лѣсосѣки были сбереженіемъ за предыдущіе годы, въ которые по опредѣленію Совѣта остановлены были эксплоатація и продажа годовыхъ лѣсосѣкъ. Насажденіе вырубленныхъ участковъ происходило по возможности неостановочно, а произрастаніе заказниковъ старшихъ и младшихъ не оставляло желать ничего лучшаго, за малыми изъятіями въ нѣкоторыхъ участкахъ Всѣ заказники были ведены искуственно, путемъ разсажденія или посѣва, подъ руководствомъ пріѣзжавшаго для этого изъ Орлова тамошняго оберъ-лѣсничаго. Общее пространство, насажденное такимъ образомъ въ продолженіе 10 лѣтъ, со-

Porównanie: Przychodów	22,939	rs.	80 kop.
Rozchodów	22'640	„	16 „
na rok 1896/7 remanent	299	„	64 „

Według przeprowadzonego rachunku kalkulacyjnego obliczony został:

w roku 1892/3 dochód czysty na 1,297 rs. 17 kop.
w roku 1893/4 dochód czysty na 1,985 „ 51 „
w roku 1894/5 dochód czysty na 3.836 „ 30 „
w roku 1895/6 dochód czysty na 897 „ 98 „

Zauważyć należy, iż podwyższony znacznie przychód z lasu w ostatnich 3 latach był wyjątkowy, a nie normalny, a to z powodu, że wobec wielkich naraz potrzeb materyału drzewnego na wszystkie budowle szkoły rolniczej, parę nowych dla stacyi doświadczalnej i na samym folwarku Sobieszyńskim, wypadło z konieczności wziąść 4 poręby od razu. Pozostała się więc znaczna ilość odpadków, braków, dębiny i wreszcie sążni, z których sprzedaży wyjątkowo większy dochód otrzymano. Przepisana kolej gospodarstwa leśnego na tem nie ucierpiała, gdyż poręby te były zaoszczędzone z lat poprzednich, w których wedle decyzyi Rady wstrzymano exploatację i sprzedaż rocznych porębów. Zadrzewienie wyciętych przestrzeni odbywało się ile możności bezwłocznie, a wzrost zagajników starszych i młodszych nie pozostawiał do życzenia, z małemi w niektórych miejscach wyjątkami. Wszystkie zagajniki prowadzone były sztucznie, przez flancowanie lub siew, pod kierunkiem dojeżdżającego z Orłowa w tym celu tamtejszego nadleśnego. Ogólna ilość zadrzewionych w ten sposób prze-

ставило въ Собѣшинскихъ лѣсахъ въ концѣ 1895/6 г. около 420 морговъ.

Въ указанныхъ издержкахъ на культурныя и строительныя улучшенія въ имѣніи Собѣшинъ заключались издержки на слѣдующія работы, произведенныя по опредѣленіямъ Распорядительнаго Совѣта.

Постройка каменнаго жилаго дома для восьми семействъ изъ прислуги, разведеніе рыбы въ пустыхъ прудахъ Бульки и Бржозовой, копаніе тина, разсажденіе деревьевъ по дорогамъ, постройка во дворѣ новаго деревяннаго дома изъ 9 комнатъ для практикантовъ, ассистента Станціи, пріѣзжихъ и дѣловыхъ посѣтителей, постройка каменныхъ хлѣвовъ колодцевъ, копаніе новыхъ рвовъ въ видахъ регулированія воды искуственные навозы, расчистка болотистыхъ мѣстъ въ Бржозовой изъ подъ кустарника для обращенія ихъ въ луга, составленіе землемѣромъ новаго раздѣленія полей, проведеніе границъ и усыпка на нихъ бугорковъ въ фольваркѣ Бржозова, отданномъ для сельско-хозяйственной школы.

Во время своихъ періодическихъ пріѣздовъ, въ Собѣшинъ, Распорядительный Совѣтъ, кромѣ обыкновенной ревизіи имѣнія и повѣрки его хозяйственнаго состоянія кромѣ разсмотрѣнія годовыхъ бюджетовъ, ожидаемыхъ прибылей, штатовъ служащихъ, распредѣленія фуража, давалъ опредѣленія по отдѣльнымъ дѣламъ.

Въ пребываніе свое 10 октября 1896 года, Совѣтъ внесъ въ протоколъ засѣданія, что нашелъ посѣвы хорошо произведенными, кромѣ нѣсколькихъ морговъ одной части поля изъ подъ овса, на которомъ весной не былъ посѣянъ клеверъ, какъ слѣдовало, а поэтому, что, какъ было объяснено, новый недавно назначенный управляющій не получилъ своевременно отъ своего предшественника указаній, относительно этого участка.

strzeni przez lat 10 wynosiła w lasach sobieszyńskich z końcem 1895/6 roku około 420 morgów.

„ Na wykazane koszta meljoracji i nowych budowli w folwarku Sobieszyn składały się następne roboty, przez Radę Zawiadującą zdecydowane.

Budowa ośmioraku murowanego dla służby czeladniej, zarybienie dzikich stawów na Wólce i Brzozowej, kopanie szlamu. wysadzanie drzewami dróg, budowa nowego domu drewnianego w podwórzu o 9 pokojach dla praktykantów, asystenta Stacyi i pomieszczenia przyjezdnych gości i interesantów, budowa murowanych chlewów, studzien, kopanie nowych rowów dla regulowania wód nawozy sztuczne, karczowanie z zarośli bagnistych miejsc na Brzozowej, celem zamieniania ich na łąki, sporządzenie przez geometrę nowego podziału pól, odgraniczenie i okopcowanie folwarku Brzozowa dla szkoły rolniczej oddanego.

W perjodycznych zjazdach swoich do Sobieszyna, Rada Zawiadująca, oprócz zwykłej rewizyi majątku i sprawdzania jego stanu gospodarczego, rozpoznawania rocznych budżetów, sperandy, etatów służby, rozkładu paszy, wydawała pojedyńcze decyzye co do szczególnych interesów.

Przy bytności swej w d. 10 Października 1896 roku wniesła do protokułu posiedzenia, że znalazła zasiewy dobrze wykonane, oprócz kilku morgów jednej części pola po owsie nieobsianego tej wiosny jak należało, koniczyną, z powodu że jak wyjaśniono, świeżo mianowany nowy rządca nie otrzymał był od swego poprzednika we właściwym czasie informacyi potrzebnej, co do tego kawałka.

Устранивъ пахтора, Совѣтъ постановилъ молоко отъ Собѣшинскихъ коровъ доставлять въ Осмолицы, имѣніе пок. Людовика гр. Красинскаго для центрифуги, за плату по 8 коп. съ гарнца лѣтомъ, а по 13½ зимою. Подобный же договоръ былъ затѣмъ заключенъ съ госп. Мечиславомъ Мейснеромъ, владѣльцемъ сосѣдняго имѣнія Подледовъ, съ 1 іюля 1896 г.

Постановленіемъ Распорядительнаго Сивѣта отъ 21 ноября 1895 года былъ продолженъ съ тогдашнимъ арендаторомъ водяныхъ мельницъ, Суммеромъ Штернъ, арендный договоръ на слѣдующее трехлѣтіе отъ 1 іюля 1896 года до 1 іюля 1899 года, за арендную плату съ мельницы въ Собѣшинской Вулькѣ 600 руб. въ Бржозовой 550 руб. а въ Древникѣ 300 руб. въ годъ.

Осенью 1892 года начались проводить военное шоссе отъ почтовой станціи Мощанка на Люблинскомъ шоссе къ Славатычамъ въ Сѣдлецкой губерніи; оно въ нѣсколькихъ мѣстахъ проходило чрезъ земли Собѣшина и Близоцина. Распорядительный Совѣтъ постановленіемъ отъ 23 мая 1894 г. а затѣмъ Комитетъ Общества Земледѣльческихъ Колоній постановленіемъ отъ 17 ноября 1895 года уполномочили Опекуна-администратора отказа, проф. Бялэцкаго, вступить въ переговоры съ военной комиссіей по устройству этого шоссе, и заключить съ ней отъ имени Общества нотаріальный договоръ, относительно суммы вознагражденія за занятую подъ шоссе землю имѣній и за убытки, причиненные земледѣльному хозяйству.

Довольно продолжительные и очень тягостные переговоры и переписка, веденные по этому дѣлу, привѣли наконецъ къ заключенію формальнаго нотаріальнаго договора 26 августа 1896 года, у нотаріуса Бечковича въ Сѣдльцахъ, подписаннаго опекуномъ-администраторомъ отъ имени Общества Земледѣльческихъ Колоній.

Po usunięciu pachciarza, Rada postanowiła mleko z obory Sobieszyńskiej odstawiać do Osmolic, majątku ś. p. Ludwika hr. Krasińskiego do centryfugi, za opłatą po 8 k. za garniec latem a po $13\frac{1}{2}$ kop. zimą. Podobny układ, zawarty został następnie z p. Mieczysławem Meisnerem, właścicielem sąsiednich dóbr Podlodów, od 1 lipca 1896 roku.

Postanowieniem Rady Zawiadującej z d. 21 listopada 1895 roku prolongowano dotychczasowemu dzierżawcy młynów wodnych, Summerowi Stern, kontrakt dzierżawny na następne trzechlecie od 1 lipca 1896 r. do 1 lipca 1899 roku za opłatą czynszu rocznego z młyna na Wólce Sobieskiej 600 rs. na Brzozowej 550 rs. i na Drewniku 300 rs. rocznie.

W jesieni 1892 r. rozpoczęto budować szosę wojskową od stacyi pocztowej Moszczanka przy szosie Lubelskiej w kierunku Sławatycz w gub. Siedleckiej, która w kilku miejscach przechodziła przez grunta Sobieszyna i Blizocina. Rada Zawiadująca postanowieniem z dnia 23 maja 1894, a następnie Komitet towarzystwa Osad rolnych uchwałą z dnia 17 Listopada 1895 r. upoważnili Opiekuna-Administratora Zapisu prof. Białeckiego do zajęcia się układami z komissyą wojskową budowy tej szosy i zawarcia z nią w imieniu T-wa notaryalnej umowy, o summę wynagrodzenia za zabrane pod szosę grunta dworskie i za wyrządzanie gospodarstwu rolnemu szkody.

Prowadzone w tej sprawie dość długie i nader uciążliwe układy i korespondencye, doprowadziły nareszcie do zawarcia formalnej umowy notaryalnej w d. 26 Sierpnia 1896 r. przed rejentem Beczkowiczem w Siedlcach, przez Opiekuna-Administratora podpisanej w imieniu T-wa Osad rolnych.

На основаніи этого договора въ окончательную собственность подъ шоссе отошло въ Близоцинѣ 5 десятинъ 2,313 саженъ □. а въ Собѣшинѣ 4 десятины 623 сажени □. Кромѣ того для временнаго употребленія. подъ такъ называемыя резервы, съ сохраненіемъ права собственности за имѣніями, отошло въ Близоцинѣ 1 десятина 1253 саж. □ а въ Собѣшинѣ 953 саж. □

За эту землю уплачено: въ Близоцинѣ по 160 рублей за десятину пахатной земли, пастбища и изъ подъ лѣса; по 300 руб. за пруды и луга, а за резервы въ отношеніи $^2/_3$ къ указаннымъ цѣнамъ. За дороги и воду не платили.

Въ Собѣшинѣ по 200 руб. за пахатную землю, а за резервы въ отношеніи $^2/_3$ этой цѣнѣ.

Сообразно съ этими цѣнами уплатили:

въ Близоцинѣ за занятую землю		1,010	руб	01	коп.
% съ 1/11 1892 г. по 16/5 1896 г.		214	„	51	„
за резервы		214	„	51	„
% за такое же время		45	„	58	„
	Итого	1.484	„	72	„

въ Собѣшинѣ за занятую землю		849	руб	65	коп.
% за такое же время		180	„	55	„
За резервы		53	„	09	„
%		11	„	29	„
	Итого	1,094	„	97	„

Вмѣстѣ въ обоихъ имѣніяхъ получено 2,579 руб. 29 к. Распорядительный Совѣтъ постановилъ, чтобы эта сумма, внесенная а присоединенная временно къ счету общихъ фондовъ центральной администраціи Отказа графа Кицкаго, была въ соотвѣтственное время перенесена и присоединена къ

Na podstawie tej umowy odeszło gruntu na zupełną własność pod szossę w Blizocinie 5 dziesiatin 2,313 saż. □ W Sobieszynie 4 dziesiatyny 623 saż. □. Oprócz tego do czasowego użytku pod tak zwane rezerwy, z zachowaniem prawa własności dóbr, w Blizocinie 1 dziesiatyna 1253 sażeni □, a w Sobieszynie 953 sażeni □.

Zato zapłacono; w Blizocinie po 160 rs. za dziesiatynę ziemi ornej, pastwiska i pod lasem będącej; po 300 rs. za stawy i łąki, a za rezerwy w stosunku $^2/_3$ cen powyższych. Za drogi i wody nie płacili.

W Sobieszynie: po 200 rs za grunta orne a za rezerwy w stosunku $^2/_3$ tej ceny.

Według tych norm zapłacili:

w Blizocinie za zajęte grunta	1,010 rs.	01 kop.
% od 1/11 1892 do 16/5 1896	214 „	62 „
za rezerwy	214 „	51 „
% za tenże czas	45 „	58 „
razem	1,484 „	72 „

W Sobieszynie za zajęte grunta	849 rs.	65 kop.
% za powyższy czas	180 „	5[illegible] „
za rezerwy	53 „	09 „
%	11 „	28 „
razem	1,094 „	57 „

Z obydwóch powyższych pozycyi odebrano razem 2,579 rs. 29 kop. Fundusz ten wniesiony i przyłączony czasowo do rachunku ogólnych funduszów Administracyi centralnej Zapisu hr. Kickiego, Rada Zawiadująca postanowiła aby w chwili stosownej został później przelany i dołączony do

наслѣдственному капиталу, оставленному гр. Кицкимъ, со-содержащемуся въ Земскихъ Листахъ, какъ произшедшая изъ состава наслѣдственной массы.

Независимо отъ вышеуказанной суммы, получено еще въ качествѣ вознагражденія за убытки, причиненные полеводству 399 руб. 27 коп., изъ которыхъ 56 руб. возвращено Г-ну Игнатію Кушлю, какъ арендатору Близоцина, для котораго была вычислена такая сумма.

Слѣдуетъ замѣтить, что опекунъ-администраторъ предъявилъ еще претензію о возвратѣ убытковъ уменьшенія дубовой коры, происшедшихъ отъ вырубки шоссейными инженерами въ несоотвѣтственное время нѣкотораго количества дубовыхъ деревъ, на т. н. „Дубовой Горѣ". Военная шоссейная коммисія, не считая себя уполномоченною дать отвѣтъ по этому дѣлу, отослала его на разсмотрѣніе вызшихъ властей въ С. Петербургъ, гдѣ оно будетъ рѣшено.

Подговоренные постороннимъ лицомъ, руководимымъ частнымъ своимъ интересомъ, два крестьянина деревни Собѣшинъ, Старыха и Мадонь, представили къ Обществу Земледѣльческихъ Колоній искъ изъ за границы уменьшеннаго будто бы и находящагося въ ихъ владѣніи луга, называемаго „Собѣшиха", на томъ основаніи, что русло рѣки Вепрь, перемѣнивъ нѣкогда свое направленіе, уменьшило ихъ собственность въ пользу имѣнія. Несмотря на то, что границы этого луга были опредѣлены и означены межевыми столбами еще въ 1889 году, между Администраціей Собѣшина и прежнимъ владѣльцомъ, госп. Миллеромъ, несмотря на то, что вслѣдствіе предъявленныхъ притязаній Мадоня и Старыхи былъ приглашенъ на счетъ имѣнія присяжный землемѣръ, который, измѣривъ по планамъ и на землѣ границы спорнаго пространства, опредѣлилъ, что не только эти два крестьянина вполнѣ безъосновательно предъявляютъ претензіи, но, на оборотъ, границы были установлены въ ихъ пользу, несмотря

kapitału spadkowego po hr. Kickim pozostałego i w Listach Zastawnych Ziemskich utrzymywanego, jako pochodzący z substancyi majątku spadkowego.

Niezależnie od powyższej zapłaty, otrzymano jeszcze tytułem wynagrodzenia za szkody w gospodarstwie rołnem zrządzone 399 rs. 27 kop. z których 56 rs. zwrócono w rachunku p. Ignacemu Kuszlowi, jako dzierżawcy Blizocina, do którego taka kwota zaregulowaną została.

Nadmienić wypada, że Opiekun - Administrator podniósł jeszcze pretensję o zwrot szkód w ubytku kory dębowej spowodowanych wycięciem w porze niewłaściwej przez inżenierów szosowych, pewnej ilości dębiny, na tak zwanej „Dębowej Górze". Komisja wojskowa szosowa, nie uważając się w prawie rozstrzygnięcia tej kwestyi, odesłała ją do decyzyi wyższych władz w Petersburgu, gdzie ma być załatwiona.

Podmówieni przez postronną osobę, prywatnym interesem własnym powodowaną, dwaj włościanie wsi Sobieszyn, Starycha i Madoń, wytoczyli T-stwu Osad Rolnych proces graniczny o mniemane zmniejszenie posiadania przez nich łąki, zwanej „Sobieszycha" pod pretextem, że koryto rzeki Wieprz zmieniwszy niegdyś swój kierunek, uszczupliło ich własność z korzyścią dla dworu. Pomimo że granice tej łąki, były na podstawie dobrowolnej umowy, między administracyą Sobieszyna, a poprzednim właścicielem p. Millerem jeszcze w r. 1889 ustanowione i słupami oznaczone, pomimo że w obec wszczętych pretensji Madonia i Starycha, sprowadzony został kosztem dworu geometra przysięgły, który wymierzywszy z planów i na gruncie granice spornej przestrzeni, wykazał, że nietylko ci dwaj włościanie zupełnie bezzasadne roszczą pretensje, ale przeciwnie nawet na ich korzyść były granice ustanowione, proces musiał być przeniesiony do Sądu okręgowego Siedleckiego, w którym w

на все это, дѣло должно было быть перенесено въ Сѣдлецкій окружный судъ, въ которомъ отъ имени Общества Земледѣльческихъ Колоній явилась Прокураторія Царства. Сѣдлецкій окружный судъ рѣшеніемъ отъ 13/25 ноября 1895 года повелѣлъ ввести Старыху и Мадоня во владѣніе лугомъ въ границахъ означенныхъ въ 1889 г. и приговорилъ Общество Земледѣльческихъ Колоній къ уплатѣ судебныхъ издержекъ 31 руб. 36 коп. Такъ какъ граница съ 1899 года установленная между сторонами по взаимному ихъ соглашенію, сдѣлалась предметомъ новаго спора, то вышеозначеннымъ рѣшеніемъ дѣло не было окончательно разъяснено. Прокураторія Царства не признала сообразнымъ принести апеляціонную жалобу на это рѣшеніе.

Среди разныхъ причинявшихъ хлопоты затрудненій, происходившихъ въ истекшемъ четырехлѣтнемъ періодѣ въ Собѣшинѣ и производившихъ большое умноженіе занятій и контроля опекуна-администратора, слѣдуетъ упомянуть о часто повторявшейся перемѣнѣ кассировъ — бухгалтеровъ; въ это время перемѣнилось ихъ пять человѣкъ, по разнымъ поводамъ: болѣзни, смерти, неспособности къ исполненію обязанностей несогласій съ мѣстнымъ управляющимъ и т. п. Въ продолженіе четырехъ лѣтъ исполняли эти обязанности очередно гг. Рыксъ, Ливскій, Ковалевскій, Вендриховскій и Лышкевичъ. Незначительный штатъ, присвоенный этой должности, соединенной съ многочисленными занятіями и со специальнымъ знаніемъ счетоводства, дѣлалъ не легкимъ выборъ лица, изъ имѣющихъ совтвѣтственныя квалификаціи и качества.

III. Низшая сельско-хозяйственная школа въ Собѣшинѣ.

Давно уже желанное учрежденіе, необходимое въ краѣ, основаніе котораго, со времени принятія отказа графа Киц-

imieniu T-wa Osad rolnych stawała Prokuratorja Królestwa. Sąd Okręgowy Siedlecki wydał wyrok w d. 13/25 Listopada 1895, nakazując wprowadzenie Starychę i Madonia w posiadanie łąki w granicach oznaczonych w 1889 r. ale skazując T-stwo Osad Rolnych jednak na koszta sądowe 31 rs. 36 kop. Ze względu, że właśnie granice w 1889 r. dobrowolnie między stronami ustanowione, stały się przedmiotem nowego sporu, wyrokiem powyższym sprawa nie została należycie wyjaśniona. Prokuratorja Królestwa nie znalazła stosownem apellować od tego wyroku.

Pomiędzy różnemi kłopotliwemi trudnościami, jakie zachodziły w ubiegłym okresie czteroletnim w Sobieszynie, a które przyczyniły się bardzo do pomnożenia zajęć i kontroli ze strony Opiekuna Administratora, wspomnieć należy częstą zmianę kasyerów buchalterów, których pięciu się zmieniło w tym czasie z rozmaitych powodów: choroby, śmierci, niezdolności w spełnianiu obowiązków, nieporozumień z miejscowym rządcą i t. d. Przez te cztery lata pełnili rzeczone obowiązki kolejno: pp. Ryx, Liwski, Kowalewski, Wędrychowski, Łyszkiewicz. Skromny etat jaki do tej posady był przywiązany, przy wymaganiu licznych zajęć i fachowej znajomości rachunkowości, nie czynił łatwym wybór stosowne kwalifikacye i przymioty posiadających osobistości.

III. Szkoła rolnicza niższa w Sobieszynie.

Dawno upragniona instytucya i w kraju koniecznie potrzebna, której założenie, od chwili objęcia Zapisu hr. Kic-

каго (1881 года). Общество, по предложенію своего предсѣдателя, г. Людовика Гурскаго, помѣстило тотчасъ же въ програму своей дѣятельности, и о которомъ первыя старанія были предприняты уже въ 1889г.,—было наконецъ въ періодъ изложенный въ настоящемъ отчетѣ, основано, организовано и открыто по предварительному дозволенію правительства.

Дѣйствія по исполненію этой задачи были чрезмѣрно обширны и хлопотливы, требующія настойчиваго труда, чтобы въ сравнительно короткое время въ фольваркѣ, расположенномъ на 28 верстъ отъ желѣзной дороги, въ которомъ кромѣ пустой земли не было ни одного строенія, пригоднаго для имѣющаго возникнуть учрежденія;—построить и организовать спеціальное научно-воспитательное заведеніе, выставить 12 большихъ жилыхъ и хозяйственныхъ зданій, снабдить ихъ живымъ и мертвымъ инвентаремъ, домашнею утварію и учебными снарядами, нужными въ началѣ, наконецъ отыскать кругъ лицъ обучающихъ и провести цѣлую вереницу дѣлъ и формальностей, съ этимъ соединенныхъ. Нѣтъ ничего особеннаго, что эти занятія почти исключительно, въ продолженіи трехъ лѣтъ, поглащали труды Администраціи Отказа, особенно же опекуна-администратора.

Въ половинѣ сентября 1892 года Комитетъ Общества Земледѣльческихъ Колоній получилъ отзывъ г. Варшавскаго Генералъ Губернатора отъ 22 августа (3 сентября) за № 9,595 съ увѣдомленіемъ, что представленный проектъ устава низшей сельско-хозяйственной школы I разряда, на фольваркѣ Бржозова, въ имѣніи Собѣшинъ, по введеніи въ этомъ проектѣ нѣкоторыхъ измѣненій, утвержденъ Министерствомъ Государственныхъ Имуществъ, и что Общество уполномочено къ основанію училища съ условіемъ, чтобы оно было содержимо на доходы, получаемые изъ имѣній, отказанныхъ Обществу пок. гр. Кицкимъ.

kiego (1881 r.) Towarzystwo na wniosek swego prezesa p. Ludwika Górskiego, w programie swoich działań zaraz sobie postawiło, a o którą pierwsze starania już w 1889 ropoczęło, została nareszcie w okresie czasu niniejszem sprawozdaniem objętego, na skutek wyjednanego pozwolenia władz rządowych, założoną, uorganizowaną i wreszcie otwartą.

Czynności koło wykonania tego zadania były niezmiernie rozległe i kłopotliwe, wymagające usilnej pracy aby w stosunkowo krótkim przeciągu czasu, na folwarku o 4 mile od komunikacyi kolejowej położonym, na którym prócz placu pustego ani jednego budynku przydatnego dla mającego powstać zakładu nie było,—zbudować i uorganizować zakład specyalny naukowo wychowawczy, postawić 12 dużych budynków mieszkalnych i gospodarskich, zaopatrzyć je w inwentarze żywe i martwe, sprzęty domowe i naukowe na początek potrzebne, wreszcie wyszukać skład osób nauczających i przeprowadzić cały szereg interesów i formalności z tem wszystkiem złączonych. Nic dziwnego, że zajęcia te pochłonęły przez lat trzy prace administracyi Zapisu, a w szczególności Opiekuna Administratora, prawie wyłącznie

W połowie Września 1892 r. otrzymał komitet Osad Rolnych odezwę p. Jenerał-Gubernatora warszawskiego z daty (22 Sierpnia) 3 Września Nr. 9795 z zawiadomieniem, że projekt przedstawiony ustawy szkoły rolniczej niższej I. rzędu na folwarku Brzozowa, w dobrach Sobieszyńskich, po wprowadzeniu do tego projektu niektórych zmian, został przez Ministeryum dóbr Państwa zatwierdzony i T-stwo do założenia szkoły upoważnione, pod warunkiem, żeby utrzymywaną była z dochodów, jakie czynią majątki przez śp. hr. Kickiego Towarzystwu zapisane.

На ближайшемъ затѣмъ засѣданіи Распорядительнаго Совѣта 15 октября 1892 года, опекунъ-администраторъ представилъ выработанныя имъ предложенія, немедленно начать подготовительныя работы, несмотря на приближеніе осени. Вслѣдствіе этого постановлено въ томъ же и слѣдующемъ засѣданіи отъ 22 ноября 1892 года приступить, на сколько это будетъ возможно, къ приготовленію строительнаго матеріала къ составленію архитекторомъ госп. Неневскимъ плановъ и смѣтъ въ объемѣ на 60 учениковъ, указаны родъ и количество имѣющихъ быть построенными зданій, при заявленіи желанія, чтобы они были построены прочно и практично, съ сохраненіемъ необходимыхъ гигіеническихъ условій. Одновременно Распорядительный Совѣтъ просилъ опекуна-администратора, проф. Бялэцкаго, чтобы онъ, независимо отъ исполняемыхъ имъ до сихъ поръ обязанностей, принялъ на себя всякія дѣйствія и старанія, какія окажутся нужными для постройки, организаціи и открытіи сельско-хозяйственной школы, причемъ уполномочилъ его сноситься по этимъ дѣламъ съ разными властями отъ имени Общества.

Спустя нѣсколько дней Комитетъ Общества Земледѣльческихъ Колоній, собранный на засѣданіи 27 ноября 1892 года съ удовольствіемъ принявъ къ свѣдѣнію постановленія и подготовительныя распоряженія Распорядительнаго Совѣта и опекуна-администратора, утвердилъ таковыя, предписывая прежде всего по возможности скорое приведеніе въ исполненіе организаціи будущаго агрономическаго училища, Относительно представленныхъ ему плановъ архитектора Неневскаго. Комитетъ сдѣлалъ нѣкоторыя замѣчанія и предложенія и уполномочилъ Распорядительный Совѣтъ къ подробному ихъ разсмотрѣнію и утвержденію. На издержки постройки и организаціи училища, Комитетъ уполномочилъ Совѣтъ употребить запасный капиталъ составленный изъ пре-

Na najbliższem zaraz posiedzeniu Rady Zawiadującej, 15 Pazdziernika 1892, przedstawił Opiekun Administrator wnioski przez siebie opracowane, co do bezwłocznego podjęcia przygotowawczych robót, pomimo nadchodzącej już jesieni. Postanowiono wskutek tego, na temże i na następnem w d. 23 Listopada 1392 odbytem posiedzeniu, przystąpić o ile możność pozwoli, do przygotowania materyałów budowlanych, do wypracowania przez budowniczego p. Nieniewskiego planów i anszlagów, w zakresie potrzebnym na 60 uczniów, wskazano rodzaj i ilość mających się postawić budynków, zalecając aby były porządnie i praktycznie zbudowane, z uwzględnieniem należytem warunków hygienicznych. Jednocześnie Rada Zawiadująca prosiła Opiekuna Administratora prof. Białeckiego, aby oprócz dotychczasowych swych obowiązków przyjął na siebie wszelkie czynności i starania, jakie się okażą potrzebne do zbudowania, uorganizowania i otwarcia szkoły rolniczej,—a przytem upoważniła go do znoszenia się w tych interesach z różnemi władzami w imieniu Towarzystwa.

W kilka dni potem zebrany na sesyę Komitet Towarzystwa Osad Rolnych w d 27 Listopada 1892 r. przyjąwszy z zadowoleniem do wiadomości powzięte przez Radę Zawiadującą i Opiekuna Administratora postanowienia i rozporządzenia przygotowawcze, takowe zatwierdził, zalecając przedewszystkiem o ile można spieszne wprowadzenie w wykonanie organizacyi przyszłej szkoły rolniczej. Nad przedstawionymi sobie planami budowniczego Nieniewskiego, Komitet poczynił niektóre uwagi i propozycje, a do szczegółowego ich rozpatrzenia i zatwierdzenia, upoważnił Radę Zawiadującą. Na koszta budowy i urządzenia szkoły, upoważnił Komitet Radę do czerpania funduszu zapasowego, z dawniejszych

жнихъ сбереженій, въ суммѣ, 22,550 руб. закладными листами г. Варшавы.

На засѣданіяхъ Распорядительнаго Совѣта 21 января и 12 апрѣля 1893 года, были утверждены окончательно планы архитектора Неневскаго, приготовленные для четырехъ каменныхъ строеній (изъ нихъ два двухэтажныя), послѣ предварительнаго допроса у другихъ спеціалистовъ и введенія въ нихъ нѣкоторыхъ измѣненій; смѣта издержекъ на эти четыре главныя зданія была вычислена въ 29,273 руб. 3 коп. не считая въ томъ стоимости дерева доставляемаго изъ собственныхъ лѣсовъ. Гонораръ архитектора за составленіе проектовъ 4 зданій и техническій надзоръ надъ ихъ исполненіемъ былъ опредѣленъ въ 900 руб. Было также рѣшено не путемъ антрепризы, а хозяйственнымъ способомъ вести постройку, какъ первыхъ четырехъ, такъ и другихъ строеній, въ которыхъ оказалась еще надобность, въ числѣ 8, для того чтобы сельско-хозяйственная школа могла быть надлежаще приготовлена.

Стало быть, осенью 1892 и весною 1893 года были сдѣланы первыя приготовленія къ постройкѣ. Былъ свезенъ древесной матеріалъ изъ Собѣшинскихъ лѣсовъ, приготовлена глина, построены три каменныя печи для выжиганія кирпича, три большіе навѣса съ соотвѣтственными снарядами, вырыты два колодца на площади постройки, начато рытіе подъ фундаменты, собрано топливо для кирпичнаго завода, сдѣланы заказы разныхъ мастеровъ и рабочихъ; заключены съ ними договоры, и наконецъ, начато было выжиганіе кирпича въ собственныхъ кирпичныхъ заводахъ, а число кирпича нужнаго на 1893 г. было вычислено въ полъ миліона.

Послѣ такихъ приготовленій, собственныя работы при постройкѣ сельско-хозяйственной школы на фольваркѣ Кржозова были начаты лишь лѣтомъ 1893 года, когда уже получились достаточные запасы кирпича. При этихъ пер-

oszczędności złożonego, summę 22550 rs. w list. zast. m. Warszawy stanowiącego.

Na posiedzeniach Rady Zawiadującej 21 Stycznia i 12 Kwietnia 1893, zatwierdzone zostały ostatecznie plany budowniczego p. Nieniewskiego na 4 murowane budynki (w nich dwa piętrowe) przygotowane, po poprzedniem zasięgnięciu jeszcze opinii innych specyalistów i wprowadzeniu w nich niektórych zmian, przy anszlagu kosztów tych czterech budynków głównych na 29,273 rs. 03 kop. nie licząc w tem wartości drzewa z własnych lasów mającego się dostarczyć. Honorarium budowniczego za sporządzone projekty 4 budynków i dozór techniczny nad ich wykonaniem, ustanowiono na 900 rs.—Zdecydowano także, aby nie przez antrepryzę lecz sposobem gospodarczym prowadzić budowę, zarówno pierwszych jako i innych budynków, jakie jeszcze w liczbie ośmiu okazały się potrzebnemi, aby szkoła rolnicza mogła być należycie przygotowaną.

W jesieni tedy 1892 i na wiosnę 1893 poczynione były przedwstępne przygotowania do budowy. Nagromadzono materyały drzewne z lasów Sobieszyńskich, wyszychtowana glina, zbudowane 3 piece murowane do wypalania cegły, 3 wielkie szopy z odpowiedniemi przyrządami, wykopane 2 studnie na placu budowlanym, rozpoczęto kopanie pod fundamenta, nagromadzono opałowe drzewo do cegielni, poczyniono zamówienia różnych majstrów i robotników, pozawierano kontrakty z nimi wreszcie. przystąpiono do wypalania cegły we własnych cegielniach, której na rok 1893 obliczono potrzebę na pół miliona.

Po takich przygotowaniach, właściwe roboty koło budowania szkoły rolniczej, na folwarku Brzozowa, rozpoczęte zostały dopiero latem 1893 r. skoro już dostateczne zapasy cegły wyszły z pieców. Przy tych pierwszych robotach na-

выхъ работахъ сразу случились разныя препятствія и затрудненія. Въ мѣстѣ, предназначенномъ на строенія, оказался глубокій слой песку, такъ что фундаменты пришлось укладывать на 3—4 локтей глубоко, чтобы лежали на твердой почвѣ, Военное шоссе веденное одновременно въ окрестности и въ Собешинѣ, вызвало большія затрудненія въ подысканіи работниковъ и очень возвысило цѣны найма. Сначала оказался недостатокъ воды, такъ что на первыхъ порахъ нужно было привозить ее въ бочкахъ или устраивать длинныя трубы, въ родѣ этажныхъ водопроводовъ, которыми притекала вода изъ сосѣднихъ прудовъ. Традиціонная у насъ неустойчивость мастеровъ и ремесленниковъ составляла также не маловажное затрудненіе.

Не смотря на то, работы подвигались впередъ, и въ октябрѣ мѣсяцѣ 1893 г. главное зданіе училища, помѣщающее въ нижнемъ и верхнемъ этажахъ классы, спальни, канцелярію, столовую, залъ засѣданій и т. п. было выведено подъ крышу и покрыто черепицою, доставленною изъ фабрики „Пустельникъ" подъ Варшавой. Во томъ же еще году опекунъ-администраторъ, по уполномочію Совѣта (30 ноября 1893 г.) поручилъ фабрикѣ Свѣтлицкаго въ Варшавѣ, устроить ротаціонный насосъ при главномъ колодцѣ во дворѣ. Въ слѣдующемъ 1894 году было построено еще пять каменныхъ и три деревянныя зданія, покрытыя крышами изъ черепицы или драницы. Наконецъ, въ 1895 г. окончены остальныя строенія, съ оставленіемъ на будущее нѣкоторыхъ подробностей отдѣлки.

Такимъ образомъ, на территоріи фольварка Бржозова, въ теченіе этого времени были построены: главный каменный двухъэтажный домъ для квартиръ учителей и управляющаго школою, домъ для помѣщенія кухни, купальни, инфирмеріи прачешни, кладовой, квартиръ кухарки и прачки, кузница, пекарня, сарай съ конюшнею и хлѣвомъ, все каменныя, а так-

trafiono na rozmaite przeszkody i trudności. W miejscu na budynki przeznaczonem okazała się głęboka warstwa piasku, tak, że fundamenta wypadło na 3—4 łokci głęboko zakładać, żeby na twardym gruncie spoczęły. Szosa wojskowa budowana w okolicy i w Sobieszynie jednocześnie, sprawiła wielką trudność dostania robotników i podniosła bardzo ceny najmu. Wody okazał się z początku brak, tak że na razie trzeba było dowozić ją beczkami, lub urządzać długie rynny w rodzaju piętrowych wodociągów, któremi ze stawów przyległych wodę sprowadzano. Niesłowność majstrów i rzemieślników u nas tradycyjna, niemałą również stanowiła trudność.

Pomimo to, roboty postępowały, i w Październiku 1893 główny gmach szkolny, mieszczący w parterze i na piętrze klasy, sypialnie, kancelaryę, refektarz, salę posiedzeń i t d został pod dach wyprowadzony i dachówką z fabryki „Pustelnik" z pod Warszawy sprowadzoną, pokryty. W tym jeszcze roku Opiekun-Administrator, z upoważnienia Rady (30 Listopada 1893 r.) poruczył fabryce Świetlickiego w Warszawie, urządzenie pompy rotacyjnej do głównej studni w podwórzu. W następnym roku 1894 wybudowano jeszcze 5 budynków murowanych i trzy drewniane, pokryto je dachem z dachówki lub gontów. W roku wreszcie 1895 dokończono reszty budynków, z pozostawieniem niektórych szczegółów wykończenia nadal.

Stanęły tym sposobem na terytorium w folwarku Brzozowa w ciągu tego czasu: dom piętrowy główny, szkolny, dom piętrowy na mieszkanie nauczycieli i zarządzającego szkołą, dom administracyjny na pomieszczenie kuchni, łazienki, infirmeryi, pralni, śpiżarni, mieszkanie kucharki i praczki, kuźnia, piekarnia, obora ze stajnią i chlewnią,

же начата постройка каменной бани. Изъ деревянныхъ строеній, крытыхъ драницею, на каменной подстройкѣ, построено: хлѣбной сарай, а при немъ амбаръ, большой жилой домъ для низщей прислуги, отхожія мѣста, устроенныя на ящикахъ съ торфомъ, навѣсъ для возовъ и земледѣльческихъ орудій, при немъ колесная, наконецъ, хлѣвы для прислуги.

За изъятіемъ четырехъ главныхъ строеній, проектированныхъ и веденныхъ архитекторомъ Неневскимъ, остальныя были построены безъ его помощи, хозяйственнымъ способомъ, на основаніи плановъ, очередно представляемыхъ на утвержденіе Распорядительнаго Совѣта, подъ управленіемъ опекуна-администратора и при ревностномъ участіи Управляющаго Собѣшина г. Домославскаго, который на мѣстѣ надзиралъ за постройкою этихъ зданій и счетоводствомъ. За эти сверхштатныя занятія, Распорядительный Совѣтъ постановилъ, по предложенію опекуна-администратора ассигновать г. Домославскому нѣсколько разъ единовременныя наградныя отъ 200—300 руб.

Столярныя работы производились на мѣстѣ въ мастеровыхъ, устроенныхъ приглашенными мастерами. Приложены были старанія привести всю постройку къ возможной простотѣ, руководясь практичностью и бережливостью. На этомъ основаніи, уже во время постройки, Распорядительный Совѣтъ согласился съ предложеніемъ опекуна-администратора устранить изъ проекта нѣкоторыя лишнія внѣшнія украшенія, оставить мысль доставленія воды трубами въ квартиры и залы, какъ слишкомъ много стоющую, наконецъ, вмѣсто израсцовыхъ печей, стоящихъ по проекту среднимъ числомъ 50—60 руб. устроить т. н. шведскія печи, утермаркскія, вездѣ употребительныя въ Россіи, отличающіяся незначительнымъ употребленіемъ топлива и дешевизною, такъ, чтобы издержки ихъ устройства не превысили 21 руб. со всей отдѣлкой. Чертежи и планы такихъ печей, выписанные опеку-

wszystko murowane, a zarazem rozpoczęta budowa murowanej także łaźni parowej. Z drewnianych budynków, na podmurowaniu, gontem kryte wzniesiono: stodołę, przy niej spichrz, czworak duży dla niższej służby, miejsca ustępowe urządzone na skrzyniach z torfem, szopa na wozy i narzędzia rolnicze, przy niej stelmarnia, wreszcie chlewy dla służby.

Z wyjątkiem czterech głównych budynków przez budowniczego Nieniewskiego projektowanych i prowadzonych reszta wykonaną została bez jego pomocy, sposobem gospodarskim, na podstawie planów Radzie Zawiadującej do zatwierdzenia kolejno przedstawianych, pod kierunkiem Opiekuna-Administratora, przy gorliwym udziale rządcy Sobieszyna Domosławskiego, który się na miejscu zajmował dozorem wznoszenia tych budowli i prowadzeniem rachunków. Za te nadobowiązkowe zajęcia Rada Zawiadująca poleciła wyasygnować mu, na wniosek Opiekuna-Administratora, kilkakrotne jednorazowe wynagrodzenia od 200—300 rs. wynoszące.

Stolarskie roboty wykonane były na miejscu, w warsztatach, przez sprowadzonych majstrów urządzonych. Całą budowę starano się sprowadzić do możliwej prostoty, kierując się względami praktycznemi i oszczędności. Z tych powodów, już w trakcie budowy, Rada Zawiadująca zgodziła się na wniosek Opiekuna-Administratora, aby usunąć z projektu niektóre zbyteczne ozdoby zewnętrzne, zaniechać myśli rozprowadzenia wody rurami do mieszkań i sali, jako zbyt kosztownej, wreszcie, aby zamiast pieców kaflowych, przeciętnie 50—60 rs. mających według anszlagu kosztować, zaprowadzić tak zwane piece szwedzkie, Utermarkskie, w Rossyi powszechnie używane, zalecające się małem zużyciem topliwa i taniością, bo koszt ich postawienia nie przeniósł 21 rs. za sztukę z całem urządzeniem. Rysunki i plany takich

номъ-администраторомъ изъ Петербурга, были сдѣланы печникомъ изъ Пулавъ на мѣстѣ и позволили сберечь изъ предназначенной суммы около 1,000 руб.

Осенью 1895 года, по окончаніи постройки, Комитетъ Общества Земледѣльческихъ колоній бѣлъ увѣдомленъ о производствѣ этихъ работъ, представленныхъ ему подробнымъ отчетомъ о способѣ ихъ исполненія. Поэтому онъ постановилъ въ засѣданіи 17 ноября 1895 года изъявить благодарность Опекуну-администратору и Распорядительному Совѣту за увѣнчавшіеся успѣхомъ ихъ труды.

Независимо отъ постройки были одновременно приложены старанія провести внутреннюю организацію училища, подыскать кандидатовъ для личнаго состава учителей, главнымъ же образомъ избрать наиболѣе важный органъ, т. е. попечителя школы, которому по уставу должно было быть отдано управленіе, въ педагогическомъ и научномъ отношеніяхъ съ широкими аттрибуціями, а которымъ по уставу могло быть лишь лицо, состоящее въ дѣйствительной службѣ и обладающее надлежащими познаніями въ области земледѣлія. На основаніи уполномочія Комитета и Распорядительнаго Совѣта, опекунъ-администраторъ принялъ всѣ нужныя по этому дѣлу мѣры и предложилъ на должность попечителя школы госп. Леонарда Ивановскаго, инженера-технолога, владѣльца земскихъ имѣній въ Царствѣ и въ Гродненской губ страстнаго и просвѣщеннаго земледѣльца, занимающаго притомъ важную должность по Министерству финансовъ.

На управляющаго школою опекунъ администраторъ предложилъ управляющаго Собѣшина г. Домославскаго, имѣющаго дипломъ въ окончаніи агрономическаго института въ Новой Александріи, притомъ прекрасно знакомаго съ мѣстными условіями въ Собѣшинѣ и Бржозовой; наконецъ на преподавателей общихъ и естественныхъ наукъ гг. Козловскаго,

pieców, sprowadzone przez Opiekuna-Administratora z Petersburga, wykonane zostały przez zduna z Puław na miejscu i pozwoliły oszczędzić z anszlagu na tej pozycyi, koło 1,000 rs.

W ten sposób po ukończeniu budowli w jesieni 1895 r. Komitet T-stwa Osad Rolnych zostało dokonaniu tych robót zawiadomiony, przy złożeniu mu szczegółowej wiadomości o sposobie ich przeprowadzenia. Postanowił on z tego powodu na swem posiedzeniu 17 Listopada 1895 r. wynurzyć Opiekunowi-Administratorowi i Radzie Zawiadującej podziękowanie, za podjęte skuteczne prace.

Niezależnie od stawiania budowli, starano się jednocześnie o przeprowadzenie samej organizacyi wewnętrznej szkoły, o wyszukanie kandydatów do składu nauczycielskiego należących, przedewszystkiem zaś najważniejszego organu t. j. kuratora szkoły, któremu według ustawy miał być powierzony kierunek wychowawczy i naukowy, z bardzo obszernemi atrybucjami, a którym według ustawy mogła być tylko osoba, zostająca w czynnej służbie rządowej i dostateczne wiadomości w gałęzi rolnictwa posiadająca. Z mocy plenipotencyi Komitetu i z upoważnienia Rady Zawiadującej, Opiekun-Administrator przedsięwziął potrzebne w tej sprawie starania i zaproponował na kuratora szkoły p. Iwanowskiego, inżyniera technologa, właściciela majątków ziemskich w Królestwie i w gub. Grodzieńskiej, zamiłowanego i światłego rolnika, a zajmującego przytem wybitne stanowisko urzędowe w zarządzie Ministeryum skarbu.

Na zarządzającego szkołą przedstawił dotychczasowego rządcę Sobieszyna p. Domosławskiego, posiadającego dyplom z ukończenia instytutu agronomicznego w Nowej-Aleksandryi, a przytem doskonale zapoznanego z warunkami rolnemi Sobieszyna i Brzozowy,—na nauczycieli wreszcie nauk ogólnie kształcących i przyrodniczych pp. Kozłowskiego, na-

начальнаго учителя въ Коцкѣ, и Петрашевскаго, который былъ уже учителемъ въ нѣсколькигъ агрономическихъ училищахъ въ Россіи.

Когда согласились на эти же предложенія и Распорядительный Совѣтъ (18 января 1894; 21 марта 1895 года) и Комитетъ (21 января 1894 года), когда было исходатайствовано утвержденіе Сѣдлецкаго губернатора, комитетъ Общества сдѣлалъ соотвѣтственное представленіе въ Министерство Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ.

Чтобы ускорить возможность открытія сельско-хозяйственной школы а также чтобы представить Г-ну Министру Земледѣлія намѣреніе Общества и доложить о сдѣланныхъ приготовленіяхъ, власти Общества Земледѣльческихъ колоній командировали нѣсколько разъ въ Петербургъ опекуна-администратора, чтобы онъ на мѣстѣ старался исходатайствовать нужныя резолюціи.

По окончаніи приготовленій къ открытію училища опекунъ-администраторъ въ отношеніи отъ 17/29 сентября 1895 года за № 63, довелъ до свѣдѣнія Министерства Земледѣлія, что сельско-хозяйственная школа въ Бржозовой готова къ открытію.

Въ отвѣтъ на это, Департаментъ Земледѣлія увѣдомилъ 23 октября (4 ноября)1795 года за № 19,683, что г. Министръ поручилъ директору агрономическаго училища въ Марино-Горкахъ, г. Котову, поѣхать въ Собѣшинъ, провѣрить состояніе произведенныхъ приготовленій и доложить о томъ въ отчетѣ.

Г. Котовъ пріѣхалъ, произвелъ эти дѣйствія 17 и 18 ноября 1895 года, высказавъ притомъ мнѣніе, что приготовленія вполнѣ удовлетворительны, и что Собѣшинское училище будетъ первымъ въ Россіи по своей хорошей обстановкѣ.

uczyciela elementarnego w Kocku i Pietraszewskiego, który był już nauczycielem w kilku szkołach rolniczych niższych w Rosyi.

Gdy na te propozycye zgodziła się Rada Zawiadująca (18 Stycznia 1894, 21 Marca 1895) i Komitet Towarzystwa (21 Stycznia 1894 r.) oraz gdy uzyskane zostało poparcie gubernatora Siedleckiego, uczynione zostały stosowne przedstawienia przez Komitet T-stwa do Ministerium Rolnictwa i dóbr Państwa.

W celu popierania zabiegów około wprowadzenia w życie szkoły Rolniczej, i przedstawienia odnośnych wniosków i sprawozdań panu Ministrowi Rolnictwa, Władze T-stwa Osad Rolnych delegowały parokrotnie Opiekuna-Administratora do Petersburga, który na miejscu starał się ułatwić przyśpieszenie lub wyjednanie potrzebnych decyzyi.

Po dokonaniu przygotowań do otwarcia szkoły, odezwą z dnia 17 (29) Września 1895 № 63, Opiekun-Administrator podał do wiadomości Ministerium Rolnictwa, że szkoła rolnicza w Brzozowy jest gotową do otwarcia.

W odpowiedzi na to Departament Rolnictwa zawiadomił w d. 23 Października (4) Listopada 1895 r. za № 19683 że pan Minister polecił dyrektorowi Szkoły rolniczej w Maryno-Gorkach p. Kotowowi, aby zjechał do Sobieszyna, sprawdził stan dokonanych przygotowań i zdał o tem relacyę.

Pan Kotów przyjechał, dokonał tej czynności w d. 17 i 18 Listopada 1895 r., wyraziwszy przytem opinię, że przygotowania są zupełnie zadawalniające, a nawet że Szkoła Sobieszyńska będzie pierwszą w tak pomyślnych warunkach ukonstytuowaną w Państwie Rosyjskiem.

Послѣ всего этого Комитетъ Общества Земледѣльческихъ Колоній получилъ наконецъ въ отзывѣ Министерства Земледѣлія отъ 3/15 января 1896 года за № 111, разрѣшеніе открыть сельско-хозяйственную школу и начать преподаваніе въ ней. Наконецъ въ отзывѣ отъ 18/26 января 1896 года за № 900 получено утвержденіе Министерства представленныхъ: г. Домославскаго въ качествѣ управляющаго, а гг. Козловскаго и Петрашевскаго, въ качествѣ учителей.

Шесть недѣль спустя, т. е. 4/16 и 5/17 марта назначенъ уже срокъ пріемныхъ испытаній для принятія первыхъ учениковъ въ первый курсъ, а 11/23 марта того же 1896 г. начались лекціи въ новооткрытой въ Царствѣ низшей сельско-хозяйственной школѣ.

Такъ какъ согласно уставу въ училищѣ должно было быть три годовые курса, а общимъ числомъ на нихъ 60 учениковъ, поэтому въ первомъ году рѣшено было принять ихъ 20. По окончаніи пріемныхъ испытаній, которыя впрочемъ въ первомъ году были очень снисходительны, оказалось, что держащіе испытаніе кандидаты въ числѣ 24, были такъ неудовлетворительно подготовлены, что можно было ихъ принять лишь 16.

Пріемъ по протоколу строеній и инвентаря училища а также земли всего фольварка Бржозова, отъ имени Комитета, и отдача ихъ въ управленіе завѣдывающаго училищемъ г. Домославскаго, состоялся 5 марта 1895 года, въ присутствіи Вице-предсѣдателя Комитета Мечислава кн. Воронецкаго и опекуна-администратора отказа, проф. Бялэцкаго. Одновременно мѣстный Собѣшинскій священникъ кс. Розвадовскій совершилъ освященіе всѣхъ строеній.

Общее пространство земли въ Бржозовѣ, отданной въ пользованіе школы, по новому межевому реестру, составляетъ:

Potem wszystkiem, Komitet Towarzystwa Osad Rolnych otrzymał wreszcie odezwę Ministerium Rolnictwa z d. 3 (15) Stycznia 1896 r. za № 111, upoważniającą do otwarcia szkoły rolniczej i wykładów w tejże. Przy odezwie nakoniec z d. 16 (28) Stycznia 1896 r. № 900 otrzymano zatwierdzenie przez Ministerium, przedstawionych. p. Domosławskiego na zarządzającego, a pp. Kozłowskiego i Pietraszewskiego na nauczycieli.

W sześć tygodni potem, t. j. 16 i 17 Marca naznaczono już termin examinów wstępnych, dla przyjęcia pierwszych uczniów, na pierwszy kurs, a 23 Marca tegoż 1896 roku rozpoczęły się wykłady w nowo-powstałej w Królestwie niższej szkole rolniczej.

Ponieważ według programu ustawy, miało być 3 kursa roczne w szkole, a ogółem w nich 60 uczniów, przeto na rok pierwszy postanowiono przyjąć 20. Przy odbyciu examinów wstępnych, bardzo wyrozumiale zresztą na pierwszy raz prowadzonych, okazało się, że przystępujący kandydaci w liczbie 24, byli tak słabo przygotowani, że zaledwie 16 można ich było przyjąć.

Protokólarny odbiór budynków i inwentarzy szkoły, oraz gruntów całego folwarku Brzozowa w imieniu Komitetu, i oddania ich pod zawiadywanie Zarządzającego szkołą, p. Domosławskiego, odbyło się w dniu 5 Marca 1896 r., w obecności viceprezesa Komitetu Mieczysława Xięcia Woronieckiego i Opiekuna-Administratora Zapisu prof. Białeckiego. Jednocześnie miejscowy proboszcz Sobieszyński, ksiądz Rozwadowski spełnił akt poświęcenia wszystkich budynków.

Ogólna przestrzeń gruntów na Brzozowej oddanych na użytek Szkoły Rolniczej wynosi według nowego regestru pomiarowego:

пахатной земли	89	десят.	911	саженъ
луговъ	33	,,	868	,,
подъ строеніями	4	,,	120	,,
подъ дорогами	1	,,	259	,,
подъ водою	1	,,	569	,,
Итого	129	,,	327	,,

Въ засѣданіи Распорядительнаго Совѣта 28 марта 1896 года былъ утвержденъ первый бюджетъ сельско-хозяйственной школы до конца декабря 1896 года въ общей суммѣ дохода и расхода 5,018 руб. 59 коп. Изъ этой суммы постановлено ассигновать изъ текущихъ фондовъ Администраціи Отказа 3,801 руб. 34 коп. и 1 217 руб. 25 коп., предположено, что поступитъ изъ платы учениковъ.

Штаты служащихъ въ Собѣшинскомъ училищѣ были опредѣлены Министерствомъ въ самомъ уставѣ. Пришлось поэтому соображаться съ ними, хотя они очень незначительны и, кромѣ жалованія квартиры и отопленія, не обезпечиваютъ за служащими въ училищѣ помощи въ ординаріи. Жалованіе управляющаго школою равно 500 руб. и 300 руб. за уроки, т. е. вмѣстѣ 800 руб. ни безъ какихъ добавокъ, кромѣ квартиры и топлива.

Желая облегчить назначенному на эту должность г. Домославскому возможность содержать себя и свое семейство, опекунъ-администраторъ сдѣлалъ представленіе Распорядительному Совѣту, чтобы не измѣняя установленныхъ для училища штатовъ, ввести комбинацію добавочнаго жалованія въ деньгахъ и естественныхъ продуктахъ г. Домославскому, въ видѣ отдѣльнаго вознагражденія, за особое техническое содѣйствіе его при направленіи земледѣлія и разведѣнія инвентаря въ Собѣшинѣ, такъ какъ онъ хорошо ознакомленный съ прошлымъ Собѣшина, могъ бы давать объясненія и указанія по этимъ спеціальнымъ вопросамъ, назначенному на его

ornej roli	89	dziesiat.	911	sażeni.
łąk	33	„	868	„
pod budynkami	4	„	120	„
pod drogami	1	„	259	„
pod wodą	1	„	569	„
Razem	129	dziesiat.	327	sażeni.

Na posiedzeniu Rady Zawiadującej w d. 28 Marca 1896 r. uchwalono pierwszy budżet szkoły rolniczej do końca Grudnia 1896 r. w ogólnej sumie przychodów i rozchodów 5018 rs. 59 kop. Z sumy tej postanowiono assygnować z funduszów bieżących administracyi Zapisu 3801 rs. 34 kop a 1217 rs. 25 kop. przewidywano że wpłynąć powinno za opłaty od uczniów.

Etaty służby w szkole Sobieszyńskiej oznaczone zostały przez Ministerium w samej ustawie. Do nich więc należało się zastosować, jakkolwiek są one nader niskie i prócz pensyi, mieszkania i opału nie zapewniają służącym w szkole, pomocy w ordynaryi. Pensja zarządzającego szkołą wynosi 500 rs. i 300 rs. za wykład, czyli razem 800 rs. bez żadnych dodatków, prócz mieszkania i opału.

Chcąc ułatwić mianowanemu na tę posadę p. Domosławskiemu możność utrzymania się z rodziną. Opiekun-Administrator wystąpił do Rady Zawiadującej z wnioskiem aby nie zmieniając etatów ustanowionych dla szkoły, wprowadzić kombinacyę dodatkowego uposażenia w pieniądzach i naturaliach p Domosławskiemu, tytułem jakoby wynadgrodzenia oddzielnego, za pewnego rodzaju kierunek techniczny, rolnictwa i chodowli inwentarzy na folwarku Sobieszyna, któryby on miał sprawować, dostarczając informacyi i rady w kwestyach specyalnych, jako dobrze z przeszłością Sobieszyna zapoznany, nowo na jego miejsce w środku roku gospo-

мѣсто въ серединѣ хозяйственнаго года управляющему. Распорядительный Совѣтъ одобрилъ этотъ проектъ въ засѣданіи 21 марта 1895 года и назначилъ г. Домославскому добавочнаго вознагражденія на такомъ основаніи 200 руб. въ годъ, 30 корцевъ зерноваго хлѣба, 6 корцевъ хлѣба послѣдняго сорта, 40 корцевъ картофеля, 2 гарнца молока въ день, 2 штуки откормленныхъ свиней, 2 штуки телятъ, 3 пуда керосина, и наконецъ огородныхъ овощей изъ огородовъ Собѣшина, въ количествѣ нужномъ для его кухни.

Независимо отъ разныхъ постановленій Распорядительнаго Совѣта, состоявшихся въ его засѣданіяхъ и во время пріѣздовъ въ Собѣшинъ, касающихся отдѣльныхъ дѣлъ агрономическаго училища, онъ постановилъ еще 17 ноября 1894, какъ принципъ по вопросу бюджета, что удовлетвореніе всякихъ хозяйственныхъ потребностей школы должно быть отнесено къ статьи штата 1500 руб. указанной на эту цѣль, и къ доходамъ получаемымъ отъ земледѣлія въ Бржозовой, затѣмъ что холостые учители, насколько не будутъ въ состояніи вести собственной кухни, могутъ получать прокормленіе вмѣстѣ съ учениками за плату 50 руб. въ годъ въ кассу училища, или же они сами должны устроить себѣ прокормленіе другимъ образомъ.

По уставу, учебный годъ долженъ былъ начаться 1/13 января. Такъ какъ однако лишь въ концѣ января 1896 г. получено утвержденіе Министерства преподавателей и дозволеніе на открытіе лекціи, то (какъ выше упомянуто) лишь въ мартѣ въ этомъ году могли начаться уроки, а потому и учебный годъ былъ короче, чѣмъ слѣдовало. Вообще, однако начало учебнаго года 1 января и принятіе въ это время новыхъ учениковъ, сразу обнаружили много неудобствъ, прежде же всего, недостатокъ соотвѣтственныхъ кандидатовъ. Вѣдь въ это время учащаяся молодежь находится вездѣ или уже въ какой нибудь школѣ, какъ въ половинѣ года, или помѣ-

darskiego mianowanemu rządcy. Rada Zawiadująca wniosek ten na posiedzeniu 21 Marca 1895 r. zaakceptowała, i przeznaczyła p. Domosławskiemu dodatkowego pod takim tytułem wynadgrodzenia 200 rs. rocznie, 30 korcy zboża, 6 korcy pośladów, 40 korcy kartofli, 2 garnce mleka dziennie 2 sztuki wieprzów wypasionych, 2 sztuki cieląt, 3 pudy nafty, wreszcie warzywa z ogrodów Sobieszyna w ilości na jego kuchnię potrzebnej.

Niezależnie od różnych postanowień Rady Zawiadującej, wydanych na jej posiedzeniach i w czasie zjazdów do Sobieszyna, dotyczących pojedynczych interesów Szkoły rolniczej, postanowiła ona jeszcze (27 Listopada 1894 r.) w kwestyi budżetowej, jako zasadę, że zaspokajanie wszelkich gospodarskich potrzeb szkoły, ma być odniesione do pozycy etatowej 1,500 rs. na ten cel wskazanej, oraz do dochodów z rolnictwa folwarku Brzozowa otrzymywanych; następnie, że nauczyciele nieżonaci, o ileby własnej kuchni prowadzić nie mogli, będą albo otrzymywali stół razem z uczniami, za zwrotem 50 rs. rocznie do kasy szkolnej, albo też sami wyżywienie swoje sobie urządzą w inny sposób.

Według ustawy rok szkolny miał się zaczynać 1 (13) Stycznia. Ponieważ jednak dopiero z końcem Stycznia 1896 otrzymano zatwierdzenie ministeryalne osób nauczających i pozwolenie na otwarcie kursów, przeto (jak wyżej wspomniano) dopiero w Marcu w tym pierwszym roku mogły się rozpocząć lekcye, a przez to i sam rok szkolny był krótszym niż być powinien. W ogóle jednak termin rozpoczęcia roku szkolnego od 1 Stycznia i przyjmowania w tym czasie nowych uczniów wykazał zaraz na wstępie wiele niedogodności, a przedewszystkiem brak odpowiednich kandydatów. W tej bowiem porze młodzież ucząca się, znajduje się wszędzie w

щена при какомъ нибудь хозяйственномъ занятіи. Поэтому къ 1 января являются только такіе кандидаты, которые сбились съ пути по разнымъ причинамъ и не знаютъ что дѣлать съ собою, значитъ, кандидаты плохо подготовленные и дающіе мало ручательства относительно прилежанія.

На основаніи вышеизложенныхъ мотивовъ, попечитель школы г. Ивановскій, предложилъ исходатайствовать согласіе г-на Министра Земледѣлія на перемѣну срока начала учебнаго года на 1/13 іюня, прилагая еще къ этому предложенію то соображеніе, что, такъ какъ перемѣна служащихъ по хозяйству происходитъ по общему въ здѣшнемъ краѣ обычаю съ 1 іюля, то воспитанники сельско-хозяйственной школы, кончающіе оную въ декабрѣ, не имѣли бы чаще всего возможности получить тотчасъ мѣсто и полгода оставались бы безъ занятія.

21 сентября 1896 года Тайный Совѣтникъ г. Москальскій, откомандированный Министерствомъ земледѣлія на ревизію Собѣшинской сельско-хозяйственной школы, прибылъ въ Варшаву и сопровожденный опекуномъ-администраторомъ отправился въ Собѣшинъ, гдѣ подробно изслѣдовалъ устройство училища и произвелъ испытаніе ученикамъ. Вслѣдствіе этого посѣщенія Департаментъ Земледѣлія сообщилъ Комитету Общества Земледѣльческихъ Колоній, при отзывѣ отъ 17/29 октября 1896 года за № 20,370 выписку изъ отчета г. Москальскаго о состояніи школы и его предложенія, относительно потребности въ преобразованіяхъ, прося, чтобы Комитетъ изъявилъ свое мнѣніе объ этихъ предложеніяхъ. Г. Тайный Совѣтникъ Москальскій замѣтилъ, что, такъ какъ принятые на первый спеціальный курсъ ученики не обнаружили надлежащихъ познаній, а то главнымъ образомъ потому что въ Царствѣ нѣтъ начальныхъ двуклассныхъ деревенскихъ школъ, программа которыхъ составляетъ обязательную квалификацію для учениковъ, поступающихъ въ I курсъ низ-

jakiejś już szkole, jako w połowie roku, albo przy jakiemś gospodarskiem zajęciu umieszczona. Zgłaszają się więc od 1 Stycznia tylko tacy kandydaci, którzy z rozmaitych przyczyn wykolejeni zostali i nie wiedzą co z sobą zrobić, a zatem kandydaci źle przygotowani i małą rękojmię w pilności dający.

Z powodów więc powyższych, Kurator szkoły p. Iwanowski wystąpił z projektem, aby wyjednać zgodzenie się p. Ministra Rolnictwa na zmianę terminu rozpoczynania roku szkolnego od 1 (13) Września, a examinów ostatecznych dla kończących na 1 (13) Czerwca, motywując jeszcze ten wniosek uwagą, że gdy zmiana służby gospodarczej odbywa się według powszechnego w kraju tutejszym zwyczaju od 1 Lipca, to wychowańcy kończący szkołę rolniczą i wypuszczani z niej w Grudniu, nie mieliby najczęściej możności znalezienia sobie zaraz obowiązku, lecz przez pół roku zostawaliby bez zajęcia.

W dniu 21 Września 1896 r. Tajny Radca p. Moskalski, delegowany przez Ministerium Rolnictwa do zrewidowania szkoły rolniczej Sobieszyńskiej, przybył do Warszawy i w towarzystwie Opiekuna-Administratora udał się do Sobieszyna, gdzie szczegółowo badał wszystkie urządzenia szkolne i odbył examin uczniów.

W następstwie tej wizyty, Departament Rolnictwa, przy odezwie do Komitetu T-stwa Osad Rolnych z d. 17 (29) Października 1896 r. za № 20,370 zakomunikował wyjątek z raportu p. Moskalskiego o stanie szkoły i jego wnioski, co do potrzeby reorganizacyi tejże, prosząc aby Komitet swoją opinią co do tych wniosków wynurzył. Pan Tajny Radca Moskalski zauważył, że ponieważ przyjęci na I kurs specyalny uczniowie nie wykazali należytych kwalifikacyi, a to głównie z tego powodu, że w Królestwie brakuje szkół elementarnych dwuklasowych wiejskich, których program ma

шихѣ сельско-хозяйственныхъ школъ, — то слѣдовало бы устроить въ Собѣшинской школѣ приготовительный классъ и помѣстить въ немъ учениковъ, записанныхъ теперь на I курсъ. Кромѣ того г. Москальскій предлагалъ понизить плату вносимую учениками за годовое цѣлое ихъ содержаніе одежду, стирку бѣлья и науку, вмѣсто означенныхъ въ уставѣ 100 руб. до 50 руб. въ годъ.

Разсмотрѣвъ эти вопросы и получивъ мнѣніе г. попечителя Ивановскаго, Распорядительный Совѣтъ постановилъ 13 декабря 1896 года увѣдомить Департаментъ земледѣлія, что проектъ преобразованія школы и учрежденія въ ней приготовительнаго класса съ сентября 1897 года, можетъ быть принятъ, и что находящіеся теперь на I курсѣ ученики будутъ оставлены въ немъ еще на годъ, для пополненія приготовленія, особенно по предметамъ общеобразовательнымъ. Предложеніе пониженія платы взимаемой съ учениковъ, признано было невозможнымъ осуществить.

Вслѣдъ затѣмъ Комитетъ Общества былъ увѣдомленъ Департаментомъ Земледѣлія отъ 8/20 января 1897 года за № 361, что г. Министръ утвердилъ преобразованіе Собѣшинской сельско-хозяйственной школы такимъ образомъ, что приготовительный классъ долженъ быть устроенъ и открытъ съ 15/27 августа 1897 года, начало учебнаго года перенесено на 1/13 сентября, а окончательныя испытанія должны происходить не позже какъ 1/13 іюня.

Выше упомянутыя распоряженія, собственно говоря относятся уже въ хронологическомъ порядкѣ къ отчету за 1896/7 годъ. Однако они помѣщены уже тутъ, для лучшаго изображенія связи во всей цѣлости первыхъ моментовъ возникновенія и развитія Собѣшинской сельско-хозяйственной школы. Полученные же научные результаты и подробный о нихъ отчетъ управляющаго школою уже во всякомъ случаѣ принадлежитъ къ будущему году.

stanowić obowiązującą kwalifikację dla uczniów wstępujących na I kurs szkół rolniczych niższych, przeto należałoby urządzić klasę przygotowawczą w szkole Sobieszyńskiej i cofnąć do niej uczniów zapisanych teraz na kursie pierwszym. Oprócz tego proponował p. Moskalski zniżenie opłaty od uczniów, pobieranej za roczne całkowite ich utrzymanie, ubranie, pranie, naukę, zamiast oznaczonych w ustawie 100 rs do 50 rs. rocznie.

Po rozpatrzeniu tych kwestyi i otrzymaniu opinji od p. Kuratora Iwanowskiego, Rada Zawiadująca postanowiła 13 Grudnia 1896 r. oświadczyć Departamentowi Rolnictwa że projekt reorganizacyi szkoły i urządzenie klasy przygotowawczej od 1 Września 1897 r. może być przyjętym, a zostający teraz na I kursie uczniowie, będą pozostawieni w nim jeszcze na rok, dla uzupełnienia przygotowania, zwłaszcza w przedmiotach nauk ogólnie kształcących. Na propozycyę zniżenia opłaty od uczniów nie znaleziono możliwem się zgodzić.

W następstwie tego, zawiadomiony został Komitet T-stwa odezwą Departamentu Rolnictwa z d. 8 (20) Stycznia 1897 r. № 361 że p. Minister zadecydował reorganizację szkoły rolniczej Sobieszyńskiej w ten sposób, że klassa przygotowawcza ma być urządzona i otwarta od 15 (27) Sierpnia 1897 r., termin rozpoczynania roku szkolnego przeniesiony na 1 (13) Września, a examina ostateczne dla kończących nie pożniej się mają odbywać jak 1 (13) Czerwca.

Powyżej wzmiankowane rozporządzenia, odnoszą się już właściwie pod względem chronologicznego zakresu sprawozdań do roku 1896/7. Zamieszczone wszakże zostały już tutaj, celem lepszego ujęcia związku w przedstawieniu całości pierwszych momentów powstania i rozwijania się szkoły rolniczej Sobieszyńskiej. Osiągane zaś rezultaty naukowe i szczegółowe o nich sprawozdania zarządzającego szkołą należą już w każdym razie do roku przyszłego.

Что касается, наконецъ, совокупности издержекъ на сельско-хозяйственную школу произведенныхъ изъ фондовъ Отказа графа Кицкаго, то ихъ слѣдуетъ раздѣлить на двѣ категоріи: 1) первоначальныя издержки на основаніе, постройку и устройство, составившія по 1 марта 1897 года общимъ числомъ 49,521 руб. 21 коп. наличными, не считая стоимости строительнаго дерева и другихъ матеріаловъ, выданныхъ изъ Собѣшина натурою; 2) издержки по содержанію и веденію училища, начиная съ его открытія 23 марта 1896 года также по 1 марта 1897 года*) составившія наличными 4,876 руб, 85 коп.

Обѣ эти статьи вмѣстѣ составляютъ сумму 54,398 руб. 6 коп.

Такъ, какъ ассигнованный запасный капиталъ, предназначенный на сельско-хозяйственную школу, равнялся только 22,550 руб. то остальные 31,848 руб. 6 коп. были покрыты изъ текущихъ приходовъ администраціи, не нарушая завѣщательнаго капитала, оставленнаго пок. гр. Кицкимъ.

Вышеизложенный ходъ дѣйствій, имѣвшихъ въ виду основаніе и приведеніе въ жизнь агрономическаго училища въ нашемъ краѣ, долженъ быть отмѣченъ какъ наиболѣе выдающійся моментъ въ исторіи постепеннаго исполненія предписаній завѣщанія графа Кицкаго, и какъ двигатель въ дѣлѣ попеченія о земледѣліи края.

*) Срокъ 1 марта 1897 года принятъ потому, что по это число Ревизіонная Комиссія Комитета Общества произвела повѣрку счетовъ и общихъ фондовъ Администраціи Отказа, по случаю преобразованія бывшей до этихъ поръ администраціи.

Co się dotyczy nakoniec całości kosztów poniesionych przez fundusze Zapisu hr. Kickiego na szkołę rolniczą, to rozdzielić je wypada na dwie pozycje: 1) kosztów pierwotnych na założenie, wybudowanie i urządzenie, które wyniosły od początku po datę 1 Marca 1897 ogółem 49,521 rs. 21 kop. gotowizną, nie licząc wartości drzewa budulcowego i innych materyałów z Sobieszyna w naturze wydanych, 2) kosztów utrzymania i prowadzenia szkoły od jej otwarcia w dniu 23 Marca 1896 r. również po datę 1 Marca 1897 r. (*) które to koszta wyniosły w gotowiźnie 4,876 rs. 85 kop.

Obydwie te pozycje stanowią summę 54,398 rs. 6 kopiejek.

Ponieważ asygnowany fundusz zapasowy na szkołę rolniczą przeznaczony wynosił tylko 22,550 rs. przeto reszta 31,848 rs. 6 kop. pokrytą została z bieżących dochodów administracyjnych, nie poruszając kapitału spadkowego po śp. hr. Kickim pozostałego.

Opowiedziane powyżej koleje czynności, celem założenia i powołania do życia szkoły rolniczej w kraju naszym, stanowić muszą wybitniejszy moment w historyi urzeczywistnienia stopniowego zaleceń testamentu hr. Kickiego, i przyczynek do pielęgnowania interesów rolnictwa krajowego.

---

*) Datę 1 Marca 1897 przyjęto dla tego, że jest to data do której komissya rewizyjna Komitetu T-stwa dokonywała sprawdzenia rachunków i funduszów ogólnych Administracyi Zapisu, z powodu zmiany dotychczasowej administracyi.

IV. Опытная станція въ Собѣшинѣ.

Завѣдываніе и веденіе Станціи съ 1 іюля 1892 года находилось постоянно въ рукахъ проф. д-ра Семполовскаго, которому помагалъ ассистентъ, занимающійся главнымъ образомъ химическою лабораторіею.

Для указыванія же программы, имѣющихъ производиться опытовъ и научной дѣятельности Станціи, для контролированія этой стороны ея дѣятельности, для предложенія улучшеній могущихъ содѣйствовать развитію этого учрежденія, наконецъ для разсмотрѣнія, насколько назначенные на его содержаніе фонды употребляются практично и соотвѣтственно съ цѣлью, была учреждена особая Делегація изъ числа спеціалистовъ, членовъ Земледѣльческой секціи Варшавскаго Отдѣленія Общества для содѣйствія русской промышленности и торговли, избираемыхъ въ засѣданіи секціи, въ числѣ 6—8 лицъ.

Эта Делегація оказываетъ спеціальную совѣщательную помощь Администраціи отказа гр. Кицкаго, принимая на себя отвѣтственность за надлежащее направленіе трудовъ Станціи. Всякія предложенія касающіяся хозяйственныхъ надобностей Станціи, Делегація представляла на усмотрѣніе Распорядительнаго Совѣта Отказа, который постановлялъ исполнять ихъ, сообразно съ полученными указаніями.

Такъ какъ спеціальные научные отчеты о дѣятельности Опытной Собѣшинской станціи г. Семполовскій печатаетъ въ „*Gazecie Rolniczej*“ и въ особыхъ брошюрахъ, то здѣсь представлены лишь данныя объ административныхъ постановленіяхъ Распорядительнаго Совѣта, касающихся станціи, и объ издержкахъ по содержанію ея.

Когда въ 1892 году госп. Семполовскій и нѣсколько лицъ представили на разрѣшеніе вопросъ о томъ, что проб-

IV. Stacja doświadczalna w Sobieszynie.

Kierownictwo i prowadzenie Stacyi znajdowało się od 1 Lipca 1892 ciągle w ręku prof. D-ra Sempołowskiego, przy pomocy dodanego mu asystenta, zajmującego się głównie pracownią chemiczną.

Dla wskazywania zaś programu mających się wykonywać doświadczeń i naukowej działalności Stacyi, kontrolowania tej strony jej czynności, proponowania ulepszeń do rozwoju najwłaściwszego tej instytucyi zmierzać mających a wreszcie, do roztrząsania o ile fundusze na utrzymanie jej przeznaczone bywają spożytkowane praktycznie i celowi odpowiednio, uorganizowaną została osobna Delegacya z grona specyalistów, członków sekcyi rolnej warszawskiego oddziału T-stwa popierania przemysłu i handlu, wybieranych na posiedzeniu sekcyi w liczbie 6—8 osób.

Delegacja ta stanowi doradczą fachową pomoc Administracyi Zapisu hr. Kickiego, przyjmując na siebie odpowiedzialność za właściwość kierunku pracom Stacji nadawanego. Wszelkie wnioski i propozycje dotyczące potrzeb gospodarczych Stacyi, komunikowane bywały przez Delegację Radzie Zawiadującej Zapisem, która je, stosownie do udzielonych sobie wskazówek wykonywać postanawiała.

Ponieważ specyalne sprawozdania naukowe o działalności Stacyi doświadczalnej Sobieszyńskiej ogłasza perjodycznie p. Sempołowski w *Gazecie Rolniczej* i w osobnych broszurach, przeto w tem miejscu podane zostają tylko wiadomości o zarządzeniach administracyjnych i kosztach na nią wykładanych.

Skoro przez p. Sempołowskiego i parę osób podniesiona została kwestja w 1892 r., że pola próbne na 30 mor-

ныя поля, назначенныя для опытовъ, пространствомъ 30 морговъ, расположены на несоотвѣтственныхъ земляхъ, а именно, слишкомъ разнящихся по своему составу, имѣющихъ слишкомъ разнообразные скаты, слѣдовательно, не поддающихся подъ точныя и исправныя наблюденія, то Распорядительный Совѣтъ, въ засѣданіи 25 іюня 1892 года постановилъ просить Делегацію по дѣламъ Опытной Станціи, чтобы она подробно разсмотрѣла это дѣло на мѣстѣ и высказала свое мнѣніе.

26 августа 1892 года Делегація, состоящая изъ гг. Владислава Леппертa, Александра Януша и Людовика Гурскаго (младшаго), пріѣхала въ Собѣшинъ и пришла къ убѣжденію, что необходимо, чтобы пробныя поля были перенесены въ другое мѣсто, которое и было ими же указано въ одномъ изъ фольварчныхъ верхнихъ полей, расположенномъ по дорогѣ въ Вульку; Делегація выяснила притомъ необходимость скораго дренажа новыхъ пробныхъ полей, постройки на нихъ нѣсколькихъ новыхъ зданій, перенесенія помостныхъ вѣсовъ, навѣса для снарядовъ Станціи и т. д.

Распорядительный Совѣтъ въ засѣданіи 23 ноября 1892 года принялъ это предложеніе и постановилъ исполнить его не смотря на то, что это влекло за собою нѣкоторое замѣшательство въ плодоперемѣнной хозяйственной системѣ фольварка Собѣшина, значительныя и непредвидѣнныя издержки на новыя строенія, наконецъ увеличеніе трудовъ и хлопотъ какъ разъ въ то время, когда начиналось большое предпріятіе постройки сельско-хозяйственной школы. Однако, въ виду желанія, чтобы Опытная Станція не находила никакихъ препятствій въ своемъ развитіи, всѣ требованія Делегаціи были приняты а распоряженія объ ихъ исполненіи возложены были на Опекуна-администратора.

Прежде всего, онъ заключилъ договоръ съ инженеромъ г. Бѣрвовскимъ, который обязался тотчасъ же присту-

gach do doświadczeń przeznaczone, są położone na gruntach nieodpowiednich, bo zbyt różnych w swym składzie, zbyt rozmaite spadki posiadających, a zatem niemogących dawać ścisłych i dokładnych obserwacyi, przeto Rada Zawiadująca postanowiła na posiedzeniu 25 Czerwca 1892 r. prosić Delegację do spraw Stacyi doświadczalnej, aby sprawę tę dokładnie na miejscu zbadała i opinję swą wyrzekła. W dniu 26 Sierpnia 1892 r. delegacja, w składzie pp. Władysława Lepperta, Alexandra Janasza i Ludwika Górskiego (junior) przyjechała do Sobieszyna i przyszła do wniosku, że jest koniecznie pożądanem, aby pola próbne przeniesione zostały w inne miejsce, które wskazała na jednem z pól folwarcznych górnych, przy drodze do Wólki położonem, wykazując zarazem konieczność zdrenowania śpiesznego nowych pól próbnych, postawienia na nich paru budynków nowych, przeniesienia wagi pomostowej, szopy na narzędzia stacyi i t. d.

Rada Zawiadująca wniosek ten przyjęła i wykonać go postanowiła na posiedzeniu 23 Listopada 1892 r. pomimo że pociągało to za sobą pewne zamieszanie w płodozmianach i w planie gospodarczym folwarku Sobieszyn, znaczne i nieprzewidywane koszta na nowe budowle wznieść się mające i wreszcie powiększenie prac i kłopotów właśnie w chwili, gdy się rozpoczynało wielkie przedsięwzięcie budowania szkoły rolniczej. Wobec jednak pragnienia aby Stacja doświadczalna nie znajdywała żadnych przeszkód do swego rozwoju, wszystkie żądania co do ich wykonania włożone zostały na Opiekuna Administratora.

Przedewszystkiem zawarł on umowę z inżenierem p. Bierkowskim, który się podjął bezwłocznie przystąpić do

пить къ дренажу новыхъ пробныхъ полей, занимающихъ пространство около 25 морговъ, и, составивъ проектъ, приступилъ къ этимъ дѣйствіямъ еще въ концѣ 1892 г.

Издержки дренажа составили 810 руб. 95 коп. Выписаніе трубъ изъ фабрики въ Жирардовѣ -- 463 руб. 10 к. Итого 1,274 руб. 5 коп.

Когда Распорядительный Совѣтъ въ засѣданіи 18 октября 1893 года разрѣшилъ постройку на новыхъ пробныхъ поляхъ деревяннаго хлѣбнаго сарая, съ каменными столбами и раздѣленнаго на нѣсколько десятковъ перегородокъ, для разныхъ видовъ хлѣба съ амбарами въ верхнемъ этажѣ, съ небольшою молотильнею съ манежомъ, деревяннаго дома въ нѣсколько комнатъ на квартиру сторожа, канцелярію и научныя коллекціи. перенесеніе изъ старыхъ пробныхъ полей навѣса для снарядовъ и орудій, помостныхъ вѣсовъ въ особомъ строеніи, наконецъ, постройки хлѣвовъ для сторожовъ и отхожихъ мѣстъ, а также огороженіе всего пространства пробныхъ полей заборами и воротами,— всѣ эти работы были произведены въ теченіе 1894 года, подъ непосредственнымъ надзоромъ за ихъ исполненіемъ управляющаго Собѣшина г. Домославскаго, такъ какъ г. Семполовскій уклонился отъ этого занятія. Издержки на вышеозначенныя работы составили 2, 544 руб. 68 коп. наличными, почерпанными главнымъ образомъ изъ доходовъ Собѣшина, не считая въ томъ стоимости древеснаго матеріала, потребленнаго въ очень большомъ количествѣ.

Прежнія пробныя поля, изъятыя уже изъ плодопеременной системы Собѣшина, Совѣтъ, по предложенію опекуна-администратора, постановилъ считать съ этихъ поръ особой хозяйственной единицею, предназначенной къ спеціальному производству всѣхъ уже испробованныхъ и улучшенныхъ видовъ хлѣба, въ торговыхъ цѣляхъ, какъ сѣмя, для возвышенія дохода съ Собѣшина. Къ этому побуждалъ, между

zdrenowania nowych pól próbnych, przestrzeń koło 25 morgów zajmujących, i po sporządzeniu projektu, do czynności tej jeszcze w końcu r. 1892 przystąpił.

Koszt drenowania wyniósł 810 rs. 95 kop. Sprowadzenie drenów z fabryki w Żyrardowie 463 rs. 10 kop. Razem 1,274 rs. 5 kop.

Gdy Rada Zawiadująca na posiedzeniu 18 Października 1893 zatwierdziła zbudowanie na nowych polach próbnych, stodoły drewnianej w słupy murowane z kilkudziesięciu przedziałami, na rożne gatunki zbóż, z śpichrzem na górze i małą młockarnią z maneżem,—domu drewnianego o kilku pokojach na mieszkanie dozorcy, kancellarję i zbiory naukowe, przeniesienia ze starych pól próbnych szopy na narzędzia i rekwizyta, wagi pomostowej w osobnym budynku, wreszcie postawienia chlewów dla stróża i miejsc ustępowych, oraz ogrodzenia całej przestrzeni pól próbnych barjerami i wrotami, wszystkie te roboty dokonane zostały w ciągu roku 1894, pod bezpośrednim nadzorem nad ich przeprowadzeniem rządcy Sobieszyna, Domosławskiego, gdyż p. Sempołowski uchylił się od tego zajęcia. Koszt wyliczonych wyżej robót wyniósł 2,544 rs. 68 kop. w gotowiźnie, z przychodów Sobieszyna głównie poczerpanych, nie licząc w tem wartości materyałów drzewnych, w znacznej bardzo ilości spotrzebowanych.

Dawniejsze pola próbne, wyjęte już z płodozmianu Sobieszyna, postanowiła Rada na wniosek Opiekuna Administratora, traktować odtąd jako osobną jednostkę gospodarczą, przeznaczając ją do specyalnej produkcyi wszystkich wypróbowanych już ulepszonych gatunków zbóż, w celach handlowych na nasienie, dla podniesienia dochodów Sobieszyna. Skłaniał się do tego wniosku i ten jeszcze, między innymi,

прочимъ, и тотъ мотивъ, что на этихъ прежнихъ пробныхъ поляхъ должно было остаться большое зданіе, довольно много стоящее, съ каменными и цементными погребами, на склады окапываемыхъ растеній; это зданіе нельзя было уже переносить на новое пробное поле. Поэтому оно могло быть полезно, употреблено, какъ помѣщеніе разнороднаго производства сѣмянъ разныхъ видовъ хлѣба.

Постановленіемъ отъ 25 мая 1893 г. Распорядительный Совѣтъ порѣшилъ, что главная задача Опытной агрономической станціи, въ ея химической лабораторіи, заниматься прежде всего анализомъ для Собѣшина и имѣній Отказа, а затѣмъ такимъ, который имѣетъ вообще значеніе для земледѣлія въ краѣ. Лишь послѣ исполненія этихъ задачъ Станція можетъ принимать заказы за плату отъ частныхъ лицъ, по прейскуранту, который долженъ былъ быть напечатанъ.

Постановленіемъ отъ 18 января 1894 года, Распорядительный Совѣтъ согласился съ предложеніемъ Делегаціи, чтобы съ тѣхъ поръ, сразу, впередъ ассигновать полугодовой кредитъ на потребности Станціи, по штату, установленному Комитетомъ Общества, въ распоряженіе г. Семполовскаго, выдаваемый изъ банка, подъ условіемъ, что Делегація, составленная изъ спеціальныхъ представителей, будетъ назирать за сообразностью расходовъ, и что г. Семполовскій будетъ представлять ей предварительно свои предложенія по этому предмету, вслѣдствіе чего отвѣтственность за надлежащее устройство и управленіе Станціи перейдетъ исключительно на него и на Делегацію.

Постановленіемъ отъ 21 ноября 1894 года, Распорядительный Совѣтъ принялъ предложеніе Делегаціи принимать практикантовъ съ полнымъ содержаніемъ на счетъ фондовъ Администраціи Отказа, которые бы при Опытной Станціи мо-

wzgląd, że na tych dawnych polach próbnych musiał pozostać duży budynek, dosyć kosztowny, w murowane i cementowane piwnice na składy okopowych roślin zaopatrzony, którego przenosić na nowe pole próbne było już niepodobnem. Mógł on więc być pożytecznie zużytkowany na pomieszczenie różnorodnej produkcyi nasion zbożowych, gatunkowych.

Postanowieniem z d. 25 Maja 1893 r., Rada Zawiadująca zdecydowała, że zadaniem Stacyi doświadczalnej jest przedewszystkiem w jej laboratorium chemicznem, zajmować się analizą dla Sobieszyna i dóbr zapisowych, a następnie taką, która ma znaczenie dla rolnictwa krajowego w ogóle. Po za tem dopiero, może Stacja przyjmować płatne obstalunki od osób prywatnych, według cennika który miał być wydrukowany. Decyzją z d. 18 Stycznia 1894 r. Rada Zawiadująca zgodziła się na wniosek Delegacyi, ażeby odtąd od razu asygnować z góry półroczny kredyt na potrzeby Stacji, wedle etatu przez Komitet T-stwa postanowionego, do dyspozycyi p. Sempołowskiego z banku wydawać się mający, pod warunkiem, że Delegacya, jako z fachowych przedstawicieli złożona, będzie czuwać nad właściwością czynionych wydatków i że p. Sempołowski będzie jej poprzednio wnioski swoje przedstawiał w tym przedmiocie, skutkiem czego odpowiedzialność za właściwe urządzenie i kierowanie Stacyi przejdzie wyłącznie na niego i na Delegację.

Postanowieniem z d. 21 Listopada 1894 r. przyjęła Rada Zawiadująca propozycję Delegacyi, żeby na koszt i utrzymanie całkowite z funduszów Administracyi Zapisu, przyjmować praktykantów, którzyby przy Stacyi Doświad-

гли практически обучаться, чтобы сдѣлаться специалистами въ этой вѣтви агрономическихъ наукъ. Постановлено было давать имъ безплатную квартиру, прокормленіе, топливо, освѣщеніе и прислугу. Представленіе соотвѣтственныхъ кандидатовъ, обладающихъ уже высшимъ агрономическимъ образованіемъ, долженъ производить г. Семполовскій по соглашенію съ Делегаціею.

Въ засѣданіи 21 марта 1895 года и 22 мая 1895 г. Распорядительный Совѣтъ согласился возобновить на слѣдующіе три года, т. е. до 1 іюля 1898 года контрактъ съ госп. Семполовскимъ, увеличивъ ему годовое жалованіе до 1200 р. и сохранивъ то же количество ординаріи и естественныхъ продуктовъ. Кромѣ того Совѣтъ согласился на то, чтобы къ квартирѣ, какую до сихъ поръ занималъ г. Семполовскій, въ нижнемъ этажѣ Собѣшинскаго дворца, прибавить еще двѣ комнаты въ новопостроенномъ особомъ домѣ во дворѣ фольварка Собѣшинъ. Однако Совѣтъ не призналъ возможнымъ удовлетворить желаніе г. Семполовскаго, чтобы построить ему особый жилой домъ съ садомъ и всѣми нужными пристройками, на новыхъ пробныхъ поляхъ. Не только соображеніе о томъ, что изъ этого возниклибы слишкомъ большія однократныя издержки, но и замѣчаніе, что впослѣдствіи будущій преемникъ г. Семполовскаго могъ бы снова нежелать жить съ семействомъ въ пустомъ полѣ, вдали отъ людей и фольварка, наконецъ, о томъ, что разстояніе отъ новыхъ пробныхъ полей до дворца въ которомъ нынѣ живетъ завѣдующій, не превышаетъ двухъ верстъ, которыя легко проѣхать на лошадяхъ, и что занятія тамъ происходятъ по большей части только лѣтомъ что устроены комнаты въ новомъ домѣ для занятій днемъ, всѣ эти замѣчанія и соображенія побудили Распорядительный Совѣтъ отказаться въ исполненіи требованія г, Семполовскаго.

czalnej mogli się kształcić praktycznie na przyszłych specyalistów w tej gałęzi nauki rolniczej. Postanowiono udzieudzielać im bezpłatnie,mieszkanie, całodzienną żywność, opał światło i usługę. Przedstawienie odpowiednich kandydatów, wyższe już ukształcenie rolne posiadających, ma czynić p. Sempołowski, po porozumieniu się z Delegacyą.

Na posiedzeniu 21 Marca 1895 i 22 Maja 1895, zgodziła się Rada Zawiadująca na odnowienie na następne lat trzy kontraktu z p. Sempołowskim t. j. do 1 Lipca 1898 r. z podwyższeniem mu pensyi rocznej do 1,200 rs. ordynaryi i naturaljów w dotychczasowej ilości wydawać się mających. Oprócz tego zgodziła się Rada, aby do mieszkania jakie dotąd zajmował p. Sempołowski na parterze w pałacu Sobieszyńskim, dodać jeszcze do jego użytku, dwa pokoje w nowo zbudowanym, osobnym domu na podwórzu folwarku Sobieszyn. Nie uznała jednak za możliwe zadość uczynić życzeniu p. Sempołowskiego, żeby mu wybudować osobny dom mieszkalny z ogrodem i potrzebnymi attynencjami na nowych polach próbnych. Nie tylko wzgląd, że bardzo wielkie jednorazowe koszta by z tego powodu wynikły, ale i uwaga że z czasem przyszły następca p. Sempołowskiego mógłby znowuż niechcieć mieszkać z rodziną w pustem polu, zdala od ludzi i folwarku, a wreszcie, że odległość od pałacu w którym mieszka dzisiaj kierownik, nie wynosi więcej jak 2 wiorsty do nowych pól próbnych, dających się prędko przebyć końmi, i że zajęcia tam odbywają się przeważnie tylko latem, i że urządzono pokoje w nowo zbudowanym domu do potrzebnych w ciągu dnia zajęć, względy te i uwagi spowodowały Radę Zawiadującą do uchylenia się od zaspokojejenia żądania p. Sempołowskiego.

Въ засѣданіи своемъ 21 марта 1895 года Распорядительный Совѣтъ согласился съ достаточно обоснованнымъ предложеніемъ Делегаціи по дѣламъ опытной Станціи, чтобы каждые два года выдавать изъ фондовъ Администраціи Отказа пособіе г-ну Семполовскому въ суммѣ 150 руб. на поѣздку заграницу, для ознакомленія съ устройствами и улучшеніями заграничныхъ опытныхъ станцій.

Наконецъ въ засѣданіи 20 октября 1896 года Совѣтъ согласился равнымъ образомъ на предложеніе Делегаціи, чтобы изъ доходовъ за химическіе анализы, производимые въ лабораторіи Станціи, назначать 25% въ пользу ассистента Станціи.

Денежные доходы на содержаніе станціи происходили изъ двухъ источниковъ; изъ суммъ, выдаваемыхъ завѣдующему Станціею, изъ общихъ фондовъ Администраціи, по годовому штату, принятому Комитетомъ Общества Земледѣльческихъ Колоній, — и изъ всякихъ поступленій, какія станція сама получала отъ продажи произведенныхъ хлѣбныхъ сѣмянъ, окапываемыхъ растеній и т. п. частнымъ лицамъ.

Въ этихъ доходахъ давалъ отчетъ и велъ особую книгу г. Семполовскій, обязанный представлять четвертные а затѣмъ годичные къ 1 іюля отчеты Распорядительному Совѣту, на руки опекуна-администратора Отказа. Расходы и издержки, производимые, завѣдующимъ Станціею изъ этихъ поступленій, относились исключительно къ жалованіямъ его, ассистента и сторожа, къ рабочему найму, къ издержкамъ на химическіе продукты, снаряды, библіотеку и выписку періодическихъ изданій, къ перевозкамъ, почтѣ и т. п.

Согласно веденной г. Семполовскимъ разсчетной книгѣ, провѣренной ревизіонною комиссіею Комитета, приходъ и расходъ Станціи изъ этихъ источниковъ составили:

въ 1892/3 г.	прихода	3,808 р. 63 к.	расхода	3,553 р. 96 к.
въ 1893/4 г.	„	4,046 „ 54 „	„	3,711 „ 91 „

Na posiedzeniu swem 21 Marca 1895 przyjęła Rada Zawiadująca motywowaną dostatecznie, propozycyę Delegacji do spraw Stacji doświadczalnej, żeby co 2 lata wydawać z funduszów Administracyi Zapisu zapomogę p. Sempołowskiemu w kwocie 150 rs. na wycieczkę za granicę, w celu zapoznania się z urządzeniami i ulepszeniami obcokrajowych stacyi doświadczalnych.

Nakoniec, na posiedzeniu 20 Października 1896 r. zgodziła się również Rada na wniosek Delegacyi, żeby z dochodów za analizy chemiczne w laboratorium Stacyi dokonywane, przeznaczyć 25% na rzecz asystenta Stacyi.

Przychody pieniężne na utrzymanie Stacyi składały się z dwóch źródeł; z zaliczeń wydawanych kierownikowi Stacji z funduszów ogólnej Administracji, według etatu rocznego przez KomitetT-stwa Osad Rolnych przyjętego, —i z wszelkich wpływów, jakie Stacja sama otrzymała ze sprzedaży wyprodukowanych nasion zbożowych, roślin okopowych i t. p. różnym prywatnym osobom.

Z tych przychodów rachował się i prowadził osobną książkę p. Sempołowski, przy obowiązku zdawania raportów kwartalnych i potem całorocznych na 1 Lipca Radzie Zawiadującej, na ręce Opiekuna-Administratora Zapisu. Rozchody i wydatki, przez kierownika Stacyi z tych wpływów dokonywane, odnosiły się wyłącznie do jego pensyi, do pensyi asystenta, stróża, najmu robocizny, kosztów na chemikalja, narzędzia, bibliotekę i prenumeratę pism specyalnych, frachty, poczty, expedycje i t. p.

Według prowadzonej przez p. Sempołowskiego książki rachunkowej, przez komissję rewizyjną Komitetu sprawdzanej, przychody i rozchody Stacyi z tych źródeł stanowiły:

w r. 1893/4	w przych.	3808 rs.	63 k.	rozch.	3553 rs.	96 k.
„ 1893/4	„	4046 „	54 „	„	3711 „	91 „

въ 1894/5 г.	„	3,759	„	12	„	„	3,594	„	54 „
въ 1895/6 г.	„	4,198	„	30	„	„	4,114	„	11 „

Однако это не цѣльное изображеніе издержекъ, производимыхъ для станціи изъ фондовъ Администраціи Отказа. Увеличиваютъ его стоимость естественныхъ продуктовъ для ординаріи, топлива, огородныхъ овощей, выдаваемыхъ на содержаніе Завѣдывающего станціею, ассистентовъ и сторожа, а также единовременныя издержки на новыя строенія, на дренажи новыхъ пробныхъ полей (какъ выше указано), производимыя изъ особыхъ фондовъ и указанныя отдѣльно въ счетахъ этихъ фондовъ, наконецъ, стоимость строительнаго дерева и топлива, выдаваемыхъ изъ Собѣшинскихъ лѣсовъ на цѣли и потребности Станціи.

Чтобы изобразить издержки, произведенныя лишь наличными, на основаніе и веденіе Опытной Собѣшинской Станціи, начиная съ открытія ея въ 1886 году по 1 марта 1897 года, нужно отмѣтить, что по сопоставленнымъ подробнымъ счетамъ отдѣльныхъ годовъ, составили они общимъ числомъ значительную сумму 42,134 руб 1 коп. Администрація Отказа гр. Кицкаго считала своею непреложною обязанностью, въ практическихъ и возможныхъ предѣлахъ, употреблять доходы отъ имѣній, отказанныхъ графомъ Кицкимъ на столь полезное для земледѣлія края учрежденіе и не щадить стараній около успѣшнаго его развитія. Ограниченная собственными средствами, находившимися въ ея распоряженіи, ни безъ какихъ постороннихъ пособій и помощи, Администрація сдѣлала то, что было возможно.

Наконецъ къ вышеупомянутымъ даннымъ слѣдуетъ присовокупить еще замѣчаніе, что въ истекшемъ отчетномъ періодѣ ассистентами завѣдующаго Станціею были очередно, госп. др. Викентій Карпинскій съ 1 іюля 1892 года по

„	1894/5	„	3759	„	12 „	„	3594	„	54 „
„	1895/6	„	4198	„	30 „	„	4114	„	11 „

Nie jest to jednakowoż całkowity obraz kosztów na Stację przez fundusze administracyi Zapisu ponoszonych. Zwiększają go bowiem wartości w naturaljach na ordynarję, opał, ogrodowizny, na utrzymanie kierownika Stacyi, asystentów i stróża wydawane, tudzież jednorazowe koszta nowych budowli, drenowanie nowych pól próbnych (jak wyżej wykazano), z osobnych funduszów pokrywane i w rachunkach tych funduszów wykazane oddzielnie, wreszcie wartość drzewa budulcowego i opałowego z lasów Sobieszyńskich na cele i potrzeby Stacyi wydawanego.

Ażeby dać obraz kosztów w samej gotowiźnie poniesionych na założenie i prowadzenie Stacyi doświadczalnej Sobieszyńskiej, od jej otwarcia w 1886 r po 1 Marca 1897, zaznaczyć można, iż według zestawionych szczegółowych z pojedynczych lat rachunków, wyniosły one w ogóle poważną summę 42,134 rs. 1 kop.. Administracya bowiem Zapisu hr. Kickiego, uważała za swój kategoryczny obowiązek, dołożyć wszelkich usiłowań aby w granicach praktycznych i możliwych używać przychody z majątków przez hr. Kickiego zapisanych, na tak pożyteczną dla rolnictwa krajowego instytucję i nie szczędzić starań koło pożytecznego jej rozwoju. Ograniczona do własnych środków rozporządzalnych, bez żadnej subwencyi i pomocy postronnej, robiła administracja ile mogła.

Nakoniec uzupełnić należy powyższe wiadomości jeszcze wzmianką, że w upłynionym okresie sprawozdawczym, stanowisko asystentów kierownika Stacyi, zajmowali kolejno pp. Dr. Wincenty Karpiński od 1 Lipca 1892 do 1 Stycz-

1 января 1894 года, др. Іосифъ Улятовскій съ 1-го февраля 1894 года по 1-ое іюля 1896 года, а съ того времени др. Конколевскій.

V. Земское имѣніе Ржички.

Имѣніе это, расположенное въ Галиціи, было и въ отчетномъ періодѣ арендуемо госп. Мохнацкимъ, на основаніи контракта, заключеннаго въ прежнее время.

Доходъ съ Ржичекъ составили два источника: платежи аренднаго чинша и продажа годичныхъ лѣсосѣкъ.

Первые поступали довольно неисправно, а въ послѣднемъ году (1895/6) перестали поступать, вслѣдствіе несостоятельности арендатора, а лишь позднѣе были пріобрѣтены путемъ секвестраціи. Доходы отъ лѣсосѣкъ были нормальные продавались они путемъ конкурренціи, а цѣны получались хорошія вслѣдствіе стараній г. Ремишевскаго, оберъ-лѣсничаго и уполномоченнаго кн. Сапѣговъ, которому было поручено управленіе лѣсами Ржичекъ и содѣйствіе продажѣ.

Расходъ Ржичекъ составляли: подати, страхованія, издержки по лѣсному хозяйству, судебныя издержки, содержаніе костела и мѣстнаго викаріята, издержки на хозяйственныя строенія, наконецъ, пособія начальному училищу, путевыя издержки и др. Въ отдѣльныхъ статьяхъ расходы указаны въ нижеприведенномъ счетѣ общихъ фондовъ Администраціи Огказа, гдѣ кромѣ другихъ счетовъ помѣщенъ и счетъ Ржичекъ.

Въ истекшее четырехлѣтіе окончательныя числа прихода и расхода Ржичекъ представляются въ нижеслѣдующемъ видѣ:

nia 1894 r. Dr. Józef Ulatowski od 1 Lutego 1894 do 1 Lipca 1896 i od tego czasu Dr. Kąkolewski.

V. Dobra ziemskie Rzyczki.

Majątek ten w Galicyi położony, pozostawał w dalszym ciągu w dzierżawie p. Mochnackiego, na mocy kontraktu w latach poprzednich zawartego.

Przychody Rzyczek stanowiły dwa źródła; raty czynszu dzierżawnego i ze sprzedaży porębów rocznych. Pierwsze wpływały dosyć nieregularnie, a w ostatnim roku, (1895/6) z powodu upadłości dzierżawcy przestały wpływać, i dopiero później drogą sekwestracyi odzyskane zostały. Przychody z porębów leśnych były normalne; przy sprzedaży takowych drogą konkurencyi i osiągano ceny dobre, skutkiem starań p. Remiszewskiego, nadleśnego i pełnomocnika xiążąt Sapiehów, któremu poruczone było kierownictwo lasów Rzyczek i ułatwianie tranzakcyi sprzedażnych.

Rozchody Rzyczek stanowiły opłaty podatków, ubezpieczeń, koszta leśne, koszta sądowe, utrzymanie kościoła i wikarjatu miejscowego, wydatki na budowle gospodarskie, wreszcie wsparcia szkoły elementarnej, koszta podróży i zjazdów i inne mniejsze. Wykazane są one pojedynczemi pozycyami w dalej zamieszczonym rachunku funduszów ogólnych Administracyi Zapisu, w którym oprócz innych rachunków także i rachunek Rzyczek był prowadzony.

W czasie upłynionego czterolecia końcowe cyfry przychodów i rozchodów Rzyczek przedstawiają się następnie:

въ 1892/3 г	прихода*)	11,366 р. 74½ к.	расх.	4,305 р. 49 к.
въ 1893/4 г.	„	8,996 р. 46 к.	„	3 737 р. 21 к.
въ 1894/5 г	„	8,154 р. 30 к.	„	3,704 р. 21 к.
въ 1895/6 г.	„ **)	8,551 р. 38 к,	„	5,049 р. 63 к.

За вычетомъ годовыхъ издержекъ на Ржички, средній чистый доходъ съ этого имѣнія составлялъ 5,000 руб.

Такъ какъ это имѣніе было арендуемо и при томъ расположено заграницею, то Администрація Отказа, лишь въ очень ограниченныхъ размѣрахъ могла проводить въ Ржичкахъ гуманныя цѣли, указанныя завѣщаніемъ гр. Кицкаго. Это участіе ограничивалось, стало быть, лишь пособіями мѣстному сельскому училищу, содержаніемъ костела, построеннаго Обществомъ, и установленнаго при немъ викарія, какъ двухъ найболѣе важныхъ факторовъ, поддерживающихъ нравственность среди народа.

По мѣрѣ потребности и возможности не отказывалась равнымъ образомъ Администрація оказывать безотлагательную матеріальную помощь крестьянамъ Ржичекъ.

Возведеніе приходскаго костела въ Ржичкахъ было утверждено рѣшеніемъ Намѣстничества въ Львовѣ отъ 11 сентября 1893 года за № 68,384 вмѣстѣ съ правомъ пріобрѣсти на эту цѣль, отъ пребенды въ Русской-Равѣ земли, нужный подъ строенія и садъ, въ пространствѣ 2 морга 222 саж. □.

Его Пр. Кс. Архіепископъ Львовскій, въ отношеніи отъ 20 августа 1895 года за № 3,518 выразилъ благодар-

---

*) Такой значительный доходъ въ этомъ году возникъ отъ уплаты арендаторамъ недоимочнаго платежа, такъ что исключительно поступило три полугодичные платежа вмѣсто двухъ.

**) Хотя въ этомъ году арендаторъ не уплатилъ чинша, однако былъ доходъ отъ продажи большихъ лѣсосѣкъ и такимъ образомъ сравнялся съ общимъ доходомъ предыдущаго года.

W r. 1892/3	przych.*)	11,366	r.	74½	k. rozch.	4305	r.	49	k.
„ 1893/4	„	8,996	„	46	„ „	3737	„	21	„
„ 1894/5	„	8,154	„	30	„ „	3704	„	21	„
„ 1895/6	„ **)	8,551	„	38	„ „	5049	„	63	„

Po odjęciu rocznych wydatków na Rzyczki, przeciętny czysty dochód z tego majątku wynosił 5,000 rs.

Jako w majątku w dzierżawie będącym i przytem za granicą położonym, w ograniczonym tylko bardzo zakresie możliwem było Administracyi Zapisu, przyczyniać się w Rzyczkach do przeprowadzenia humanitarnych celów testamentem hr. Kickiego wskazanych. Udział ten ograniczał się tedy tylko do wspierania miejscowej szkoły ludowej, utrzymania kościoła zbudowanego przez T-stwo i ustanowionego przy nim wikarjusza, jako dwóch najważniejszych czynników do potrzymania moralności ludu.

W miarę potrzeby i możności nie uchylano się również od przychodzenia z doraźną pomocą materjalną włościanom Rzyczek.

Erekcja kościoła parafjalnego w Rzyczkach, zatwierdzoną została decyzją Namiestnictwa we Lwowie z d. 11 Września 1893 za № 68384, wraz z prawem nabycia na ten cel od probostwa w Rawie-Ruskiej gruntu, pod zabudowania i ogród potrzebnego, 2 morgi 222 sążni □.

JE. Xiądz Arcybiskup Lwowski w odezwie z d. 20 Sierpnia 1895 № 3518 wyraził T-stwu Osad Rolnych i Opie-

*) Znacznie większy przychód w tym roku powstał ze ściągniętej zaległej raty od dzierżawcy, przez co wpłynęło wyjątkowo 3 półroczne raty, zamiast dwóch.

**) Jakkolwiek w tym roku dzierżawca nie spłacił czynszu, przychód był jednak ze sprzedaży porębów większy i przez to się zrównał z ogólnym przychodem roku poprzedniego.

ность Обществу Земледѣльческихъ Колоній и Опекуну Администратору за усердное занятіе костеломъ и мѣстнымъ населеніемъ въ Ржичкахъ.

Чтобы передать на вѣчное время память о пок. гр. Кицкомъ въ Ржичкахъ, было исходатайствовано распоряженіе Львовской Консисторіи, чтобы въ костелѣ Ржичекъ, въ годовщину смерти гр. Кицкаго 21 іюня и въ годовщину дня его ангела 8 сентября, совершаема была всегда панихида.

Въ прежнихъ отчетахъ неоднократно было уже отмѣчено, что возникали разныя затрудненія въ веденіи дѣлъ Ржичекъ, потому что арендаторъ, не обладающій достаточными капиталами, то неакуратно платилъ, то не исполнялъ обязанности ремонта строеній, не платилъ своевременно податей и причинялъ Обществу, какъ собственнику, разныя заботы и непріятности. Однако Распорядительный Совѣтъ, снисходительно принимая во вниманіе разныя положенія людей, а также и то, что Ржички были въ началѣ аренды въ состояніи чрезвычайнаго запущенія, что были неурожайные годы, что цѣны хлѣба, постоянно понижаясь, производили общее истащеніе въ земледѣліи, дѣлалъ арендатору г. Мохнацкому всевозможныя льготы и уступки, сдерживаясь отъ строгаго образа дѣйствій и примѣненія взысканій, помѣщенныхъ въ арендномъ договорѣ.

Итакъ: когда, по распоряженію Совѣта, Опекунъ-Администраторъ въ началѣ 1893 года сдѣлалъ очень подробную ревизію состоянія дѣлъ Ржичекъ и представилъ на засѣданіи Совѣта 12 апрѣля 1893 года обширный отчетъ, то изъ него оказалось что, несмотря на сдѣланную уже прежде по распоряженію Совѣта сбавку арендатору съ чинша два раза по 1,600 фл. и два раза по 1,500 фл., тѣмъ не менѣе онъ постоянно не платитъ своевременно податей, (которыя по контракту онъ долженъ вносить акуратно, не вычитая ихъ изъ

kunowi Administratorowi podziękowanie za gorliwe interesowanie się kościołem i miejscową ludnością w Rzyczkach.

Dla utrzymania po wieczne czasy pamięci ś. p. hr. Kickiego w Rzyczkach wyjednane zostało rozporządzenie Konsystorza Lwowskiego, żeby w kościele Rzyczek odbywało się zawsze w rocznicę jego śmierci 21 Czerwca i w rocznicę imienin 8 Września, żałobne nabożeństwo.

W poprzednich sprawozdaniach niejednokrotnie zaznaczone już było, że powstawały rozmaite trudności w prowadzeniu interesów Rzyczek, z powodu że dzierżawca, nie posiadający dostatecznych funduszów, już to nieregularnie się wypłacał, już też zaniedbywał obowiązku naprawy budynków, nie wnosił w czasie właściwym podatków i narażał Towarzystwo, jako właściciela, na różne kłopoty i nieprzyjemności. Rada Zawiadująca, rządząc się jednak względami wyrozumiałości na różne położenia ludzkie, mając na uwadze, że istotnie Rzyczki objęte były z początku samego w stanie najwyższego opuszczenia, że były lata nieurodzajów, że ceny zbożowe stopniowo się obniżyły i ogólne przesilenie w rolnictwie wywoływały,— czyniła dla dzierżawcy, p. Mochnackiego, wszelkie możliwe ulgi i ustępstwa, wstrzymując się od surowego postępowania i zastowania rygorów w kontrakcie dzierżawnym zastrzeżonych.

I tak, gdy z polecenia Rady, Opiekun Administrator przeprowadził w początku roku 1893 bardzo szczegółową rewizję stanu interesów Rzyczek i złożył na posiedzeniu Rady 12 Kwietnia 1893 obszerne sprawozdanie, okazało się z niego, że: pomimo zrobionych dzierżawcy przedtem z decyzyi Rady defalki z czynszu, dwa razy po 1600 fl. a. i dwa razy po 1500 fl. a: jednakowoż zalega on ciągle w opłacie podatków (które według kontraktu powinien był regularnie

арендной платы), что не производитъ ремонта строеній; что это положеніе дѣлъ объясняется невозможностью удовлетворить всѣмъ тяжестямъ, возложеннымъ на него, при большомъ паденіи цѣны на хлѣбъ, и что протерпѣваетъ большіе убытки, арендуя Ржички. По контракту, онъ съ 1 апрѣля 1892 г. долженъ платить повышенную плату съ фольварка и съ мельницы въ суммѣ 6720 фл. а, отчисляя за потерянное пропинаціонное право 550 фл, долженъ платить нетто 6,170 фл. Прибавивъ къ платѣ этого чинша еще около 2,089 фл. податей и страхованій, получается, что вмѣстѣ долженъ былъ-бы платить съ вышеуказаннаго срока 8,259 фл. въ г. за Ржички.

Распорядительный Совѣтъ, желая по возможности упорядочить сношенія и принять во вниманіе дѣйствительно трудныя условія земледѣлія, не причинять убытковъ арендатору Мохнацкому, а Обществу рискованной перемѣны арендатора, процессовъ, издержекъ и т. п. постановилъ въ томъ же засѣданіи (12/IV 1893 года) заключить новый договоръ съ Мохнацкимъ, вводящій въ его пользу значительную перемѣну контракта, договоръ, принятый имъ, съ которымъ онъ обѣщалъ въ будущемъ точно сообразжаться.

Условія сказаннаго договора были слѣдующія: съ 1 апрѣля 1793 года г. Мохнацкій освобождается отъ платежа податей и страхованій съ Ржичекъ. Общество принимаетъ ихъ на свой счетъ. Арендной платы онъ долженъ вносить съ этого времени 6,600 фл. въ годъ, а за мельницу и лѣсопильню 120 фл. Разрушенныя по его винѣ исключительно, мельницу и лѣсопильню онъ долженъ привести въ исправность на свой счетъ. Двѣ плотины при прудахъ Общество отстроитъ на свой счетъ. Ремонтъ хозяйственныхъ строеній, по контракту, долженъ произвести арендаторъ, за исключеніемъ хлѣбнаго сарая, рухнувшаго въ 1890 г.

Согласно съ настойчивой его просьбой, чтобы для собственнаго его удобства могъ отстроить въ жиломъ домѣ еще двѣ комнаты, Распорядительный Совѣтъ, хотя считалъ

wnosić, bez potrącania ich z czynszu dzierżawnego), że budynków nie naprawia; że tłomaczy ten stan rzeczy niemożnością podołania ciężarom na niego włożonym, przy wielkim upadku cen na zboże, i że straty znaczne na dzierżawie Rzyczek ponosi. Według kontraktu, powinien od 1 Kwietnia 1892 płacić podwyższony czynsz z folwarku i z młyna 6720 fl. a., a po zbonifikowanin mu za utracone prawo propinacyi 550 fl. a· płacić powinien netto 6170 fl: a. Dodawszy do opłaty tego czynszu jeszcze około 2089 fl: a. podatków i asekuracyi, wypada, że razem miałby płacić od powyżej wskazanego terminu 8259 fl. a. rocznie z Rzyczek.

Rada Zawiadująca, pragnąc w możliwy sposób ułożyć stosunek i uwzględnić trudne rzeczywiście warunki rolnictwa, nie narażać dzierżawcy Mochnackiego na straty a T-stwo na ryzyko zmiany dzierżawcy, procesów, kosztów, itd. postanowiła na temże posiedzeniu (12/4 1893), zawrzeć nowy układ z p. Mochnackim, stanowiący na jego korzyść poważną zmianę kontraktu, układ, który on przyjął i przyrzekł najściślej w przyszłości wykonywać.

Warunki rzeczonego układu były następujące Od 1 Kwietnia 1893 p. Mochnacki zostaje zwolniony od płacenia podatków i assekuracyi z Rzyczek. Towarzystwo bierze je na swój rachunek. Czynszu dzierżawnego ma płacić od tej daty po 6,600 fl: a. rocznie, a z młyna i tartaku 120 fl: a. Zniszczony z jego wyłącznie winy młyn i tartak musi swoim kosztem do porządku doprowadzić. Śluzy dwie na stawach, Towarzystwo na swój rachunek odbuduje. Budynki gospodarskie ma naprawić dzierżawca według kontraktu, z wyjatkiem stodoły zawalonej w r. 1890.

Ustępując usilnej jego prośbie, aby dla własnej jego wygody mógł dobudować sobie w domu mieszkalnym jeszcze 2 pokoje, Rada Zawiadująca, pomimo iż uważała to za niepotrzebne, ale ostatecznie zgodziła się pod warunkiem, że do-

это не нужнымъ, согласился, но подъ условіемъ, что г. Мохнацкій сдѣлаетъ это на свой счетъ, получивъ лишь пособіе въ дередѣ изъ лѣса, на плотничья работы (балки, стропила, тесы) причемъ дерево онъ самъ долженъ привести и обработать. Наконецъ, Совѣтъ обѣщалъ, что, хотя это вполнѣ не нужно для Общества (ибо квартира арендатора въ домѣ въ Ржичкахъ состоятъ изъ семи комнатъ, кромѣ двухъ пріемныхъ комнатъ во флигелѣ, значитъ она вполнѣ достаточна), однако, такъ какъ это издержки па капитальный ремонтъ, то Совѣтъ въ видѣ вознагражденія, уничтожитъ свои претензіи за незаконную скидку, производимую г. Мохнацкимъ въ прежніе годы съ арендной платы, за издержки на ремонтъ строеній, который по контракту онъ долженъ былъ производить на свой счетъ.

Дѣлая столько уступокъ въ пользу арендатора, Совѣтъ положительно оставилъ за собою, что всѣ эти уступки, сдѣланныя вопреки обязательному контракту, будутъ взяты обратно, если бы съ тѣхъ поръ г. Мохнацкій не исполнялъ въ будущемъ строго и точно своихъ обязанностей.

Въ слѣдующемъ 1894 году австрійская казна опредѣлила уменьшить подати съ Ржичекъ въ этомъ году на 1,195 фл. 50 цен. по поводу града, то, хотя уже въ этомъ году подати (на основаніи вышеприведеннаго договора) платило Общество, а не г. Мохнацкій, тѣмъ не менѣе Распорядительный Совѣтъ, руководясь особенною справедливостю и снисходительностью, дозволилъ (засѣданіе 26 мая 1894 года) отчислить эту стмму 1,195 фл. 50 цен. въ пользу г. Мохнацкаго изъ причитающейся съ него платы, на томъ же основаніи, что иначе благодѣяніе льготы, признанной казною, уменьшеніемъ податей по поводу града, не обратилось бы въ пользу хозяина земледѣльца. Притомъ даже не обращено было вниманіе на то, что этотъ земледѣлецъ былъ уже вознагражденъ за свои потери Обществомъ, страхованія отъ града.

kona tego p. Mochnacki własnym kosztem, a otrzyma tylko pomoc w surowem drzewie z lasu, na roboty ciesielskie (belki, krokwie, łaty) które sam ma zwieść i obrobić. Przyrzekła mu wreszcie, że skoro zrobi to przybudowanie, to chociaż ono zupełnie nie jest dla interesu T-stwa potrzebne, (bo mieszkanie dzierżawcy w domu w Rzyczkach składa się z 7 pokojów, oprócz 2 pokojów gościnnych w oficynie, a więc aż nadto dostateczne),—jednakowoż, ponieważ to stanowić będzie koszt nakładowy stały, na gruncie zostający, Rada sposobem wynadgrodzenia, postanawia umorzyć wtedy pretensje za nieprawne strącanie sobie przez p. Mochnackiego w poprzednich latach z czynszu dzierżawnego, kosztów naprawy budynków, które według kontraktu powinien był sam dokonywać.

Czyniąc tyle ustępstw dla dzierżawcy, Rada wyraźnie tylko zastrzegła, że wszystkie te ustępstwa, wbrew obowiązującemu kontraktowi uczynione, będą cofnięte, jeżeliby odtąd p. Mochnacki nie wykonywał jak najściślej swoich zobowiązań w przyszłości.

W roku następującym 1894, gdy skarb austryacki zdecydował zmniejszenie podatków z Rzyczek na ten rok o 1195 fl. 50 ct. z powodu gradobicia, to chociaż już w tym roku podatki (z mocy powyższego układu) opłacało T-stwo a nie p. Mochnacki, jednakowoż Rada Zawiadująca powodując się poczuciem szczególnej słuszności i wyrozumiałości, pozwoliła (sesja 26 Maja 1894), odpisać tę kwotę 1195 fl: a. 50 ct. na dobro p. Mochnackiego z czynszu od niego należnego, motywując to swoje postanowienie uwagą, że inaczej dobrodziejstwo ulgi przez skarb w zmiejszeniu podatku z powodu gradobicia przyznanej, nie poszłoby na korzyść rolnika gospodarza. Pominięto nawet przytem uwagę, że ten rolnik został przez towarzystwo ubezpieczeń od gradobicia swoją drogą wynadgrodzony za poniesione szkody.

Всѣ эти данныя помѣщены здѣсь для того, чтобы указать, какъ гуманно и снисходительно относились къ арендатору органы Администраціи Отказа гр. Кицкаго, Опекунъ Администраторъ и Распорядительный Совѣтъ, желая согласовать свои обязанности по завѣдыванію имуществомъ Отказа, съ соображеніями снисходительности къ разнымъ положеніямъ людей.

Первоначально заключенный арендный контрактъ долженъ быть окончиться 1 апрѣля 1896 года.

Въ теченіе 1895 года Опекунъ-Администраторъ, во время своей періодической ревизіи Ржичекъ, замѣтилъ и донесъ Распорядительному Совѣту, что арендаторъ, несмотря на новое съ нимъ соглашеніе, не производитъ ремонта строѣній, какъ къ тому обязался, что даже обработка полей производится менѣе старательно, что количество живаго инвентаря меньше и что онъ хуже. Наконецъ, въ концѣ 1895 г. онъ доложилъ Совѣту, что получилъ изъ Галиціи тревожныя донесенія о чрезвычайно плохихъ дѣлахъ арендатора Ржичекъ, что тотъ перестал платить въ обязательные сроки арендные платежи, что чрезвычайныя долговыя обязательства его, возникшія вслѣдствіе покупки двухъ имѣній стоимости 480,000 фл. безъ собственныхъ капиталовъ, грозятъ ему совершеннымъ разореніемъ и несостоятельностью.

По желанію Распоридительнаго Совѣта, чтобы Опекунъ-Администраторъ немедленно отправился въ Львовъ и Ржички, для изслѣдованія истиннаго положенія дѣлъ и для обезпеченія интересовъ Общества Земледѣльческихъ Колоній всякими законными способами, онъ, изъ очень затруднительно и подробно добытыхъ данныхъ, изъ ипотечныхъ указателей отъ купцевь и адвокатовъ, убѣдился, что докладъ его о неисправномъ положеніи дѣлъ арендатора Ржичекъ былъ вполнѣ вѣренъ и что предвидятся серіозныя затрудненія для дѣлъ Общества. Хозяйство въ Ржичкахъ нашелъ въ худшемъ состо-

Cały ten wywód, pomieszczony tutaj jest dla tego, żeby wykazać jak humanitarnie i wyrozumiale zachowywały się organy Administracyi Zapisu hr. Kickiego, Opiekun-Administrator i Rada Zawiadująca, w stosunku do dzierżawcy, pragnąc pogodzić obowiązki zawiadywania majątkiem instytucyjnym, ze względami na wyrozumiałość ludzkich położeń różnych połączone.

Z mocy pierwotnie zawartego kontraktu dzierżawnego, miał on expirować w dniu 1 Kwietnia 1896.

W ciągu r. 1895, Opiekun-Administrator przy swojej rewizyi perjodycznej Rzyczek, zauważył i doniósł Radzie Zawiadującej, że dzierżawca pomimo zawartego układu nowego, nie naprawia budynków jak był powinien, a że nawet uprawa roli coraz mniej porządnie jest sprawowana, ilość inwentarzy żywych mniejsza i gorsza. Nareszcie, w końcu r. 1895 doniósł Radzie, że otrzymał z Galicyi niepokojące wiadomości o bardzo poważnem zachwianiu się intereów dzierżawcy Rzyczek, że tenże przestał płacić w terminach obowiązujących raty dzierżawne, że nadmierne jego płatnicze zobowiązania z powodu kupna dwóch majątków ziemskich wartości 400,000 fl: a. bez posiadania na to własnych funduszów, grożą mu zupełną ruiną i niewypłacalnością.

Na skutek żądania Rady Zawiadującej, aby Opiekun-Administrator bezwłocznie pojechał do Lwowa i Rzyczek, w celu zbadania prawdziwego stanu rzeczy i zabezpieczenia interesów T-stwa Osad Rolnych wszelkiemi prawnemi sposobami, tenże, po przeprowadzeniu nader mozolnych i szczegółowych informacyi w hypotekach, u kupców i adwokatów, przekonał się, iż owe doniesienia o fatalnem położeniu interesów dzierżawcy Rzyczek, były zupełnie prawdziwe i przedstawiały poważny kłopot dla spraw Towarzystwa. Znalazł przytem gospodarstwo w Rzyczkach bardzo pogor-

ніи, ибо 400 морговъ осенью не было вспахано, живой инвентарь уменшенъ и слабъ, строенія и заборы не ремонтированы, а главнымъ образомъ подтверждена несостоятельность арендатора.

При такихъ обстоятельствахъ Распорядительный Совѣтъ въ засѣданіи 20 декабря 1895 года постановилъ настойчиво просить Опекуна-администратора, дабы онъ со всей энергію и всевозможными средствами озаботился о безпечить права Общества и охранить оное отъ возможныхъ большихъ потерь въ виду того, что скоро 1 апрѣля 1896 года арендный контрактъ съ Мохнацкимъ кончается и остается весьма мало времени для проведенія необходимыхъ формальностей, и для прыисканія съ 1 апрѣля новаго арендатора. Поэтому Совѣтъ постановилъ прежде всего принять мѣры судебнымъ порядкомъ, относительно удаленія г. Мохнацкаго съ 1 апрѣля 1896 года и секвестраціи его движимостей, на удовлетвореніе недоимочныхъ платежей и объязательствъ по контракту: одновременно отыскать непремѣнно съ 1 апрѣля 1896 года новаго арендатора, выдавъ для этого относительно условій договора, полную довѣренность Опекуну-администратору.

Исполненіе этого рѣшенія Совѣта переполнило все время до 1 апрѣля 1896 года, рядомъ очень непріятныхъ происшествій, заботъ, постоянныхъ поѣздокъ въ Галицію, обременительной кореспонденціи и стараній, чтобы разрѣшить это запутанное и трудное дѣло безъ значительныхъ потерь для фондовъ Общества.

Это удалось исполнить сравнительно удачно. При помощи адвокатовъ гг. Крживановскаго во Львовѣ и д-ра Бернфельда въ Русской Равѣ, были исходатайствованы судебныя рѣшенія о немедленномъ расторженіи арендного договора о секвестраціи инвентарей и объ удаленіи. Хранителемъ описаннаго имущества былъ назначенъ судомъ г. Ремишевскій, благодаря очень усерднымъ стараніямъ котораго,

szone, bo 400 morgów na jesieni nie podoranych, inwentarze żywe zmniejszone, słabe,—budynki, ogrodzenia w stanie zaniedbania,—a przedewszystkiem niewypłacalność dzierżawcy skonstatowaną.

Wobec takiego stanu rzeczy, Rada Zawiadująca na posiedzeniu 20 Grudnia 1895 najusilniej postanowiła prosić Opiekuna-Administratora, żeby z całą energią i wszelkiemi środkami zajął się zabezpieczeniem praw T-stwa i uchronieniem go od możliwych wielkich strat, w obec tego, że niezadługo bo 1 Kwietnia 1896 r. kontrakt dzierżawny z p. Mochnackim expiruje, a czasu pozostaje mało do przeprowadzenia potrzebnych prawnych formalności i wyszukania od 1 Kwietnia nowego dzierżawcy. Z tego powodu Rada postanowiła przedewszystkiem rozpocząć kroki sądowe o exmisję p. Mochnackiego od 1 Kwietnia 1896 i sekwestrację jego ruchomości na satysfakcyę zaległego czynszu i zobowiązań kontraktów,—a jednocześnie o znalezienie koniecznie od 1 Kwietnia 1896 r. nowego dzierżawcy, udzielając w tym względzie, co do warunków ułożyć się mających, najobszerniejsze upoważnienie Opiekunowi-Administratorowi.

W wykonywaniu tej decyzyi Rady, okres czasu do 1 Kwietnia 1896 przepełniony był szeregiem naprzykrzejszych zajść, kłopotów, podróży ciągłych do Galicyi, uciążliwych korespondencyi i zabiegów, aby zawikłaną i trudną sprawę uregulować, bez poważniejszych strat dla funduszów Towarzystwa.

Udało się to pomyślnie stosunkowo załatwić. Przy udziale adwokatów pp. D-ra Stanisława Krzyżanowskiego we Lwowie i D-ra Bernfelda w Rawie-Ruskiej, wyjednane zostały wyroki sądowe co do bezzwłocznego rozwiązania kontraktu dzierżawnego, sekwestracyi inwentarzy i exmisyi. Dozorcą sekwestru z urzędu naznaczony został przez sąd p. Remiszewski, którego nadzwyczaj gorliwym

Общество могло получить недоимочную арендную плату и стоимость весеннихъ посѣвовъ, которые арендаторъ долженъ былъ сдѣлать, а между тѣмъ нетолько не сдѣлалъ, но даже не отдалъ зерноваго хлѣба для посѣва.

На счетъ этихъ претензій получено отъ г. Ремишевскаго, какъ судебнаго секвестратора, 3,300 фл. полученные отъ продажи съ публичныхъ торговъ инвентарей и урожая, а за реализированный залогъ арендатора 2,000 фл закладными 4% галиційскими листами, по замѣнѣ ихъ на наличные по курсу. —2,006 фл. Къ неудовлетвореннымъ убыткамъ и претензіямъ принадлежатъ: издержки процесса и секвестраціи, проценты, потери въ строеніяхъ, заборахъ и неоконченной обработкѣ почвы, ихъ нельзя уже было вовсе ни отыскивать, ни получить, въ виду совершенной несостоятельности б. арендатора Ржичекъ и заявленія претензій многихъ другихъ кредиторовъ.

Чтобы установить сумму претензіи Общества по поводу потерь, причиненныхъ въ строеніяхъ и хозяйствѣ, Опекунъ-Администраторъ обратился съ прошеніемъ въ Равскій судъ, въ которомъ просилъ о назначеніи комиссіи экспертовъ для оцѣнки этихъ претензій. Комиссія эта, исполняя свою задачу и составляя т. н. оффиціально „актъ вѣчной памяти" оцѣнила всѣ потери въ разрушенныхъ строеніяхъ, заборахъ и землѣ только въ суммѣ 1,727 фл. между тѣмъ какъ оцѣняемыя по возможности умѣренно должны были стоить 4,000 фл. Въ видѣ примѣра основаній принятыхъ комиссіею для оцѣнки, достаточно указать, что въ ея докладѣ стоимость однаго метра палисадника, съ работою и съ матеріаломъ означена на 16 цен. (11 коп.); стоимость балки въ хлѣбномъ сараѣ — 1 фл. (78 коп.); половины крыши на большомъ каменномъ зданіи—30 фл.; стоимость цѣлаго навѣса при кирпичномъ заводѣ, если бы поставить новый,—45 фл. и т. д.

staraniom zawdzięczyć należy, że T-stwo mogło wywindykować zaległy czynsz dzierżawny i wartość obsiewów wiosennych, które dzierżawca obowiązany był zrobić, a których ani zrobił, ani ziarna nawet na zasianie nie oddał.

Na poczet tych należności otrzymano od p. Remiszewskiego, jako sekwestratora sądowego 3300 fl: a. z funduszu ze sprzedaży inwentarzy i krescencyi na licytacyi otrzymanego, i za zrealizowaną kaucyę dzierżawcy 2000 fl: a. Listów Zast. 4% Galicyjskich, po zamianie tejże na gotowiznę według kursu, 2006 fl: a. Do niepokrytych strat i pretensyi należą: koszta procesu i sekwestracyi, procenty, szkody w budynkach, ogrodzeniach i niedokonanej uprawie roli, których dochodzić i odzyskać nie było już materjalnej możliwości, w obec całkowitego bankructwa byłego dzierżawcy Rzyczek i nacisku pretensyi wielu innych wierzycieli.

Celem ustanowienia summy pretensyi T-stwa z tytułu szkód w budynkach i gospodarstwie zrządzonych, Opiekun Administrator wniósł podanie do Sądu Rawskiego, o wyznaczenie komissyi biegłych do oszacowania tych pretensyi. Komissja ta, spełniając swoje zadanie i spisując, tak zwany urzędownie „akt wiecznej pamięci“ oszacowała wszystkie szkody w zrujnowanych budynkach, ogrodzeniach i roli, tylko na 1727 fl: a. kiedy najskromniej oceniane, musiały one przedstawiać co najmniej 4,000 fl: a. wartości. Dosyć wspomnieć, jako przykład zapatrywania się Komisyi na zasady szacowania szkód, że podana jest w jej referacie wartość jednego metra bieżącego sztachet, z robotą i materjałem po 16 centów! (11 kopiejek), wartość belki w stodole 1 fl: a. (78 kop.),—pół dachu na dużym budynku murowanym 30 fl: a., wartość całej szopy na cegielni, gdyby ją nową postawić 45 fl: a. itd.

Таже комиссія, пріѣхавъ въ Ржички по требованію Общества и на его счетъ, нашла однако умѣстнымъ удовлетворить одновременно просьбу арендатора Мохнацкаго и составить противоположный актъ, вычисливъ *претензіи* его къ Обшеству Земледѣльческихъ Колоній (!) на сумму 17,830 фл. 90 цен.

Интересной и характеритической чертой мѣстныхъ отношеній является то, что, по мнѣнію тамошнихъ адвокатовъ, не было законнаго отзыва на резолюцію такой судебной комиссіи. Слѣдуетъ впрочемъ замѣтить, что вся эта процедура комиссіи экспертовъ и ея „акта вѣчной памяти" имѣла лишь въ виду сохранить слѣды того, что не былп пропущены никакія мѣры для обезпеченія правъ Общества. Такъ какъ не было уже ни на что смотрѣть у разорившагося арендатора, на котораго набросилось много другихъ частныхъ кредиторовъ, и ни на чемъ нельзя было отыскивать претензіи къ нему, то на практикѣ было безразлично, какую сумму этихъ претензій вычислила комиссія въ своемъ „актѣ вѣчной памяти", который дѣйствительно, только и могъ служить вѣчной памяти.

Всѣ эти дѣйствія происходили въ началѣ 1896 г.

Такъ какъ контрактъ Мохнацкаго долженъ былъ кончаться 1 апрѣля 1896 года,, и расторженіе его судебнымъ порядкомъ наступило лишь теперь, то появилась настоятельная и крайняя нужда отыскать сейчасъ другаго арендатора съ 1 апрѣля, чтобы не подвергнуть Общество Земледѣльческихъ Колоній неисчислимымъ потерямъ въ случаѣ, еслибы Ржички, безъ весеннихъ посѣвовъ, плохо вспаханныя прежней осенью, остались вдругъ безъ арендатора и еслибы пришлось устраивать въ нихъ собственную администрацію на счетъ Общества, дѣлать весенніе посѣвы; покупать живой и мертвый инвентарь, назначать управляющаго и т. п.

Ta sama komisya, zjechawszy do Rzyczek na żądanie T-stwa i na jego koszt, uznała jednak możliwem zadość uczynić jednocześnie prośbie dzierżawcy p. Mochnackiego i sporządzić akt przeciwny, z wyliczeniem *pretensyi* tegoż do Towarzystwa Osad Rolnych (!) na 17830 fl. a. 90 ct.

Jest interesującem i charakterystycznem dla stosunków miejscowych, że według opinii adwokatów tamtejszych, nie było rekursu legalnego przeciw orzeczeniom takiej komissyi sądowej. Zauważyć zresztą trzeba, że cały ten proceder z komisyą biegłych i jej „aktem wiecznej pamięci" miał tylko na celu zaznaczenie śladów, że nie pominięto niczego dla zabezpieczenia praw Towarzystwa. Ponieważ bowiem nie było już na czem patrzeć zrujnowanego dzierżawcy, na którego się rzuciło wielu prywatnych innych wierzycieli, i niebyło z czego exekwować pretensyi do niego, przeto praktycznie było wszystko jedno, jaką summę tych pretensyi wyrachowała komisja w swoim akcie „wiecznej pamięci", który istotnie, mógł tylko pozostać ku wiecznej pamięci.

Wszystkie te czynności odbywały się w początku roku 1896.

Ponieważ kontrakt p. Mochnackiego miał expirować 1 Kwietnia 1896 i rozwiązanie takowego sądowe, dopiero teraz nastąpiło,—przeto zachodziła gwałtowna i pilna potrzeba wynalezienia natychmiast innego dzierżawcy, od 1 Kwietnia, żeby nie narazić T-stwo Osad Rolnych na nieobliczone straty, jeżeliby Rzyczki, nieobsiane na wiosnę, źle przedtem uprawione na jesień, zostały się nagle bez dzierżawcy, i jeżeliby w nich potrzeba zaprowadzać na koszt T-stwa administracyę własną, robić zasiewy wiosenne, skupować inwentarze żywe i martwe, ustanawiać rządcę, i t. p.

Положеніе, значитъ, было критическое и время торопило.

Сдѣланныя во львовскихъ газетахъ объявленія, старанія, производимыя повсюду, при помощи адвокатовъ и частныхъ сношеній Опекуна-администратора въ Галиціи, хотя и привлекли предложенія нѣсколькихъ кандидатовъ на аренду Ржичекъ, но Распорядительный Совѣтъ счелъ невозможнымъ принять эти предложенія, такъ какъ это были люди, или не представляющіе никакихъ финансовыхъ гарантіей, или желающіе очевидно воспользоваться трудпымъ въ данную минуту положеніемъ Общества и предлагающіе просто смѣшныя условія, какъ напр. что годъ или два не будутъ вовсе платить арендпаго чинша съ Ржичекъ; или напр. одинъ изъ болѣе серьезныхъ соискателей, нѣкій г. М. требовалъ, чтобы Общество во время одной четверти, съ 1 апрѣля по 1 іюля 1896 г. завело собственную администрацію въ Ржичкахъ, произвело весенніе посѣвы, а онъ возьметъ въ свои руки лишь съ 1 іюля и что будетъ платить въ первомъ году только 1,000 р. чинша съ цѣлыхъ Ржичекъ, не платя податей. Разумѣется, здравый смыслъ не позволилъ принять такаго предложенія.

Наконецъ явился нѣкій госп. Альбертъ Кемпфе, молодой человѣкъ, рожденный и воспитанный въ Галиціи, по происхожденію сынъ нѣмецкой семьи*), но давно тамъ проживавшей, зажиточной, владѣющей по сосѣдству собственными имѣніями, фабриками и большими арендами, извѣстной въ окрестности своей экономной хозяйственностью и солидностью.

Съ нимъ можно было согласиться, ибо онъ предложилъ, по сравненію со всѣми другими, найболѣе благоразумныя

---

*) Это именно подало поводъ заинтересованнымъ, вѣроятно, лицамъ напечатать въ нѣсколькихъ газетахъ Галиційскихъ и Варшавскихъ упреки въ томъ, что администрація Общества предпочла отдать Ржички въ аренду нѣмцу а не своему туземцу.

Położenie było tedy krytyczne i czas naglił.—Poczynione w gazetach Lwowskich ogłoszenia, rozwinięte starania na wszystkie strony przez adwokatów i przez prywatne stosunki w Galicyi Opiekuna Administratora, sprowadziły wprawdzie oferty kilku kandydatów do dzierżawy Rzyczek, lecz propozycyi ich Rada Zawiadująca nie uznała możliwem przyjąć. Byli to bowiem ludzie, albo żadnych finansowych gwarancyi nie dający, albo też chcący oczywiście exploatować trudną chwilowo sytuację T-stwa i stawiający śmieszne warunki, jak np: że przez rok lub dwa nie będą płacić wcale czynszu dzierżawnego z Rzyczek, albo jak np. jeden z poważniejszych jeszcze konkurentów, niejaki p. M. żądał, żeby T-stwo przez kwartał jeden, od 1 Kwietnia do 1 Lipca 1896 prowadziło swoją administracyę w Rzyczkach, dokonało zasiewów wiosennych, a on dopiero obejmie od 1 Lipca i płacić będzie w pierwszym roku 1000 rs. czynszu z całych Rzyczek, bez opłaty podatków. Rozumie się, i takiej oferty przyjąć, zdrowy rozsądek niepozwalał.

Zgłosił się nareszcie niejaki p. Albert Kaempfe, młody człowiek, urodzony i wychowany w Galicyi, syn niemieckiej rodziny (*) dawno tam osiadłej, zamożnej, posiadającej w sąsiedztwie własne majątki, fabryki i dzierżawy większe, znanej w okolicy z rządnej gospodarności i solidności.

Z nim przyszło do porozumienia, bo dawał z pomiędzy wszystkich innych, najrozsądniejsze i najdogodniejsze

*) Dało to właśnie powód interesowanym prawdopodobnie osobom, do zrobienia zarzutu w paru pismach Galicyjskich i Warszawskich, że administracya T-stwa *wolała* wydzierżawić Rzyczki niemcowi, aniżeli swojemu obywatelowi!

и удобныя для интересовъ Общества Земледѣльческихъ Колоній условія, и представляетъ серьезныя гарантіи.

На основаніи полномочія, даннаго Распорядительнымъ Совѣтомъ 28 марта 1886 года, былъ заключенъ съ нимъ договоръ, составленный и подписанный нотаріальнымъ порядкомъ у дѣлъ нотаріуса Курыловича въ Руской-Равѣ, Опекуномъ-администраторомъ 23 мая 1896 года, утвержденной потомъ формально Распорядительнымъ Совѣтомъ въ засѣданіи 9 іюня 1896 г. По этому контракту г. Альбертъ Кемпфе съ 1 апрѣля 1896 года беретъ въ аренду Ржички, на 12 лѣтъ, а если бы въ нихъ арендаторъ построилъ водочный заводъ, то на 15 лѣтъ. По состоявшимся условіямъ, г. Кемпфе обязанъ: произвести всѣ весенніе посѣвы въ опредѣленномъ количествѣ на свой счетъ, своимъ стараніемъ и сѣменемъ, ни безъ какого за это вознагражденія; платить арендного чинша въ первомъ году 2,000 фл. во второмъ 3,000 фл. въ слѣдующіе 4 года по 5,000 фл. въ последніе 6 лѣтъ по 6,000 фл. Если бы же аренда была продолжена еще на три года, то по 6,500 фл. въ годъ.

Общество обязалось привести въ порядокъ строенія и въ первые годы построить на свой счетъ хлѣвы на 300 шт. свиней. Еслибы же г. Кемпфе рѣшился построить винокуренный заводъ, то онъ обязанъ это сдѣлать не позже первыхъ шести лѣтъ со вступленія въ арендное владѣніе, на собственныя свои деньги, причемъ Общество будетъ только обязано выдать ему безплатно строительный древесный матеріалъ а также топливо, подъ условіями, опредѣленными подробно въ § 21 арендного контракта. Винокуренный заводъ останется собственностью Общества, какъ зданіе такъ и внутреннее устройство.

Такой договоръ обезпечивалъ за Обществомъ Земледѣльческихъ Колоній слѣдующія выгоды: что Ржички были взяты въ аренду съ 1 апрѣля 1896 года; что Общество не

warunki dla interesów T-stwa Osad Rolnych i przedstawiał solidne rękojmie.

Na zasadzie upoważnienienia Rady Zawiadującej z d. 28 Marca 1896, zawarto z nim kontrakt dzierżawny, sporządzony i podpisany notarjalnie u rejenta Kuryłłowicza w Rawie-Ruskiej przez Opiekuna Administratora w d. 23 Maja 1896 i zatwierdzony potem formalnie przez Radę Zawiadującą na posiedzeniu z d. 9 Czerwca 1896 r. mocą którego, p. Albert Kaempfe od 1 Kwietnia 1896 obejmuje dzierżawę Rzyczek na lat 12, a jeżeliby gorzelnia w nich została postawiona przez dzierżawcę, to na lat 15. Według umówionych warunków, obowiązanym jest p. Kaempffe: dokonać wszystkie zasiewy wiosenne w ilości oznaczonej, swoim kosztem, staraniem i nasieniem, bez żadnej za to bonifikacyi, płacić czynszu dzierżawnego w pierwszym roku 2000 fl. a. w drugim 3000 fl., a. w następnych 4 latach po 5000 fl. a. w ostatnich sześciu latach po 6000 fl. a. Jeżeliby zaś jeszcze trzy lata dłużej trzymał dzierżawę to po 6500 fl. a rocznie.

T-stwo zobowiązało się budynki do porządku doprowadzić i w pierwszych latach postawić swoim kosztem chlewnię na 300 sztuk trzody. Jeżeliby p. Kaempffe zdecydował się na postawienie gorzelni, to powinien to uczynić w ciągu pierwszych 6 lat dzierżawy, swoim kosztem, przy dodaniu mu przez T-stwo bezpłatnie drzewa budulcowego i na opał, pod warunkami bliżej w § 21 kontraktu opisanemi. Gorzelnia z całem jej urządzeniem zostaje własnością Towarzystwa.

Kontrakt taki zapewniał T-stwu Osad Rolnych te korzyści: że Rzyczki od 1 Kwietnia 1896 wydzierżawione zostały; że T-stwo nie zostało zmuszone ponieść ogromne stra-

было принуждено потерпѣть громадные убытки и помѣщать капиталы въ ненужные вклады и въ рискованную собственную администрацію, что между всѣми соискателями къ арендѣ нашло найболѣе выгодное, при данныхъ условіяхъ, предложеніе.

Какъ бы то ни было, куча кореспонденціи и телеграммъ, помѣщенная въ дѣлахъ Общества, многократныя поѣздки въ Галицію, дѣлаемыя по необходимости Опекуномъ Администраторомъ, вполнѣ достаточно свидѣтельствуютъ, сколько это стоило хлопотъ, труда, издержекъ и непріятностей,—слѣдуетъ однако отмѣтить, что въ концѣ удалось защитить интересы Общества отъ большихъ убытковъ и потерь, которыя могли сдѣлаться весьма серьезными и невозвратимыми.

Лѣсное хозяйство въ Ржичкахъ было ведено по утвержденному своевременно лѣсному плану, подъ надзоромъ мѣстнаго лѣсничаго Церановича, и подъ спеціальнымъ руководствомъ приглашеннаго Оберъ-лѣсничаго и уполномоченнаго кн. Сапѣговъ, г. Ремишевскаго, который занимался технической стороной лѣснаго хозяйства, эксплоатаціей годовыхъ лѣсосѣкъ и веденіемъ переговоровъ съ купцами, относительно продажи дерева изъ этихъ годовыхъ лѣсосѣкъ.

Продажа такая обнимала ежегодно 8 морговъ. Исключительно въ засѣданіи 21 марта 1896 г. Распорядительный Совѣтъ постановилъ объявить о болѣе ранней продажѣ лѣсосѣки 1896 г. чтобы доставить средства нужныя въ Ржичкахъ на удовлетвореніе недочетовъ, въ виду усложненія сношеній съ арендаторомъ и недоимокъ въ податяхъ, имъ же причиненныхъ.

Насажденіе годовыхъ лѣсосѣкъ происходило вполнѣ точно, по предписанному порядку, съ возможнымъ стараніемъ, даже безъ вниманія къ издержкамъ, на томъ основаніи, что каждое запозданіе въ лѣсномъ хозяйствѣ даетъ себя

ty i zaangażować kapitały w niepotrzebne nakłady i ryzykowną własną administrację; że z pomiędzy wszystkich kandydatów do dzierżawy znalazło najkorzystniejszą przy danych okolicznościach ofertę.

Jakkolwiek, stosy korespondencyi i telegramów w aktach T-stwa zamieszczone, wielokrotne podróże do Galicyi przez Opiekuna Administratora, z konieczności podejmowane, aż nadto dostatecznie świadczą, ile z tego powodu trzeba było podjąć zabiegów, pracy, kosztów i przykrości, to jednak należy zaznaczyć, że w ostatecznym rezultacie, udało się uchronić interes T-stwa od większych szkód i strat, które mogły się stać bardzo poważnemi i bezpowrotnemi.

Administracja lasów Rzyczek, prowadzoną była według zatwierdzonego w swoim czasie urządzenia leśnego, pod dozorem miejscowego leśniczego Ceranowicza i pod kierunkiem fachowym, zaproszonego nadleśnego i plenipotenta Xiążąt Sapiehów, pana Remiszewskiego, który się zajmował techniczną stroną kultur leśnych, exploatacyi rocznych porębów i prowadzeniem układów z kupcami o sprzedaż drzewa z tych porębów rocznych.

Sprzedaż ta, obejmowała co rok 8 morgów. Wyjątkowo na posiedzeniu z d. 21 Marca 1895, Rada Zawiadująca postanowiła upoważnić do ogłoszenia sprzedaży wcześniejszej porębu za rok 1896, żeby Rzyczkom dostarczyć potrzebnego funduszu na zaspokojenie niedoborów, wobec komplikacyi w stosunkach z dzierżawcą i zaległości podatkowych, przez niego spowodowanych.

Zadrzewianie rocznych porębów odbywało się ściśle według przepisanego porządku, z możliwą starannością, bez względu nawet na koszta, mając na uwadze, że każde opóźnienie w kulturach leśnych daje się odczuć w następstwie,

чувствовать въ послѣдствіи значительнымъ уменьшеніемъ приращенія лѣсовъ. Такъ какъ никакія экстренныя рубки ни большія продажи дерева, кромѣ годовыхъ лѣсосѣкъ, не происходили до сихъ поръ въ лѣсахъ Ржичекъ, то они изобилуютъ запасами дерева, дозволяющими извлекать изъ нихъ въ будущемъ выгоды, въ болѣе значительныхъ даже размѣрахъ.

Доходъ и расходъ по лѣсному хозяйству указаны въ ниже приведенномъ счетѣ, въ статьѣ имѣнія Ржички, при счетѣ общихъ фондовъ Администраціи Отказа.

Наконецъ, изъ болѣе важныхъ постановленій Распорядительнаго Совѣта, касающихся имѣнія Ржички, слѣдуетъ упомянуть о слѣдующихъ.

По уставу о поземельномъ налогѣ въ Галиціи, каждыя 15 лѣтъ происходитъ опредѣленіе его размѣра на основаніи т. н. „реамбуляціи" т. е. новой повѣрки и классификаціи земель, въ отдѣльныхъ земскихъ имѣніяхъ. Такъ какъ, по объясненіямъ Опекуна-Администратора, представленнымъ Совѣту, платимый до сихъ поръ поземельный налогъ съ Ржичекъ, былъ установленъ еще до перехода ихъ въ собственность Общества и чрезмѣрно великъ, а именно съ концомъ 1895 года кончался пятнадцатилѣтній періодъ и должна была наступить новая реамбуляція на слѣдующія 15 лѣтъ, то Распорядительный Совѣтъ, въ засѣданіи 27 ноября 1895 года постановилъ предпринять официальныя ходатайства о пониженіи размѣра налога, платимаго съ Ржичекъ. Нужныя къ тому мѣры были сдѣланы. Они ожидаютъ лишь дальнѣйшаго подкрѣпленія.

По распоряженію административныхъ и учебныхъ властей, было поручено гминѣ Ржички построить новое зданіе подъ начальное училище, такъ какъ существовавшее до сихъ поръ, хотя недавно построенное, было разрушено грибомъ. Общество Земледѣльческихъ Колоній, какъ собственникъ, бѣ-

znaczniejszemi ubytkami przyrostu lasów. Ponieważ żadne extra-cięcia ani większe sprzedaże drzewa, prócz rocznych porębów się w lasach Rzyczek dotąd nie odbywały, przeto są one zasobne w zapasy drzewa, pozwalające z nich w większym nawet rozmiarze na przyszłość korzystać.

Przychody i rozchody leśne, wykazane są w rachunku poniżej zamieszczonym, w pozycyi dóbr Rzyczki, przy rachunku funduszów ogólnych Administracyi Zapisu.

Nakoniec, co do ważniejszych decyzyi Rady Zawiadującej, dotyczących dóbr Rzyczki, wspomnieć należy o następujących:

Według ustawy o podatku gruntowym w Galicyi, odbywa się co lat 15 określenie jego wysokości, na podstawie tak zwanej „reambulacyi", czyli nowego sprawdzenia, klasyfikacyi gruntów, w pojedynczych majątkach ziemskich. Ponieważ według objaśnień Opiekuna Administratora, Radzie przedstawionych, płacony dotąd podatek gruntowy z Rzyczek, ustanowiony był jeszcze przed objęciem ich przez T-stwo i jest niesłusznie wysoki, a właśnie z upływem roku 1895 kończy się pietnastoletni okres i miała nastąpić nowa reambulacya na następne lat 15, przeto Rada Zawiadująca na posiedzeniu 27 Listopada 1895 roku postanowiła podjąć urzędowe starania o zniżenie stopy podatkowej z Rzyczek. Potrzebne w tej mierze kroki uczynione zostały. Wymagają one tylko dalszego ich poparcia.

Na skutek rozporządzenia Władz administracyjnych i szkolnych, poleconem zostało gminie Rzyczki, aby wybudowała nowy budynek szkolny, z powodu że dotychczasowy, aczkolwiek niedawno postawiony, został przez grzyb bardzo zniszczony. Towarzystwo Osad Rolnych, jako właściciel byłoby obowiązane wziąść udział koło 2000 fl. w kosztach

лобы обязано принять участье въ суммѣ около 2,000 фл. въ издержкахъ новой постройки. Представители гмины Ржички обратились между тѣмъ съ просьбой, чтобы вмѣсто денежной доли Общество отдало имъ на помѣщеніе училища большое каменное зданіе, въ которомъ прежде была корчма а теперь остающееся безъ употребленія, такъ какъ казна произвела выкупъ пропинаціоннаго права. Распорядительный Совѣтъ, въ засѣданіи 28 марта 1896 г. разрѣшилъ утвердительно эту просьбу, подкрѣпленную объясненіями Опекуна-Администратора, принимая во вниманіе, что она обоснована и что оказаніе помощи гминѣ и школѣ, согласно съ предписаніями завѣщанія пок. гр. Кицкаго.

VI. Домъ въ Варшавѣ по Королевской улицѣ № 1,066 бук. С.

Состоялъ, какъ и прежде, въ собственномъ управленіи Общества. Управляющимъ домомъ былъ г. Іосифъ Пневскій. Пять комнатъ въ антресолахъ и четыре въ 3-емъ этажѣ, были отданы безплатно подъ помѣщеніе канцеляріи Правленія Обществъ и квартиръ канцелярскихъ чиновниковъ; стоимость этихъ помѣщеній можетъ быть оцѣнена 1,000 руб. въ годъ.

Произведеніе необходимыхъ улучшеній при устройствѣ канализаціи, издержки на ремонтъ, подати, газъ и т. д. были удовлетворяемы изъ доходовъ отъ найма квартиръ

въ 1892/3 г.	было дохода	3,163 р.	80 к.	расх.	1,826 р.	18 к.
въ 1893/4 ,,	,, ,,	3,319 ,,	90 ,,	,,	1,679 ,,	28 ,,
въ 1894/5 ,,	,, ,,	2,398 ,,	20 ,,	,,	1,283 ,,	61 ,,
въ 1895/6 ,,	,, ,,	3,384 ,,	95 ,,	,,	1,213 ,,	53 ,,

nowej budowli. Przedstawiciele gminy Rzyczki zwrócili się tedy z prośbą, żeby zamiast pieniężnego udziału, Towarzystwo oddało im na pomieszczenie szkoły. duży murowany budynek, w którym dawniej była karczma, a który teraz stoi niepotrzebny, po wykupieniu przez rząd prawa propinacyi. Rada Zawiadująca prośbę tę, popartą wnioskami Opiekuna Administratora, postanowiła zdecydować przychylnie na posiedzeniu 28 Marca 1896, uważając że jest uzasadniona, i że pomoc okazana gminie i szkole, leży w duchu testamentu ś. p. hr. Kickiego.

VI. Dom w Warszawie przy ulicy Królewskiej № 1066 lit. S.

Zostawał jak przedtem we własnej administracyi Towarzystwa. Zarządzającym domem był p. Józef Pniewski. Pięć pokojów w antresolach i cztery na 3-cim piętrze oddane były bezpłatnie, na pomieszczenie biur zarządu T-stwa i mieszkania urzędników kancellaryjnych, w wartości rocznie 1000 rs.

Uzupełnienie koniecznych melioracyi, przy zaprowadzonej kanalizacyi, koszta konserwacyi, podatków, gazu itd. zaspakajane były z przychodów za wynajmowane lokale.

W r.	1892/3	było przych.	3163 r.	80 k.,	rozch	1826 r.	18 k.
„	1893/4	„ „	3319 „	90 „	„	1679 „	28 „
„	1894/5	„ „	3398 „	20 „	„	1283 „	61 „
„	1895/6	„ „	3384 „	95 „	„	1213 „	53 „

Чистаго дохода, значитъ, среднимъ числомъ, домъ давалъ 1,816 руб. причисляя же стоимость безплатно отданныхъ Правленію Общества квартиръ, давалъ 2,816 руб.

VII. Домъ на Прагѣ по Московской улицѣ № 280/1.

На основаніи раньше заключеннаго договора эта недвижимость была отдана въ аренду съ публичныхъ торговъ, о которыхъ было объявлено въ Варшавскихъ газетахъ г. Адольфу Шольце, пенсіонеру, б. кассиру Варшавскаго Магистрата, за сумму 450 руб. въ годъ. Такъ какъ контрактъ долженъ былъ кончиться 1 іюля 1896 года, то Распорядительный Совѣтъ въ засѣданіи 27 ноября 1895 года постановилъ продолжить контрактъ съ г. Шольце на слѣдующія шесть лѣтъ, увеличивъ арендную плату до 550 руб. въ годъ, и обязавъ его платить подати и страхованія безъ отчисленія этихъ платежей изъ аренднаго чинша.

Этотъ арендаторъ платилъ весьма исправно и содержалъ недвижимость въ надлежащемъ порядкѣ. Издержекъ на домъ на Прагѣ не было никакихъ.

VIII. Колоніи Шамоцинъ и Юзефинъ подъ Варшавой.

Послѣ выкупа вѣчнаго чинша, уплачиваемаго по этимъ колоніямъ собственнику имѣнія Бялоленка, какъ это объяснено уже въ послѣднемъ отчетѣ, Опекунъ-администраторъ озаботился затѣмъ въ 1892/3 г. формальностями устройства

Czystego dochodu czynił więc dom przeciętnie 1816 rs. a doliczając wartość bezpłatnie oddanych zarządowi T-stwa lokalów, czynił 2816 rs.

VII. Dom na Pradze przy ulicy Moskiewskiej № 280/1.

Z mocy dawniej zawartego kontraktu, posessja ta wypuszczoną była z publicznej licytacyi, ogłoszonej w pismach Warszawskich, w dzierżawę p. Adolfowi Scholtze, emerytowi b. kasjerowi magistratu warszawskiego, za cenę roczną 450 rs. Ponieważ kontrakt miał expirować z dniem 1 Lipca 1896 r. przeto Rada Zawiadująca, na posiedzeniu 27 Lutego 1895 r. postanowiła prolongować kontrakt pana Scholtze na lat sześć następujących, z podwyższeniem mu czynszu rocznego do summy 550 rubli i opłatą przez niego podatków i assekuracyi, bez potrącania takowych opłat z czynszu dzierżawnego.

Dzierżawca ten wypłacał się bardzo regularnie i utrzymywał posesję w należytym porządku. Wydatków na dom na Pradze nie było żadnych.

VIII. Kolonje Szamocin i Józefin pod Warszawą.

Po skupieniu od właściciela dóbr Białołęka czynszu wieczystego z tych kolonii, jak to w ostatniem sprawozdaniu już wyjaśniono, Opiekun-Administrator zajął się następnie w r. 1892/3 formalnością co do wywołania osobnej hypoteki

особой ипотеки для колоніи Шамоцинъ и внести туда всѣ основанія права собственности Общества Земледѣльческихъ Колоній.

Такъ какъ контрактъ прежняго арендатора, г. Войцѣха Зарембы, истекалъ 1 іюля 1894 года, а онъ не исполнялъ исправно того, къ чему обязался, не производя ремонта хозяйственныхъ строеній, то Распорядительный Совѣтъ 18 января 1894 года постановилъ объявить въ газетахъ о публичныхъ торгахъ на аренду.

Вслѣдствіе этого, на публичныхъ торгахъ, объявленныхъ въ Варшавскихъ газетахъ, остался какъ предложившій высшую цѣну г. Михаилъ Гильденштернъ, окрестный колонистъ, которому по опредѣленію Совѣта отъ 17 марта 1894 года, рѣшено было отдать въ аренду на три года, съ 1 іюля 1894 года по тоже число 1897 года, за арендную плату 900 руб. въ годъ, съ обязанностью платить подати и страхованія и по представленіи залога въ суммѣ 500 руб.

Со своей стороны Общество обязалось понести издержки на ремонтъ и перестройку нѣсколькихъ хозяйственныхъ строеній, находящихся въ плохомъ состояніи. Опредѣленіями Совѣта отъ 21 ноября 1894 года и 22 мая 1895 года постановлено согласиться съ арендаторомъ Гильденштерномъ, что онъ за общую сумму 200 руб. покроетъ крышу на хлѣбномъ сараѣ, толстымъ слоемъ соломы, съ добавкою нужныхъ новыхъ драницъ. Скотный сарай, уже очень разрушенный постановлено вновь отстроить и перенести на другое мѣсто, ближе амбаровъ во дворѣ. Наконецъ, рѣшено было перестроить домъ для четырехъ семействъ изъ прислуги во дворѣ, и сверхъ того составить размѣжеваніе и планъ всей колоніи.

Эти постановленія были исполнены въ истекшемъ отчетномъ періодѣ.

dla kolonji Szamocin i przepisania całkowitego tytułu własności na rzecz T-stwa Osad Rolnych.

Ponieważ kontrakt poprzedniego dzierżawcy p. Wojciecha Zaremby expirować miał 1 Lipca 1894 i ponieważ nie wywiązywał się on dobrze ze swoich zobowiązań, nie podtrzymując budowli gospodarskich, przeto Rada Zawiadująca postanowiła d. 18 Stycznia 1894 r. ogłosić przez pisma publiczne licytację na dzierżawę.

W skutku tego utrzymał się z publicznej licytacyi, ogłoszonej w pismach Warszawskich, jako najwięcej dający, p. Michał Gildenstern, kolonista okoliczny, i temuż za decyzją Rady z d. 17 Marca 1894 postanowiono wypuścić na lat trzy od 1 Lipca 1894 do tegoż dnia 1897 r. za opłatą rocznego czynszu 900 rs. z obowiązkiem płacenia podatków i assekuracyi, przy złożeniu kaucyi 500 rs.

Ze swej strony Towarzystwo zobowiązało się ponieść koszta na odrestaurowanie i przebudowanie paru budynków gospodarskich, znajdujących się wstanie złym. Decyzjami Rady z d. 21 Listopada 1894 i 22 Maja 1895 r. postanowiono ugodzić się z dzierżawcą Gildenszternem, za ogólną summę 200 rs, że pokryje dach na stodole grubo słomą, z dodaniem potrzebnych nowych łat. Oborę bardzo już zniszczoną postanowiono odbudować zupełnie i przenieść w inne miejsce, bliżej stodół w podwórzu. Wreszcie zdecydowano przebudować czworak w podwórzu, a nakoniec sporządzić pomiar i mappę całej kolonji.

Decyzje powyższe wykonane zostały w ubiegłym okresie sprawozdawczym.

При окончательномъ разсчетѣ съ прежнимъ арендаторомъ Шамоцина, г. Зарембою, удержано изъ его залога съ его согласія, сто рублей, въ видѣ хоть частичнаго вознагражденія за оставленіе строеній безъ ремонта и за вывозъ соломы. (Засѣданіе Распорядительнаго Совѣта 20 іюня 1889 г.)

Доходъ отъ аренды колоніи Шамоцинъ и издержки, произведенныя на постройки въ ней, представились въ слѣдующемъ видѣ.

въ 1892/3 г,	дохода	718 р. 29 к.	Расхода не было
въ 1893/4 г.	„	650 „ — „	27 руб. 55 коп.
въ 1894/5 г.	„	900 „ — „	210 „ 95 „
въ 1895/6 г.	„	900 „ — „	1141 „ 21 „

IX. Общія дѣла Администраціи Отказа.

Какъ прежде, такъ и въ истекшемъ четырехлѣтнемъ отчетномъ періодѣ, административныя занятія по исполненію Отказа гр. Кицкаго были возложены Комитетомъ Общества Земледѣльческихъ Колоній на пять членовъ, избранныхъ изъ его состава, составляющихъ коллегію Распорядительнаго Совѣта, и на избраннаго также члена Комитета, Опекуна-администратора.

Распорядительный Совѣтъ, дѣйствующій отъ имени Комитета, разбиралъ на своихъ засѣданіяхъ, происходившихъ по мѣрѣ надобности, всякія текущія дѣла или предложенія Опекуна-Администратора и издавалъ соотвѣтственныя постановленія. Онъ разсматривалъ годовые бюджеты, ожидаемыя прибыли, штаты служащихъ въ земскихъ имѣніяхъ. Во время періодическихъ своихъ поѣздокъ въ имѣнія, Совѣтъ

Przy obrachunku ostatecznym z poprzednim dzierżawcą Szamocina p. Zarębma, zatrzymano mu z jego kaucyi za jego zgodą rs. sto, tytułem częściowego chociaż odszkodowania za zaniedbanie naprawy budynków i za wywożenie słomy (sessja Rady Zawiadującej 20 Czerwca 1894 r.).

Przychody z dzierżawy kolonji Szamocin i wydatki poniesione na budówle w niej przedstawiały się tak;

W r. 1892/3	przych.	718 rs. 29 k.	rozchodu	nie było.		
„ 1893/4	„	650 „ — „	„	27 rs.	55. k.	
„ 1894/5	„	900 „ — „	„	210 „	95 „	
„ 1895/6	„	900 „ — „	„	1141 „	21 „	

IX. Interesa ogólne Administracyi Zapisu.

Jak poprzednio tak i w upłynionym czteroletnim okresie sprawozdawczym, administracyjne zajęcia koło wykonywania Zapisu hr. Kickiego włożone były przez Komitet T-stwa Osad Rolnych na pięciu członków z jego grona wybranych, stanowiących kollegium Rady Zawiadującej, i na wybranego również członka Komitetu Opiekuna Administratora.

Rada Zawiadująca w imieniu Komitetu działająca, roztrząsała na swoich posiedzeniach, w miarę potrzeby odbywanych, wszelkie bieżące sprawy lub wnioski Opiekuna Administratora i wydawała stosowne postanowienia. Rozpatrywała roczne budżety, sperandę, etaty służby w majątkach ziemskich. Na perjodycznych zjazdach swoich do majątków, kontrolowała ich stan i potrzeby, obmyślała ulepszenia,

контролировалъ ихъ состояніе и нужды, придумывалъ улучшенія, провѣрялъ фонды. Что же касается организаціи и устройства основываемыхъ общеполезныхъ учрежденій, то Совѣтъ издавалъ опредѣленія или самъ, или же, въ случаѣ надобности обращался предварительно съ представленіями къ рѣшенію Комитета Общества, которому впрочемъ, докладывалъ на его засѣданіяхъ, о всѣхъ болѣе важныхъ вопросахъ.

Опекуну-Администратору были поручены дѣйствія по исполненію постановленій Комитета и Распорядительнаго Совѣта, касающіяся совокупности всякихъ дѣлъ отказа гр. Кицкаго. Къ особеннымъ его обязанностямъ принадлежали веденіе контроля и надзора за ходомъ сельскаго хозяйства въ отдѣльныхъ имѣніяхъ; представленіе для назначенія или увольненія Совѣтомъ управляющихъ, кассировъ, оберъ-лѣсничихъ, принимаемыхъ или смѣняемыхъ только по постановленію Совѣта; веденіе кореспонденціи съ правительственными властями, учрежденіями и частными лицами по дѣламъ Отказа; изготовленіе и обработка всякихъ предложеній по дѣламъ представляемымъ Комитету, Распорядительному Совѣту или правительственнымъ властямъ; заключеніе и составленіе арендныхъ контрактовъ, въ силу предшествующаго уполномочія Совѣта; разрѣшеніе управляющимъ продавать продукты и заключать соотвѣтственные сдѣлки; веденіе всякихъ процессовъ отъ имени Общества; составленіе протоколовъ засѣданій Распорядительнаго Совѣта; контроль кассовыхъ счетовъ хозяйственныхъ и лѣсныхъ въ земскихъ имѣніяхъ и въ учрежденіяхъ; контролъ надъ арендаторами имѣній и отдѣльныхъ фольварковъ, мельницъ, домовъ въ Варшавѣ и Прагѣ; веденіе счетовъ общихъ фондовъ центральной Администраціи: переговоры съ крестьянами о замѣнѣ сервитутовъ, въ силу специяльнаго уполномочія Комитета, веденіе вновь сооружаемыхъ строеній и улучшеній въ земскихъ имѣніяхъ, по предварительнымъ опредѣленіямъ Распорядительнаго Совѣта; со-

sprawdzała fundusze. Co do organizacyi i urządzeń w zakładanych instytucjach użyteczności publicznej, wydawała decyzje bądź sama, bądź też w razie potrzeby, udawała się poprzednio z przedstawieniami do decyzyi Komitetu T-stwa, któremu zresztą o wszelkich ważniejszych kwestjach podawała wiadomości na jego posiedzeniach.

Opiekun Administrator miał sobie poruczoną czynność wykonawczą postanowień Komitetu i Rady Zawiadującej, dotyczącą całości interesów wszelkich Zapisu hr. Kickiego. Do szczególnych jego obowiązków należało: prowadzenie kontroli i nadzoru nad biegiem gospodarstwa w pojedynczych majątkach; przedstawienie do nominacyi lub uwolnienia przez Radę rządcow, kasjerów, nadleśnych, przyjmowanych lub zmienianych tylko za jej decyzją; prowadzenie korespondencyi z Władzami rządowemi, instytucyami i prywatnemi osobami w sprawach Zapisu; przygotowywanie i opracowanie wszelkich wniosków w tych sprawach, mających być przedstawionemi Komitetowi, Radzie Zawiadującej lub Władzom rządowym; zawieranie i spisywanie kontraktów dzierżawnych, na mocy poprzedniego upoważnienia Rady; upoważnianie rządców do sprzedaży produktów i zawierania umów stosownych. prowadzenie wszelkich procesów w imieniu T-stwa; spisywanie protokółów posiedzeń Rady Zawiadującej; kontrollowanie rachunków kassowych, gospodarczych i leśnych w dobrach ziemskich i instytucjach; kontrola dzierżawców dóbr i pojedynczych folwarków, młynów, domów w Warszawie i na Pradze; prowadzenie rachunków funduszów ogólnych administracyi centralnej; układanie się o zamianę serwitutów z włościanami, na mocy specyalnej plenipotencyi Komitetu; kierowanie wznoszeniem nowych budowli i melioracjami w majątkach ziemskich, według poprzednich de-

ставленіе годовыхъ отчетовъ по управленію Отказомъ для Комитета Общества и печатаніе ихъ на двухъ языкахъ; наконецъ, независимо отъ контроля за дѣятельностью Опытной Станціи въ Собѣшинѣ по административной части, Опекуну Администратору было еще поручено, кромѣ вышеуказанныхъ его обязанностей, заняться въ послѣдніе годы постройкой, организаціей и введеніемъ въ жизнь сельско-хозяйственной школы въ Бржозовой, когда уставъ ея былъ уже утвержденъ Правительственными властями, въ концѣ 1892 года.

Въ качествѣ помощника по текущимъ занятіямъ и по кореспонденціи, по содержаніи актовъ и архива, былъ назначенъ одинъ только чиновникъ, секретарь канцеляріи центральной Администраціи въ Варшавѣ.

Въ личномъ составѣ Распорядительнаго Совѣта, въ послѣдніе годы произошли перемѣны. Въ 1895 г. смерть постигла одного изъ полезнѣйшихъ его членовъ, высоко цѣнимаго во всемъ краѣ за способности его и за дѣятельность Люд. гр. Красинскаго. Многолѣтній предсѣдатель Совѣта, членъ его съ самаго начала, Тайный Совѣтникъ Михаилъ Рогозинскій, одержимый тяжкой болѣзнію, долженъ былъ оставить свой постъ, а вскорѣ затѣмъ скончался въ 1896 г. Наконецъ, также вслѣдствіе болѣзни, долговременный членъ Совѣта, г. Валентій Гарчинскій, не могъ участвовать въ его трудахъ и просилъ объ освобожденіи его отъ обязанностей.

На оставленныя такимъ образомъ мѣста были избраны, на должность Предсѣдателя госп Станиславъ гр. Лубенскій, а въ члены гг. Бернардтъ Гандке и Левъ Пржановскій.

Изъ нихъ, стало быть, и изъ прежнихъ членовъ, гг. Станислава Оскецкаго и д-ра Ѳаддея Ковальскаго, состоялъ въ послѣднее время личный составъ Распорядительнаго Совѣта.

cyzyi Rady Zawiadującej; opracowywanie rocznych sprawozdań administracyi Zapisu dla Komitetu T-stwa i ogłaszanie ich drukiem w dwóch językach; wreszcie niezależnie od kontroli pod względem administracyjnym nad działalnością Stacyi Doświadczalnej w Sobieszynie, poruczonem zostało Opiekunowi Administratorowi, oprócz powyższych jego obowiązków, zajęcie się w ostatnich latach wybudowaniem, organizacją i wprowadzeniem w życie Szkoły rolniczej w Brzozowej, skoro jej ustawa uzyskała już zatwierdzenie Władz rządowych, ku końcowi 1892 r.

Do pomocy w czynnościach korespondencyjnych bieżących i utrzymywania aktów i archiwum, naznaczony był jeden urzędnik, jako sekretarz kancellaryi Administracyi centralnej w Warszawie.

W składzie osobistym Rady Zawiadującej zaszły w ostatnich latach zmiany. Śmierć zabrała w 1895 r. jednego z najużyteczniejszych jej członków, wysoko w kraju całym cenionego ze swych zdolności i działności, Ludwika hr. Krasińskiego. Długoletni prezes Rady i członek jej od samego początku, Tajny Radca Michał Rogoziński, złożony ciężką chorobą musiał się usunąć od czynności, a wkrótce potem życie zakończył w 1896. Nakoniec, również z powodu choroby, dawny członek Rady p. Walenty Garczyński nie mógł uczestniczyć w jej pracach i prosił o zwolnienie go od obowiązków.

Na miejsca w ten sposób opróżnione, wybranymi zostali, na prezydującego p. Stanisław hr. Łubieński, i na członków pp. Bernard Hantke i Leon Przanowski.

Z nich tedy, i z dawniejszych członków, pp. Stanisława Okęckiego i D-ra Tadeusza Kowalskiego złożony był, w ostatnim czasie osobisty skład Rady Zawiadującej.

Опекуномъ Администраторомъ, по избранію Комитета, былъ съ 1881 г. т. е. съ самаго начала принятія Обществомъ Земледѣльческихъ Колоній Отказа гр. Кицкаго, б. профессоръ Варшавскаго университета, д-ръ Антонъ Бялэцкій. Исполняя раньше обязанности Предсѣдательствующаго въ Правленіи Общества 8 слишкомъ лѣтъ, а затѣмъ Опекуна-Админрстратора 16 лѣтъ, онъ, послѣ 24 лѣтъ трудовъ въ Обществѣ Земледѣльческихъ Колоній, призналъ нужнымъ просить Комитетъ Общества объ увольненіи его отъ обязанностей, какъ вслѣдствіе состоянія здоровія, такъ и по другимъ личнымъ мотивамъ.

Комитетъ Общества разрѣшилъ благосклонно это прошеніе въ засѣданіи 4 апрѣля 1897 года и въ отзывѣ за № 1359, выразивъ свою признательность за многолѣтніе, усердные и полезные труды для блага Общества, извѣстилъ о томъ Опекуна-Администратора, который съ 1 марта 1897 года оставилъ исполняемыя имъ до сихъ поръ обязанности.

Засѣданій Распорядительнаго Совѣта во время истекшаго періода было 31, а съ самаго начала принятія Отказа 149.

Изъ вышеприведеннаго подробнаго отчета, раздѣленнаго на соотвѣтственные отдѣлы, обнаруживаются разнородныя занятія Распорядительнаго Совѣта, производимыя имъ въ это время.

Повторять ихъ тутъ было бы, значитъ, излишнимъ.

Не было лишь удобнаго случая указать раньше, что, исполняя постановленіе Комитета Общества отъ 30 апрѣля 1893 года Распорядительный Совѣтъ, въ засѣданіи 25 мая 1893 года, постановилъ приступить къ конверсіи наслѣдственнаго капитала, оставленнаго гр. Кицкимъ, въ суммѣ 91 000 руб. Земскими Закладными 5% Листами, на такіе же 4½% Листы, конверсіи, проведенной своевременно Земскимъ Кредитнымъ Обществомъ. Получивъ при этой замѣнѣ добавку по 1 руб. 50 коп. со ста, Совѣтъ постановилъ за 1350

Opiekunem Administratorem pozostawał z wyboru Komitetu od 1881 r. t. j. od początku objęcia przez T-stwo Osad Rolnych Zapisu hr. Kickiego, b. profesor uniwersytetu Dr. Antoni Białecki. Sprawując przedtem obowiązki przewodniczącego w Zarządzie T-stwa przez lat 8 przeszło, a następnie Opiekuna Administratora przez lat 16, widział się po latach 24 pracy w T-stwie Osad Rolnych podejmowanej. w potrzebie proszenia komitetu T-stwa o uwolnienie go od obowiązków, z powodów zarówno na swój stan zdrowia jak i z innych względów osobistych.

Komitet T-stwa przychylił się do tego żądania, na posiedzeniu d. 4 Kwietnia 1897 r. i odezwą za № 1359, przy wyrażeniu podziękowania swego za długoletnią, gorliwą i pożyteczną pracę dla dobra Towarzystwa, uwiadomił o tem dotychczasowego Opiekuna Administratora, który od 1 Marca 1897 usunął się od pełnienia obowiązków.

Posiedzeń swoich odbyła Rada Zawiadująca w ciągu upłynionego okresu 31, a od początku objęcia Zapisu 149.

Z poprzednio, pod właściwemi tytułami podanego sprawozdania szczegółowego, wykazują się różnorodne zajęcia Rady Zawiadującej, jakie w tym czasie podejmowała.

Zbytecznem by więc było je tutaj powtarzać.

Nie było sposobności właściwej zamieścić tylko przedtem że w wykonaniu decyzyi komitetu T-stwa z 30 Kwietnia 1893 r. Rada Zawiadująca na posiedzeniu 25 Maja 1893 postanowiła przystąpić do konwersyi kapitału spadkowego po hr. Kickim, 91000 rs. w Listach Zastawnych 5% Ziemskich pozostałego, na takież $4^1/_2$% Listy, przez T-stwo Kredytowe Ziemskie w owym czasie przeprowadzaną. Osiągnąwszy przy tej operacyi po 1 rs. 50 kop. od sta dopłaty, Rada postanowiła zakupić za 1350 rs. jeszcze nowych Listów Zastawnych $4\frac{1}{2}$%

руб. купить еще новыхъ Земскихъ Закладныхъ $4\frac{1}{2}\%$ Листовъ и присоединить ихъ къ этому капиталу, такъ что съ тѣхъ поръ онъ составляетъ нарицательную сумму 92,350 руб.

Здѣсь также слѣдуетъ замѣтить, что въ финансовомъ отношеніи, всѣ дѣла Отказа гр. Кицкого были ведены съ самаго начала такъ, чтобы наслѣдственный капиталъ остался ненарушеннымъ, а всѣ капитальныя, строительныя и улучшительныя издержки, расходы на устройство новыхъ полезныхъ учрежденій, на постройку костеловъ и т. д., не говоря уже о текущихъ административныхъ и хозяйственныхъ расходахъ, были удовлетворяемы исключительно изъ дохода, получаемаго отъ недвижимыхъ имуществъ, и изъ процентовъ отъ капитала. Общая сумма однихъ лишь расходовъ, произведенныхъ въ духѣ предписаній завѣщанія и удовлетворяемыхъ изъ разныхъ статей ежегодныхъ доходовъ, представляетъ весьма серьезную сумму 268,495 руб. 30 коп.

Слѣдовательно, среднимъ числомъ получается по 16,780 руб. въ годъ, издерживаемыхъ на однѣ завѣщательныя цѣли, изъ текущаго дохода наличными, не считая стоимости строительныхъ матеріаловъ, естественныхъ продуктовъ и т. п.

Чтобы сообразно съ возможностью и съ находящимися въ распоряженіи средствами оказывать помощь учрежденію земледѣльческихъ колоній въ Студзенцѣ и Пущѣ, Распорядительный Совѣтъ 23 ноября 1892 года постановилъ дать пособіе 1,000 руб. наличными, 300 корцевъ картофеля, 200 кор. ржи, 65 кор. гороха, т. е. вмѣстѣ стоимостью 2,500 р. Опредѣленіемъ отъ 17 марта 1894 г. постановилъ выдать 200 кор. ржи, стоимостью 800 руб. Постановленіемъ отъ 27 ноября 1895 года выдалъ также 100 корцевъ ржи, вагонъ картофеля 50 кор. гороха и три коровы, вмѣстѣ стоимостью по тогдашнимъ цѣнамъ 800 руб. Послѣднее такое постановленіе Совѣта (выходящее уже впрочемъ по хронологическо

Ziemskich i takowe dołączyć do owego kapitału, który tym sposobem odtąd stanowił nominalną summę 92,350 rs.

Przy tej sposobności zaznaczyć wypada, że cały interes Zapisu hr. Kickiego, był od samego początku w ten sposób kierowany pod względem finansowym, żeby kapitał spadkowy pozostał nienaruszonym, a wszystkie koszta nakładowe, budowlane, melioracyjne, koszta urządzania nowych instytucyi pożytecznych, stawiania kościołów i t. d. nie mówiąc już o bieżących kosztach administracyjnych i gospodarskich, zaspakajane były wyłącznie z przychodów, jakie wydobywano z majątków nieruchomych i procentów od kapitału. Ogólna suma samych tylko nakładów, w duchu i w myśl testamentu dokonanych przez lat 16, a pokrywanych z rozmaitych przychodów rocznych, przedstawia poważną bardzo summę 268,495 rubli sr. 30 kop. W przecięciu zatem wypada rocznie po 16780 rs. wydawanych na same cele testamentowe, z przychodów bieżących, gotowizną, nie licząc wartości materyałów budowlanych, naturaliów i t. d.

Ażeby wedle możności i środków rozporządzalnych przychodzić z pomocą instytucyi osad rolnych w Studzieńcu i w Puszczy, Rada Zawiadująca postanowiła 23 Listopada 1892 wydać zapomogi 1000 rs. w gotowiźnie, 300 korcy kartofli, 200 korcy żyta, 65 korcy grochu, czyli razem wartości 2500 rs. Decyzyą z 17 Marca 1894 postanowiła wydać 200 korcy żyta, wartości 800 rs. Postanowieniem z 27 Listopada 1895 również wydała 100 korcy żyta, wagon kartofli, 50 korcy grochu i 3 krowy, razem wartości według cen ówczesnych 800 rs. Ostatnie rozporządzenie Rady podobne, (wychodzące już właściwie z chronologicznego porządku ram niniejszego sprawozdania) było z dnia 12 Lutego 1897 r.

му порядку изъ рамокъ настоящаго отчета) состоялось 12 февраля 1897 года, назначающее денежное пособіе Студзенцу и Пущѣ въ суммѣ 1,000 руб. Эти пожертвованія составляютъ сумму 5,100 руб. а если прибавить еще отданные безплатно квартиры. Правленію Общества, то вообще пожертвовано на эту цѣль 9,100 руб.

Независимо отъ особыхъ счетовъ имѣній Орловъ, Собѣшинъ, Опытной Станціи, Сельско-хозяйственной школы, веденныхъ на мѣстѣ особыми кассирами въ имѣніяхъ, а также завѣдующими Станціей и школой,—въ Варшавѣ съ самаго начала принятія отказа гр. Кицкаго была ведена особая книга т. н. „Общихъ фондовъ Центральной Администраціи, въ которой въ статью прихода были вносимы: поступленія изъ арендъ, изъ чинша съ домовъ, проценты и другіе случайные доходы,—а въ статью расхода: издержки и пособія, производимыя на Опытную станцію, на Сельско-Хозяйственную школу, костелы, содержаніе Общей Администраціи Отказа, судебныя издержки, на недвижимости въ Ржичкахъ, въ Варшавѣ, на Прагѣ и на колоніи подъ Варшавой.

Въ той же книгѣ сверхъ того были контролируемы капиталы въ процентныхъ бумагахъ, составляющіе собственность Общества, также залоги арендаторовъ въ такихъ же бумагахъ, отданные въ депозитъ банковъ, равнымъ образомъ указываемы были остатки, переходящіе изъ года въ годъ.

Обороты этихъ фондовъ и капиталовъ, провѣренные особою ревизіонною комиссіею Комитета Общества (по отчету ея, напечатанному въ началѣ), за истекшій отчетный періодъ, представляются въ слѣдующемъ сопоставленіи, почерпнутомъ изъ книгъ. Подробныя объясненія, кажется, не нужны уже здѣсь въ виду того, что на предыдущихъ страницахъ нынѣшняго отчета былъ уже описанъ и объясненъ ближе ходъ отдѣльныхъ дѣлъ и обстоятельствъ, съ которыми соединяются сказанныя числа.

przeznaczające zapomogi pieniężnej dla Studzieńca i Puszczy w kwocie 1000 rs., co uczyniło wogóle 5,100 rs. a dodając wartość bezpłatnego lokalu przez 4 lata dla Zarządu oddanego, wyniesie razem ofiarę na ten cel 9,100 rs.

Niezależnie od osobnych rachunków dóbr Orłów, Sobieszyn, Stacyi doświadczalnej, Szkoły rolniczej, prowadzonych na miejscu przez osobnych kassjerów w majątkach, oraz przez kierowników Stacyi i Szkoły,—prowadzoną była w Warszawie, od początku wejścia w życie Zapisu hr. Kickiego, osobna księga tak zwanych „ogólnych funduszów Administracyi centralnej“, w której do przychodów zapisywano przelewy z czystych dochodów z majątków, wpływy z dzierżaw, czynszów z domów, procentów i inne przypadkowe, a w rozchodach: koszta i zaliczenia wydawane na Stację doświadczalną, na Szkołę rolniczą, kościoły, utrzymanie ogólnej administracyi Zapisu, sądowe, wydatki na nieruchomości w Rzyczkach, w Warszawie, na Pradze i kolonję pod Warszawą

W tejże księdze wreszcie kontrollowane były kapitały w papierach procentowych własność T-stwa stanowiące, oraz kaucje dzierżawców w tychże papierach złożone, a w bankach deponowane, a zarazem wykazywane remanenta z roku na rok przechodzące.

Obroty tych funduszów i kapitałów, sprawdzonych przez osobną komisję rewizyjną Komitetu T-stwa, za ubiegły okres sprawozdawczy (według raportu jej na początku wydrukowanego), przedstawiają się w następującem zestawieniu, z ksiąg wyciągniętem.

Objaśnienia szczegółowe nie zdają się tu już potrzebne, w obec tego, że na poprzednich stronnicach niniejszego sprawozdania opisany i wytłomaczony został już bliżej bieg pojedynczych interesów i okoliczności, z którymi się rzeczone cyfry wiążą.

Счетъ прихода и расхода Общихъ фондовъ и капиталовъ Администраціи Отказа гр. Кицкаго.

Въ 1892/3 году. Приходъ.	Наличными Руб.	коп	% бумаг. Руб.
Остатокъ предыдущаго года. . . .	17,551	15½	117 900
Проценты отъ капиталовъ и по текущему счету	5,599	99	
Изъ доходовъ съ Орлова.	4,000		
Съ Ржичекъ: арендные платежи недоимочные и текущіе — 7,939 р. 12½ к съ лѣса — 3,427 р. 62 к.	11,366	74½	
Съ дома на Прагѣ.	450		
Съ колоніи Шамоцинъ , ...	718	29	
Съ дома въ Варшавѣ	3,163	80	
За вышедшіе въ тиражѣ закладные листы получено	2,500		
Добавка при конверсіи 5% закладныхъ земск. листовъ на 4½%	1,346	25	
Купленные закладные листы. . . .	—	—	3,850
Итого . . .	46,696	23	121,750
Расходъ:			
Издержки по общей администраціи, жалованія, съѣзды, поѣздки, наемъ помѣщенія подъ канцелярію, почта, бланки, награды	4,792	65	
На Опытную станцію въ Собѣшинѣ .	4,482	94	
На Ржички: издержки по лѣсному хозяйству 1,539 руб. 92½ коп. вознагражденіе арендатора за отнятое пропинаціонное право 727 р 36½ к. подати и эквивалентъ 420 р. 65 к. содержаніе костела и викаріата 618 р. 84 к. Съѣзды, поѣздки, телеграммы 598 руб. 54 коп.			

Rachunek przychodów i rozchodów funduszów ogólnych i kapitałów Administracyi Zapisu hr. Kickiego

W roku 1892/3. Przychody	Gotowizna Rub.	Kop	papiery % Rub.
Remanent z roku poprzedniego	17,551	15½	117,900
Procenty od kapitałów i z rachunku przekazowego	5,599	99	
Z dochodów Orłowa	4,000		
Z Rzyczek: raty dzierżawne zaległe i bieżące — 7939 rs. 12½ Z lasu — 3427 „ 62	11.366	74½	
Z domu na Pradze	450		
Z kolonii Szamocin	718	29	
Z domu w Warszawie	3,163	80	
Za wylosowane Listy Zastawne odebrano.	2,500		
Dopłata przy konwersyi 5% List. Zast. Ziemskich na 4½%	1,346	25	
Nabyte Listy Zastawne	—	—	3,850
Razem	46,696	23	121,750
Rozchody:			
Koszta administracyi ogólnej, pensje, zjazdy, podróże, najem lokalu na kancellarję, poczta, druki. i wynadgrodzenia	4,792	65	
Na stację doświadczalną w Sobieszynie	4.482	94	
Na Rzyczki: koszta lasów 1539 rs. 92½ bonifikacja dzierżawcy za odjęte prawo propinacyi 727—36½ podatki, ekwiwalent 420—65 utrzymanie kościoła i wikarego 618—84 zjazdy, podróże, telegramy 598--54			

	наличными Руб.	коп	% бумаг, Руб.
судебныя и за веденіе дѣлъ издержки 238 руб. 53½ к. пособіе нач. школѣ 114 руб. 65 коп. разныя пособія 46 руб. 99 к. .	4,305	49½	
На домъ въ Варшавѣ (подати, улучшенія, ремонтъ, газъ, дворникъ) . .	1,826	18	
Судебныя и нотаріальныя издержки .	48	70	
Костелъ въ Собѣшинѣ (памятникъ гр. Кицкихъ и починки)	1,036		
Пособіе Студзенцу, пенсіи, пособія .	1,248		
На сельско-хозяйственную школу въ Собѣшинѣ , ...	6,305	78	
Покупка закладныхъ листовъ . . .	3,831	25	
Вышедшіе въ тиражѣ закладные листы	—	—	2,500
Итого	27,876	99½	2,500
Сопоставленіе: Дохода	46,696	23	121,750
съ Расходомъ	27,876	99½	2,500
Остатокъ . . .	18,819	23½	119,250

Въ 1893/4 году. Приходъ:

Остатокъ предыдущаго года	18,819	23½	119,250
Проценты	5,065	62	
Изъ доходовъ съ Орлова	4,500		
Съ Ржичекъ: съ аренды 5,428 р. 57 к. съ лѣса 3,215 р. 75 к. непредвидѣн. 352 р. 14 к.	8,996	46	
Съ дома на Прагѣ . . . , . . .	450		

	Gotowizna Rub.	Gotowizna Kop.	papiery % Rub.
sądowe i prawne 238—53½ pomoc szkole element 114—65 wsparcia różne 46—99	4,305	49½	
Na dom w Warszawie (podatki, melioracye, konserwacya, gaz, stróż,	1,826	18	
Koszta sądowe i notaryalne, ...	48	70	
Kościół w Sobieszynie (Pomnik hr. Kickich i naprawy)	1,036		
Pomoc Studzieńcowi, emerytury, wsparcia	1,248		
Na Szkołę Rolniczą w Sobieszynie	6,305	78	
Koszt zakupionych Listów Zastawnych	3,831	25	
Wylosowane Listy Zastawne . . .	—	—	2,500
Razem	27,876	99½	2,500
Porównanie: Przychodów	46,696	23	121,750
Rozchodów	27,876	99½	2,500
Remanent	18,819	23½	119,250

W roku 1893/4 Przychody:

Remanent roku poprzedniego . . .	18,819	23½	119,250
Procenty	5,065	62	
Z dochodów Orłowa	4,500		
Z Rzyczek; z dzierżawy 5428 rs.57 k. z lasu 3215—75 nadzwyczajne 352—14	8,996	46	
Z domu na Pradze	450		

	Наличными Руб.	коп.	% бумаг. Руб.
Съ дома въ Варшавѣ	3,319	90	
Съ колоніи Шамоцинъ	650		
За проданныя процентныя бумаги . .	14,768	90	
Залогъ арендатора Близоцина въ % бумагахъ.			700
Итого . - . .	56,570	11½	119,950

Расходъ:

	Наличными Руб.	коп.	% бумаг. Руб.
Издержки по общей администраціи: жалованія, съѣзды, поѣздки; наемъ помѣщенія подъ канцелярію, бланки, телеграммы	5,921	16	
На опытную станцію въ Собѣшинѣ .	3,606	95	
На сельско-хозяйственную школу въ Собѣшинѣ	21,165	76	
На Ржички: издержки по лѣсному хозяйству 1,376 р. 54 к. подати, страхованія 1,175 р. 78 к. содержан. викаріата 383 р. 27 к. строенія 697 р. 62 к судебныя издержки 14 р. 97 к. начальная школа 24 р 06 к путевыя издержки 64 р. 97 к.	3,737	21	
Судебныя издержки	85	40	
На домъ въ Варшавѣ (подати, ремонтъ, газъ и т. д.)	1,679	28	
Пенсіи и пособія	378	50	
Колонія Шамоцинъ	27	55	
Экстренные.	15		
Проданныя процентныя бумаги . .			14,550
Возвратъ залоговъ.	200		
Итого.	36.816	81	14,550

	Gotowizna Rub.	Kop.	papiery % Rub.
Z domu w Warszawie	3,319	90	
Z kolonii Szamocin	650		
Za sprzedane papiery procentowe . .	14,768	90	
Kaucya od dzierżawcy Blizocina w pap. %			700
Razem	56,570	11½	119,950

Rozchody:

Koszt administracyi ogólnej: pensje, zjazdy, podróże, najem lokalu na kancelarję, druki, telegramy . .	5,921	16	
Na Stację Doświadczalną w Sobieszynie	3,606	95	
Na Szkołę Rolniczą w Sobieszynie .	21,165	76	
Na Rzyczki: koszta lasów 1376 rs. 54 k. podatki, ubez. 1175 „ 78 „ utrzymanie wikaryatu 383 „ 27 „ budowle 697 „ 62 „ sądowe 14 „ 97 „ szkoła elementar. 24 „ 06 „ podróże 64 „ 97 „	3,737	21	
Sądowe wydatki	85	40	
Na dom w Warszawie. podatki, konserwacya, gaz, itd.	1,679	28	
Emerytury i wsparcia	378	50	
Kolonia Szamocin	27	55	
Nadzwyczajne	15		
Sprzedane papiery procentowe . .			14,550
Zwrócone kaucye	200		
Razem	36,816	81	14,550

	Наличными Руб.	коп.	% бумаг. Руб.
Сопоставленіе: Прихода	56,570	11½	119,950
съ Расходомъ	36,816	81	14,550
Остатокъ	19,753	30½	105,400
Въ 1894/5 году: Приходъ.			
Остатокъ предыдущаго года . . .	19,753	30½	105,400
Проценты	4,458	73	
Изъ доходовъ съ Орлова	2,500		
Съ Ржичекъ: съ аренды 5,023 р. 20 к. съ лѣса 3.131 р. 10 к.	8,154	30	
Съ дома на Прагѣ.	450		
Съ дома въ Варшавѣ	3,398	20	
Съ колоніи Шамоцинъ	900		
Залогъ арендаторa Шамоцина . . .	500		
За вышедшіе въ тиражъ закладные листы	750		
Купленные закл. листы г. Варшавы 5% и Земск. 4½%			5,750
За старыя орудія и снаряды. . . .	55		
Итого . . .	40,919	53½	111,150
Расходъ			
Издержки по общей администраціи: жалованія, наемъ помѣщенія подъ канцелярію, путевыя, съѣзды, бланки, письменные матеріалы, почта, телеграммы	4,915	98	
На опытную Собѣшинскую станцію .	3,080		
На сельско-хозяйственную школу въ Собѣшинѣ , ...	9,976	66	
Покупка процентныхъ бумагъ , . .	5,879	95	

	Gotowizna Rub.	Kop.	papiery % Rub.
Porównanie. Przychodów	56,570	11½	119,950
Rozchodów	36 816	81	14,550
Remanent	19,753	30½	105,400

W roku 1894/5 Przychody:

	Rub.	Kop.	Rub.
Remanent z roku poprzedniego . .	19,753	30½	105,400
Procenty	4,458	73	
Z dochodów Orłowa	2,500		
Z Rzyczek: zdzierżawy 5023 rs. 20 k. z lasu 3131 „ 10 „	8,154	30	
Z domu na Pradze	450		
Z domu w Warszawie	3,398	20	
Z kolonii Szamocin	900		
Kaucya dzierżawcy Szamocin . .	500		
Za wylosowane papiery procentowe	750		
Kupiono Listów Zast. m. Warszawy 5% i Ziemsk 4½%			5,750
Za stare sprzęty i narzędzia . . .	55		
Razem	40,919	53½	111,150

Rozchody:

	Rub.	Kop.	Rub.
Koszt administracyi ogólnej: pensye, najem lokalu na kancellaryę, podróże, zjazdy, druki, mater. piśmienne, poczta, telegramy	4,915	98	
Na Stację doświadczalną Sobieszyńską	3,080		
Na Szkołę Rolniczą Sobieszyńską . .	9,976	66	
Na kupno papierów procentowych .	5,879	95	

	Наличными Руб.	коп.	% бумаг, Руб.
На Ржички: Подати, страхованія 2,134 руб. 31 к., издержки по лѣсному хозяйству 943 руб. 18 к, содерж. викаріата 378 руб. 03 к., поѣздки, съѣзды, телеграммы 211 руб. 96 к., судебныя издержки 21 руб. 83 к., пособія 14 руб. 90 к.	3,704	21	
На домъ въ Варшавѣ: подати, газъ, ремонтъ, дворникъ	1 283	61	
Пенсіи, пособіе управляющему Городынскому по болѣзни	801		
На колоніи Шамоцинъ (постройки и мелкія издержки)	210	95	
Судебныя издержки	21	30	
Экстренные.	48	50	
Вышедшія въ тиражъ процентныя бумаги			750
Итого.	29,922	16	750
Сопоставленіе: Прихода	40.919	53½	111,150
съ Расходомъ	29,922	16	750
Остатокъ	10,997	37½	110,400
Въ 1895/6 году. Приходъ.			
Остатокъ предыдущаго года. . . .	10,997	37½	110,400
Проценты . . . . : . . .	4,581	92	
Изъ доходовъ съ Орлова	300		
Съ дома въ Варшавѣ	3,381	95	
Съ дома на Прагѣ.	450		
Съ Ржичекъ: съ аренды 700 р. 61 к. съ лѣса 7,850 р. 77 к.	8,551	38	
Съ колоніи Шамоцинъ	900		

	Gotowizna Rub.	Gotowizna Kop	papiery Rub.
Na Rzyczki: podat., ubez. 2134 rs. 3 4k			
koszta lasów 943 „ 18 „			
utrzymanie wikaryatu 378 „ 03 „			
podróże, zjazdy, telegr. 211 „ 96 „			
sądowe 21 „ 83 „			
wsparcia 14 „ 90 „	3,704	21	
Na dom w Warszawie: podatki, gaz, konserwacya, stróż	1,283	61	
Emerytury, zasiłek rządcy Horodyńskiemu w chorobie	801		
Na kolonię Szamocin (budowle i drobne wydatki)	210	95	
Koszta sądowe	21	30	
Nadzwyczajne	48	50	
Wylosowane papiery procentowe .			750
Razem	29 922	16	750
Porównanie: Przychodów	40,919	53½	111 150
Rozchodów	29,922	16	750
Remanent	10,997	37½	110,400

W 1895/6 Przychody:

	Rub.	Kop	papiery Rub.
Remanent z roku poprzedniego . .	10,997	37½	110,400
Procenty	4,581	92	
Z dochodów Orłowa	300		
Z domu w Warszawie	3,384	95	
Z domu na Pradze	450		
Z Rzyczek: z dzierżawy 700 rs. 61 k.			
z lasu 7850 „ 77 „	8,551	38	
Z kolonii Szamocin	900		

	Наличными		⁰/₀ бумаг.
	Руб.	коп.	Руб.
За вышедшія въ тиражъ процентныя бумаги	3,000		
Купленныя процентныя бумаги. . .			3,000
Залоги въ процентныхъ бумагахъ . .			2,800
Итого	32,165	62½	116,200
Расходъ:			
На сельско-хозяйственную школу въ Собѣшинѣ	5,442	43	
Издержки по общей администраціи: жалованія, награды, наемъ помѣщенія подъ канцелярію, поѣздки, бланки, почта, телеграммы, письменные матеріалы	6,230	15	
На Опытную Собѣшинскую Станцію .	2,990		
На домъ въ Варшавѣ, подати, ремонтъ, газъ, дворникъ	1,213	53	
На Ржички: издержки по лѣсному хозяйству 1,090 р. 15 к.			
подати, страхованія 1,928 р. 83 к.			
судебныя и за веденіе дѣлъ издержки 666 р. 49 к			
съѣзды поѣздки, телеграммы, почта 827 р. 91 к.			
разныя пособія 107 р. 80 к.			
содержаніе викаріата 390 р. 52 к			
ремонтъ строеній 37 р. 93 к.	5,049	63	
Накол. Шамоцинъ (постройки, измѣрен.)	1,141	21	
Пенсіи, пособія.	234		
Судебныя и нотаріальныя издержки .	80	37	
На костелъ въ Собѣшинѣ	20		
На покупку процентныхъ бумагъ , .	2,992	50	

	Gotowizna Rub.	Kop.	papiery % Rub.
Za wylosowane papiery procentowe .	3,000		
Kupione papiery procentowe . . .			3,000
Kaucye złożone w pap. proc. . . .			2 800
Razem	32,165	62½	116,200

Rozchody:

	Rub.	Kop.
Na Szkołę Rolniczą w Sobieszynie .	5,442	43
Koszt administracyi ogólnej, pensje, wynadgrodzenia, najem lokalu na kancellarię, podróże, druki, poczta, telegramy, materyały piśmienne .	6,230	15
Na Stację Doświadczalną Sobieszyńską	2,990	
Na dom w Warszawie: podatki, konserwacja, gaz, stróż	1,213	53
Na Rzyczki: koszta,lasów 1090 r. 15 k.		
podatki, ubezpiecz. 1928 „ 83 „		
koszt procesów, adwokatów. . . . . 666 „ 49 „		
zjazdy, podróże, telegramy, poczta . . 827 „ 91 „		
wsparcia różnym 107 „ 80 „		
utrzymanie wikarjatu 390 „ 52 „		
naprawy budynków 37 „ 93 „	5,049	63
Na kolonię Szamocin (budowle, pomiary) . . , ...	1,141	21
Emerytury, wsparcia	234	
Koszta sądowe i notarjalne	80	37
Na kościół w Sobieszynie	20	
Na kupno papierów procentowych .	2,992	50

	Наличными Руб,	коп,	% бумаг, Руб,
Вышедшія въ тиражъ процентныя бумаги			3,000
Экстренные	56		
Итого	25,449	82	3,000
Сопоставленіе Прихода	32,165	62½	116,200
Съ Расходомъ	25,449	82	3,000
къ 1 іюля 1896 г. Остатокъ	6,715	80½	113,200

Хотя предѣлъ нынѣшняго отчета оканчивается числомъ 1 іюля 1896 года и дальнѣйшія данныя и счеты администраціи отказа гр. Кицкаго относятся уже къ отчету за слѣдующій 1896/7 годъ, тѣмъ не менѣе однако прилагается ниже, въ видѣ приложенія, счетъ прихода и расхода съ 1 іюля 1896 года по 1 марта 1897 года и денежныхъ остатковъ, получившихся въ это число; это потому, что съ того числа наступила перемѣна въ Администраціи Отказа, вслѣдствіе того, что Опекунъ-Администраторъ отрѣшился отъ своихъ обязанностей и передалъ счеты и остатки въ руки своего преемника,—также потому, что Ревизіонная Коммиссія Комитета произвела по то же число 1 марта 1897 года, повѣрку состоянія фондовъ кассы и счетовъ, а Комитетъ Общества Земледѣльческихъ Колоній выдалъ по нимъ квитанціи Совѣту и Опекуну-Администратору. Это добавочное приложеніе, хотя уже выступающее за предѣлы отчета, не затруднитъ, кажется, просмотра будущаго отчета, напротивъ, доставитъ ему часть готоваго уже матеріала. Притомъ, оно заключаетъ по послѣднее число, періодъ 16-тилѣтней цѣльной предшествуюшей администраціи.

	Gotowizna		papiery %
	Rub.	Kop.	Rub.
Wylosowane papiery procentowe . .			3,000
Nieprzewidziane	56		
Razem	25,149	82	3,000
Porównanie: Przychodów	32,165	62½	116,200
Rozchodów	25,449	82	3,000
Na 1 Lipca 1896 r. Remanent	6,715	80½	113,200

Jakkolwiek zakres niniejszego sprawozdania kończy się z dniem 1 Lipca 1896 r. i dalsze wiadomości i rachunki Administracyi Zapisu hr. Kickiego, należą już do sprawozdań roku następnego 1896/7, to jednakowoż pomieszczonym zostaje poniżej, jako dodatek, rachunek przychodów i rozchodów od d. 1 Lipca 1896 po dzień 1 Marca 1897 r. oraz remanenty pieniężne w tymże dniu pozostałe, a to z tego powodu, że od tej daty nastąpiła zmiana w Administracyi Zapisu i usunięcie się od obowiązków dotychczasowego Opiekuna Administratora, przy zdaniu przez niego rachunków w ręce następcy, oraz że komisya rewizyjna Komitetu, do tejże daty 1 Marca 1897, przeprowadziła sprawdzenie stanu funduszów kassy i rachunków, a Komitet Tow. Os. Rolnych z takowych pokwitował Radę i Opiekuna Administratora. Dodatkowe to uzupełnienie, chociaż po za właściwy termin sprawozdawczy już wychodzące, w niczem zapewne nie utrudni przeglądu przyszłorocznego sprawozdania, lecz dostarczy mu części gotowego już materyału. Zamyka zaś ono, po ostatnią datę, okres 16 letniej, jednolitej administracyi poprzedniej.

Въ 1896/7 г. по 1 марта 1897 г.
(срокъ перемѣны администраціи)

Приходъ.

	Наличными Руб.	коп.	% бумаг. Руб
Остатокъ прешедшаго года. . . .	6,715	80½	113,200
Проценты	2 327	54	
Изъ доходовъ съ Орлова. . , . .	580		
Съ дома въ Варшавѣ.	1,752	22	
Съ дома на Прагѣ.	550		
Съ колоніи Шамоцинъ	900		
Съ Ржичекъ: съ аренды г. Кемпфе 1,565 р. — к. съ лѣса 4,771 р. 10 к. съ секвестра Мохнацкаго 2,583 р. 10 к. реализація залога Мохнацкаго 1,619 р. 95 к.	10,539	15	
Съ Собѣшина за земли, занятыя подъ военное шоссе.	2,579	29	
Добавка при конверсіи 15,000 листовъ города Варшавы 5% на такіе же 4½%	454		
Вознагражденіе за убытки при постройкѣ шоссе въ Собѣшинѣ . .	343	27	
Купленныя процентныя бумаги . .	—	—	2,000
Залогъ г. Мейснера въ % бумагахъ. .	—	—	300
Итого. . .	26,741	27½	115,500

Расходъ.

На сельско-хозяйственную школу въ Собѣшинѣ	6,468	90	
Издержки по общей администраціи. .	2,947	66	
На Опытную станцію въ Собѣшинѣ .	1,890		

W roku 1896/7, po datę 1 Marca 1897 (data zmiany administracyi).

	Gotowizna Rub.	Kop.	papiery % Rub %
Przyhody:			
Remanent z roku przedniego . . .	6,715	80½	113,200
Procenty.	2,327	54	
Z dochodów Orłowa	580		
Z domu w Warszawie	1,752	22	
Z domu na Pradze	550		
Z kolonii Szamocin	900		
Z Rzyczek: z dzierżawy Kaempffe 1565 „ — rs. z lasu 4771 „ 10 „ z sekwestru Mochnackiego 2583 -10 zrealizowana kaucya Mochnackiego 1619 „ 95 „	10,539	15	
Z Sobieszyna za grunta zajęte pod szosę wojskową	2,579	29	
Dopłata przy konwersyi 15,000 List. m. Warszawy 5% na takież 4½% .	454		
Wynadgrodzenie za szkody przy budowie szosy w Sobieszynie	343	27	
Kupione papiery procentowe . .			2,000
Kaucja p. Mejsnera w pap. proc . .			300
Razem.	26,741	27½	115,500
Rozchody:			
Na Szkołę Rolniczą w Sobieszynie .	6,468	90	
Koszt administracyi ogólnej . . .	2,947	66	
Na Stację doświadczalną w Sobieszynie	1,890		

	Налич вымп Руб.	коп.	% бумаг. Руб.
На Ржички ремонтъ строеній 830 р. 08 к.			
издержки по лѣсному хоз. 390 р. 54 к.			
подати, страхованія 2,015 р. 35 к.			
судебныя издержки 243 р. 55 к.			
издержки секвестраціи 314 р. — к.			
содержаніе викаріата 198 р. 89 к.			
мелкія издержки 3 р. 90 к.	3,996	31	
На домъ въ Варшавѣ	1,104	30	
На колонію Шамоцинъ (постройки, оцѣнка земель)	555	—	
На потребности Студзенца, пенсія . .	1,198	08	
На домъ на Прагѣ (планъ, недвижимости, оцѣнка)	61	—	
Нотаріальныя и судебныя издержки .	34	85	
Покупка 2,000 р. закл. лист. г. Варшавы	2,061	28	
Экстренные	105	—	
Выданный залогъ Мохнацкаго для реализаціи	—	—	1,200
Итого . .	20,422	38	1,260
по 1 марта 1897 года. Сопост. Прихода	26,741	27½	115,500
съ Расходомъ	20,422	38	1,200
Остатокъ 1 марта 1897 г.	6,318	89½	114,300

Слѣдуетъ замѣтить, что въ суммѣ процентныхъ бумагъ содержатся залоги арендаторовъ, на сумму 6,950 руб. стало быть, по ихъ отчисленіи, собственность Общества составляютъ остатки: въ процентныхъ бумагахъ 107,350 руб. (92,350 руб. наслѣдственнаго капитала и 15,000 руб. запаснаго, распорядимаго фонда), наличными же 6,318 руб. 89½ коп. итого 113,668 руб. 89½ коп.

	Gotowizna Rub.	Kop.	papiery % Rub.
Na Rzyczki: naprawa budowli 830 rs 08 k.			
koszta lasów 390 „ 54 „			
podatki, ubezpiecz. 2015 „ 35 „			
koszta sądowe 243 „ 55 „			
koszta sekwestracyi 314 „ — „			
utrzymanie wikaryatu 198 „ 89 „			
drobne 3 „ 90 „	3,996	31	
Na dom w Warszawie	1,104	30	
Na kolonię Szamocin (budowle, przeszacowanie)	555		
Na potrzeby Studzieńca, emerytury .	1,198	08	
Na dom na Pradze (plan posesyi, przeszacowanie)	61		
Wydatki notaryalne, sądowe . . .	34	85	
Na kupno 2,000 rs. List Zast. m. Warszawy	2,061	28	
Nieprzewidziane	105		
Wydana kaucya Mochnackiego dla zrealizowania			1,200
Razem	20,422	38	1,200
do 1 Marca 1897 r. Porównanie: Przychodów	26,741	27½	115,500
Rozchodów	20,422	38	1,200
W dniu 1 Marca 1897 Remanent	6,318	89½	114,300

Zaznaczyć wypada, że w sumie papierów procentowych mieszczą się kaucye dzierżawców w wysokości 6950 rs.. Po ich potrąceniu zatem, remanenta własnością Towarzystwa będące stanowią: w papierach procentowych 107,350 rs. (92350 rs. kapitał spadkowy i 15,000 rs. fundusz zapasowy rozporządzalny), w gotowiźnie zaś 6318 rs. 89½ k. czyli razem 113.668 rs. 89½ kop.

Всѣ эти остатки были переданы 1 марта 1897 года преемнику Опекуна-Администратора, приглашенному для частичного исполненія этихъ обязанностей Распорядительнымъ Совѣтомъ, г. Яну Ростворовскому, которымъ и выдана соотвѣтственная квитанція.

Опекунъ-Администраторъ Отказа гр. Кицкаго.

(подписалъ) *Др. А. Бялэцкій.*

г. Варшава 8/20 Декабря 1897 г.

Wszystkie te remanenta przekazane zostały w dacie 1 Marca 1897 roku, następcy dotychczasowego Opiekuna-Administratora, zaproszonemu do częściowego pełnienia tych obowiązków przez Radę Zawiadującą, p. Janowi Rostworowskiemu, za stosownem z jego strony pokwitowaniem.

Opiekun-Administrator Zapisu hr. Kickiego

Dr. A. Białecki.

Warszawa 20 Grudnia 1897 r.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

SPIS RZECZY.